

บทคัดย่องานวิจัย กศน. ปี 2546-2551

บทคัดย่องานวิจัย กศน. ปี 2546-2551

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

บทคัดย่องานวิจัย กศน.

ปี 2546-2551

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ

ชื่อหนังสือ	:	บทคัดย่องานวิจัย กศน. 2546-2551
เอกสารทางวิชาการหมายเลข	:	11/2551
พิมพ์ครั้งที่ 1	:	2551
จำนวนพิมพ์	:	300 เล่ม
จัดพิมพ์และเผยแพร่	:	<p>กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ โทรศัพท์ 0 2282 2853, 0 2282 1895 โทรสาร 0 2281 3732</p>
ISBN	:	978-974-232-307-3
เว็บไซต์	:	http://www.nfe.go.th/0405
พิมพ์ที่	:	<p>รังษีการพิมพ์ 44 ถนนบูรณศาสตร์ หลังศาลเจ้าพ่อเสือ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200 โทรศัพท์ 0 2224 1648-9 โทรสาร 0 2622 1395</p>

คำนำ

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 มาตรา 14 ข้อ 3 ได้ระบุให้ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีอำนาจหน้าที่ ในการส่งเสริมสนับสนุน และดำเนินการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ การวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยกลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงได้ดำเนินการสำรวจและรวบรวมบทความวิจัย จากบุคลากรและหน่วยงานในสังกัดสำนักงาน กศน. เพื่อเผยแพร่แก่ครู หน่วยงาน สถานศึกษา รวมทั้งผู้สนใจทั่วไปที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า และเป็น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียนที่เหมาะสมแก่กลุ่มเป้าหมายต่อไป

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ขอขอบคุณ หน่วยงานต่างๆ ที่อนุเคราะห์จัดส่งบทความวิจัยมาให้ ณ โอกาสนี้ และหวังว่าเอกสารเล่มนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านตามสมควร

(นายอภิชาติ จิระวุฒิ)
เลขาธิการ กศน.

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทคัดย่องานวิจัย เรื่อง

1. การประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
อำเภอเจียงใน 1
2. การออกแบบและพัฒนากิจการศึกษอาชีวตาม
แนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวิสาหกิจชุมชนชายแดนไทย – พม่า 3
3. การสำรวจความต้องการการใช้บริการห้องสมุด
ประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองราชบุรี. 5
4. ศึกษาผลการใช้ ชุดวิชาการเขียนข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ยุคใหม่ 8
5. ประเมินโครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์จัดการความรู้
ของชุมชน 11
6. ประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตสู่อุทยาน
การเรียนรู้ 18
7. วิเคราะห์การใช้เวลาเพื่อการศึกษาของนักศึกษาการศึกษานอก
โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอบรรพตพิสัย 26
8. การสร้างและพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับ
นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
อำเภอท่าศาลา 29
9. วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาบ้านดงเรือง หมู่ 6 ตำบลหนองเม็ก
อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี 33
10. ศึกษาผลการใช้เอกสารประกอบการเรียนการสอน การร่ำมนโนราห์โบราณ
เมืองพัทลุง ตามหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน 35

สารบัญ (ต่อ)

11. ความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของ
นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 39
12. กลยุทธ์การพัฒนาห้องสมุดประชาชนจังหวัดมุกดาหารมีชีวิต 42
13. ศึกษาผลการใช้ชุดวิชา การถักโครเชต์ ตามหลักสูตรการศึกษาตามอัธยาศัย 47
14. การประเมินกระบวนการเรียนการสอนตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอก
โรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ในเขตศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 3 50
15. ศึกษาผลการใช้คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนใน
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 53
16. การศึกษาปัญหาการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูการศึกษานอกโรงเรียนใน
การจัดทำโครงการของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา
วิธีการเรียนพบกลุ่ม ตามหลักสูตรการศึกษาพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1 55
17. รายงานการวิจัยการสร้างและพัฒนาหลักสูตรพระเครื่องและวัตถุมงคลไทย
ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตบางกอกน้อย 61
18. ศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุกลุ่มชาวบ้าน ไทยพวน
ในเขตอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี 64
19. ศึกษาวัฒนธรรมไทยพวนที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาวิชาชีพการศึกษา
นอกโรงเรียน : ศึกษากรณีชาวบ้าน ไทยพวน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี 69
20. รายงานผลการพัฒนาโครงการบ้านหวางเส้นทางสู่ความพอเพียงตาม
รอยพระยุคลบาทจังหวัดขอนแก่น 75
21. รายงานการประเมินผลโครงการห้องสมุดชุมชนคหบาลเคหสถาน 4
ปีงบประมาณ 2550 76
22. งานวิจัยการศึกษาพัฒนารูปแบบคุณลักษณะของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน 80

สารบัญ (ต่อ)

23. รายงานผลการใช้เอกสารประกอบการเรียนหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่องภูมิปัญญาในจังหวัดนครปฐม	90
24. รายงานการติดตามและประเมินผลโครงการฝึกอบรมหลักสูตรการติดตามและประเมินโครงการ	94
25. การประเมินโครงการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษาประชากรวัยแรงงานพื้นที่ตำบลนำร่อง ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองในจังหวัดอุบลราชธานี	97
26. การวิจัยและพัฒนาแรงงานด้วยระบบการศึกษาทางไกล	99
27. สาเหตุในการไม่มาพบกลุ่มของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนที่เรียนด้วยวิธีพบกลุ่ม ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตราชภัฏบุรีรัมย์	103
28. การพัฒนามาตรฐานเกษตรกรรมชาติเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชน	106
29. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านผักพื้นบ้านจังหวัดชลบุรี	108
30. การศึกษาการนำความรู้จากศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้การลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยวิธีชีวภาพไปใช้ในการผลิตข้าว ปีการผลิต 2550 ของเกษตรกรจังหวัดลพบุรี	112
31. การจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองและความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	118
32. รายงานการประเมินผลการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 วิธีเรียนพบกลุ่ม	119
33. การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในตำบลนำร่อง จังหวัดยะลา	121
34. รายงานการประเมินโครงการการประเมินความรู้และประสบการณ์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตลาดกระบัง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550	125

สารบัญ (ต่อ)

35. การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อจัดการศึกษาสำหรับชุมชน	127
36. การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ในโครงการนำร่องยกระดับการศึกษาให้กับกลุ่มแรงงานในสถานประกอบการ เขตภาคกลาง	128
37. การวิจัยและพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพการถ่ายทอดความรู้และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียนรู้ในชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด	133
38. การพัฒนากลยุทธ์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สู่ความอยู่ดีมีสุขของชุมชนอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี	136
39. แรงจูงใจที่ส่งเสริมให้ประชากรวัยแรงงานตัดสินใจเข้ารับการศึกษาในระดับที่ สูงขึ้นด้วยการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 บ้านห้วยสงบ หมู่ที่ 11 ตำบลช่องสาริกา อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี	137
40. ศึกษาผลการใช้ คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการออม นำชีวิตสู่เศรษฐกิจพอเพียง	143
41. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการความจำเป็นพื้นฐานในวิถีชีวิตผู้เรียน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสาระการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544	147
42. การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการจัดการศึกษา นอกโรงเรียนเพื่อยกระดับการศึกษาของประชากรวัยแรงงาน	152
43. สรุปผลรายงานการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาเทียบเท่าเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย สำนักงานบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	156
44. การศึกษาเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษานอก โรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในจังหวัดพังงา	188

สารบัญ (ต่อ)

45. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ
กรณีศึกษากลุ่มพัฒนาอาชีพการทำข้าวเหนียวบ้านดาโต๊ะ ม.4 ต.แหลมโพธิ์
อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี ปี 2546 192
46. รายงานการประเมินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาความยากจน
ปีงบประมาณ 2550 193
47. การพัฒนาระบบสารสนเทศงานธุรการ ศบอ.เสนางคณิศม 195
48. ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมวดวิชาภาษาอังกฤษของ
นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลพบุรี 198
49. การพัฒนากระบวนการจัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อการจัดทำ
แผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา : บ้านหินลาด
ตำบลบางปิด อำเภอลำดวน จังหวัดตราด 202
50. การศึกษาแนวทางการพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต 207
51. การพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 211
52. การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น “การเลี้ยงหมูหลุม” และการวิเคราะห์เทียบ
ค่าน้ำหนักความรู้ความสามารถ ประสิทธิภาพและทักษะเข้าสู่หลักสูตร
ในหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลท่าสัก ตำบลท่าสัก
อำเภอฟิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ 214
53. รายงานการประเมินผลการดำเนินงานประเมินเทียบระดับการศึกษา
ครั้งที่ 3 ภาคเรียนที่ 2/2549 219

กันทพร กากแก้ว. การประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ
เชิงइन. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชธานี, 2550.

การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการประเมินผลการใช้หลักสูตร
สถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ศูนย์บริการการศึกษานอก
โรงเรียนอำเภอเชิงइन ตามความคิดเห็นของครูการศึกษานอกโรงเรียนและนักศึกษา การศึกษา
พื้นฐานนอกโรงเรียน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเชิงइन จำนวน 250 คน
โดยศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต เครื่องมือที่ใช้ใน
การเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า
(Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ
ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้

ครูการศึกษานอกโรงเรียนและนักศึกษามีความคิดเห็นต่อการประเมินการใช้
หลักสูตรสถานศึกษา ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเชิงइन โดยภาพรวมอยู่ในระดับ
มากเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านกระบวนการ ด้านบริบทและ
ด้านผลผลิตตามลำดับ

ด้านบริบท ครูการศึกษานอกโรงเรียนและนักศึกษา มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ใน
ระดับมากเรียงอันดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรกคือ หลักสูตรสถานศึกษาส่งเสริมให้
ผู้เรียนประพฤติปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ หลักสูตรสถานศึกษาเหมาะที่จะนำไปจัด
กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนและหลักสูตรสถานศึกษามีเนื้อหาครอบคลุมทุกกิจกรรมของ
การศึกษานอกโรงเรียน

ด้านปัจจัยเบื้องต้นการศึกษานอกโรงเรียนและนักศึกษา โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ใน
ระดับมาก เรียงอันดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรกคือ ครูมีความรู้ในการทำวิจัยในชั้นเรียน
รองลงมาครูมีทักษะหรือความเชี่ยวชาญในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและผู้เรียนมี
ความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

ด้านกระบวนการครูการศึกษานอกโรงเรียนและนักศึกษา โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่
ในระดับมากเรียงอันดับ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรกคือ ครูใช้กระบวนการเรียนและกิจกรรมที่
หลากหลายเพื่อความเหมาะสมกับผู้เรียน รองลงมาคือ ครูนำการวัด ประเมินผลการเรียนไป
พัฒนาการเรียนการสอน และครูแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบในการพบกลุ่มทุกครั้ง

ด้านผลผลิตครูการศึกษาออกโรงเรียนและนักศึกษาโดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก คือผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รองลงมาคือผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ และผู้เรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมในการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และผู้เรียนมีทักษะจากการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

กานดา ทองคลองไทร. การออกแบบและพัฒนารจัดการศึกษาอาชีพตาม
แนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวิสาหกิจชุมชนชายแดนไทย – พม่า. สิงห์บุรี :
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด
สิงห์บุรี, 2546.

การวิจัยครั้งนี้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้ คือ 1) เพื่อออกแบบการจัดการศึกษาอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวิสาหกิจชุมชนชายแดนไทย – พม่า 2) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำการจัดการศึกษาอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวิสาหกิจชุมชนไปใช้ได้จริง 3) เพื่อปฏิบัติการทดลองใช้และพัฒนารจัดการศึกษาอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวิสาหกิจชุมชน และ 4) เพื่อประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวิสาหกิจชุมชน

ในการวิจัยมีระเบียบวิธีวิจัย 4 ขั้นตอน คือ **ขั้นตอนที่ 1** ออกแบบการจัดการศึกษาอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวิสาหกิจชุมชน ด้วยการศึกษานิยาม ความคิด นโยบาย แผนงานร่วมกับคณะผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน ผู้รับผิดชอบงานอาชีพจากหน่วยงานเครือข่าย จากรูปธรรมการปฏิบัติจริงขององค์กรชุมชน สรุปกรอบแนวคิด ออกแบบการจัดการศึกษาอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวิสาหกิจชุมชนชายแดนไทย – พม่า **ขั้นตอนที่ 2** ศึกษาความเป็นไปได้ในการนำการจัดการศึกษาอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวิสาหกิจชุมชน ไปใช้ด้วยการกำหนดกรอบการวิเคราะห์ใช้การสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เจาะลึก แล้ววิเคราะห์สรุปประเมินความเป็นไปได้ **ขั้นตอนที่ 3** ปฏิบัติการทดลองใช้และพัฒนารจัดการศึกษาอาชีพ ครั้งที่ 1 ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อศึกษาลักษณะสภาพปัญหาและแก้ไขข้อบกพร่องพัฒนารจัดการ ครั้งที่ 2 ที่จังหวัดชุมพร เพื่อทดลองใช้และพัฒนารจัดการ และครั้งที่ 3 ที่จังหวัดระนอง เพื่อศึกษาข้อบกพร่องในรายละเอียดต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นและวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการจัดการศึกษาอาชีพตามกระบวนการ **ขั้นตอนที่ 4** ประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาอาชีพ ด้วยการวัดผลตีค่าความสามารถของผู้เรียน อันเนื่องมาจากการเรียนรู้ตามการจัดการศึกษาอาชีพ และประเมินคุณภาพเอกสารคู่มือจัดการศึกษาอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการออกแบบการจัดการศึกษาอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การวิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการจำเป็นของชุมชน (2) การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้อาชีพ (3) การกำหนดสาระการเรียนรู้อาชีพ (4) การจัดทำ

โครงการเรียนรู้อาชีพ (5) การจัดทำแผนการเรียนรู้อาชีพ (6) การจัดการเรียนรู้อาชีพตามแผน (7) การตรวจติดตามคุณภาพการเรียนรู้อาชีพ และ (8) การแสดงผลงานต่อสาธารณชน

2. การศึกษาความเป็นไปได้ในการนำการจัดการศึกษาอาชีพที่ออกแบบใหม่ไปใช้ พบว่า ผู้เรียนพึงพอใจ เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ทำงาน ร่วมกัน ผู้นำชุมชนเห็นว่าการจัดการศึกษาอาชีพนี้เป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาอาชีพ นักพัฒนาในท้องถิ่น เห็นว่าการจัดการเรียนรู้อาชีพนี้จะเป็น โอกาสที่นักพัฒนาจะร่วมกับผู้เรียน ประชาชน ทำงานพัฒนาอาชีพได้ตรงปัญหา ความต้องการ และเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้อาชีพ มีความเหมาะสมแล้ว จึงสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาอาชีพมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จัดการศึกษาอาชีพให้กับผู้เรียน ประชาชน

3. ผลการทดลองใช้และพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีพ การจัดการศึกษาอาชีพตาม แนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อวิสาหกิจชุมชนชายแดน สามารถทำให้ครู วิทยากรและผู้นำชุมชน ปรับกระบวนการทัศนการทำงานใหม่ องค์กรชุมชนมีการปรับเปลี่ยน ทำงานด้วยกลยุทธ์เป็น เครื่องข่ายซึ่งกันและกัน ชุมชนเกิดหลักปฏิบัติการณ์ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้อาชีพ จัดทำแผนงาน โครงการพัฒนาอาชีพได้ตรงต่อปัญหาความต้องการ เรียนรู้อาชีพในวิถีชีวิตสอดคล้องกับสภาพ เศรษฐกิจสังคมที่เป็นอยู่ เป็นการเรียนที่ปรับเปลี่ยนผันแปรได้ ตามวาระของความต้องการในการแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อวิสาหกิจชุมชนของชุมชนได้

4. ผลที่ปรากฏ พบว่า (1) การจัดการศึกษาอาชีพของผู้เรียนเป็นการเรียนรู้อาชีพจาก ประสบการณ์จริงที่ให้ความสำคัญต่อการแสวงหาความรู้ ความสามารถ การคิดวิเคราะห์ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การค้นพบและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (2) ครู วิทยากร เรียนรู้ใช้กลยุทธ์จัดการศึกษาอาชีพทำงาน โดยวิธีการเชิงระบบ เน้นกระบวนการทำงานเป็นทีม ปฏิบัติ มุ่งมั่นในการสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

5. ผลการประเมินคุณภาพ

5.1 การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาอาชีพ ด้วยการตีค่าความสามารถที่ แท้จริงของผู้เรียนรู้อาชีพ อันเนื่องมาจากการจัดการศึกษาอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ วิสาหกิจชุมชนชายแดนไทย – พม่า พบว่า ผู้ศึกษาอาชีพมีความสามารถที่แท้จริงสามารถวิเคราะห์ และคิดได้อย่างมีวิจารณญาณ สังเคราะห์และคิดอย่างสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาได้ มีทักษะในการ ประยุกต์และการแสดงความสามารถได้

5.2 การประเมินคุณภาพเอกสารคู่มือการจัดการศึกษาอาชีพตามแนวเศรษฐกิจ พอเพียงเพื่อวิสาหกิจชุมชนชายแดนไทย – พม่า พบว่าเอกสารคู่มือมีลักษณะรูปแบบเหมาะสม มีคุณภาพ มีเนื้อหาสมบูรณ์สามารถใช้เป็นแบบอย่างในการจัดการศึกษาอาชีพตามแนวเศรษฐกิจ พอเพียงเพื่อวิสาหกิจชุมชน และใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนอื่นๆ ได้

กิจจา ทิพย์เที่ยงแท้ และคณะ. การสำรวจความต้องการการใช้บริการห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองราชบุรี. ราชบุรี : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดราชบุรี, 2548.

ความเป็นมาของการวิจัย

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ได้ดำเนินการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยแก่ประชาชนทั่วไป โดยมีโครงสร้างพื้นฐานที่จะให้บริการส่งเสริมการอ่านแก่ประชาชน คือ ห้องสมุดประชาชน และศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยเฉพาะห้องสมุดประชาชนได้ดำเนินการให้บริการประชาชนทั่วประเทศ จำนวน 844 แห่ง จำแนกเป็นห้องสมุดประชาชนจังหวัด 72 แห่ง ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” 74 แห่ง ห้องสมุดรักษมังคลาภิเษก 1 แห่ง และห้องสมุดประชาชนอำเภอ 697 แห่ง ห้องสมุดดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนและเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสาร อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 25 ได้กำหนดให้เป็นบทบาทของรัฐในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ประชาชน และให้มีสถานที่ที่ประชาชนแสวงหาความรู้ได้ตามความต้องการ ปี 2548 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายที่จะพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้มีชีวิตชีวา และกระทรวงศึกษาธิการมอบหมายให้สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ดำเนินการพัฒนาต้นแบบห้องสมุดที่มีชีวิตชีวา และสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ดำเนินการพัฒนาต้นแบบห้องสมุดประชาชนที่มีชีวิตชีวา และคัดเลือกจังหวัดต้นแบบ 5 จังหวัด คือ จังหวัดภูเก็ต อุบลราชธานี อุดรธานี เชียงใหม่ และราชบุรี ซึ่งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดราชบุรี ได้เลือกห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองราชบุรี

สำหรับห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองราชบุรี เป็นห้องสมุดเป้าหมายเพื่อพัฒนาให้เป็นห้องสมุดที่มีชีวิตชีวา เนื่องจากเป็นห้องสมุดประชาชนที่อยู่ใจกลางเมืองราชบุรี ใกล้ศูนย์ราชการ และมีผู้ใช้บริการที่หลากหลาย ดังนั้นเพื่อให้การบริการของห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองราชบุรี มีประสิทธิภาพ ตอบสนองกับการพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้มีชีวิตชีวา จึงมีการสำรวจความต้องการการใช้บริการห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองราชบุรี ของประชาชนในเขตอำเภอเมืองราชบุรี ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้มีชีวิตชีวาและมีประสิทธิภาพในการให้บริการ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อสำรวจความต้องการการใช้บริการห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองราชบุรี

2. เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนารูปแบบการให้บริการและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองราชบุรี

วิธีการศึกษา

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองราชบุรี ซึ่งมีจำนวน 114,147 คน จำแนกเป็น ชาย 57,086 คน และหญิง 57,061 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้แบบสอบถาม กำหนดขนาดตัวอย่างจำนวน 410 คน ประกอบด้วย นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน นักเรียน/นักศึกษาการศึกษาในระบบ ผู้สูงอายุ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ และประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มที่ใช้บริการห้องสมุดประชาชน ทั้งที่เป็นสมาชิกห้องสมุดประชาชน และไม่ได้เป็นสมาชิก

กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษา และข้าราชการ รวม 6 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา จัดการประชุมสร้างเครื่องมือ โดยเป็นแบบสอบถามปลายเปิด และปลายปิด (แบบผสม) และข้อคำถามในการสนทนากลุ่ม และดำเนินการทดลองเครื่องมือ วิเคราะห์หาคุณภาพเครื่องมือ ปรับแก้ไขให้สมบูรณ์

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มเป้าหมายโดยแนบหนังสือ ราชการนำส่ง และคณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างโดยนัดหมายเป็นกลุ่ม และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีสนทนากลุ่ม

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามวิเคราะห์เป็นรายประเด็นและใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์ ข้อมูลเชิงปริมาณนำมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ จัดลำดับโดยเรียงตามลำดับมากน้อย ข้อมูลเชิงพรรณนาจัดหมวดหมู่ตามความคิดเห็นที่สอดคล้องหรือคล้ายกัน และสรุปในภาพรวม ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์รายประเด็น

ข้อค้นพบ

1. ความต้องการกิจกรรมการให้บริการของห้องสมุดประชาชน 3 อันดับแรก คือ บริการให้ยืมสื่อประเภทวีซีดี วีดิทัศน์ เทปเสียง บริการบัตรทองห้องสมุดประชาชน (สมาชิกสามารถยืมหนังสือในห้องสมุดประชาชนได้ทุกแห่งในจังหวัดราชบุรี) และบริการขยายเวลาให้บริการ

2. ความต้องการกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน 3 อันดับแรก คือ การจัดนิทรรศการหนังสือ การแนะนำหนังสือใหม่/นักเขียน และการจัดตลาดนัดหนังสือราคาถูก
3. ความต้องการกิจกรรมให้บริการทางวิชาการ 3 อันดับแรก คือ บริการความรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การเรียนรู้เรื่องต่างๆ ตามสถานการณ์ และการจัดกิจกรรมทางชมรมวิชาการ
4. ความต้องการกิจกรรมนันทนาการ 3 อันดับแรก คือ บริการทัศนศึกษาเรียนรู้เรื่องจังหวัดราชบุรี บริการโฮสเทลทัศนศึกษา และกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ
5. ความต้องการกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ 3 อันดับแรก คือ แนะนำตำแหน่งงานว่าง กิจกรรมตลาดนัดอาชีพ /สร้างเครือข่ายอาชีพ และบริการให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ
6. ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามในกรณีให้มีการปรับปรุงห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ในส่วนต่างๆ คือ บริเวณภายใน บริเวณภายนอก สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และด้านการให้บริการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาข้อมูลโดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เพื่อให้ได้แนวคิดที่หลากหลายยิ่งขึ้น
2. การสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาการให้บริการและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของห้องสมุดประชาชน ทั้งในด้านรูปแบบการให้บริการ และเนื้อหาที่ต้องการให้จัด

กิตติ ชูช่วย. ศึกษาผลการใช้ ชุดวิชาการเขียนข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ยุคใหม่.

พัทลุง : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด

พัทลุง, 2551.

ความเป็นมาของการวิจัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรม เนื่องจากการปฏิรูปการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากต่ออนาคตของประเทศชาติ ทุกหน่วยงานทางการศึกษา จึงต้องดำเนินการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร การปฏิรูปการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง

ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพัทลุง เป็นองค์กรหนึ่งที่มีภารกิจและการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างอย่างหลากหลาย และการที่จะขับเคลื่อนนโยบาย ตลอดจนเผยแพร่กิจกรรมอันเป็นประโยชน์ของศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพัทลุง ให้เห็นเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาประชาชนได้อย่างกว้างขวางนั้น ครูการศึกษานอกโรงเรียนจะต้องมีความรู้ เรื่องการเขียนข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพัทลุง จึงจำเป็นต้องพัฒนาครูการศึกษานอกโรงเรียน ให้มีความรู้ความเข้าใจและมองเห็นความสำคัญของการทำงานด้านประชาสัมพันธ์ และการเขียนข่าว จึงได้จัดทำชุดวิชาเทคนิคการเขียนข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ยุคใหม่ขึ้น เพื่อจะได้นำไปใช้ในการฝึกอบรมครูการศึกษานอกโรงเรียน

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษาผลการใช้เอกสารประกอบการอบรม ชุดวิชาการเขียนข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ยุคใหม่ ในประเด็นต่อไปนี้

1. เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอบรมของครูการศึกษานอกโรงเรียน กลุ่มทดลองและครูการศึกษานอกโรงเรียนกลุ่มควบคุม
2. เปรียบเทียบคะแนนทดสอบความรู้หลังการอบรมและคะแนนทดสอบความรู้ก่อนการอบรมของครูการศึกษานอกโรงเรียนกลุ่มทดลอง

วิธีการศึกษา

ผู้ศึกษาได้คัดเลือกประชากร คือ ครูการศึกษานอกโรงเรียน จำนวน 3 กลุ่ม จำนวน 63 คน จาก สบอ.เมืองพัทลุง จำนวน 22 คน สบอ.ควนขนุน 21 คน และ สบอ.ป่าพะยอม 20 คน โดยใช้แบบทดสอบความรู้เบื้องต้นการเขียนข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ยุคใหม่ แบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 35 ข้อ เวลา 60 นาที ผู้ศึกษานำผลคะแนนมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS จากผลการศึกษา ผู้ศึกษาคัดเลือกโดยใช้ครูการศึกษานอกโรงเรียนที่มีความรู้เบื้องต้นเรื่อง การเขียนข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ยุคใหม่ไม่แตกต่างกัน จำนวน 2 กลุ่ม เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ได้แก่ กลุ่มทดลอง คือ สบอ.ควนขนุน จำนวน 21 คน กลุ่มควบคุม คือ สบอ.เมืองพัทลุง จำนวน 22 คน แล้วนำทั้ง 2 กลุ่ม มาจัดการอบรม โดยครูการศึกษานอกโรงเรียน กลุ่มทดลองจัดการอบรมโดยใช้สื่อการเขียนข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ยุคใหม่ ที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้น และครูการศึกษานอกโรงเรียนกลุ่มควบคุมจัดการอบรม โดยใช้สื่อของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดพัทลุง หลังเสร็จสิ้นการอบรมในแต่ละกลุ่ม ผู้ศึกษาทดสอบความรู้ในแต่ละตอนกับครูการศึกษานอกโรงเรียน มาศึกษาและเปรียบเทียบกัน ทั้ง 5 ครั้ง ดังนี้

1. การทดสอบความรู้ ครั้งที่ 1 เรื่อง ความรู้เบื้องต้นการเขียนข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ยุคใหม่
2. การทดสอบความรู้ ครั้งที่ 2 เรื่อง คุณสมบัติและภารกิจของนักประชาสัมพันธ์
3. การทดสอบความรู้ ครั้งที่ 3 เรื่อง การเขียนข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์
4. การทดสอบความรู้ ครั้งที่ 4 เรื่อง การเขียนข่าวเพื่อเผยแพร่ทางสื่อมวลชน
5. การทดสอบความรู้ ครั้งที่ 5 เรื่อง การประสานงานกับสื่อมวลชน

เมื่อสิ้นสุดการอบรม ได้ทดสอบผลสัมฤทธิ์ครูการศึกษานอกโรงเรียน ทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบฉบับเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบความรู้เบื้องต้น

ในการทดสอบแต่ละครั้งผู้ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนผลการทดสอบของครูการศึกษานอกโรงเรียน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการศึกษา

1. คะแนนผลการทดสอบเรื่องการเขียนข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ยุคใหม่ เป็นรายตอนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้

1.1 คะแนนผลการทดสอบความรู้หลังการอบรม ตอนที่ 1 ความรู้เบื้องต้นของการเขียนข่าว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 คะแนนผลการทดสอบความรู้หลังการอบรม ตอนที่ 2 คุณสมบัติและภารกิจของนักประชาสัมพันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3 คะแนนผลการทดสอบความรู้หลังการอบรม ตอนที่ 3 การเขียนข่าวเพื่อ
การประชาสัมพันธ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.4 คะแนนผลการทดสอบความรู้หลังการอบรม ตอนที่ 4 การเขียนข่าวเพื่อ
เผยแพร่ทางสื่อมวลชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.5 คะแนนผลการทดสอบความรู้หลังการอบรม ตอนที่ 5 การประสานงานกับ
สื่อมวลชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. คะแนนผลการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรมของกลุ่มทดลองแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผลการใช้ ชุดวิชาการเขียนข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ยุคใหม่ ผู้ศึกษามี
ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การสอน โดยใช้ชุดวิชา การเขียนข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ยุคใหม่ เน้นการฝึก
ทักษะกิจกรรมที่กำหนดไว้ในชุดวิชา เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการฝึกทักษะเท่านั้น ผู้เรียนต้องม
ีความขยันตั้งใจ เอาใจใส่ฝึกปฏิบัติจริง อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จะทำให้เกิดความมั่นใจและ
ชำนาญขึ้นเป็นลำดับต่อไป

2. สำหรับประชาชนทั่วไป เหมาะที่จะนำไปศึกษาได้ด้วยตนเอง ควรนำไปไว้ที่
ห้องสมุดประชาชนศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) จัดเป็นการศึกษาได้ตามอัธยาศัยสอดคล้องกับ
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

3. ควรมีการติดตามผลหลังการใช้ชุดวิชา การเขียนข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ยุคใหม่
เพื่อนำมาปรับปรุงในการจัดประชุม อบรม และผลิตสื่อเสริมครั้งต่อไป

4. ควรมีการศึกษาวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะเดียวกันในจังหวัดและหน่วยงาน
อื่นๆ ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อดูประสิทธิภาพสื่อและนำผลการศึกษานั้นมาพัฒนา
สื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเหมาะสมกับวิวัฒนาการของเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่อไป

กุลศ วิทา. ประเมินโครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์จัดการความรู้
ของชุมชน. ระนอง : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยจังหวัดระนอง, 2550.

วัตถุประสงค์ของการประเมิน

การประเมินผลโครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์จัดการความรู้ของ
ชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสภาพการดำเนินงานทั่วไปของโครงการประเมินความสำเร็จใน
การดำเนินงานของโครงการตามตัวบ่งชี้ และประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงานตาม
โครงการของผู้รับบริการที่เข้าร่วมโครงการ

วิธีดำเนินการประเมิน

การประเมินในครั้งนี้เป็นการประเมินสภาพการดำเนินงานทั่วไปของโครงการ
ความสำเร็จในการดำเนินงานของโครงการตามตัวบ่งชี้ และความพึงพอใจในการดำเนินงานตาม
โครงการของผู้รับบริการที่เข้าร่วมโครงการ ผู้ประเมินความสำเร็จในการดำเนินงานของโครงการ
ตามตัวบ่งชี้ ประเมินโดยผู้ประเมินโครงการที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดระนองแต่งตั้ง
(ตามคำสั่งที่ 73/2550 ลงวันที่ 4 กันยายน 2550) โดยประกอบด้วย คณะกรรมการระดับจังหวัด
จำนวน 3 คน ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมปฏิบัติการ ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานตาม
โครงการ และผู้รับผิดชอบในการประเมินโครงการ เป็นผู้ประเมินโครงการของทุกสถานศึกษาที่
ดำเนินการ คณะกรรมการระดับอำเภอ จำนวน 15 คน จาก 5 อำเภอ ๆ ละ 3 คน ประกอบด้วย
ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานตามโครงการ
และ ผู้รับผิดชอบดำเนินการประเมินโครงการของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ
เป็นผู้ประเมินเฉพาะโครงการในอำเภอของตนเองเท่านั้น และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิระดับ
ท้องถิ่น จำนวน 81 คน จาก 5 อำเภอจำนวน 27 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนๆ ละ 3 คน จากผู้ทรงคุณวุฒิ
ซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีกลุ่มเป้าหมาย เช่น นายกองค้การบริหารส่วนตำบล กำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น โดยศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอคัดเลือก เป็นผู้ประเมินเฉพาะ
โครงการในอำเภอของตนเองเท่านั้น โดยสรุปแล้วกรรมการผู้ประเมินโครงการในแต่ละศูนย์
การเรียนรู้ชุมชนจะประกอบด้วยกรรมการ จำนวน 9 คน คือ ระดับจังหวัด 3 คน ระดับอำเภอ 3 คน
และผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน เมื่อรวมทุกศูนย์การเรียนรู้ชุมชนใช้กรรมการประเมินทั้งสิ้น 243 คน

ผู้ประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของผู้รับบริการที่เข้าร่วม
โครงการ กลุ่มตัวอย่างที่ประเมินความพึงพอใจกำหนดตามตารางของเครจซีและมอร์แกน
(Krejcie and Morgan1970 : 608) จำนวน 351 คน จากทั้งสิ้น 4,000 คน แยกเป็นอำเภอเมือง

จำนวน 117 คน อำเภอกระบุรี จำนวน 39 คน อำเภอกะเปอร์ จำนวน 78 คน อำเภอละอุ่น 54 คน และอำเภอสุขสำราญ จำนวน 42 คน ใช้วิธีสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการในครั้งนี้ใช้เป็นแบบประเมินที่ผู้ประเมินสร้างขึ้น จำนวน 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 แบบประเมินความสำเร็จในการดำเนินงานของโครงการตามตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบประเมินเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน ให้ผู้ตอบแบบประเมิน เขียนตอบและเลือกตอบมีรายการ ชื่อ - สกุล ตำแหน่ง สถานที่ทำงานของผู้ประเมิน เป็นแบบให้ เขียนตอบ เพศเป็นแบบเลือกตอบ คือ ชาย และหญิง อายุ เป็นแบบเขียนตอบ สถานภาพเป็นแบบ เลือกตอบ คือ กรรมการระดับจังหวัด กรรมการระดับอำเภอ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น การศึกษา เป็นแบบเลือกตอบ คือ ต่ำกว่าอนุปริญญา อนุปริญญา ปริญญาตรี ปริญญาโท และสูงกว่าปริญญาโท เกี่ยวกับการดำเนินโครงการ เป็นแบบให้เขียนตอบ คือ ชื่อศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สถานที่ตั้ง จำนวนครู สรรพ/เจ้าหน้าที่/อาสาสมัคร/เครือข่ายให้บริการ จำนวน เกี่ยวกับการดำเนิน โครงการ เป็นแบบให้เลือกตอบ มีการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน การประชาสัมพันธ์โครงการ การออกแบบในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีการจัด กิจกรรมที่หลากหลาย ตอนที่ 2 ความสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าประสงค์และตัวบ่งชี้ของ โครงการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แสดงถึงระดับการดำเนินงาน ได้ ตามเกณฑ์ ให้ผู้ตอบแบบประเมินเลือกตอบ มีรายการด้าน สถานที่ตั้งและวัสดุอุปกรณ์ ด้านสื่อ การเรียน ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการจัดการความรู้ของเครือข่ายและผู้ให้บริการ ด้านจัดการความรู้ของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นอื่น ๆ ให้ผู้ประเมินเขียนตอบ ฉบับที่ 2 แบบประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของ ผู้รับบริการที่เข้าร่วมโครงการ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบประเมินเกี่ยวกับข้อมูล ทั่วไป ให้ผู้ตอบแบบประเมินเขียนตอบและเลือกตอบ มีรายการชื่อที่ตั้งกลุ่ม เป็นแบบเขียนตอบ เพศ เป็นแบบเลือกตอบ คือ ชาย และหญิง อายุ เป็นแบบเขียนตอบ การศึกษา เป็นแบบเลือกตอบ คือ ต่ำกว่าประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา และสูงกว่าอนุปริญญา อาชีพหลัก เป็นแบบเลือกตอบ คือ เกษตรกรรม ค้าขาย การประมง รับจ้าง ปลูกสัตว์ และอื่น ๆ ศาสนา เป็นแบบเลือกตอบ คือ พุทธ อิสลาม คริสต์ และอื่น ๆ ใช้บริการศูนย์ การเรียนรู้ชุมชนในเรื่องใด เป็นแบบเลือกตอบ เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบ ประเมินเกี่ยวกับความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของผู้รับบริการที่เข้าร่วมโครงการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ให้ผู้ตอบแบบประเมินเลือกตอบตาม ความพึงพอใจของตนในองค์ประกอบการประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยสนับสนุนโครงการ (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) ด้านผลผลิตจากโครงการ (Output) ตอนที่ 3 เป็นแบบประเมินข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่ให้ผู้ตอบแบบประเมินเขียนตอบ

วิธีการประเมิน การประเมินความสำเร็จในการดำเนินงานของโครงการตามตัวบ่งชี้ มีการกำหนดแผนการประเมินโครงการ โดยกำหนดการประเมินในเดือนสิงหาคม 2550 ระยะเวลาการประเมิน 5 วัน อำเภอละ 1 วัน ประชุมชี้แจงคณะกรรมการระดับจังหวัด ระดับ อำเภอ และระดับท้องถิ่น ให้เข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดโครงการ ตัวบ่งชี้ เครื่องมือประเมินและ วิธีการประเมินตามแบบประเมิน ดำเนินการประเมินตามแผนที่กำหนดไว้ ตามพื้นที่ที่ คณะกรรมการประเมินกำหนด หลังจากดำเนินการประเมินโดยคณะกรรมการแล้ว ผู้ประเมิน ตรวจสอบความเรียบร้อยสมบูรณ์ของแบบประเมินทุกฉบับก่อนการจัดกระทำข้อมูล

การประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของผู้รับบริการที่เข้าร่วม โครงการ มีการกำหนดแผนการประเมินโครงการ โดยกำหนดการประเมินในเดือนสิงหาคม 2550 พร้อมกันทุกอำเภอ ประชุมชี้แจงครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน และครูศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน เป็นผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์จัดการความรู้ของชุมชน ของทุกอำเภอ ให้เข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดโครงการ ตัวบ่งชี้ เครื่องมือประเมิน และวิธีการ ประเมินตามแบบประเมิน เพื่อเป็นผู้ช่วยผู้ประเมินในการประเมินโครงการครั้งนี้ มอบแบบ ประเมินให้ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้รับผิดชอบ โครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์จัดการความรู้ของชุมชนของทุกอำเภอ เพื่อนำไป ประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของผู้รับบริการที่เข้าร่วม โครงการ โดย กระจายไปทุกพื้นที่ที่มีกลุ่มเป้าหมาย และให้ส่งแบบประเมินคืนภายใน 15 วันเมื่อได้รับ แบบประเมินคืนแล้ว ผู้ประเมินตรวจสอบความเรียบร้อยสมบูรณ์ของแบบประเมินทุกฉบับ ก่อนการจัดกระทำข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมิน

วิเคราะห์ข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์ ด้วยโปรแกรมสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences for Windows :SPSS for windows) เพื่อหาค่าสถิติ ดังนี้

1. หาค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมินและโครงการ
2. หาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviations) และ นำค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของเบสต์ (Best, 1977 : 174) เพื่อทราบระดับความสำเร็จและความพึงพอใจในการดำเนินโครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์จัดการความรู้ของชุมชน
3. วิเคราะห์ข้อคิดเห็นและเสนอแนะอื่น ๆ จากผู้ประเมิน โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมิน สรุปผลการประเมินได้ดังนี้

1. ความสำเร็จในการดำเนินงานของโครงการตามเป้าประสงค์และตัวบ่งชี้

1.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ประเมินและโครงการสรุปได้ว่า ผู้ประเมินส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี สถานภาพเป็นกรรมการทุกระดับเท่าๆ กัน และการศึกษาปริญญาตรี มีครู ครูช/เจ้าหน้าที่/อาสาสมัคร/เครือข่ายที่ให้บริการทุกครช. ส่วนมาก ครช.ละ 1 คน มีการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ส่วนมากมีการดำเนินการประชาสัมพันธ์โครงการในพื้นที่ ส่วนมากมีการดำเนินการ การออกแบบในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ส่วนมากมีการดำเนินการและมีกิจกรรมที่หลากหลาย

1.2 ความสำเร็จในการดำเนินงานของโครงการตามเป้าประสงค์และตัวบ่งชี้สรุปได้ว่า

1.2.1 ภาพรวมทุกด้าน มีการดำเนินการได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านสถานที่ตั้งและวัสดุอุปกรณ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงเป็นด้านจัดการความรู้ของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และด้านกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับ

1.2.2 ภาพรวมทุกด้านของทุกสถานศึกษา มีการดำเนินการได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอละอุ่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา เป็นศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอกะเปอร์ และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองตามลำดับ

1.2.3 ด้านสถานที่ตั้งและวัสดุอุปกรณ์ มีการดำเนินการได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยองค์ประกอบทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้ชุมชน คมนาคมสะดวกและมีความเหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา มีโต๊ะ เก้าอี้สำหรับการพบกลุ่มและให้บริการพร้อมใช้งานได้ และตัวอาคารเป็นเอกเทศ มั่นคง แข็งแรงตามลำดับ

1.2.4 ด้านสื่อการเรียน มีการดำเนินการได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยองค์ประกอบมีแบบเรียน กศน. /ชุดวิชาแบบเรียนทั่วไปมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และมีวารสาร/นิตยสาร/สื่อสิ่งพิมพ์ทั่วไป ตามลำดับ

1.2.5 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ มีการดำเนินการได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 3 ระดับ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ เช่น การพบกลุ่ม ทำโครงการ ทดสอบย่อย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา มีกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาอาชีพ และมีกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชนตามลำดับ

1.2.6 ด้านจัดการความรู้ของเครือข่ายและผู้ให้บริการ มีการดำเนินการได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการประสานกับชุมชน องค์กรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยงานต่าง ๆ และประชาชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์ความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา มีการจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นปัจจุบันและมีการจัดทำทำเนียบ ข้อมูลพื้นฐานชุมชนเป็นปัจจุบัน

1.2.7 ด้านจัดการความรู้ของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีการดำเนินการได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปฏิบัติงานและเป็นที่ปรึกษาการจัดองค์ความรู้บริการอยู่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ไม่น้อยกว่า 3 วัน ต่อสัปดาห์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา มีความสามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมได้ และมีความรู้เรื่องโปรแกรมการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ตามลำดับ

2. ความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของผู้รับบริการที่เข้าร่วมโครงการ

2.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ประเมินและโครงการ สรุปได้ว่า ผู้ประเมินความพึงพอใจส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุอยู่ระหว่าง 21-30 ปี การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบอาชีพหลักเกษตรกรกรรม นับถือศาสนาพุทธ ผู้รับบริการสามารถเลือกใช้บริการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้มากกว่า 1 กิจกรรม

2.2 ความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของผู้รับบริการที่เข้าร่วมโครงการ สรุปได้ว่า

2.2.1 ภาพรวมทุกด้าน ผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยด้านผลผลิตจากโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านปัจจัยสนับสนุนโครงการ ตามลำดับ

2.2.2 ภาพรวมทุกด้านของทุกสถานศึกษา ผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเกาะเปอร ผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากและค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอละอุ่น และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองระนอง ตามลำดับ

2.2.3 ด้านปัจจัยสนับสนุนโครงการ ผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยองค์ประกอบความพร้อมของบุคลากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ช่วงเวลาที่การดำเนินโครงการ และการนิเทศติดตามผลตามลำดับ

2.2.4 ด้านกระบวนการดำเนินงาน ผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบประสานงานของครูหรือเจ้าหน้าที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ความเหมาะสมในการจัดทำแผน/โครงการ และความร่วมมือของคณะกรรมการ ศรช. และเครือข่ายชุมชน ตามลำดับ

2.2.5 ด้านผลผลิตจากโครงการ ผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบมีการยกระดับการศึกษาให้สูงขึ้นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรม และความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ตามลำดับ

2.3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ผู้รับบริการที่เข้าร่วมโครงการมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ หลายประการ โดยที่การอยากให้มีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ฯ ควรจัดให้เพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ โดยเฉพาะ และจัดต่อเนื่องตลอดไป และให้ครูแนะนำการเรียนรู้ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะจากการประเมิน

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากผลการประเมินโครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์จัดการความรู้ของชุมชน ผู้ประเมินมีข้อเสนอแนะเพื่อนำสู่การปฏิบัติ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่จะให้บรรลุตามเป้าประสงค์ ตัวบ่งชี้ของโครงการ และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ ผู้รับผิดชอบต้องให้ความสำคัญและปรับปรุงแก้ไขในรายการตัวบ่งชี้ที่ได้ระดับคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมเป็นพิเศษ เพื่อให้การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบรรลุตามเป้าประสงค์มากที่สุด เรียงตามระดับคะแนนเฉลี่ยจากต่ำสุด ดังนี้

1. ด้านสถานที่ตั้งและวัสดุอุปกรณ์ ควรให้ความสำคัญปรับปรุงแก้ไขในเรื่องมีชั้นวางสื่อ/ตู้เอกสาร พร้อมใช้งานได้ และมีโต๊ะเก้าอี้ครู/ผู้ปฏิบัติงาน พร้อมใช้งานได้
2. ด้านสื่อการเรียนรู้ ควรให้ความสำคัญปรับปรุงแก้ไขในเรื่องให้มีสื่ออิเล็กทรอนิกส์
3. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ควรให้ความสำคัญปรับปรุงแก้ไขในเรื่องมีกิจกรรมการเรียนรู้แบบ E-learning และมีกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การพูด การเขียน ฯลฯ
4. ด้านจัดการความรู้ของเครือข่ายและผู้ให้บริการ ควรให้ความสำคัญปรับปรุงแก้ไขในเรื่องมีแผนภูมิ/ป้ายนิเทศแนะนำการศึกษาต่อและพัฒนาอาชีพ เป็นศูนย์กลางการพบปะพูดคุยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และผู้รับบริการที่เป็นเครือข่ายมาใช้บริการและร่วมกิจกรรม
5. ด้านจัดการความรู้ของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ควรให้ความสำคัญปรับปรุงแก้ไขในเรื่อง มีทะเบียนคุมสื่อประเภทต่างๆ เป็นปัจจุบัน และมีระบบการจัดเก็บสื่อเป็นหมวดหมู่
6. ด้านปัจจัยสนับสนุนโครงการ ควรให้ความสำคัญปรับปรุงแก้ไขในเรื่องเงินงบประมาณที่ใช้ในการพัฒนา ศรช. และความเพียงพอของสื่อสิ่งพิมพ์/สื่อ โสต ฯ

7. ด้านกระบวนการดำเนินงานควรให้ความสำคัญปรับปรุงแก้ไขในเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนิเทศการดำเนินงาน ความสอดคล้องกับวิถีชีวิต ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้

8. ด้านผลผลิตจากโครงการ ควรให้ความสำคัญปรับปรุงแก้ไขในเรื่องมีทักษะ ในการประกอบอาชีพ สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน และการนำความรู้ไปพัฒนาคุณภาพ ชีวิต

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการประเมิน โครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์จัดการ ความรู้ของชุมชน ในด้านความพึงพอใจของผู้ร่วมโครงการมีความพึงพอใจระดับมาก แต่ด้าน ความสำเร็จของโครงการตามเป้าประสงค์และตัวบ่งชี้ผลการประเมินดำเนินการตามเกณฑ์ได้เพียง ระดับปานกลางเท่านั้น แสดงว่ายังมีการดำเนิน โครงการบางส่วนที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งข้อเสนอแนะหลายประเด็นเป็นเรื่องเชิงนโยบาย ผู้ประเมินจึงมีข้อเสนอแนะให้ผู้รับผิดชอบ เชิงนโยบายในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์จัดการความรู้ของชุมชนไว้ ดังนี้

1. ควรสนับสนุนให้มีโครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์จัดการ ความรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. จัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ฯ เพื่อพัฒนา ศูนย์การเรียนรู้โดยเฉพาะให้เพียงพอ และต่อเนื่องตลอดไปเพราะเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ ใกล้ชุมชนมากที่สุด

3. ควรมีการสร้างขวัญ กำลังใจ ให้แก่ครูศูนย์การเรียนรู้และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และสวัสดิการอื่น ๆ ตามสมควร

4. ควรจัดให้มีสื่อประเภทต่าง ๆ ที่ให้บริการข่าวสาร ข้อมูลที่ทันสมัยทันต่อ เหตุการณ์ ที่ให้ผู้รับบริการ ชุมชน ได้รับข่าวสารที่รวดเร็ว ถูกต้องและทันต่อความเปลี่ยนแปลง ของสังคม

คมฤทธิ มหามนตรี. ประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตสู่อุทยาน
การเรียนรู้. ระนอง : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยจังหวัดระนอง, 2550.

วัตถุประสงค์ของการประเมิน

การประเมินผลโครงการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตสู่อุทยานการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสภาพการดำเนินงานทั่วไปของโครงการ ประเมินความสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าประสงค์และตัวบ่งชี้ของโครงการ และประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของผู้รับบริการห้องสมุดประชาชน

วิธีดำเนินการประเมิน

การประเมินในครั้งนี้เป็นการประเมินสภาพการดำเนินงานทั่วไปของโครงการ ความสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าประสงค์และตัวบ่งชี้ของโครงการ และความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของผู้รับบริการห้องสมุดประชาชน ผู้ประเมินความสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าประสงค์และตัวบ่งชี้ของโครงการ ประเมินโดยผู้ประเมินโครงการที่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดระนองแต่งตั้ง (ตามคำสั่งที่ 73/2550 ลงวันที่ 4 กันยายน 2550) โดยประกอบด้วย คณะกรรมการระดับจังหวัด จำนวน 3 คน ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมปฏิบัติการ ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานตามโครงการ และผู้รับผิดชอบในการประเมินผลโครงการ เป็นผู้ประเมินโครงการของทุกสถานศึกษาที่ดำเนินการ คณะกรรมการระดับอำเภอ จำนวน 15 คน จาก 5 อำเภอ ๆ ละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานตามโครงการ และผู้รับผิดชอบในการประเมินผลโครงการของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ เป็นผู้ประเมินเฉพาะโครงการในอำเภอของตนเองเท่านั้น และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิระดับท้องถิ่น จำนวน 15 คน จาก 5 อำเภอ ๆ ละ 3 คน จากผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ที่มีกลุ่มเป้าหมาย เช่น พัฒนาการอำเภอ นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น โดยศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ คัดเลือก เป็นผู้ประเมินเฉพาะโครงการในอำเภอของตนเองเท่านั้น โดยสรุปแล้วกรรมการผู้ประเมินโครงการในแต่ละสถานศึกษาจะประกอบด้วยกรรมการ จำนวน 9 คน คือ ระดับจังหวัด 3 คน ระดับอำเภอ 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน เมื่อรวมทุกสถานศึกษาใช้กรรมการประเมินทั้งสิ้น 45 คน

ผู้ประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการผู้ประเมินความพึงพอใจครั้งนี้ ได้แก่ ผู้รับบริการห้องสมุดประชาชน โดยเป็นห้องสมุดประชาชนในจังหวัดระนองที่ผ่าน

กระบวนการพัฒนาตามโครงการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตสู่อุทยานการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น 5 แห่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ใช้วิธีสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling) จากผู้รับบริการที่มาใช้บริการห้องสมุดประชาชนในแต่ละวันโดยไม่ซ้ำกันแห่งละ 53 คน ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประเมินความพึงพอใจในครั้งนี้ รวมทั้งสิ้น จำนวน 265 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการในครั้งนี้ใช้เป็นแบบประเมินที่ผู้ประเมินสร้างขึ้น จำนวน 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 แบบประเมินความสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าประสงค์และตัวบ่งชี้ของโครงการ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบประเมินเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานให้ผู้ตอบแบบประเมินเขียนตอบและเลือกตอบมีรายการ ชื่อ - สกุล ตำแหน่ง สถานที่ทำงานของผู้ประเมิน เป็นแบบให้เขียนตอบ เพศ เป็นแบบเลือกตอบ คือ ชาย และหญิง อายุ เป็นแบบเขียนตอบ สถานภาพ เป็นแบบเลือกตอบ คือ กรรมการระดับจังหวัด กรรมการระดับอำเภอ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น การศึกษา เป็นแบบเลือกตอบ คือ ต่ำกว่าอนุปริญญา อนุปริญญา ปริญญาตรี ปริญญาโท และสูงกว่าปริญญาโท เกี่ยวกับการดำเนินโครงการ เป็นแบบให้เลือกตอบ คือ ประเภทห้องสมุดประชาชน จำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ การประชุม คณะกรรมการดำเนินงาน การออกแบบในการพัฒนาห้องสมุด การประชาสัมพันธ์โครงการ การระดมทุนเพื่อพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต การจัดกิจกรรมมีชีวิตที่หลากหลาย และการศึกษาดูงานนอกสถานที่ของเจ้าหน้าที่ ตอนที่ 2 ความสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าประสงค์และตัวบ่งชี้ของโครงการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แสดงถึงระดับการดำเนินงานได้ตามเกณฑ์ ให้ผู้ตอบแบบประเมินเลือกตอบ มีรายการ ด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายนอก ด้านการจัดตกแต่งภายใน ด้านการจัดบริการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร (ICT) ด้านบุคลากรและการให้บริการ ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ด้านชุมชนสัมพันธ์ และด้านการจัดระบบสารสนเทศ ฉบับที่ 2 แบบประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของผู้รับบริการห้องสมุดประชาชน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบประเมินเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ให้ผู้ตอบแบบประเมินเขียนตอบและเลือกตอบ มีรายการ ประเภทห้องสมุด เป็นแบบเขียนตอบ เพศ เป็นแบบเลือกตอบ คือ ชาย และหญิง อายุ เป็นแบบเขียนตอบ การศึกษา เป็นแบบเลือกตอบ คือ ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา และสูงกว่าอนุปริญญา อาชีพหลัก เป็นแบบเลือกตอบ คือ เกษตรกรรม ค้าขาย การประมง รับจ้าง ปศุสัตว์ และอื่น ๆ ศาสนา เป็นแบบเลือกตอบ คือ พุทธ อิสลาม คริสต์ และอื่น ๆ ทำเลที่ตั้งห้องสมุด เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการที่ต้องการ ตอนที่ 2 เป็นแบบประเมินเกี่ยวกับความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของผู้รับบริการที่เข้าร่วมโครงการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ให้ผู้ตอบแบบประเมินเลือกตอบตามความพึงพอใจของตนในองค์ประกอบการประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยสนับสนุนโครงการ ด้านกระบวนการดำเนินงาน

ด้านผลผลิตจากโครงการ ตอนที่ 3 เป็นแบบประเมินข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่ให้ผู้ตอบแบบประเมินเขียนตอบ

วิธีการประเมิน การประเมินความสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าประสงค์และตัวบ่งชี้ของโครงการ มีการกำหนดแผนการประเมินโครงการ โดยกำหนดการประเมินในเดือนกันยายน 2550 ระยะเวลาการประเมิน 5 วัน อำเภอละ 1 วัน ประชุมชี้แจงคณะกรรมการระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับท้องถิ่น ให้เข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดโครงการ เป้าประสงค์ ตัวบ่งชี้ เครื่องมือประเมิน และวิธีการประเมินตามแบบประเมิน ดำเนินการประเมินตามแผนที่กำหนดไว้ตามพื้นที่ที่คณะกรรมการประเมินกำหนด หลังจากดำเนินการประเมินโดยคณะกรรมการแล้ว ผู้ประเมินตรวจสอบความเรียบร้อยสมบูรณ์ของแบบประเมินทุกฉบับก่อนการจัดกระทำข้อมูล

การประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของผู้รับบริการที่เข้าร่วมโครงการ มีการกำหนดแผนการประเมินโครงการ โดยกำหนดการประเมินในเดือนกันยายน 2550 พร้อมกันทุกอำเภอ ประชุมชี้แจงครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน และครูศูนย์การเรียนชุมชน ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตสู่อุทยานการเรียนรู้ของทุกอำเภอ ให้เข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดโครงการ เป้าประสงค์ ตัวบ่งชี้ เครื่องมือประเมิน และวิธีการประเมินตามแบบประเมิน เพื่อเป็นผู้ช่วยผู้ประเมินในการประเมินโครงการครั้งนี้ มอบแบบประเมินให้ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน และครูศูนย์การเรียนชุมชน ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตสู่อุทยานการเรียนรู้ของทุกอำเภอ เพื่อนำไปประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของผู้รับบริการห้องสมุดประชาชน โดยกระจายไม่ให้ซ้ำกัน และให้ส่งแบบประเมินคืนภายใน 20 วันเมื่อได้รับแบบประเมินคืนแล้ว ผู้ประเมินตรวจสอบความเรียบร้อยสมบูรณ์ของแบบประเมินทุกฉบับก่อนการจัดกระทำข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมิน

วิเคราะห์ข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์ ด้วยโปรแกรมสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences for Windows : SPSS for windows) เพื่อหาค่าสถิติ ดังนี้

1. หาค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมินและโครงการ

2. หาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviations) และนำค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของเบสต์ (Best, 1977 : 174) เพื่อทราบระดับความสำเร็จในการดำเนินงานของโครงการตามเป้าประสงค์และตัวบ่งชี้ และความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของผู้รับบริการห้องสมุดประชาชน

3. วิเคราะห์ข้อคิดเห็นและเสนอแนะอื่น ๆ จากผู้ประเมิน โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมิน สรุปผลการประเมินได้ ดังนี้

1. ความสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าประสงค์และตัวบ่งชี้ของโครงการ

1.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ประเมินและโครงการ สรุปได้ว่าผู้ประเมินส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อยู่ระหว่าง 41-50 ปี สถานภาพเป็นกรรมการทุกระดับเท่า ๆ กัน และการศึกษาปริญญาตรี ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ ประเภทห้องสมุดประชาชนเป็นห้องสมุดประชาชนอำเภอ จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ มีจำนวน 1 คน การประชุมของคณะกรรมการดำเนินงานห้องสมุด ไม่มีการดำเนินการ การออกแบบในการพัฒนาห้องสมุดประชาชน มีการดำเนินการ การประชาสัมพันธ์โครงการ มีการดำเนินการ การระดมทุนเพื่อพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต มีการดำเนินการ การจัดกิจกรรมมีชีวิตที่หลากหลาย มีการดำเนินการ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ของเจ้าหน้าที่ มีการดำเนินการ

1.2 ความสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าประสงค์และตัวบ่งชี้ของโครงการ สรุปได้ว่า

1.2.1 ภาพรวมทุกด้าน มีการดำเนินงานได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านบุคลากรและการให้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านการจัดตกแต่งภายใน และด้านการจัดระบบสารสนเทศ ตามลำดับ

1.2.2 ภาพรวมทุกด้านของห้องสมุดประชาชนจังหวัดระนอง ดำเนินการได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับมาก โดยด้านการจัดบริการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร (ICT) และด้านบุคลากรและการให้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านการจัดระบบสารสนเทศ และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ตามลำดับ

1.2.3 ภาพรวมทุกด้านของห้องสมุดประชาชนอำเภอกระบุรี ดำเนินการได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการจัดตกแต่งภายในมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านบุคลากรและการให้บริการ และด้านการจัดระบบสารสนเทศ ตามลำดับ

1.2.4 ภาพรวมทุกด้านของห้องสมุดประชาชนอำเภอละอุ่น ดำเนินการได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านบุคลากรและการให้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านการจัดตกแต่งภายใน และด้านการจัดระบบสารสนเทศ ตามลำดับ

1.2.5 ภาพรวมทุกด้านของห้องสมุดประชาชนอำเภอกะเปอร์ ดำเนินการได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับมาก โดยด้านบุคลากรและการให้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และด้านการจัดระบบสารสนเทศ ตามลำดับ

1.2.6 ภาพรวมทุกด้านของห้องสมุดประชาชนอำเภอสุขสำราญ ดำเนินการได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านบุคลากรและการให้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านการจัดระบบสารสนเทศระดับ และด้านการจัดตกแต่งภายในระดับ ตามลำดับ

1.2.7 ด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายนอก มีการดำเนินงานได้ตามเกณฑ์ อยู่ในระดับปานกลาง โดยองค์ประกอบมีการทาสีอาคารห้องสมุดให้มีความสดใส สวยงาม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นมีส่วนหย่อม บริเวณห้องสมุด และมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ บริเวณห้องสมุดประชาชนตามลำดับ

1.2.8 ด้านการจัดตกแต่งภายในห้องสมุดมีการดำเนินงานได้ตามเกณฑ์ อยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบมีมุมบริการสำหรับ เด็ก ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นมีมุมพักผ่อนสบาย ๆ และมีสวนถาดภายในเพิ่มความสบายตาตามลำดับ

1.2.9 ด้านการจัดบริการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร (ICT) มีการดำเนินงานได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับน้อย โดยมีมุมบริการ Internet มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นการมีบริการระบบ e-Library เชื่อมโยงการบริการ และมีการบริการ Internet ไร้สาย ตามลำดับ

1.2.10 ด้านบุคลากรและการให้บริการมีการดำเนินงานได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับมาก โดยมีการศึกษาดูงานห้องสมุดที่ได้รับการพัฒนาแล้วมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

1.2.11 ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้มีการดำเนินงานได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลางโดยมีการบริการค้นคว้าข้อมูลผ่าน Internet มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นการประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และมีการส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาชีพ ตามลำดับ

1.2.12 ด้านชุมชนสัมพันธ์มีการดำเนินงานได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลางโดยมีคณะกรรมการดำเนินการห้องสมุดมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นมีกิจกรรมการแสดงออกของเยาวชน และมีการบริการร้านค้าชุมชนบริเวณห้องสมุด ตามลำดับ

1.2.13 ด้านการจัดระบบสารสนเทศมีการดำเนินงานได้ตามเกณฑ์อยู่ในระดับมาก โดยมีข้อมูลทั่วไปของห้องสมุดค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมามีระบบการสืบค้น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับห้องสมุด ตามลำดับ

2. ความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของผู้รับบริการห้องสมุดประชาชน

2.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ประเมินและโครงการ สรุปได้ว่า ผู้ประเมินความพึงพอใจส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ระหว่าง 21 – 30 ปี การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบอาชีพหลักค้าขายและรับจ้าง นับถือศาสนาพุทธ ทำเลที่ตั้งห้องสมุด เหมาะสมดีและเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการที่ต้องการคือข้าราชการ (บรรณารักษ์)

2.2 ความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการของผู้รับบริการห้องสมุดประชาชน สรุปได้ว่า

2.2.1 ภาพรวมทุกด้านผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านปัจจัยสนับสนุนโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านผลผลิตจากโครงการ ตามลำดับ

2.2.2 ห้องสมุดประชาชนจังหวัดระนอง ภาพรวมทุกด้านผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านกระบวนการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็น ด้านปัจจัยสนับสนุนโครงการ และด้านผลผลิตจากโครงการ ตามลำดับ

2.2.3 ห้องสมุดประชาชนอำเภอกระบุรี ภาพรวมทุกด้านผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านปัจจัยสนับสนุนโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านผลผลิตจากโครงการ และด้านกระบวนการดำเนินงานตามลำดับ

2.2.4 ห้องสมุดประชาชนอำเภอละอุ่น ภาพรวมทุกด้านผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยด้านปัจจัยสนับสนุนโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านผลผลิตจากโครงการ ตามลำดับ

2.2.5 ห้องสมุดประชาชนอำเภอกะเปอร์ ภาพรวมทุกด้านผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านปัจจัยสนับสนุนโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านผลผลิตจากโครงการ ตามลำดับ

2.2.6 ห้องสมุดประชาชนอำเภอสหัสขันธ์ ภาพรวมทุกด้านผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านปัจจัยสนับสนุนโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านผลผลิตจากโครงการ และด้านกระบวนการดำเนินงาน ตามลำดับ

2.2.7 ด้านปัจจัยสนับสนุนโครงการ ในภาพรวมผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยองค์ประกอบเจ้าหน้าที่ห้องสมุดยิ้มแย้มแจ่มใสมีไมตรีที่ดีในการให้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นการจัดมุมต่างๆในห้องสมุดเหมาะสมและสวยงาม และมีหนังสือสื่ออื่นๆ ไว้สำหรับบริการอย่างหลากหลายและเพียงพอ ตามลำดับ

2.2.8 ด้านกระบวนการดำเนินงาน ในภาพรวมผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยองค์ประกอบเจ้าหน้าที่ห้องสมุดให้บริการต่อผู้รับบริการเท่าเทียมกันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นเจ้าหน้าที่ห้องสมุดให้บริการด้วยความรวดเร็ว ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีการจัดบริการให้ความรู้ด้านสาขาอาชีพที่หลากหลาย ตามลำดับ

2.2.9 ด้านผลผลิตจากโครงการ ในภาพรวมผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยองค์ประกอบห้องสมุดมีสีสันทัน สดใส สวยงาม ทั้งภายนอกและภายใน

มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นความสะดวกในการเดินทางมาใช้บริการ และภูมิทัศน์ภายนอก ห้องสมุดร่มรื่น สวยงาม นำใช้บริการ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะจากการประเมิน

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากผลการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตสู่อุทยานการเรียนรู้ ผู้ประเมินมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ในการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตสู่อุทยานการเรียนรู้ที่จะให้บรรลุตามเป้าประสงค์และตัวบ่งชี้ของโครงการ และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ ผู้รับผิดชอบต้องให้ความสำคัญและปรับปรุงแก้ไขในรายการตัวบ่งชี้ที่ได้ระดับคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมเป็นพิเศษ เพื่อให้การพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตสู่อุทยานการเรียนรู้บรรลุตามเป้าประสงค์มากที่สุด เรียงตามระดับคะแนนเฉลี่ยจากต่ำสุดซึ่งควรได้รับการพัฒนาปรับปรุงก่อนใน 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการจัดบริการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร (ICT) ควรปรับปรุงในเรื่องการบริการยืม-คืนด้วยระบบบาร์โค้ด การบริการอินเทอร์เน็ตไร้สาย และการให้บริการระบบ e-library ที่เชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างห้องสมุด

2. ด้านชุมชนสัมพันธ์ ควรปรับปรุงในเรื่อง การมีบริการร้านคำชุมชนในห้องสมุด เนื่องจากร้านคำชุมชนมีส่วนอย่างยิ่งในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับห้องสมุดจะทำให้ชุมชนรักห้องสมุดมากขึ้น

3. ด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายนอก ควรปรับปรุงในเรื่อง มีซุ้มร้านค้าในบริเวณห้องสมุด และมีเวทีเอนกประสงค์รองรับการจัดกิจกรรม เนื่องจากเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ห้องสมุดประชาชนมีชีวิตและดึงดูดคนเข้าห้องสมุดโดยใช้ลานหรือเวทีกิจกรรม

4. ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ควรปรับปรุงในเรื่อง จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวจะส่งผลให้คนรักการอ่านและเข้าใช้บริการห้องสมุดมากขึ้น

เกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้รับบริการห้องสมุดประชาชนในการดำเนินโครงการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตสู่อุทยานการเรียนรู้ นั้น มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางซึ่งน่าจะมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้ประเมินจึงขอเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการ ใน 3 ประเด็น ดังนี้

1. ด้านกระบวนการดำเนินงาน ควรปรับปรุงในเรื่อง มีการให้บริการ ยืม – คืน ด้วยระบบออนไลน์ และมีการให้บริการเทคโนโลยี ด้าน Internet

2. ด้านผลผลิตจากโครงการ ควรปรับปรุงในเรื่อง มีซุ้มร้านค้าชุมชนที่หลากหลาย มีเวทีเอนกประสงค์รองรับการจัดกิจกรรม มีสวนหย่อม ไม้ดอกไม้ประดับสวยงาม

ความหลากหลาย ของหนังสือ/สื่อการเรียนรู้ ความเพียงพอของหนังสือ/สื่อการเรียนรู้ ห้องสมุด มีความทันสมัยและมีชีวิต และบริเวณภายในห้องสมุดมีมุมบริการที่หลากหลาย นำใช้บริการ

3. ด้านปัจจัยสนับสนุนโครงการ ควรปรับปรุงในเรื่อง มีการให้บริการ คีน – ยืม ด้วยระบบออนไลน์ มีการให้บริการเทคโนโลยี ด้าน Internet และมีการจัดบริการให้ความรู้ ด้านสายอาชีพที่หลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตสู่อุทยานการเรียนรู้ ในด้านความสำเร็จของโครงการตามเป้าประสงค์และตัวบ่งชี้ ผลการประเมินสามารถดำเนินการ ตามเกณฑ์ได้ในระดับปานกลาง และด้านความพึงพอใจของผู้ร่วมโครงการนั้นก็มีความพึงพอใจ เพียงระดับปานกลางเท่านั้น แสดงว่ายังมีการดำเนินโครงการบางส่วนที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งอาจมีหลายประเด็นเป็นเรื่องเชิงนโยบาย ผู้ประเมินจึงมีข้อเสนอแนะให้ผู้รับผิดชอบ เชิงนโยบายในการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตไว้ ดังนี้

1. ควรสนับสนุนโครงการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตให้เป็นโครงการที่ ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีแหล่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. จัดงบประมาณสนับสนุนโครงการให้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมเนื่องจากที่เป็นอยู่ ขณะนี้มีไม่เพียงพอที่จะจัดกิจกรรมให้เกิดคุณภาพ

3. จัดให้มีโครงการอื่น ๆ สนับสนุนในลักษณะที่สร้างขวัญและกำลังใจแก่ ผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับ

จ่านงค์ กล่อมแก้ว. วิเคราะห์การใช้เวลาเพื่อการศึกษาของนักศึกษาการศึกษา
นอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบรรพตพิสัย.
นครสวรรค์ : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ
บรรพตพิสัย, 2544.

ความเป็นมาของการวิจัย

การจัดระบบการใช้เวลาอย่างเหมาะสม จะช่วยให้เราสามารถปฏิบัติภารกิจในแต่ละวันได้อย่างครบถ้วน ทั้งด้านการศึกษา การงาน การพักผ่อน การทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อตนเอง ช่วยเหลือสังคมและผู้อื่น ทำให้การดำรงชีวิตมีระเบียบระบบมากขึ้น การใช้เวลาอย่างเหมาะสมจึงเป็นการใช้ชีวิตได้อย่างคุ้มค่า สามารถสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ตนเองและสังคมโดยรอบ

ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบอาชีพอยู่ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อยกระดับการศึกษาของตนให้สูงขึ้น ปัญหาที่ควรพิจารณาก็คือ ผู้เรียนเหล่านี้ จะต้องสามารถจัดสรรและบริหารเวลาของตนเองเพื่อไปใช้ในกิจกรรมการศึกษาได้อย่างเหมาะสม และไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับการใช้เวลาหรือการบริหารเวลาของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบรรพตพิสัย

วัตถุประสงค์

การศึกษาครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์การใช้เวลาเพื่อการศึกษาของนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบรรพตพิสัย ในการศึกษาครั้งนี้ ได้จำแนกการใช้เวลาเป็น 3 กิจกรรมหลัก คือ (1) การใช้เวลาในการศึกษาเพื่อเพิ่มวุฒิโดยตรง (2) การใช้เวลาด้วยการศึกษาจากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ และ (3) การใช้เวลาในกิจกรรมอื่นๆ ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การประกอบอาชีพ การพักผ่อน การทำงานบ้าน และกิจกรรมสังคม นอกจากนี้ยังได้รวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้เวลาเพื่อการศึกษาของนักศึกษา

วิธีการศึกษา

ประชากรเป้าหมายของการศึกษา เป็นนักศึกษาของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบรรพตพิสัย ซึ่งกำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 278 คน ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยสุ่มศูนย์การเรียนชุมชนมาตำบลละ 1 แห่ง ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 13 แห่ง จำนวน 164 คน

เก็บข้อมูลโดยให้กลุ่มตัวอย่าง ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้เวลา ซึ่งเป็นแบบเติมข้อความ และเลือกคำตอบที่เป็นจริง จำนวน 34 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีแจกแจงความถี่ คำนวณ ค่าร้อยละ และหาค่าเฉลี่ยของคำตอบ

ข้อค้นพบ

1. การใช้เวลาเพื่อการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม นำเสนอเฉพาะคำตอบที่มีความถี่สูงสุดในแต่ละคำตอบ ดังนี้ คือ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 37.80 กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ร้อยละ 94.51 เข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่มการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 1 วัน ร้อยละ 93.90 เข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่มการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง การเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมการพบกลุ่มการเรียนการสอนส่วนใหญ่มาโดยรถจักรยานยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 82.31 ซึ่งใช้เวลาน้อยกว่า 1 ชั่วโมง เกี่ยวกับการมีเวลาเรียนส่วนใหญ่มีเวลาปานกลางร้อยละ 39.63 ร้อยละ 39.02 ตอบว่าการเรียนแต่ละครั้ง ได้รับประโยชน์และคุ้มค่าอย่างยิ่ง และร้อยละ 64.63 เห็นว่าความเหมาะสมเวลาสำหรับการเรียนการศึกษานอกโรงเรียนมีความเหมาะสมปานกลางเกี่ยวกับการเตรียมตัวก่อนการพบกลุ่มกิจกรรมการเรียนการสอน ร้อยละ 29.87 ตอบว่าไม่เคยเตรียมตัวล่วงหน้าเลย สำหรับการมีเวลาในการอ่านแบบเรียน ร้อยละ 51.82 ตอบว่ามีเวลาอ่านปานกลาง ในส่วนสถานที่การอ่านแบบเรียนหรือทบทวนบทเรียน ร้อยละ 49.39 ได้มีการทบทวนอ่านแบบเรียนในที่จัดกิจกรรมการพบกลุ่ม การใช้เวลาในการอ่านแบบเรียนต่อวัน ร้อยละ 46.95 อ่านวันละ 1 - 2 ชั่วโมง และร้อยละ 33.53 ใช้เวลาในการอ่านน้อยกว่า 1 ชั่วโมง สำหรับการอ่านแบบเรียนใน 1 สัปดาห์ ส่วนใหญ่อ่านทุกครั้งที่ว่า คิดเป็นร้อยละ 43.90 การใช้ช่วงเวลาในการอ่านแบบเรียนร้อยละ 52.43 อ่านก่อนนอน และการอ่านหนังสือเพิ่มเติม หรือค้นคว้าในห้องสมุดประชาชน หรือศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ร้อยละ 54.26 ตอบว่าอ่านเป็นบางครั้ง และร้อยละ 32.31 ใช้เวลาในการอ่านหนังสือเพิ่มเติม หรือค้นคว้าในห้องสมุดประชาชน ศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่มการเรียนการสอน, ร้อยละ 38.41 นักศึกษาใช้เวลาในการค้นคว้าเพิ่มเติม 1 - 2 ชั่วโมงต่อวัน สำหรับการใช้เวลาเกี่ยวกับการศึกษาในวันหยุด ส่วนมากร้อยละ 59.75 ตอบว่าทบทวนเนื้อหาที่เรียนด้วยตนเอง ในส่วนของการใช้เวลา เพื่อการศึกษาในวันหยุดต่อวันร้อยละ 39.02 ตอบว่าใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง และปัญหาเกี่ยวกับการใช้เวลา เพื่อการมาเข้าร่วมกิจกรรมการพบกลุ่ม ร้อยละ 116 ตอบว่าไม่มีปัญหาสำหรับผู้ที่มีปัญหา มีดังนี้คือ ปัญหาจากการประกอบอาชีพ ภาระในครอบครัวระยะทางไกล และต้องอยู่เวร

2. การใช้เวลาในการประกอบอาชีพและทำงานบ้าน ร้อยละ 37.80 ใช้เวลาในการประกอบอาชีพ เฉลี่ยต่อวันประมาณ 8-10 ชั่วโมง และร้อยละ 34.14 ไม่ได้ประกอบอาชีพในวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ ร้อยละ 52.43 ใช้เวลาในการพักผ่อนหย่อนใจ เช่น ชื้อของ ,ไปเที่ยว,

พบปะพูดคุยกับเพื่อนฝูง โดยเฉลี่ยสัปดาห์ละ 1 - 3 ชั่วโมง ร้อยละ 44.51 มีเวลาปานกลาง มีเวลาสำหรับการทำงานบ้าน และร้อยละ 32.31 ใช้เวลาในการทำงานบ้านประมาณ 2 ชั่วโมง

3. การใช้เวลาศึกษาจากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.43 ใช้เวลาเรียนรู้จากสื่อมวลชนทุกวัน ร้อยละ 45.73 ใช้เวลาในการอ่านหนังสือพิมพ์น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ร้อยละ 34.75 ใช้เวลาในการอ่านหนังสือวารสาร นิตยสารต่างๆ โดยเฉลี่ยน้อยกว่า 1 ชั่วโมง และร้อยละ 41.46 อ่านนิตยสารประเภทดารา - บันเทิง ร้อยละ 44.51 ใช้เวลาในการชมรายการโทรทัศน์ประมาณ 2 - 3 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 26.21 ใช้เวลาในการรับฟังรายการวิทยุ ประมาณ 1 - 2 ชั่วโมง ต่อวัน ร้อยละ 35.97 ได้รับความรู้จากสื่อมวลชนปานกลางและ ร้อยละ 53.04 นำความรู้ที่ได้จากสื่อมวลชนไปใช้ในการเรียนพอสมควร

4. การวิเคราะห์สัดส่วนของการใช้เวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ต่อ 1 สัปดาห์ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ การพูดคุยกับเพื่อนใช้เวลาเฉลี่ย 3.90 ชั่วโมง , การอ่านหนังสือเพื่อการเรียนและการค้นคว้าทำรายงาน ใช้เวลาเฉลี่ยเท่ากับ คือ 3.39 ชั่วโมง , ทำกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ใช้เวลาเฉลี่ย 3.24 ชั่วโมง, การปรึกษาสื่อเกี่ยวกับการเรียนใช้เวลาเฉลี่ย 3.09 ชั่วโมง, ทำแบบฝึกหัดใช้เวลาเฉลี่ย 3.08 ชั่วโมง, การเที่ยวเตร่กับเพื่อนใช้เวลาเฉลี่ย 3.01 ชั่วโมง และการอ่านการค้นคว้าในห้องสมุดประชาชนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ใช้เวลา 1.80 ชั่วโมง

ข้อเสนอแนะของนักศึกษา

1. ปัญหาและข้อเสนอแนะทั่วไป ได้แก่ การจัดหาสื่อแบบเรียนต่างๆ เพื่อนำไปให้นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนได้ยืมเรียนให้เพียงพอกับความต้องการ ควรจัดทำข้อสอบปลายภาคเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และได้มาตรฐาน สถานที่จัดกิจกรรมการพบกลุ่มการเรียนการสอนมีอากาศร้อน อ่านหนังสือไม่ค่อยเข้าใจ ควรให้มีการแข่งขันกีฬา การจัดให้มีการทัศนศึกษา

2. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้เวลาเพื่อการศึกษา ได้แก่ ไม่ค่อยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมการพบกลุ่มการเรียนการสอนได้อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง อยากให้เพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มการเรียนการสอนมากขึ้น

จรรยา นฤคิต. การสร้างและพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าศาลา. นครศรีธรรมราช :
ศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอท่าศาลา, 2550.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้น ประกอบกับการพัฒนา
ประสิทธิภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการพัฒนาไม่หยุดยั้งทำให้การติดต่อสื่อสาร
การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระหว่างมวลมนุษยชาติในพื้นที่ต่างๆ จากทุกมุมโลกเป็นไปอย่างรวดเร็ว
การเรียนรู้ของแต่ละคนจึงเป็นสิ่งสำคัญมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และ
ตลอดชีวิต จะก่อให้เกิดสติปัญญารู้จักปรับตนเองให้ทันกับโลกยุคใหม่ รู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ
ที่เกิดขึ้น ซึ่งการที่ผู้เรียนจะมีคุณลักษณะดังกล่าว จะต้องมึทักษะในการอ่าน สามารถติดตามความ
เจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี สามารถใช้ความรู้ในการอ่านการศึกษา ค้นคว้า สามารถ
นำมาพัฒนาความคิดได้อย่างเหมาะสม นักเรียนนักศึกษาเมื่อเรียนจบไปแล้ว ก็ยังไม่ค่อยได้ใช้
ทักษะการอ่านของตนให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมอย่างเต็มที่

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้
ช่วงชั้น ที่เป็นตัวบ่งชี้การเรียนรู้ที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาเรียนรู้ในแต่ละ
ช่วงชั้น ในสาระและมาตรฐานการเรียนรู้มาตรฐานช่วงชั้นที่ 2 มัธยมศึกษาตอนต้น สาระที่ 1
การอ่าน ได้กำหนดส่วนที่เป็นทักษะกระบวนการและความสามารถในการปฏิบัติไว้ว่า
ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการ
ดำรงชีวิต มีนิสัยรักการอ่านและศึกษาค้นคว้า ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ข้อ 1
อ่านและเข้าใจคุณค่าและประโยชน์ของการอ่าน ข้อที่ 5 การอ่านจับใจความสำคัญของแต่ละ
ย่อหน้า แล้วสรุปเรียบเรียงได้

ข้อมูลจากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าศาลา ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
นครศรีธรรมราช พบว่าคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย ปีการศึกษา 2548-2549 ต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้
ควรแก่การหาแนวทางแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาผลการเรียนการสอน

จากประสบการณ์ การศึกษาสภาพปัญหา และจากการประเมินผลการจัดกิจกรรม โดยให้
ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ การให้บริการสื่อโสตทัศน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ
ตามรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า

นักศึกษามีทักษะด้านการอ่าน อยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง มีสาเหตุจากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งตัวนักศึกษา ครูผู้สอน สื่อนวัตกรรม สภาพแวดล้อมในการเรียน การพบกลุ่ม

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ที่เป็นสาเหตุทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่บรรลุเป้าหมาย การจัดการศึกษาตามอรรถาศัย จึงได้ศึกษาปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกทักษะ การอ่านจับใจความสำคัญ เพราะคิดว่าจะช่วยแก้ปัญหาพัฒนาทักษะการอ่าน และนำไปสู่การ บรรลุเป้าหมาย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในระดับเบื้องต้นได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย สำหรับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการอ่าน จับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าศาลา
3. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผล ของแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา ที่มีต่อแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ สำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีการศึกษา

การดำเนินการพัฒนาและทดลอง การสร้างและพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ สำคัญกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ดำเนินการ ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ
 - 2.1 การสร้างและหาคุณภาพของการสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ
 - 2.2 การสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. การทดลองใช้
 - 3.1 การหาประสิทธิภาพของการสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญตาม เกณฑ์มาตรฐาน 80/80
 - 3.2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะ การอ่านจับใจความสำคัญ
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อค้นพบ

จากการทดลองหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้ง 4 ชุด ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 84.34/86.17 ประชากรมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังใช้แบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญสูงกว่าก่อนใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ทุกประการ แสดงว่าแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้ง 4 ชุด ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ เหมาะสมที่จะไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุ ดังต่อไปนี้

1. การสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้ง 4 ชุด ได้สร้างเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยเฉพาะตามแผนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยห้องสมุดประชาชน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าศาลา ดังนั้นแบบฝึกทักษะ การอ่านจับใจความสำคัญที่สร้างขึ้น จึงส่งผลให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

2. มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ถูกต้องตามหลักวิชา โดยนำแบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญการสร้างแบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณารูปแบบ รูปเล่ม เนื้อหาของแบบฝึกทั้ง 4 ชุด การจัดทำแบบฝึก และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ความเที่ยงตรงของเนื้อหา และภาษาเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูศูนย์การเรียนชุมชน ครูประจำกลุ่ม และครูที่ปรึกษา ทั้งนี้เพราะการที่ครูได้ใช้สื่อนวัตกรรมการสอนที่เป็นระบบ มีความเหมาะสมตามระดับชั้นของนักศึกษา และตอบสนองผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของแต่ละเนื้อหาสาระวิชา ย่อมทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ นักศึกษาจะเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

2. การฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทข่าว นิทาน สารคดี และเรื่องสั้น จะช่วยในการส่งเสริมทักษะการอ่านของนักศึกษา ครูศูนย์การเรียนชุมชน ครูประจำกลุ่ม และครูที่ปรึกษา ต้องเน้นให้นักศึกษานำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างเหมาะสม

3. ก่อนนำแบบฝึกทักษะ การอ่านจับใจความสำคัญกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูศูนย์การเรียนชุมชน ครูประจำกลุ่ม และครูที่ปรึกษา ควรมีการศึกษาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้พร้อมก่อนที่จะดำเนินการสอน

4. ก่อนนำแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ไปประกอบการสอน ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ครูประจำกลุ่ม และครูที่ปรึกษา ต้องชี้แจงให้นักศึกษาทราบ เกี่ยวกับบทบาทของนักศึกษาใน การใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญให้เข้าใจ

ณัฐนนท์ อำนาจเจริญ. วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาบ้านดงเรื่อง หมู่ 6 ตำบลหนองเม็ก อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. อุดรธานี : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด อุดรธานี, 2550.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการดำเนินชีวิตในวิถีชุมชน บ้านดงเรื่อง หมู่ 6 ตำบลหนองเม็ก อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อศึกษาบทบาทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในการนำนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ ในพื้นที่บ้านดงเรื่อง หมู่ 6 ตำบลหนองเม็ก อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนสู่เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การดำเนินงานของศูนย์บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนอำเภอหนองหาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการณ์ปัจจุบันของการดำรงชีวิตในวิถีชุมชนของบ้านดงเรื่องเป็นหมู่บ้านที่ศูนย์บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนอำเภอหนองหานได้จัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ในการพึ่งพากันเองในชุมชน และเป็นหมู่บ้านที่มีองค์กรชุมชนเกิดขึ้นมากมายในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน คือ กลุ่มศูนย์สาธิตการตลาด กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มเพาะเห็ด ฯลฯ ที่มีความเข้มแข็ง และสามารถบริหารจัดการกลุ่มได้ดี ผลการดำเนินงานทำให้ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาโดยดึงทุนทางสังคมที่มีอยู่ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหารกลุ่ม โดยการทำงานร่วมกันระหว่างศูนย์บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนอำเภอหนองหานและชาวบ้านดงเรื่องร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาความยากจน โดยอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงคือ พอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งการเรียนรู้ของชุมชนจะเป็นส่วนตั้งต้นในการพึ่งพาตนเองที่จะส่งผลสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2. บทบาทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติปรากฏชัดเจนใน 3 ประการ คือ ประการแรกศูนย์บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนอำเภอหนองหานได้นำแนวคิด ทฤษฎี แนวทางและกรอบการดำเนินงานที่ได้รับจากสำนักบริหารงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไปปฏิบัติในพื้นที่และกระตุ้นให้ชุมชนวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนของตนเอง (SWOT Analysis) ประการที่สองการส่งครูการศึกษานอกระบบเข้ามากระตุ้น ชักชวนเชิญชวน ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ พร้อมทั้งชี้แนะ ให้คำปรึกษาในการบริหารจัดการกลุ่มและประการสุดท้ายคือ การสร้างความเข้มแข็งของการบริหารจัดการกลุ่ม รับทราบปัญหาอุปสรรคใน

การปฏิบัติงาน ระดมความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา อันนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันในการทำงาน ร่วมกับชุมชนระหว่างพื้นที่

3. แนวทางการบริหารการพัฒนาวิถีชีวิตสู่เศรษฐกิจพอเพียง ควรกระทำในภารกิจ 5 แนวทาง คือ ประการที่หนึ่งบุคลากรการศึกษาออกโรงเรียน ควรอยู่ติดพื้นที่และปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับหางบประมาณมาสนับสนุนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ประการที่สอง ควรให้ชาวบ้านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา คุงานเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ประการที่สาม แกนนำในหมู่บ้าน ควรชักชวนชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกันปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความสามัคคีในการทำงานร่วมกันของกลุ่มแกนนำเอง และต้องใฝ่รู้หาความรู้ให้กับตนเองเสมอ เพื่อจะเป็นที่ปรึกษาของชาวบ้านได้ ประการที่สี่การสร้างเครือข่ายและช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเครือข่าย และประการสุดท้ายคือควรมีการดำเนินการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ

ดัชนี ปิยะพงษ์. ศึกษาผลการใช้เอกสารประกอบการเรียนการสอน
การรำมนิทราห์โบราณเมืองพัทลุง ตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น. พัทลุง :
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอควนขนุน, 2551.

ความเป็นมาของการวิจัย

การจัดการศึกษานอกโรงเรียน เป็นการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะให้กับผู้ใหญ่และเยาวชนที่พลาดโอกาสหรือขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาในระบบมีคุณลักษณะ ความต้องการ และเป้าหมายในการศึกษาแตกต่างไปจากเด็ก โดยหลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ ต้องมีความหลากหลายตามความเหมาะสมกับบุคคล มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ ยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (สำนักบริหารการศึกษานอกโรงเรียน, 2549 : 4) การสนับสนุนให้สังคม เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ได้นั้นปัจจัยหนึ่งก็คือการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการใช้สื่อเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ให้มีสื่อที่หลากหลายเพียงพอกับความ需求和สอดคล้องกับสภาพของกลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกโรงเรียน

การจัดการเรียนการสอนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอควนขนุน หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น วิชานาฏศิลป์ เป็นวิชาหนึ่งที่มีปัญหาสำหรับครูผู้สอน และผู้เรียน เนื่องจากสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน และศึกษาค้นคว้ามีน้อยไม่เพียงพอความต้องการของผู้เรียนและสื่อที่มีก็ไม่หลากหลาย ทำให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยความล่าช้า ประกอบกับผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้น้อย และมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในแต่ละวันอีกมากมาย ปัจจัยที่จะนำไปซื้อสื่อไว้สำหรับตัวเองมีน้อย เวลาที่จะไปแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่มีสื่อหลากหลายก็มีจำกัดและแหล่งความรู้ที่มีสื่อหลากหลายครอบคลุมทุกประเภทก็อยู่ห่างไกลไปศึกษาค้นคว้าไม่สะดวก เมื่อครูมอบหมายงานให้ไปศึกษาค้นคว้าก็ไม่สามารถไปค้นคว้ามานำเสนอได้เต็มรูปแบบ จึงเกิดการไม่ยอมมาเรียน เบื่อหน่าย ไม่มีความสุขกับการเรียนและในการเรียนการสอนผู้เรียนจำเป็นต้องมีการปฏิบัติจริง แต่ไม่มีสื่อที่จะนำมาใช้ในการถ่ายทอด ครูผู้สอนก็มีประสบการณ์ในการถ่ายทอดน้อย และสื่อบางชนิดก็มีราคาแพงเมื่อเปรียบเทียบกับสภาพความเป็นอยู่ของผู้เรียน ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษาของผู้เรียนการศึกษานอกโรงเรียน

จากสภาพต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงได้จัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน การรำมนิทราห์โบราณเมืองพัทลุง ตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น เพื่อเป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอน และแก้ปัญหาคารขาดแคลนสื่อ เพื่อให้เชื่อมั่นได้ว่าเอกสารดังกล่าวมี

ประสิทธิภาพและสามารถใช้ได้จริง เหมาะสมกับสภาพของผู้ใช้ จึงเป็นเหตุให้ผู้ศึกษาได้ศึกษา ผลการใช้ในครั้งนี้ขึ้น ด้วยหวังว่าจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่จะใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาเอกสารการร่ำมนรธาโบรมเมืองพัทลุง ตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น เป็นไปตามนโยบายของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน และสอดคล้องกับมาตรฐาน การศึกษานอกโรงเรียนที่ว่า สถานศึกษามีการเลือกใช้หลักสูตร / กิจกรรมที่สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน / ผู้รับบริการและชุมชน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาผลการใช้เอกสารประกอบการเรียนการสอน การร่ำมนรธาโบรมเมืองพัทลุง ตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนผลการทดสอบความรู้ การร่ำมนรธาโบรมเมืองพัทลุง ตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น หลังเรียนของผู้เรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองจำแนกเป็น รายตอน

2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนผลการทดสอบความรู้ การร่ำมนรธาโบรมเมืองพัทลุง ตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนกลุ่มทดลอง

วิธีการศึกษา

1. ด้านพื้นที่ ดำเนินการติดตามประเมินผลในอำเภอควนขนุน
2. ด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคครั้งนี้ คือ ผู้เรียนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น การร่ำมนรธาโบรมเมืองพัทลุง ในปีงบประมาณ 2549 จำนวน 4 กลุ่ม รวม 92 คน โดยจำแนก ประชากรได้ดังนี้

ผู้เรียนกลุ่มหมู่ที่ 9 ตำบลปิ่นเต่า จำนวน 22 คน

ผู้เรียนกลุ่มหมู่ที่ 7 ตำบลนางตุง จำนวน 25 คน

ผู้เรียนกลุ่มหมู่ที่ 6 ตำบลอนทราย จำนวน 23 คน

ผู้เรียนกลุ่มหมู่ที่ 3 ตำบลพนมวังค์ จำนวน 22 คน

3. ด้านระยะเวลา ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2548 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2549
4. ด้านเนื้อหา ศึกษาผลการทดสอบความรู้ การร่ำมนรธาโบรมเมืองพัทลุง ตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น จำนวน 5 ตอน

ข้อค้นพบ

1. คะแนนผลการทดสอบความรู้ การรำมโนราห์โบราณเมืองพัทลุง ตามหลักสูตรวิชาชีพ ระยะสั้น ตอนที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการรำมโนราห์โบราณเมืองพัทลุง หลังเรียนของผู้เรียน กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ไม่แตกต่างกัน

2. คะแนนผลการทดสอบความรู้ การรำมโนราห์โบราณเมืองพัทลุง ตามหลักสูตรวิชาชีพ ระยะสั้น ตอนที่ 2 บทบาทพร้อมของการรำมโนราห์โบราณเมืองพัทลุง หลังเรียนของผู้เรียนกลุ่ม ควบคุมและกลุ่มทดลอง ไม่แตกต่างกัน

3. คะแนนผลการทดสอบความรู้ การรำมโนราห์โบราณเมืองพัทลุง ตามหลักสูตรวิชาชีพ ระยะสั้น ตอนที่ 3 ขนบนิยมและประเพณีในการรำมโนราห์โบราณเมืองพัทลุง หลังเรียนของ ผู้เรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ไม่แตกต่างกัน

4. คะแนนผลการทดสอบความรู้ การรำมโนราห์โบราณเมืองพัทลุง ตามหลักสูตรวิชาชีพ ระยะสั้น ตอนที่ 4 ความเชื่อและคุณค่าของการรำมโนราห์โบราณเมืองพัทลุง หลังเรียนของ ผู้เรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ไม่แตกต่างกัน

5. คะแนนผลการทดสอบความรู้ การรำมโนราห์โบราณเมืองพัทลุง ตามหลักสูตรวิชาชีพ ระยะสั้น ตอนที่ 5 การฝึกรำมโนราห์โบราณเมืองพัทลุง หลังเรียนของผู้เรียนกลุ่มควบคุมและ กลุ่มทดลอง ไม่แตกต่างกัน

6. คะแนนผลการทดสอบความรู้ การรำมโนราห์โบราณเมืองพัทลุง ตามหลักสูตรวิชาชีพ ระยะสั้น ก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนกลุ่มทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .001

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. การจัดทำสื่อเพื่อการเรียนการสอน ต้องศึกษากลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนว่าเป็นใคร มีข้อจำกัด หรือเงื่อนไขอย่างไรบ้าง

2. การจัดทำสื่อต้องให้สอดคล้องกับหมวดวิชาหรือวิชาที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอน

3. สื่อที่จัดทำขึ้นทุกชนิดควรมีการศึกษาประสิทธิภาพของสื่อ นั้น ๆ ก่อนการนำไป เผยแพร่ เพื่อให้เชื่อมั่นได้ว่าสื่อ นั้นมีประสิทธิภาพจริง

4. ครูผู้สอนควรใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ให้หลากหลายประกอบการเรียนการสอน

5. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา หรือถ่ายทอดความรู้ด้านการรำมโนราห์โบราณ เมืองพัทลุง ตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดี สร้างความ ตระหนัก และจิตสำนึกให้ร่วมกันสืบทอดมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป

6. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพัทลุง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ สำนักงานบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ควรจัดพิมพ์เผยแพร่เอกสารประกอบการเรียนการสอนการร่ำมนโนราห์โบราณเมืองพัทลุง ตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ไปยังองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้ถึงระดับชาวบ้าน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการเรียนการสอน การร่ำมนโนราห์โบราณเมืองพัทลุงกับกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ
2. ควรจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน ลูกคู่มนโนราห์โบราณเมืองพัทลุง เพื่อเป็นการสร้างสื่อประกอบการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายขึ้น

ทองพูล เพิ่มดี. ความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร.
กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตธนบุรี,
2551.

ความเป็นมาของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึง ความสำคัญของปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเขตธนบุรี สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1 สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จึงสนใจศึกษา ตัวแปรของปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านอารมณ์ และด้านพฤติกรรมการแสดงออก และปัจจัย การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ การพัฒนาด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความกตัญญูกตเวที การรักษาระเบียบวินัย ความเสียสละ ความประหยัด ความยุติธรรม และความเมตตากรุณา เพื่อนำมา จัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของนักศึกษาให้เป็นคนดีของ สังคม และประเทศชาติ

วัตถุประสงค์

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ใน 2 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะที่ เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเขตธนบุรี จำแนกตามตัวแปรเพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือนและ ประสบการณ์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา

วิธีการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อ ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์ด้านคุณธรรม จริยธรรม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัย ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเขตธนบุรี

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วย (One way Analysis of Variance) วิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe)

ข้อค้นพบ

1. นักศึกษามีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

2. นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พบความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในหลายด้าน เมื่อพิจารณาโดยรวมทุกด้าน พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเพศชายมีความคิดเห็นสูงกว่าเพศหญิง

3. นักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พบความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่มีสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

4. นักศึกษาที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พบความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่มีสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

5. นักศึกษาที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า พบความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่มีสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

6. นักศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านคุณธรรม จริยธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พบความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่มีสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา นักศึกษามีความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาทั้ง 2 ด้าน อย่างเห็นด้วยมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นศูนย์บริการ

การศึกษานอกโรงเรียนเขตธนบุรี สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1
สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ควรตระหนักถึง
ปัจจัยเหล่านี้ และนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนา
ด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ให้เอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนในการอยู่ร่วมกัน
ในสังคมได้อย่างมีความสุข และส่งผลให้การจัดการศึกษานอกโรงเรียนมีประสิทธิภาพ
เกิดประสิทธิผลต่อไป

นพกนก บุรุษนันท์. กลยุทธ์การพัฒนาห้องสมุดประชาชนจังหวัด
มุกดาหารมีชีวิต. มหาสารคาม : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม, 2549.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยส่วนพระองค์ทรงโปรดปราน
การอ่านหนังสือและทรงปรารถนาเห็นผลกนิกรของพระองค์รักการอ่านหนังสือเป็นอย่างมาก
ดังพระราชดำรัสที่ทรงตรัสและทรงพระนิพนธ์ไว้ดังนี้

“...หนังสือเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ต่างๆ นักปราชญ์ในสมัยโบราณได้ใช้หนังสือบันทึก
ความรู้และความคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ไว้เป็นสมบัติตกทอดมาถึงสมัยปัจจุบันเป็นอันมาก
เช่น กฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นต้น เพราะความรู้ของคนในสมัยโบราณนั้น
เกิดจากการสังเกต เขาเหล่านั้นได้ สังเกตความเป็นไปของโลก และจดจำข้อความต่างๆ ในแง่
ความคิดเห็นของเขาไว้ คนสมัยต่อมาได้อ่านข้อความเหล่านั้น จะติดตามค้นคว้าเพิ่มเติม ทำให้
ความรู้ของมนุษย์กว้างขวางยิ่งขึ้น...” (<http://dnfe5.nfe.go.th/ilp/liciti/si3.html>)

หนังสือ จึงเป็นที่สะสมความรู้วิทยาการทุกด้าน การอ่านเท่านั้นที่จะทำให้รู้เท่าทัน
การเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างชาญฉลาด วิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถแสวงหาได้ง่ายและ
ประหยัดที่สุด นั่นคือ การอ่านหนังสือ

แต่จากการสำรวจการอ่านหนังสือของคนไทย โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ดำเนินการ
สำรวจสถิติการอ่านของคนไทย (2544) พบว่า คนไทยอายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ใช้เวลาอ่านหนังสือ
2.99 นาทีต่อวัน และคนไทยวัย 10-14 ปี อ่านหนังสือน้อยที่สุดใช้เวลาเพียง 1.28-4.43 นาทีต่อวัน
จำนวนนี้รวมคนไทยทุกเพศ ทั้งที่อยู่ ในเมืองและนอกเมือง และจากการสำรวจในปี 2546 พบว่า
คนไทยอ่านหนังสือ 7 บรรทัดต่อคน ต่อวัน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2546)

จากสถิติดังกล่าวนี้พบว่า เป็นข้อมูลที่น่าตกใจยิ่ง บ่งบอกถึงวิกฤตในการสร้างนิสัย
รักการอ่านในเด็กเยาวชนและประชาชนของประเทศไทย ยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประชาชน
แถบประเทศตะวันตกหรือแม้แต่ในแถบเอเชีย เช่น ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์แล้ว จำนวนสถิติ
ยังห่างกันอยู่ค่อนข้างมาก ส่วนสาเหตุนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับปัจจัยทางเศรษฐกิจ วิถีชีวิต
ความเป็นอยู่ การทำมาหากินเพื่อให้ชีวิตอยู่รอดแล้ว อีกส่วนหนึ่งน่าจะมาจากบรรยากาศตัวอาคาร
ของห้องสมุดประชาชนเก่า ไม่ทันสมัย สภาพภายนอกและภายใน การจัดมุมต่าง ๆ ไม่น่าสนใจ
หนังสือ สื่อเทคโนโลยีล้ำสมัย อีกทั้ง ยังเต็มไปด้วยกฎ ระเบียบ ข้อบังคับในการใช้ ทำให้
ประชาชนไม่อยากเข้าใกล้ห้องสมุด เกิดเจตคติที่ไม่ดีกับการใช้ห้องสมุด ส่งผลให้สถิติการอ่าน
ของคนไทยเกิดขึ้นได้น้อยหากเทียบกับจำนวนประชากรที่มีอยู่

นอกจากนั้น ยังพบว่า ภาครัฐไม่มีการส่งเสริมสนับสนุนให้คนไทยเกิดนิสัยรักการอ่านอย่างจริงจัง หรือแม้จะมีการส่งเสริมกันอยู่บ้าง แต่แหล่งการเรียนรู้หรือสื่อที่จะทำให้เด็กและเยาวชนไทยสนใจ ค่อนข้างมี ศึกษาเกี่ยวกับการอ่านจนเป็นกิจนิสัยยังมีไม่เพียงพอ ถึงแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการ ได้เร่งให้ทุกฝ่ายได้ร่วมกันกระตุ้นให้เกิดการรักการอ่านผ่านกิจกรรมต่างๆ สามารถทำให้พฤติกรรมการอ่านหนังสือของประชากรไทยเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 7.9 เท่านั้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2548)

เนื่องจากคนไทยมีรายได้้น้อย ไม่มีเงินมากพอที่จะซื้อหนังสืออ่านได้ แหล่งเรียนรู้ที่ถูกลงและใกล้ตัวที่สุดคือห้องสมุดประชาชน ซึ่งห้องสมุดประชาชน มีพันธกิจในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ การรู้หนังสือ การให้ประชาชนรักการอ่าน และส่งเสริมความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงข่าวสารข้อมูล เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ห้องสมุดประชาชนที่คึกคักนั้น จะต้องเป็นห้องสมุดที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ และทุกระดับการศึกษา โดยมีสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนในฐานะหน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการจัดการศึกษาออกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยแก่ประชาชนทั่วไป มีโครงสร้างพื้นฐานที่ให้บริการส่งเสริมการอ่านแก่ประชาชนหลายประเภท เช่น ห้องสมุดประชาชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ห้องสมุดประชาชนได้ดำเนินการให้บริการประชาชนทั่วประเทศจำนวน 848 แห่ง แบ่งเป็นห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" 76 แห่ง ห้องสมุดประชาชนจังหวัด 72 แห่ง ห้องสมุดประชาชนอำเภอ 699 แห่ง และหอสมุดรัชมังคลาภิเษก 1 แห่ง (สำนักงานบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน, 2549 : 5) ห้องสมุดดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน เป็นศูนย์กลางข่าวสารของชุมชน ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชน และเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน (กรมการศึกษาออกโรงเรียน, 2535 : 1)

สภาพปัญหาของจังหวัดมุกดาหาร คล้ายคลึงกับสภาพปัญหาของประเทศ เพราะจากการประเมินโดยใช้รูปแบบ CIPP MODEL ตามโครงการพัฒนาห้องสมุดประชาชน เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในปี พ.ศ. 2547 นั้น พบว่า ผลการประเมินด้านสภาวะแวดล้อม (Context) ด้านการให้บริการสื่อ เอกสารต่างๆ ไม่หลากหลาย มีปริมาณน้อย ก่อนข้างเก่าและไม่เพียงพอกับความความต้องการของผู้อ่านและผู้ใช้บริการ ด้านอาคารสถานที่ มีบรรยากาศไม่ดึงดูดความสนใจ ขาดการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของห้องสมุดประชาชน ด้านวัฒนธรรม สังคมและการศึกษา ประชากรส่วนใหญ่มาจากชนพื้นเมือง 8 เผ่า มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรม เป็นจังหวัดชายแดน มีแรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมาก ยากต่อการให้บริการ มีการศึกษาน้อย มุ่งเน้นการหารายได้เป็นหลัก ผลการประเมินด้านปัจจัย (Input) พบว่า บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ มีไม่เพียงพองบประมาณมีจำกัด ไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ ผลการประเมินด้านกระบวนการ (Process) พบว่า การบริหารจัดการอยู่ในระดับดี ส่วนผลการประเมินด้านผลผลิต (Product) นั้น พบว่า

การดำเนินงานและระบบการบริการห้องสมุดประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจต่อการให้บริการอินเทอร์เน็ตล่าสุด (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมุกดาหาร, 2547 : 13-14)

อย่างไรก็ตามได้แนวคิดในการพัฒนาห้องสมุดเป็นห้องสมุดมีชีวิต ห้องสมุดมีชีวิตจะต้องเป็นห้องสมุดที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนทุกคน เป็นทางเลือกสำหรับประชาชนทั่วไปได้เพลิดเพลินกับการหาความรู้ สามารถรองรับทุกความต้องการของทุกเพศ ทุกวัย ด้วยดีไซน์การตกแต่งแบบโมเดิร์น เน้นความโปร่ง โล่ง สบาย เพียบพร้อมด้วยอุปกรณ์สืบค้นข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย ให้บริการด้านอินเทอร์เน็ต มุมนั่งนันทนาการ มุมดูหนังฟังเพลง มุมกาแฟและอื่นๆ เป็นสถานที่สำหรับใช้เวลาว่างที่ได้ประโยชน์ทั้งความรู้และบันเทิง ซึ่งพบได้จากการดำเนินงานของห้องสมุดมารวย ทำให้มีผู้ใช้บริการเพิ่มมากขึ้นหลายเท่า หลังการเปลี่ยนแปลงหรือแม้แต่การดำเนินงานของอุทยานแห่งการเรียนรู้ต้นแบบ (TK Park) เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของห้องสมุดที่มีหนังสือหลากหลายประเภท มีสื่อมัลติมีเดีย คอมพิวเตอร์ให้ใช้ศึกษาค้นคว้า มีการจัดพื้นที่สำหรับการอ่านที่แปลกตา มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีกิจกรรมให้เลือกหลากหลาย สนองตอบความต้องการผู้ใช้บริการทุกเพศ ทุกวัย ทำให้การเรียนรู้เป็นไปด้วยความเพลิดเพลิน มีความสุขสนุกสนาน ดังนั้น หากมีการพัฒนาห้องสมุดประชาชนจังหวัดและอำเภอให้เป็นห้องสมุดประชาชนมีชีวิตแล้ว จะทำให้เด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไปมีแหล่งการเรียนรู้ มีสื่อ หนังสือที่ตอบสนองความต้องการ สามารถเข้าถึงบริการห้องสมุดและสารสนเทศได้ง่าย และสะดวกเปิดโลกทัศน์ ทำให้เกิดนิสัยรักการอ่าน ส่งผลให้สติการอ่านของคนไทยเพิ่มมากขึ้น เสริมสร้างสังคมแห่งความรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประกอบกับสังคมปัจจุบันเป็นสังคมความรู้ โดยมีการเรียนรู้เป็นเครื่องมือที่สำคัญ การเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกและสังคมไทยที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ล้วนเป็นผลอันเกิดจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 คือ การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 15 กำหนดระบบการศึกษาไว้ 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นการศึกษาที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยมีการศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สิ่งของ สภาพแวดล้อม สื่อ หรือ แหล่งความรู้อื่น มาตรา 25 กล่าวว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และ

แหล่งเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพและปรากฏในมาตราอื่นๆ อีกหลายมาตรา ได้สะท้อนสาระสำคัญที่สร้างเสริมความรู้ การเรียนรู้ การใฝ่รู้ การศึกษาค้นคว้า วิจัย อันนำไปสู่ การอ่าน การแสวงหาความรู้ สังคมแห่งการเรียนรู้และบทบาทของห้องสมุดทั้งโดยตรงและ ทางอ้อม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549 : 1-2.)

จากข้อมูลและเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาในฐานะผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัด และสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบและอخصยัย บริหารจัดการ ประสาน สนับสนุน และให้ความสะดวกแก่ผู้มีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการศึกษาตามอخصยัย จึงจำเป็นต้องพัฒนาห้องสมุดประชาชนจังหวัดมุกดาหาร เพื่อนำผลที่ได้จากการพัฒนาไปใช้ขยายผลให้เกิดห้องสมุดประชาชนมีชีวิตและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อการที่เด็ก เยาวชน และประชาชนจะเข้าไปแสวงหาความรู้ ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน อันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชนและสังคมที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ การพัฒนาห้องสมุดประชาชนจังหวัดมุกดาหาร
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์ในการพัฒนาห้องสมุดประชาชนจังหวัดมุกดาหารให้เป็นห้องสมุดประชาชนมีชีวิต
3. เพื่อศึกษาผลการนำกลยุทธ์ไปใช้ในการพัฒนาห้องสมุดประชาชนอำเภอ 6 แห่งในจังหวัดมุกดาหารให้เป็นห้องสมุดประชาชนมีชีวิต

วิธีการศึกษา

การวิจัย “กลยุทธ์การพัฒนาห้องสมุดประชาชนจังหวัดมุกดาหารมีชีวิต” เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างจากประชากรที่กำหนดขึ้น สร้างและปรับปรุงแบบสอบถามให้มีคุณภาพสูง เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามต่างๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นตอนของการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. วิธีดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดการวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ

1. **ระยะที่ 1 (Phase I)** เป็นการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการพัฒนาห้องสมุดประชาชนจังหวัดมุกดาหาร ดำเนินการระหว่างเดือนกันยายน 2547 - มีนาคม 2548

2. **ระยะที่ 2 (Phase II)** เป็นการทดลองโดยวิเคราะห์สภาพความต้องการในระยะที่ 1 แล้วนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์ต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมการพัฒนา (Interventions) ดำเนินการระหว่างเดือนเมษายน 2548 - มีนาคม 2549

3. **ระยะที่ 3 (Phase III)** เป็นระยะของการพัฒนากลยุทธ์ โดยนำกลยุทธ์ที่ได้ในระยะที่ 2 ไปขยายผลการพัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิตในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ แล้วประเมินผลรูปแบบความพึงพอใจ ดำเนินการระหว่างเดือนเมษายน - กันยายน 2549

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้

1. สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ควรมีการเปิดโลกทัศน์การพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้เป็นห้องสมุดประชาชนมีชีวิต โดยการประชุม สัมมนา ศึกษาดูงานสำหรับผู้บริหารการศึกษานอกโรงเรียนระดับจังหวัด / อำเภอ บรรณารักษ์ / เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ครูและบุคลากรทางการศึกษา ทุกระดับ

2. สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ควรมีการบูรณาการกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนจังหวัด/อำเภอ เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้วิจัยควรใช้ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการขยายผลเพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมการอ่านภาคประชาชน โดยการใช้คู่มือห้องสมุด (Library Card)

2. ผู้วิจัยควรมีการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้เป็นห้องสมุดประชาชนมีชีวิต

3. ผู้วิจัยควรมีการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักการอ่านของเด็กและเยาวชนไทยระหว่างห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดโรงเรียน

นารีรัตน์ ทับทิม. ศึกษาผลการใช้ ชุดวิชาการฉีกโครเชต์ตามหลักสูตร
การศึกษาตามอัธยาศัย. พัทลุง : ศูนย์การศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพัทลุง, 2550.

ความเป็นมาของการวิจัย

จากการที่ผู้ศึกษา ได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร ให้รับผิดชอบงานห้องสมุดประชาชน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 จนถึงปัจจุบัน ได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยการจัดกิจกรรม ต่าง ๆ ตามนโยบายของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาห้องสมุดประชาชน ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเพื่อพัฒนาห้องสมุดให้มีชีวิต โดยเน้นการจัดกิจกรรม ที่หลากหลาย และได้มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการของห้องสมุดประชาชนจาก การตั้งรับเป็นเชิงรุก กิจกรรมที่นำเสนอมีทั้งกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ ให้กับเด็ก และเยาวชน รวมทั้งผู้รับบริการโดยทั่วไป กิจกรรมส่งเสริมด้านอาชีพ เช่น การทำถั่วเคลือบ การทำมะขามแก้ว ผลิตภัณท์ดอกไม้จากผ้าใยบัว การฉีกโครเชต์ เป็นต้น กิจกรรมต่าง ๆ ที่ นำเสนอได้รับความสนใจจากผู้รับบริการ โดยเฉพาะกิจกรรมส่งเสริมด้านอาชีพ กลุ่มผู้รับบริการ ส่วนใหญ่จะเป็นวัยผู้ใหญ่ ในระยะแรกที่นำเสนอกิจกรรม จะดำเนินการโดยการประชาสัมพันธ์ ให้กลุ่มเป้าหมายทราบล่วงหน้า เพื่อจะได้สมัครเข้าร่วมกิจกรรม ตามวันและเวลาที่กำหนด แต่ในบางกิจกรรม เช่น การฉีกโครเชต์ จะนำเสนอโดยการจัดมุมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยไว้ใน ห้องสมุด โดยการนำวัสดุ อุปกรณ์ ใบความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนในการฉีก โดยใช้ผังลายและ สัญลักษณ์ย่อในการอธิบายวิธีทำ ตัวอย่างชิ้นงานที่ได้ ซึ่งปรากฏว่ากิจกรรมดังกล่าว ผู้รับบริการ ให้ความสนใจเข้าไปเรียนรู้และฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง แต่ตลอดระยะเวลาของการนำเสนอ กิจกรรมดังกล่าว ผู้รับบริการจะพบปัญหาลักษณะเดียวกัน คือ ไม่เข้าใจวิธีการฉีก ทำให้การ เรียนรู้เป็นไปค่อนข้างยาก ผู้รายงานจะต้องสอนการฝึกปฏิบัติเป็นรายบุคคล โดยเฉพาะผู้เรียนที่ ไม่มีพื้นฐานมาก่อน จะยากต่อการทำความเข้าใจ และปฏิบัติได้ค่อนข้างช้า ระยะเวลา ๆ มีผู้เรียน หลายคนได้เสนอให้มีการรวมกลุ่มและสอน โดยการสาธิตและฝึกปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งก็ สามารถจะดำเนินการได้เป็นครั้งคราว เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา ทั้งจากกลุ่มของผู้เรียน เองและครูผู้สอน ไม่สามารถจะให้บริการได้อย่างทั่วถึงและตลอดเวลา ดังนั้น เพื่อให้งานฝีมือ “ การฉีกโครเชต์ ” ได้รับการถ่ายทอดต่อไป และสามารถสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้ศึกษาในฐานะที่รับผิดชอบการจัดการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ซึ่งมีความสนใจและมีประสบการณ์ เกี่ยวกับการฉีกโครเชต์พอสมควร ได้มองเห็นคุณประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เรียน ครูและผู้สนใจ โดยทั่วไป จึงได้คิดปรับปรุง เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัย สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน สามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความพร้อมและโอกาส

ได้ตลอดเวลา จึงได้ค้นคว้า สะสม และรวบรวมความรู้ รวมทั้งถ่ายทอดประสบการณ์ที่มีอยู่ จัดทำเป็นเอกสาร ชุดวิชาการถักโครเชต์ ตามหลักสูตรการศึกษาตามอัธยาศัย และได้นำไปทดลอง ใช้กับกลุ่มผู้เรียนที่เข้าไปเรียนรู้ในห้องสมุดประชาชน ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา ผลปรากฏว่าผู้เรียน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ผล มีความเข้าใจ และฝึกปฏิบัติได้เป็นที่น่าพอใจ และระยะเวลาที่ผ่านมา ได้พยายามปรับปรุงแก้ไขบางส่วน เช่น เนื้อหา ภาพประกอบ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งสามารถฝึกปฏิบัติได้ตามขั้นตอน จากวิธีที่ง่ายไปสู่วิธีที่ยากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการถักโครเชต์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกเป็นรายตอน
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการถักโครเชต์ก่อนเรียน และหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

วิธีการศึกษา

ในการศึกษาผลการใช้ ชุดวิชาการถักโครเชต์ ตามหลักสูตรการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้ศึกษาได้ดำเนินการโดยทดสอบความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการถักโครเชต์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ คัดเลือกประชากร เป็นกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ที่มีความสนใจเรียนรู้ เกี่ยวกับการถักโครเชต์ จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มควนขนุน 15 คน กลุ่มชะมวง 21 คน กลุ่มทะเลน้อย 17 คน และกลุ่มพนางตุง 25 คน รวม 78 คน หลังจากทดสอบความรู้พื้นฐาน เสร็จแล้ว นำข้อสอบมาตรวจให้คะแนน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำเร็จรูป โปรแกรม SPSS for Windows เพื่อเปรียบเทียบคะแนนผลการทดสอบ หลังจากนั้นจึง คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มทดลอง คือ กลุ่มควนขนุน มีผู้เรียน 15 คน กลุ่มควบคุม คือ กลุ่มชะมวง มีผู้เรียน 21 คน แล้วจัดการเรียนการสอนให้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มทดลองใช้ ชุดวิชาการถักโครเชต์ ตามหลักสูตรการศึกษาตามอัธยาศัย ศึกษาด้วยตนเองเป็นตอน ๆ เมื่อจบ แต่ละตอนทดสอบความรู้หลังเรียน ส่วนกลุ่มควบคุมจัดการเรียนการสอนโดยผู้ศึกษาเป็นผู้สอน ไม่มีชุดวิชาประกอบการสอน เมื่อสอนจบแต่ละตอน มีการทดสอบความรู้หลังเรียน โดยนัดสอบ วันเดียวกันกับกลุ่มทดลอง เพราะใช้ข้อสอบชุดเดียวกัน

ข้อค้นพบ

จากผลการศึกษาผลการใช้ ชุดวิชาการถักโครเชต์ ตามหลักสูตรการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า

1. คะแนนผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการถักโครเชต์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกัน

2. คะแนนผลการทดสอบความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผลการใช้ ชุดวิชาการถักโครเชต์ ตามหลักสูตรการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง หรือองค์กรอื่น ๆ ควรจัดพิมพ์เอกสารเพื่อเผยแพร่ไปยังกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำเอกสารไปใช้ในโรงเรียน เพื่อประกอบการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

3. การสร้างสื่อ ควรคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สื่อที่สร้างขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

4. ควรจัดทำสื่อการเรียนการสอนให้มาก ๆ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลาย

5. ควรช่วยกันพัฒนาหลักสูตรให้มีสื่อใหม่ ๆ อยู่เสมอ

บัญญัติ ครูพุ่ม และคณะ. การประเมินกระบวนการเรียนการสอน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 3. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานคร 2, 2550.

รายงานการวิจัย เรื่องการประเมินกระบวนการเรียนการสอน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ จัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นในเขตพื้นที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมิน การจัดการเรียนการสอนตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในองค์ประกอบด้านสาระการเรียนรู้ของ หลักสูตร สื่อการเรียนการสอน การพบกลุ่ม การสอนเสริม และการประเมินผล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดศูนย์บริการการศึกษานอก โรงเรียนเขต 11 เขต ในพื้นที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 3 ได้จากการสุ่มโดยใช้ ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (R.V. Krejcie & D.w. Morgan) จำนวน 897 คน เก็บรวบรวม ข้อมูลได้ 720 คน คิดเป็นร้อยละ 80.27 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับระดับการประเมินจากสภาพจริงตามทัศนะของนักศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม สำเร็จรูปทางสถิติ SPSS/PC

ผลการวิจัยพบว่า

1. การประเมินจากสภาพจริงตามทัศนะของนักศึกษา ต่อการจัดกระบวนการเรียน การสอนตามหลักเกณฑ์ และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมมีระดับการดำเนินการอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.57) และเมื่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมมีระดับการดำเนินการอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.57) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่าด้านสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร ด้านการพบกลุ่ม และด้านการประเมินผลมีระดับการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.73 , 3.58 และ 3.81) ตามลำดับด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการสอนเสริมมีระดับการดำเนินการ อยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.36 และ 3.37) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้านพบว่า

1.1 ด้านสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร โดยรวมมีระดับการดำเนินการอยู่ใน ระดับมาก (Mean = 3.73) และพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่าทุกข้อมีระดับการดำเนินการอยู่ใน ระดับมาก (Mean = 3.50 – 3.97)

1.2 ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยรวมมีระดับการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.36) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า คุณภาพของสื่อการเรียน ความเหมาะสมของประเภทเอกสาร/ตำราหนังสือ ผู้สอนมีการผลิตสื่อเสริมระหว่างการประชุมแลกเปลี่ยนเอกสาร ผู้เรียน การจัดลำดับ ความเหมาะสมของการใช้สื่อการเรียนการสอน ความเหมาะสมของสื่อแบบเรียน และสอดคล้องกับหมวดวิชา มีระดับการดำเนินการอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.54 - 3.73) และปริมาณของสื่อการเรียนประเภทเอกสารหรือตำราเรียน หนังสือ ปริมาณของสื่อการเรียน ความเหมาะสมของประเภทแถบบันทึกเสียง วีดิทัศน์ คุณภาพสื่อการเรียนประเภทแถบบันทึกเสียง วีดิทัศน์ ความเหมาะสมในการให้บริการสื่อที่มีอยู่ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีการแลกเปลี่ยนสื่อการเรียนการสอนระหว่างศูนย์การเรียนชุมชน มีระดับการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 2.68 - 3.36)

1.3 ด้านการพบกลุ่ม โดยรวมมีระดับการดำเนินการอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.58) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า ความเหมาะสมของสถานที่พบกลุ่ม ความเหมาะสมของการจัดสภาพแวดล้อมในการพบกลุ่ม มีการจัดปฐมนิเทศ ปัจฉิมนิเทศก่อน-หลังการพบกลุ่ม ทุกภาคเรียน มีการผสมผสานเนื้อหาวิชาที่คล้ายคลึงกันมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่างการพบกลุ่ม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการใช้กระบวนการ “คิดเป็น” คือ นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคม ด้านตนเองและด้านวิชามาใช้ในการตัดสินใจและการแก้ปัญหาต่างๆ และมีการใช้วิธีการสอนที่หลากหลายในการพบกลุ่ม โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาสาระในบทเรียน นอกจากนี้ระหว่างการประชุมมีการมอบหมายให้นักศึกษาทำกิจกรรมทุกครั้ง สำหรับความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแต่ละครั้ง/เรื่อง ครูผู้สอนมีการสรุปและรายงานผลการจัดกิจกรรม มีระดับการดำเนินการอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.50 - 3.85) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา การพบกลุ่มมีการพาผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่ที่มีการรายงานผลการศึกษานอกสถานที่ และมีการนำวิถีชีวิตมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่างการพบกลุ่ม มีระดับการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.23 - 3.45)

1.4 ด้านการสอนเสริม โดยรวมมีระดับการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.37) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า มีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าก่อนจัดกิจกรรมสอนเสริม และวิทยากรสอนเสริม เปิดโอกาสให้นักศึกษามีการซักถามปัญหา มีระดับการดำเนินการอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.58 และ 3.54 ตามลำดับ) ส่วนข้ออื่นๆ มีระดับการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 3.13 - 3.48)

1.5 ด้านการประเมินผล โดยรวมมีระดับการดำเนินการอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.81) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า ทุกข้อมีระดับการดำเนินการอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.66 – 4.02)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของการประเมินจากสภาพจริงตามทัศนะของนักศึกษาต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอน ตามเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า สาระการเรียนรู้ของหลักสูตรคืออยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาต้องการให้เพิ่มรายละเอียดของเนื้อหาการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่โดยเฉพาะวิชาพัฒนาอาชีพ เน้นให้มีเนื้อหาสามารถนำไปปฏิบัติได้ เพื่อให้เห็นช่องทางการประกอบอาชีพหลังจากจบการศึกษา นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้ชัดเจน เข้าใจง่าย มีกิจกรรมประกอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนส่วนใหญ่ต้องศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ และควรอำนวยความสะดวกจัดหาสื่อให้เพียงพอต่อผู้เรียน

สำหรับสถานที่ใช้พบกลุ่มควรมีการปรับปรุงให้มีอุปกรณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ตำรา หนังสือ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น และควรเพิ่มเวลาการสอนเสริมให้มากขึ้น เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสซักถาม หรือปรึกษาหารือกับวิทยากร ส่วนการประเมินพบว่า แบบทดสอบอยู่ในระดับดีมาก แต่ควรมีการทดสอบหลังเรียนทุกครั้ง เพื่อวัดความก้าวหน้าการเรียนรู้ของนักศึกษาแต่ละคน

เบญจมาภรณ์ สุพิทยพันธุ์. ศึกษาผลการใช้คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้
การศึกษานอกโรงเรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตามหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. พัทลุง : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยอำเภอป่าพะยอม, 2550.

ความเป็นมาของการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ออกนิเทศติดตามผลการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน
ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพัทลุง พบว่า ครูการศึกษานอกโรงเรียน ส่วนใหญ่ไม่มี
คู่มือในการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 ประกอบกับ ครูการศึกษานอกโรงเรียนเข้า ๆ ออก ๆ บ่อยมาก ทำให้ครูขาด
ความเชื่อมั่นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่เป็นความสำคัญของการพบกลุ่ม
และไม่มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการใช้คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนในศูนย์การเรียนรู้
ชุมชน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการศึกษาไว้ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษา
 - 1.1 ทดสอบความรู้พื้นฐาน
 - 1.2 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.3 จัดอบรมให้ความรู้
 - 1.4 ทดสอบความรู้
2. ศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา
 - 2.1 ทดสอบความรู้พื้นฐาน
 - 2.2 ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อค้นพบ

ผลการศึกษาพบว่า

1. ผลการทดสอบความรู้ของครูกลุ่มควบคุม มีคะแนนต่ำกว่าครูกลุ่มทดลอง อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2. ผลการทดสอบความรู้ของครูกลุ่มทดลอง หลังศึกษากลุ่มมีคะแนนสูงกว่าก่อนศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ของนักศึกษากลุ่มควบคุม มีผลสัมฤทธิ์น้อยกว่ากลุ่มทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ข้อเสนอแนะ

ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัด ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ควรจัดพิมพ์ และแจกจ่ายคู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนหรือควรพัฒนาครูการศึกษานอกโรงเรียน ให้มีความรู้ ความสามารถ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน และควรมีการกระตุ้นจัดสัมมนา หารูปแบบและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

ปกาสิต ตราขึ้นต้อง. การศึกษาปัญหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของ
ครูการศึกษานอกโรงเรียนในการจัดทำโครงการของนักศึกษาการศึกษา
นอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา วิธีเรียนแบบพบกลุ่ม ตามหลักสูตร
การศึกษาพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
กรุงเทพมหานคร 1. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษา
ตามอัธยาศัยเขตหนองแขม, 2550.

ความเป็นมาของการวิจัย

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยการทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดและเสาะแสวงหาความรู้ในสิ่งที่ผู้เรียนอยากรู้หรือเป็นอิสระ รวมทั้งผู้เรียนได้ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มฝึกทักษะกระบวนการค้นคว้าหาความรู้และการนำเสนอข้อมูลที่เกิดจากการเรียนรู้ในการทำโครงการ ซึ่งผู้ที่มีส่วนสำคัญที่สุดที่จะจุดประกายทางความคิด ปรีกษา แนะนำ ก็คือ ครูผู้สอนนั่นเอง และสิ่งที่สำคัญ คือ ครูจะต้องคอยให้กำลังใจให้คำแนะนำ คอยช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการทำโครงการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครูการศึกษานอกโรงเรียนในการจัดทำโครงการให้กับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา วิธีเรียนแบบพบกลุ่มตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นข้อเสนอแนะของครูการศึกษานอกโรงเรียนในการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยการทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดและเสาะแสวงหาความรู้ในสิ่งที่ผู้เรียนอยากรู้หรือเป็นอิสระ รวมทั้งผู้เรียนได้ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มฝึกทักษะกระบวนการค้นคว้าหาความรู้และการนำเสนอข้อมูลที่เกิดจากการเรียนรู้ในการทำโครงการ ซึ่งผู้ที่มีส่วนสำคัญที่สุดที่จะจุดประกายทางความคิด ปรีกษา แนะนำ ก็คือ ครูผู้สอนนั่นเอง และสิ่งที่สำคัญ คือ ครูจะต้องคอยให้กำลังใจให้คำแนะนำ คอยช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการทำโครงการ

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ครูศูนย์การเรียนชุมชนและครูประจำกลุ่ม จำนวน 302 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แล้วนำไปหาคุณภาพของเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาเนื้อหาสาระความชัดเจนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

(Content Validity) แล้วนำไปทดลองใช้กับผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต
ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ครูศูนย์การเรียนชุมชน และครูประจำกลุ่ม จำนวน 30 คน
แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach)
ซึ่งแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
ด้วยตนเอง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 4-18 มิถุนายน 2550 และได้รับ
แบบสอบถามกลับคืนรวมทั้งสิ้น 296 ฉบับ หรือคิดเป็นร้อยละ 98.01

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่อง
คอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จ SPSS ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์โดยใช้
ค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. ข้อมูลเกี่ยวข้องกับปัญหาการศึกษานอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดย
การทำโครงการของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน แบ่งขอบเขตด้านเนื้อหาออกเป็น 4 ด้าน
ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านผู้เรียน และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. การวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษา
นอกโรงเรียนเขต และครูการศึกษานอกโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการศึกษานอกโรงเรียน
ในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการทำโครงการของนักศึกษา เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัย
ได้ทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ข้อค้นพบ

ปัญหาการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูการศึกษานอกโรงเรียน ในการจัดทำโครงการ
ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา วิถีเรียนแบบพบกลุ่มตามหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ความคิดเห็นของผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต ครูอาสาสมัคร
การศึกษานอกโรงเรียน ครูศูนย์การเรียน และครูประจำกลุ่ม ที่มีต่อปัญหาการจัดกระบวนการ
เรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านครูผู้สอน

ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต ครูอาสาสมัครการศึกษา
นอกโรงเรียน ครูศูนย์การเรียนชุมชน และครูประจำกลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา
การจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูการศึกษานอกโรงเรียนในการจัดทำโครงการของนักศึกษา

การศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา ด้านของผู้สอนพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปรากฏว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อเช่นกัน ซึ่งที่สำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ ครูไม่มีความเข้าใจในจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ($\bar{X} = 3.48$) ครูไม่พัฒนาตนเองให้มีวิสัยทัศน์ และเทคนิควิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ไปสู่การทำโครงการได้ ($\bar{X} = 3.47$) และครูไม่จัดกระบวนการเรียนรู้ในการทำโครงการโดยเน้นให้นักศึกษาคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาด้วยตนเอง ($\bar{X} = 3.45$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ได้จัดทำหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล วุฒิภาวะ และประสบการณ์เป็นสำคัญ ประกอบกับได้มีการจัดทำเอกสารคู่มือการใช้หลักสูตร พร้อมทั้งยังได้จัดให้มีการประชุมอบรมสัมมนากับบุคลากรการศึกษานอกโรงเรียนในทุกระดับ ทั้งระดับผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ครูศูนย์การเรียนชุมชน และครูประจำกลุ่ม ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ครูศูนย์การเรียนชุมชน และครูประจำกลุ่ม มีความคิดเห็นที่เกี่ยวกับปัญหาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูการศึกษานอกโรงเรียนในการจัดทำโครงการของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ด้านครูผู้สอนอยู่ในระดับปานกลาง

2. ด้านการจัดการเรียนรู้

ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ครูศูนย์การเรียนชุมชน และครูประจำกลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูการศึกษานอกโรงเรียนในการจัดทำโครงการของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปรากฏว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ การบูรณาการเนื้อหาสาระของหมวดวิชาที่หลากหลายกับการทำโครงการ ($\bar{X} = 3.97$) การนำปราชญ์ชาวบ้าน / ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้ที่จำเป็นกับการทำโครงการ ($\bar{X} = 3.92$) และการจำลองสถานการณ์เข้ามาในห้องเรียนด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้บทบาทสมมติ การเสนอภาพ หรือเอกสาร เป็นต้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการทำโครงการ ($\bar{X} = 3.80$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะทั้งผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต และครูการศึกษานอกโรงเรียนส่วนใหญ่ นอกจากจะผ่านการสัมมนาและอบรมเกี่ยวกับกระบวนการในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนแล้วยังเป็นผู้มีทักษะและประสบการณ์

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลาพอสมควรจึงเห็นว่าปัญหาของครูการศึกษาออกโรงเรียนเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ในการจัดทำโครงการของนักศึกษา เป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลางในขณะเดียวกัน การที่ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต และครูผู้สอนต้องประเมินตนเองในการวิจัยครั้งนี้ ก็อาจจะมีความเห็นไปในทางลบได้ เช่น หากประเมินด้วยการเรียนรู้ของครูผู้สอนในระดับที่เป็นปัญหาค่อนไปทางมาก หรือมากที่สุด ก็อาจมีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานในฐานะที่เป็นครูการศึกษาออกโรงเรียนได้เช่นกัน

3. ด้านผู้เรียน

ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และครูประจำกลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครูการศึกษาออกโรงเรียนในการจัดทำโครงการของนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา ด้านผู้เรียน พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปรากฏว่า ข้อที่เป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้เรียนขาดศักยภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.15$) ผู้เรียนขาดการเตรียมพร้อมในการรายงานนำเสนอโครงการ ($\bar{X} = 4.15$) และผู้เรียนไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้ เนื่องจากมีเวลาว่างไม่ตรงกัน ($\bar{X} = 3.89$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะสถานภาพของนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าลักษณะส่วนตัวของผู้เรียนจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ กล่าวคือกลุ่มหนึ่งเป็นผู้เรียนที่มีกลุ่มอายุน้อยเป็นวัยรุ่นที่กำลังเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ในขณะที่ผู้เรียนกลุ่มหนึ่งจะอยู่ในวัยผู้ใหญ่ และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าผู้เรียนที่อยู่ในกลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาจากการศึกษาในระบบเดิม และมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนค่อนข้างน้อยในขณะเดียวกันกลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ต้องประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวพร้อมกันไปด้วยนั้น ต่างมีภาระที่ต้องรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงเป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก

4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และครูประจำกลุ่ม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครูการศึกษาออกโรงเรียนในการจัดทำโครงการของนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปรากฏว่า เป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อเช่นกัน ทั้งนี้โดยมีค่าเฉลี่ยในข้อที่สูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ สถานที่พบกลุ่มในการทำโครงการ ไม่มีสื่อซีดี วีดิทัศน์ เพื่อใช้ประโยชน์ในการทำโครงการ ไม่เพียงพอ ($\bar{X} = 3.38$) สถานที่พบกลุ่มในการทำโครงการมีเสียงดังรบกวน ($\bar{X} = 3.28$) และวารสารเอกสารหรือตำราที่ใช้ค้นคว้าใน

การทำโครงการไม่เป็นปัจจุบัน ($\bar{X} = 3.28$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ทั้งผู้อำนวยการ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต และครูการศึกษานอกโรงเรียน เห็นว่าในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญนอกจากการจัดการเรียนรู้แล้ว ยังประกอบด้วยตัวครูผู้สอนและผู้เรียนเป็นหลัก สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจึงเป็นเรื่องลำดับรองลงไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดประชุมสัมมนาและฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับกระบวนการในการจัดการเรียนรู้การทำโครงการ หลักการบูรณาการเนื้อหาสาระของหมวดวิชา จิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่ ให้กับครูการศึกษานอกโรงเรียน ผู้บริหารและที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะและประสบการณ์อย่างแท้จริงที่เกี่ยวกับการทำโครงการและบูรณาการเนื้อหาสาระแต่ละหมวดวิชา

2. ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง จะต้องเร่งระดมทรัพยากรที่มีอยู่ และ/หรือด้วยความร่วมมือในการเป็นหุ้นส่วนกับภาคเอกชน ในการสนับสนุนงบประมาณ สื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย และมีจำนวนเพียงพอต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในการทำโครงการของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน

3. ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต จะต้องเร่งและสนับสนุนการจัดหาสื่อการเรียนประเภทหนังสือ วารสาร ตำรา หรือข้อมูลระบบฐานจากอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้เพื่อผู้เรียนจะได้มีโอกาสในการรับสื่อและข้อมูลที่ทันต่อเหตุการณ์ที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดทำโครงการที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพต่อไป

4. ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต และครูการศึกษานอกโรงเรียน จำเป็นจะต้องแสวงหาแหล่งเรียนรู้/แหล่งภูมิปัญญาในทุกภาคส่วน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูการศึกษานอกโรงเรียน ได้มีโอกาสในการใช้แหล่งเรียนรู้/แหล่งภูมิปัญญาในการแนะแนวทางหรือเปิดโอกาสให้นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ได้มีโอกาสศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ที่เป็นของจริง อันจะสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดทำโครงการให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา วิจัยแบบพบกลุ่ม ที่เกี่ยวกับปัญหาในการจัดทำโครงการที่มีประสิทธิภาพ

2. ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบปัญหาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในการทำโครงการของนักศึกษา ตามความคิดเห็นของครูและนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1

3. ควรศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทำ
โครงการของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน

4. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวโน้มในการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการทำโครงการ
กับการบูรณาการเนื้อหาสาระของหมวดวิชา ระดับมัธยมศึกษา วิธีเรียนแบบพบกลุ่ม
ควรศึกษาวิจัย / วิเคราะห์ ความเหมาะสมเกี่ยวกับปัญหาในการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 มาใช้กับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน

ปรเมศวร์ ศิริรัตน์. รายงานการวิจัยการสร้างและพัฒนาหลักสูตร
พระเครื่องและวัตถุมงคลไทยของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
เขตบางกอกน้อย. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยเขตบางกอกน้อย, 2548.

ความเป็นมาของการวิจัย

ปัจจุบันขณะที่เมืองไทยมีการพัฒนาทางด้านวัตถุไปอย่างรวดเร็ว แต่สิ่งหนึ่งที่ยังคงเป็นที่
ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยมาตลอดทุกยุคทุกสมัย ก็คือ ศาสนาพุทธ ซึ่งคนไทยประมาณ 80%
นับถือศาสนาพุทธ ก็มักจะมีวัตถุมงคลไว้คล้องคอหรือที่เรียกว่า “พระเครื่อง” คนไทยมักจะมี
ความเชื่อที่ว่า พระเครื่องจะสามารถแสดงปาฏิหาริย์ ทำให้แคล้วคลาดจากอันตรายทั้งปวง
จึงทำให้เกิดการสะสมกันมาขึ้น

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับพระเครื่องและความเจริญด้านพระเครื่องประกอบกับมีผู้สนใจ
พระเครื่องเป็นจำนวนมาก ซึ่งพบได้จากวารสาร นิตยสาร สื่อต่างๆที่เกี่ยวกับพระเครื่องเป็น
จำนวนมาก ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเขตบางกอกน้อย ซึ่งเป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
บริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน มีภารกิจในการจัดการศึกษาด้านการศึกษาพื้นฐาน การศึกษา
เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน และการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ
โดยคำนึงถึง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 22 ในหลักการจัด
การศึกษาที่ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมี
ความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและ
เต็มศักยภาพ

จากภารกิจของสถานศึกษาข้างต้นในด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รวมถึงแนวนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา
เพื่อพัฒนาอาชีพ ประกอบกับสภาพปัญหาเกี่ยวกับพระเครื่องและวัตถุมงคลไทย ผู้วิจัยจึงมีความ
สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเพื่อสร้างและพัฒนาหลักสูตรสำหรับพระเครื่องและวัตถุมงคลไทยขึ้น
เนื่องจากพระเครื่องเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและจิตใจของคนไทยมาตั้งแต่
สมัยโบราณ คนไทยบางกลุ่มเชื่อว่าการแขวนหรือการพกพระเครื่องเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ
ช่วยให้ปลอดภัยจากอันตรายและมีความเจริญรุ่งเรือง นอกจากนี้เรื่องพระเครื่องยังเป็นเรื่องที่เป็น
สากล มีหลักฐานอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และพุทธประวัติ ดังนั้นพระเครื่องจึงเป็น
มรดกที่ล้ำค่าและภูมิปัญญาไทยที่เกี่ยวข้องกับการสืบสานวัฒนธรรมของชาติไทยที่ควรอนุรักษ์
รักษาไว้เพื่อลูกหลานไทยในอนาคตต่อไป และจะเป็นประโยชน์กับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ
ที่ต้องการพัฒนาหลักสูตรที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับพระเครื่องและวัตถุมงคลไทย

วัตถุประสงค์

มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาหลักสูตรพระเครื่องและวัตถุมงคลไทยของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตบางกอกน้อย

วิธีการศึกษา

การสร้างและพัฒนาหลักสูตรพระเครื่องและวัตถุมงคลไทยของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตบางกอกน้อยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนของการวิจัย คือ

1. ผลการสำรวจความสนใจและความต้องการทางการศึกษาพระเครื่องและวัตถุมงคลไทย
2. ผลการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย ผลการร่างโครงสร้างหลักสูตร ผลการประเมินโครงสร้างหลักสูตร ผลการทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มตัวอย่าง และทำการประเมินโดยใช้ Pre-test , Post-test และผลการพัฒนาหลักสูตรภายหลังการทดลองใช้
3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรพระเครื่องและวัตถุมงคลไทยฉบับสมบูรณ์

ข้อค้นพบ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ในการสำรวจความสนใจและความต้องการทางการศึกษาพระเครื่องและวัตถุมงคลไทย พบว่า ส่วนใหญ่มีความสนใจและความต้องการทางการศึกษาพระเครื่องและวัตถุมงคลไทย ผลการประเมิน โครงร่างหลักสูตร พบว่า โดยรวมหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมกับความต้องการทางการศึกษาพระเครื่องและวัตถุมงคลไทยในระดับมาก และมีความสอดคล้องของโครงสร้างหลักสูตร พบว่า มีความสอดคล้องน้อยที่สุด ($IOC = 0.62$) ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระเครื่องและวัตถุมงคลไทยที่สร้างและพัฒนาขึ้นของผู้เข้ารับการอบรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 พบว่า ภายหลังจากเรียนตามหลักสูตรพระเครื่องและวัตถุมงคลไทย ผู้เข้ารับการอบรมมีเจตคติทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านความรู้สึกลึก และด้านแนวโน้มที่จะกระทำในอนาคตอยู่ในระดับสูง โดยมีคะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้านอยู่ระหว่าง 3.94-4.26 และมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติโดยรวมเท่ากับ 4.25 ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมต้องมีเจตคติอยู่ในระดับสูงหรือมีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.50 พบว่า เจตคติของผู้เข้ารับการอบรมเป็นไปตามเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนด ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่ได้จากการประเมินของผู้เข้ารับการอบรมทั้งโดยภาพรวมและที่แยกตามรายการประเมินมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนดไว้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากหรือมีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.50 พบว่า เป็นไปตามเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดทำหลักสูตรในลักษณะนี้ให้กับประชาชนในกลุ่มที่สนใจในเรื่องของ พระเครื่องและวัตถุมงคลไทยในจังหวัดอื่นๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระเครื่อง และวัตถุมงคลไทย

2. หลักสูตรที่จัดทำขึ้นนี้เป็นหลักสูตรระยะสั้นอาจไม่ครอบคลุมทุกด้าน เนื่องจากมี ข้อจำกัดในแง่งบประมาณ ระยะเวลาดำเนินงาน และตัวผู้เรียน ดังนั้น อาจมีการจัดทำหลักสูตรที่ดี เนื่องจากหลักสูตรนี้ต่อไป โดยศึกษาถึงประเด็นของความจำเป็นและความสำคัญอื่นๆ

3. การศึกษาตามผลผู้เรียนตามหลักสูตรหรือมีการปรับปรุงหลักสูตรเมื่อเวลาผ่านไป หลายปี ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระเครื่องให้สอดคล้องกับ สถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยการสร้างและพัฒนาหลักสูตรอื่นๆ เช่น หลักสูตรภาษาต่างๆ เช่น ภาษาจีน ภาษาเกาหลี ภาษาญี่ปุ่น เพื่อให้ประชาชนสามารถนำหลักสูตรไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ รวมถึงหลักสูตรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติไทย เช่น การสร้างและพัฒนาหลักสูตรวิถีไทย เป็นต้น

ปัญญา สังข์ทิพย์. ศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ
กลุ่มชาวบ้านไทยพวนในเขตอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี. สิงห์บุรี :
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภออินทร์บุรี, 2546.

ความเป็นมาของการวิจัย

ในสภาพการณ์ปัจจุบันปัญหาผู้สูงอายุกำลังเป็นที่น่าสนใจกันอย่างกว้างขวางของบุคคลต่าง ๆ ทั้งในระดับประเทศและทั่วโลก เนื่องจากมีปรากฏการณ์อย่างแน่ชัดว่า จำนวนประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มสูงขึ้นทุก ๆ ปี องค์การสหประชาชาติคาดว่าสัดส่วนของผู้สูงอายุของโลกหรือผู้ที่อายุ 60 ปี ขึ้นไป จะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5.9 ในปี พ.ศ. 2533 มาเป็นร้อยละ 9.7 ใน พ.ศ. 2568 (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ 2540 : 2)

สำหรับประเทศไทยนั้น นับตั้งแต่ได้เริ่มใช้นโยบายการวางแผนครอบครัว ในปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา ทำให้การเพิ่มของประชากรลดลงอย่างได้ผลกล่าวคือ อัตราการเพิ่มของประชากรวัยเด็กจากร้อยละ 3.22 ลดลงเหลือร้อยละ 1.98 ในปี พ.ศ. 2533 มีจำนวน 1,208,200 คน หรือร้อยละ 4.6 ของประชากรทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2533 ผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มเป็น 3,421,700 คน หรือร้อยละ 6.07 ของประชากรทั้งหมด (บรรลุ ศิริพานิช 2542 : 4) และคาดการณ์ว่าเมื่อถึงปี พ.ศ. 2533 ประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นเป็นจำนวน 7,639,000 คน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2538 : 21) ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุในอนาคตของประเทศที่กำลังเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สภาวะของผู้สูงอายุ (สถาบันประชากรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2540 : 2) และสังคมไทยในอนาคตอาจเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมผู้สูงอายุได้ในที่สุด

จากสภาพของสังคมที่เปลี่ยนไปสู่สังคมของวัยสูงอายุ ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นตามลำดับนั้น พรทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ (2536 : 164) กล่าวว่า ทุกฝ่ายจำเป็นต้องให้ความร่วมมือศึกษาทำความเข้าใจในลักษณะบุคลิกภาพ ทั้งร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุให้มากขึ้น โดยเฉพาะการที่ประเทศไทยใช้การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทำให้สภาพโครงสร้างครอบครัวและวิถีชีวิตในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปมาก ผู้สูงอายุที่เคยได้รับการดูแลเอาใจใส่จากลูกหลานในครัวเรือน ได้รับผลกระทบกระเทือนไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อโครงสร้างการผลิตเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม ทำให้ผู้สูงอายุไม่อาจจะเข้ามา มีบทบาทในกิจกรรมการผลิตได้ การเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และให้ความรู้ ด้านอาชีพแก่เยาวชน เปลี่ยนจากผู้สูงอายุ เป็นสถาบันการศึกษา การทำกิจกรรมร่วมกันของบุคคลในครอบครัวลดลง เนื่องจากทุกคนต้องมุ่งทำงานประกอบอาชีพ เพื่อให้ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจที่ดี ให้ความสำคัญแก่จิตใจของคนในครอบครัวลดน้อยลง และบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไป

(บรรลุ ศิริพานิช 2545:45) และในขณะเดียวกัน ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ (2540 : 3) กล่าวว่า ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มประชากรที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ อันเนื่องมาจากสภาพร่างกายที่เสื่อมโทรมตามธรรมชาติรวมทั้งสภาพจิตใจที่เปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกาย ย่อมมีผลต่อการปรับเปลี่ยนสภาพและบทบาทใหม่ของผู้สูงอายุในสังคมด้วย เช่น การหยุดทำงานและขาดรายได้ เกิดความรู้ท้อแท้ และกังวลที่คิดว่าตนอยู่ในภาวะบั้นปลายของชีวิต ซึ่งเป็นภาวะที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งทางด้านสรีรวิทยา สุขภาพอนามัย จิตใจ เศรษฐกิจ สังคม และโภชนาการ เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวเหล่านี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุเองและต่อประเทศชาติโดยรวม ดังจะเห็นได้จากการที่คณะอนุกรรมการการศึกษาวิจัย และวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ได้จัดทำแผนระยะยาว 20 ปี สำหรับผู้สูงอายุ ระหว่างปี พ.ศ. 2525 ปี พ.ศ. 2544 เพื่อจัดบริการต่าง ๆ ให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามมาตรฐานการ 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรม ด้านความมั่นคงทางรายได้ และการทำงาน และด้านสวัสดิการทางสังคม (บรรลุ ศิริพานิช 2542 : 202-208)

นอกจากครอบครัวที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือดูแลให้ความรักและความเอาใจใส่ในสวัสดิภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุแล้ว ปัจจุบันก็ยังมีหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เข้ามามีบทบาทบริการความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะภาครัฐได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อการให้บริการด้านสุขภาพอนามัยในผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพราะรู้ว่าผู้สูงอายุมีปัญหา ด้านสุขภาพอนามัยแตกต่างไปจากประชากรวัยอื่น ๆ และรัฐยังได้จัดรูปแบบบริการต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ การบริการสวัสดิการสังคมและเศรษฐกิจ การบริการด้านสถานสงเคราะห์คนชรา ด้านประกันสุขภาพ การประกันสังคม การให้สวัสดิการเบี้ยยังชีพ และการจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุในภาคต่าง ๆ ทั้งยังให้การสนับสนุนส่งเสริมดูแลเอาใจใส่ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในบั้นปลายชีวิต โดยการให้บริการด้านการศึกษา ส่งเสริมความรู้ ฝึกอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ตามความต้องการและเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุตลอดจนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์แก่ชุมชน สังคมและประเทศชาติการจัดบริการดังกล่าวนี้สามารถช่วยเหลือได้เพียงระดับการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าเท่านั้นหรือช่วยให้ประชาชนผู้รับบริการสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามอรรถภาพ การบริการจึงไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้ถึงระดับการมีคุณภาพชีวิตที่ดี และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขในระยะยาวได้ (พัฒนาพร กิตติวิบูลย์ 2543 : 3)

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีภาระหน้าที่ในการให้บริการการศึกษานอกระบบแก่ประชาชนในเขตบริการ ซึ่งจากการรายงานผลการ

ปฏิบัติงานของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพรหมบุรีในปี 2544 พบว่า ปัญหาอุปสรรคประการหนึ่งในการให้บริการการศึกษาได้แก่ การที่ยังไม่สามารถให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชนกลุ่มผู้สูงอายุได้มากเท่าที่ควร กลุ่มผู้สูงอายุชาวไทยพวนส่วนใหญ่ในเขตบริการยังมาใช้บริการการศึกษาต่ำกว่า ร้อยละ 50 นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุกลุ่มชาวไทยพวนส่วนใหญ่ยังไม่สนใจในการเข้าร่วมตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ หรืออาจจะเกิดจากสาเหตุปัญหาอื่น ๆ เช่น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการขาดความรู้ที่จะนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต ปัญหาการขาดผู้ดูแลเอาใจใส่ เป็นต้น โดยปัญหาดังกล่าวของผู้สูงอายุ ย่อมมีปัจจัยที่เป็นสาเหตุแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ทำให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในระดับที่แตกต่างกัน

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษากับประชาชนในเขตบริการทุกกลุ่มอายุ และเชื่อว่าการจัดบริการการศึกษาให้กับผู้สูงอายุทั่วถึง จะช่วยให้การยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งกลุ่มผู้สูงอายุเอง และคุณภาพชีวิตของชุมชนโดยส่วนรวม สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มชาวไทยพวน ในเขตอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีจำนวนค่อนข้างมาก และจากผลการวิจัย เรื่อง ศึกษาวัฒนธรรมไทยพวนที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาวิชาชีพการศึกษานอกโรงเรียน : กรณีศึกษาชาวบ้านไทยพวน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (ปัญญา สังข์ทิพย์. 2545) ยังพบว่าผู้สูงอายุชาวไทยพวน เป็นผู้มีความสำคัญในการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงการให้การสนับสนุนด้านการศึกษาและอื่นๆ ให้กับสมาชิกในครอบครัวอีกด้วย ดังนั้นบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุจึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุชาวไทยพวนอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี เพื่อต้องการทราบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ทางสังคมของผู้สูงอายุชาวไทยพวน ซึ่งผลการศึกษา จะเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมทางการศึกษาส่งเสริม สนับสนุน ชักจูง ให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมให้มากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดให้บริการทางการศึกษา ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุกลุ่มชาวไทยพวนในเขตอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุกลุ่มชาวไทยพวนในเขตอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ระหว่างเพศชายและหญิง

วิธีการศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้สูงอายุ กลุ่มชาวบ้านไทยพวน ในเขตอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ทั้งเพศชายและหญิง ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชากรผู้สูงอายุเขตอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ปี พ.ศ. 2544 จำนวน 293 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้จากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยการจับสลากรายชื่อผู้สูงอายุ ในทะเบียนผู้สูงอายุ กลุ่มชาวบ้านไทยพวนในเขตอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี 162 คน

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศและอายุ
2. ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ของครอบครัวการดูแลผู้สูงอายุของครอบครัว และสัมพันธภาพของครอบครัว
3. ปัจจัยด้านภาวะสุขภาพ ได้แก่ ภาวะสุขภาพกายและภาวะสุขภาพจิต
4. ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ แรงสนับสนุนทางสังคมที่เป็นรูปธรรม และแรงสนับสนุนทางสังคมที่เป็นนามธรรม

ตัวแปรตาม ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย

1. การเข้าร่วมกิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย
2. การเข้าร่วมกิจกรรมทางการศึกษา
3. การเข้าร่วมกิจกรรมด้านสังคมและวัฒนธรรม

ข้อค้นพบ

1. ผู้สูงอายุชาวไทยพวนเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมปานกลาง
2. การให้ความสำคัญที่เท่าเทียมกันระหว่างเพศชาย—เพศหญิง
3. การวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาวไทยพวนที่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

1. การที่ผู้สูงอายุชาวไทยพวนในเขตอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในระดับปานกลาง เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมจะทำให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
2. ควรดำเนินการแก้ไขปัญหาลุทธิอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของกลุ่มผู้สูงอายุ ให้เป็นไปตามข้อมูลด้านปัญหาและความต้องการในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของกลุ่มผู้สูงอายุ

3. ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพรหมบุรีควรพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น เพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่มีความประสงค์จะพัฒนาตนเอง

4. หน่วยงานต่าง ๆ และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพรหมบุรี ควรให้ความสำคัญกับคุณค่าทางภูมิปัญญาของกลุ่มผู้สูงอายุ อาจเชิญเข้าร่วมเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ ยกย่องให้เป็นผู้ดำเนินการทำกิจกรรมทางสังคม ต่าง ๆ น่าจะส่งผลให้ชุมชนตระหนักในคุณค่าของผู้สูงอายุ ได้เป็นอย่างดี

ปัญญา สังข์ทิพย์. ศึกษาวัฒนธรรมไทยพวนที่ส่งผลต่อการจัดการ
ศึกษาวิชาชีพการศึกษานอกโรงเรียน : ศึกษากรณีชาวบ้านไทยพวน
อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี. สิงห์บุรี : ศูนย์การศึกษานอกกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภออินทร์บุรี, 2546.

ความเป็นมาของการวิจัย

วัฒนธรรมไทยได้ผ่านการสร้างสรรค์ สังสม เลือกสรร ปรับปรุงแก้ไข และสืบทอดจนกลายเป็นวัฒนธรรมประจำชาติที่คนไทยทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและมีส่วนสำคัญในการธำรงรักษาและสืบทอดมรดกวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไว้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับวัฒนธรรม “การรักษาวัฒนธรรมคือ การรักษาชาติ” และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับได้ทรงข้อความไว้ว่า “รัฐพึงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ” (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537:1)

การพัฒนาประเทศนั้นเป็นที่ยอมรับกันว่า การพัฒนาคนเป็นงานที่ยากที่สุด เพราะคนเป็นปัจจัยที่จำเป็นในการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ให้ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้โดยอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีกำลังกาย ทักษะ ทักษะ และขีดความสามารถที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ซึ่งจัดการศึกษาจะมีประสิทธิภาพเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษาและสมรรถภาพในการบริหารเป็นสำคัญของประเทศ ดังกล่าวแล้ว การศึกษายังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าในสังคมนั้น ๆ อีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , 2542 : 2-3)

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์อันเนื่องจากการจัดการศึกษานั้น นับว่ามีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความเชื่อเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมทางด้านความเชื่อเป็นวัฒนธรรมที่คงตัวอยู่ได้นานในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงความเชื่อของคนจะยังคงอยู่ระยะหนึ่งเสมอ ดังนั้นในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน (สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์, 2533 : 12-98)

การจัดการศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542 กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน

กระบวนการเรียนรู้ นอกจากต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติแล้ว การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นในการจัดการเรียน การสอนจำเป็นที่ครูต้องให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ใน ท้องถิ่นที่ทำการสอนอีกด้วย ทั้งนี้เพราะนักเรียนเป็นหัวใจของการจัดศึกษา ดังนั้น การจัดการ ศึกษาต้องมุ่งให้นักเรียนได้พัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถตามหลักสูตร และให้การเรียน การสอนสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่นตามที่หลักสูตรเปิดโอกาสไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ให้เรียนเป็นคนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ให้เป็นคนร่าเริง แจ่มใส มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความกตัญญู ขยัน ประหยัด เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพสามารถมี ส่วนร่วมในการปกครองประเทศ (กรมวิชาการ, 2536 : 4)

การจัดการศึกษาที่ผ่านมา ไม่ได้เน้นในเรื่องการพัฒนาคนเท่าที่ควร เห็นได้จากการจัดการ เรียนการสอนไม่ได้สอดคล้องกับสภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคมในแต่ละท้องถิ่น ไม่ส่งเสริมให้ นักเรียนรู้จักวิธีการแก้ปัญหา รู้จักพัฒนาทักษะในการทำงาน ค่านิยมที่ดี ละเลยมองไม่เห็น ความสำคัญของชุมชนและท้องถิ่น การที่จะจัดการศึกษา ให้สอดคล้องและเกื้อกูลต่อการพัฒนา ชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นได้นั้น จะต้องนำทรัพยากรทั้งที่เป็นธรรมชาติและ ทรัพยากรมนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้วย เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนมี ประสบการณ์ตรงกับชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง จนสามารถบรรลุ เป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรฉบับปรับปรุงที่กำหนดไว้ว่า การศึกษาเพื่อชีวิต ที่ทำประโยชน์ต่อสังคมโดยเฉพาะสังคมท้องถิ่นของตนเอง (กรมวิชาการ, 2536 : 9)

สำหรับอำเภอพรหมบุรีซึ่งเป็นเขตบริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพรหมบุรีนั้น เป็นอำเภอเก่าแก่ตั้งอยู่ฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ระยะทางห่าง จากจังหวัดสิงห์บุรี ประมาณ 16 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 84 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 52,500 ไร่ ตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ระหว่างเส้นรุ้งที่ 15 องศา 06 ลิปดา ถึง 14 องศา 43 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศา 11 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครขึ้นไปทางทิศเหนือ ตามเส้นทางถนนสายเอเชีย ระยะทาง 142 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี และอำเภอท่าม่วง จังหวัด ลพบุรี
- ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี

- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง และอำเภอท่าช้าง
อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี (จังหวัดสิงห์บุรี, 2540 : 1-3)

อำเภอพรหมบุรี เป็นพื้นที่ตั้งถิ่นฐานดั้งเดิมของมนุษย์ที่เข้ามาอาศัยแต่อดีต ดังปรากฏ
แหล่งชุมชน โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่พบอยู่หลายอย่าง มีประเพณี และวัฒนธรรมที่
ส่งผลต่อการจัดการศึกษาของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนหลายประการที่สำคัญ ๆ มีดังนี้

1. ประเพณีประดับดิน ปัจจุบันเรียกว่า ประเพณีทำบุญสารทหลวง เป็นประเพณี
ของชาวล้านนาบ้านแปง ทำกันในวันสิ้นเดือน 9 โดยชาวบ้านจะจัดทำกระทงบรรจุด้วยอาหารคาว
หวาน หมากพลู บุหรี่ ไปวางไว้ ตามลานบ้าน ริมน้ำ ถนน ทางสามแพร่ง เจดีย์ เพื่อให้ทานแก่
ผีบรรพบุรุษ ผีไม่มีญาติ

2. ประเพณีกวนข้าวทิพย์ เพื่อบูชาแม่โพสพ ให้ช่วยเหลือและป้องกันภัย
อันเกิดขึ้นแก่ต้นข้าว ทำกันเดือนสิบ โดยจะมีการตั้งปริณทลใช้หญิงพรหมจารี เป็นผู้กวน
ข้าวทิพย์ หญิงพรหมจารีผู้เฒ่าผู้แก่ต้องนุ่งขาวห่มขาว เพื่อทำพิธี และข้าวทิพย์จะใช้ใส่บาตร
ทำบุญในตอนเช้าวันรุ่งขึ้น

3. ประเพณีกำฟ้า เป็นประเพณีของชาวไทยพวน ทำกันในวันขึ้น 3 ค่ำเดือน 3
เพื่อเป็นการบูชาเทวดาบนฟ้าให้มีเกิดฟ้าผ่าทำอันตรายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนใน
หมู่บ้านและให้ฝนตกตามฤดูกาลก่อนวันงานจะมีการเผาข้าวหลาม ปิ้งข้าวจี มีพิธีประกาศขอพร
จากเทพยดาบนฟ้าฟ้า หลังเสร็จพิธีจะมีการ ร่ายรำถวายเทวดาประจำฟ้า เมื่อวันกำฟ้าจะเอา
ข้าวหลามและข้าวจีใส่บาตรทำบุญที่วัด

4. ประเพณีฉลองวัด เป็นประเพณีของชาวบ้านหมู่ที่ 3 ตำบลโรงช้างที่นับถือ
ศาสนาคริสต์ นิกาย โรมันคาทอลิก ทำกันในช่วงต้นเดือนมกราคมของทุกปี มีการทำความสะอาด
วัดและแห่รูปปั้นองค์พระเยซูคริสต์ ไปรอบๆ บริเวณวัด เป็นการเกิดพระ เกียรติและระลึกถึง
บุญคุณในพระกรุณาขององค์พระเยซูคริสต์

5. ประเพณีเสกป่าช้า เป็นประเพณีของชาวบ้าน หมู่ที่ 3 ตำบลโรงช้าง และ
ชาวบ้านแปงอำเภอพรหมบุรี ทำกันก่อนจะถึงวันตรุษจีน 1 วัน เพื่อแสดงออกถึงความกตัญญู
กตเวทิต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วโดยการทำความสะอาดบริเวณหลุมฝังศพและบริเวณป่าช้า
ให้สะอาด

เนื่องจากอำเภอพรหมบุรี มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม อาชีพส่วนใหญ่ของประชากร ได้แก่
การทำนาข้าว ถั่วเขียว พืชผัก ไม้ผล และเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 70 ของประชากร นอกจากนี้ยังมี
โรงงานอุตสาหกรรม ประมาณ 19 แห่ง การพาณิชย์และสถาบันการเงิน จึงทำให้อำเภอพรหมบุรี
เป็นศูนย์กลาง ทางเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดสิงห์บุรี อีกแห่งหนึ่ง และยังมีแหล่งบริการ
ด้านโทรคมนาคม ได้แก่ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข 1 แห่ง โทรคมนาคม โทรศัพทส์สาธารณะ

27 แห่ง และมีจำนวนประชากรตามข้อมูลท้องถิ่น 9 เมษายน 2542 มีจำนวน 26,090 คน โดยแยกเป็นชาย จำนวน 12,538 คน หญิง 13,552 คน ประชากรส่วนใหญ่เป็น เชื้อชาติไทย ไทยพวนและเชื้อชาติจีน ภาษาที่พูดส่วนใหญ่จะพูดภาษากลาง จะมีภาษาอื่นบ้าง ก็เฉพาะในครอบครัว หมู่บ้าน เช่น ภาษาไทยพวน ภาษาจีน เป็นต้น (จังหวัดสิงห์บุรี, 2543 : 4-5)

และโดยเหตุที่ประชาชนในเขตอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีชาวไทยพวนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวไทยพวนเหล่านี้ มีความเชื่อและมีวัฒนธรรมบางอย่างที่แตกต่างไปจากคนไทยที่อาศัยอยู่ในชนบททั่วไป ส่งผลให้ความเป็นอยู่ของชาวไทยพวนแตกต่างไปจากคนไทยโดยทั่วไปด้วย รวมทั้งค่านิยมในการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งในส่วนที่เป็นปัญหาในการจัดให้บริการทางการศึกษาของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพรหมบุรี ได้แก่ปัญหาสำคัญต่อไปนี้

1. ปัญหาในการติดต่อประชาสัมพันธ์การให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชนในกลุ่มไทยพวน เนื่องจากประชาชนกลุ่มไทยพวนมีภาษาพูดที่แตกต่างไปจากภาษาไทยภาคกลาง ทำให้ต้องใช้วิธีการและความพยายามดำเนินการมากกว่าปกติ

2. ปัญหาการจัดการศึกษาวิชาชีพ ให้แก่ชาวไทยพวน เนื่องจากชาวไทยพวนกลุ่มเป้าหมายมีพื้นฐานการศึกษาต่ำ มีความพึงพอใจในการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย การจัดการศึกษาให้กับกลุ่มชาวไทยพวน จึงจำเป็นต้องให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ สอดคล้องกับแนวทางในการดำเนินชีวิตของชาวไทยพวน

ดังนั้นศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งรับผิดชอบการจัดการศึกษานอกโรงเรียนเขตอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาทั้งด้านการศึกษาพื้นฐานและการศึกษาวิชาชีพ ให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวไทยพวนดังกล่าวด้วย ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าการศึกษาวัฒนธรรมไทยพวนที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาวิชาชีพ การศึกษานอกโรงเรียน จะทำให้ได้แนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและชุมชนในเขตบริการ จึงได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่องนี้ขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมไทยพวน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาวิชาชีพ การศึกษานอกโรงเรียน ของชาวไทยพวน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

วิธีการศึกษา

ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวัฒนธรรมไทยพวนของชาวบ้านไทยพวน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาวิชาชีพ การศึกษานอกโรงเรียน ใน 2 ด้าน คือ

1. ด้านวัฒนธรรมไทยพวนของชาวบ้านไทยพวน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
2. ด้านการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เหมาะสมกับชาวบ้านไทยพวน

ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชาวบ้านไทยพวนในเขตอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายการให้บริการของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่ ประชากรไทยพวน กลุ่มอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 912 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการแบ่งชั้น และสุ่มอย่างง่าย จำนวน 106 คน จำแนกตามการแบ่งชั้น และจำนวนกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ผู้นำชุมชนและผู้นำทางศาสนา	จำนวน 10 คน
หัวหน้าครอบครัวชาวไทยพวน	จำนวน 36 คน
ชาวไทยพวนที่สำเร็จการศึกษาจาก กศน.	จำนวน 40 คน
ชาวไทยพวนที่กำลังศึกษาหลักสูตร ปอ.	จำนวน 20 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ วัฒนธรรมไทยของชาวไทยพวน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษา วิชาชีพการศึกษานอกโรงเรียน ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ข้อค้นพบ

1. ประวัติชาวไทยพวน
2. ลักษณะทั่วไปของชาวไทยพวน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
 - การแต่งกาย
 - การพูด
3. ประเพณีที่สำคัญของชาวไทยพวน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
4. วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของชาวไทยพวน

ข้อเสนอแนะ

1. จากการวิจัยพบว่าชาวไทยพวนต้องการศึกษาวิชาชีพการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อประกอบอาชีพในชุมชนเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวมากกว่าที่จะต้องนำความรู้ไปสมัครงานหรือไปประกอบอาชีพอื่น

2. ชาวไทยพวนมีความผูกพันกับสถาบันครอบครัวและหมู่คณะมีวัฒนธรรมประเพณีที่ทรงคุณค่าอยู่อีกมากมาย

3. การดำเนินการจัดบริการทางการศึกษาหรือกิจกรรมอื่นใดเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวไทยพวน ควรคำนึงถึงวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยพวน หากได้รับความร่วมมือจากวัดและชุมชนจะทำให้การดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประสงค์ โลกแดง. รายงานผลการพัฒนาโครงการบ้านหวางเส้นทางสู่
ความพอเพียงตามรอยพระยุคลบาทจังหวัดขอนแก่น. อุดรธานี :
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด
อุดรธานี , 2546.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการนำประสบการณ์การดำเนินงาน
โครงการบ้านหวางเส้นทางสู่ความพอเพียงตามรอยพระยุคลบาทที่ผ่านมา นำมาพัฒนาโครงการ
บ้านหวางต่อเนื่องในจังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาโครงการบ้านหวาง
ที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์
อย่างมีโครงสร้าง (Structure Interview)

ผลการวิจัยพบว่า

การแพร่ผลการพัฒนาโครงการบ้านหวางเส้นทางสู่ความพอเพียงตามรอยพระยุคลบาท
จังหวัดขอนแก่นมีการดำเนินการ ดังนี้คือ 1) มีการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่โครงการบ้านหวาง
โดยการดำเนินการส่งแผ่นซีดีเพลงโครงการบ้านหวาง 2 เพลง คือ บ้านหวางของเฮา และ
บ้านหวางพัฒนา ตามหอกระจายข่าวหมู่บ้าน จำนวน 25 อำเภอ เผยแพร่ผ่านทาง ETV ของ
ศูนย์เทคโนโลยีการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน สำเนารายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา
เรื่อง “โครงการบ้านหวางสู่เส้นทางพอเพียง” จังหวัดเลย จำนวน 25 อำเภอ จัดนิทรรศการเผยแพร่
ประชาสัมพันธ์ในลักษณะเป็นแหล่งเรียนรู้โครงการบ้านหวาง ในหมู่บ้านต้นแบบ 5 หมู่บ้าน
และจัดส่งรายงานผลการพัฒนาโครงการบ้านหวางที่เน้นผลงานวิชาการไว้ห้องสมุดประชาชนใน
จังหวัดขอนแก่นทุกแห่งรวม 21 แห่ง 2) เผยแพร่โดยจัดพิธีเปิดโครงการบ้านหวางแต่ละหมู่บ้าน
3) เผยแพร่โดยจัดมหกรรมบ้านหวางทางสู่ความพอเพียงตามรอยพระยุคลบาท จังหวัดขอนแก่น
มีการขยายผลดังนี้ จังหวัดขอนแก่นขยายผลจำนวน 52 หมู่บ้าน จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 2
หมู่บ้าน จังหวัดร้อยเอ็ดจำนวน 19 หมู่บ้าน

ประเสริฐ คุปจิต และคณะ. รายงานการประเมินผลโครงการห้องสมุด
ชุมชนเทศบาลเคหสถาน 4 ปีงบประมาณ 2550. กรุงเทพฯ :
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตบึงกุ่ม, 2551.

รายงานการประเมินผลโครงการห้องสมุดชุมชนเทศบาลเคหสถาน 4 มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อประเมินบริบท ปัจจัย กระบวนการ และผลผลิตของการดำเนินงานโครงการห้องสมุดชุมชนเทศบาลเคหสถาน 4 (2) เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะของบริบท ปัจจัย กระบวนการ และผลผลิตของการดำเนินงานโครงการห้องสมุดชุมชนเทศบาลเคหสถาน 4 วิธีการประเมินโครงการใช้รูปแบบ CIPP MODEL กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตบึงกุ่ม ผู้นำชุมชน และรับบริการที่อยู่ในชุมชนเทศบาลเคหสถาน 4 โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้ คือ วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ผลการประเมินโครงการห้องสมุดชุมชนเทศบาลเคหสถาน 4 ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตบึงกุ่ม พบว่า

(1) ด้านสถานะแวดล้อม (บริบท) สรุปได้ดังนี้

สภาพปัญหาการใช้บริการห้องสมุดในพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเห็นว่า ที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ หนังสือ และสื่อการเรียนรู้ มียังไม่เพียงพอ สำหรับข้อมูลสภาพการใช้บริการนั้น กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เห็นว่า ประเภทหนังสือที่นิยมใช้บริการมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์ กิจกรรมที่ผู้ใช้บริการนิยมใช้บริการมากที่สุด คือ อ่านหนังสือ ส่วนนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาห้องสมุดชุมชนเทศบาลเคหสถาน 4 นั้น กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เห็นว่า นโยบายและยุทธศาสตร์สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนนั้น ควรมีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ และภูมิปัญญาให้ เป็นฐานความรู้ของชุมชน และเข้าถึงเป้าหมายที่หลากหลาย และทั่วถึง ในส่วนของความจำเป็นของการจัดทำโครงการ เพื่อแก้ปัญหการเรียนรู้ของประชาชน ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง เห็นว่า จำเป็นต้องทำโครงการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่ดี มีคุณภาพในชุมชน ความคาดหวังของโครงการที่ก่อให้เกิดผลดีแก่กลุ่มเป้าหมาย ที่จะได้รับการส่งเสริมให้ได้รับการศึกษา ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง เห็นว่า เมื่อมีโครงการนี้ จะทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ในด้านการศึกษา การพัฒนาอาชีพ ได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ความสอดคล้องของโครงการกับการตอบสนองต่อนโยบาย และยุทธศาสตร์ ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง เห็นว่า โครงการนี้สอดคล้องกับกลยุทธ์ และจุดเน้นของ กศน. ปีงบประมาณ 2550 ในกลยุทธ์ที่ 1 และกลยุทธ์ที่ 3 สำหรับการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย/ชุมชนในการรับบริการจาก

โครงการนั้นผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง เห็นว่า ต้องมีการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และมีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในการรับบริการห้องสมุดชุมชนเทศบาลนครหาดใหญ่ 4 เพื่อให้มีการพัฒนาการบริการให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

(2) ด้านปัจจัย สรุปได้ดังนี้

ในประเด็นข้อมูลความเพียงพอ/ความเหมาะสมของปัจจัย กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เห็นว่า ในด้านบุคลากร ผู้ร่วมดำเนินงาน มีความเพียงพอแล้ว การพัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบ มีความเหมาะสมแล้ว ความรู้และประสบการณ์ของบุคลากรที่รับผิดชอบ และร่วมดำเนินโครงการ มีความเพียงพอแล้ว ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับดี การมีจิตใจในการบริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ในด้านวัสดุ อุปกรณ์ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เห็นว่า ยังมีไม่เพียงพอ มีการแก้ปัญหา โดยให้สับเปลี่ยนหมุนเวียนในการยืมวัสดุและอุปกรณ์ ในด้านงบประมาณ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เห็นว่า ยังมีไม่เพียงพอ มีการแก้ปัญหา โดยการขอรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา ไม่ว่าจะเป็นเอกชน หรือหน่วยงานของรัฐ ในด้านช่วงเวลาที่ดำเนินโครงการ และระยะเวลา (จำนวนวัน) ของการดำเนินโครงการ มีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว ในด้านหนังสือ และสื่อต่างๆ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เห็นว่า ยังมีไม่เพียงพอ มีการแก้ปัญหา โดยให้สับเปลี่ยนหมุนเวียนในการยืมหนังสือและสื่อต่างๆ ความหลากหลาย กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เห็นว่า ยังมีไม่หลากหลายเท่าที่ควร มีการแก้ปัญหา จัดซื้อและขอรับบริจาคหนังสือ และสื่อต่างๆ เพิ่มเติม ความทันสมัย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นว่า มีความทันสมัย แต่มีบางส่วนที่ยังต้องมีการปรับปรุงให้ทันสมัยมากขึ้น สมรรถนะของสื่อ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่แล้ว การบริหารสถานที่ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นว่า สถานที่มีความสะอาดอยู่แล้ว และสถานที่มีความร่มรื่นอยู่แล้ว ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ สื่อต่าง ๆ บางอย่าง เช่น หนังสือ วารสาร นิตยสารต่างๆ จำนวน 100 เล่มต่อปี โดยขอรับบริจาคจากชาวชุมชน มีการชี้แจงประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับทราบเกี่ยวกับโครงการ โดยผ่านป้ายผ้าประชาสัมพันธ์ เสียงตามสายของชุมชน ในส่วนปัญหาอุปสรรค และการแก้ไข การดำเนินงานในการจัดหาเตรียมการด้านปัจจัย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นว่า งบประมาณที่ได้รับสนับสนุนยังไม่เพียงพอ ต้องขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทั้งของภาครัฐ และเอกชน

(3) ด้านกระบวนการ สรุปได้ดังนี้

สำหรับการตรวจสอบกระบวนการดำเนินงาน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นว่า การตรวจสอบกระบวนการดำเนินงาน มีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ กิจกรรมที่ 1 การส่งเสริมการอ่านและการค้นคว้า กิจกรรมที่ 2 การส่งเสริมการรวมกลุ่มประชาชนตามความสนใจ กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ กิจกรรมที่ 4 การให้บริการแนะแนวการศึกษา

กิจกรรมที่ 5 การให้บริการชุดทดลอง/สาธิต/สื่อ กิจกรรมที่ 6 การให้บริการการศึกษาตามหลักสูตรของสถาบันต่าง ๆ กิจกรรมที่ 7 ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมชุมชนทุกกิจกรรม สำหรับการตรวจสอบการบริหารจัดการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นว่า มีการตรวจสอบการบริหารจัดการ และมีการดำเนินการในประเด็น การบริหารจัดการด้านบุคลากร (การมอบหมาย/การพัฒนาฯ) แผนการดำเนินงาน การปรับแผนการดำเนินงาน การบริหารงบประมาณ แผนการใช้งบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง ความหลากหลายของการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการใช้ห้องสมุด การบริหารจัดการ ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ สิ่งที่อำนวยความสะดวก การส่งเสริมสนับสนุนของชุมชน การกำกับ ติดตาม การนิเทศการดำเนินงานทุกประเด็น

(4) ด้านผลผลิต สรุปได้ดังนี้

สำหรับการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ นั้น กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชนทั้งหมด เห็นว่า ต้องมีการจัดและดำเนินกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ คือ 1. จัดเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารชุมชน 2. จัดเป็นศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน 3. จัดเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชน ในทุกประเด็น สำหรับระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ ต่อปัจจัยการดำเนินงาน และระบบบริการของห้องสมุดชุมชนเทศบาลเคหสถาน 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เป็นผู้รับบริการ มีความพึงพอใจในระดับมากในประเด็นดังต่อไปนี้ ความสะดวกในการเดินทางมาใช้บริการ ความร่มรื่นของบริเวณภายนอกอาคารห้องสมุด ความสะอาดของบริเวณภายนอกอาคารห้องสมุด ความสะอาดของบริเวณภายในอาคารห้องสมุด ความเหมาะสมของการใช้พื้นที่ในการจัดกิจกรรม และการให้บริการภายในอาคารห้องสมุด บรรยากาศโดยรวมของบริเวณภายในอาคารห้องสมุด จำนวนเจ้าหน้าที่ห้องสมุดผู้ให้บริการ การปฏิบัติต่อผู้ให้บริการของเจ้าหน้าที่ห้องสมุด การประชาสัมพันธ์งานของห้องสมุด ประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้บริการห้องสมุด ความพึงพอใจต่อการให้บริการโดยภาพรวมของห้องสมุด และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจในระดับปานกลางในประเด็นดังต่อไปนี้ ความสะอาดของห้องน้ำ บรรยากาศโดยรวมของบริเวณภายนอกอาคารห้องสมุด ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการของหนังสือ/สื่อการเรียนรู้ ความเพียงพอของหนังสือ/สื่อการเรียนรู้ ความหลากหลายของหนังสือ/สื่อการเรียนรู้ ความทันสมัยของหนังสือ/สื่อการเรียนรู้ ระบบการจัดเก็บหนังสือ/สื่อการเรียนรู้ ความยากง่ายในการสืบค้น ระบบยืมหนังสือ/สื่อการเรียนรู้ ระบบคืนหนังสือ/สื่อการเรียนรู้ การให้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และการใช้ห้องสมุด วัน เวลาในการเปิดบริการ กฎ ระเบียบ ในการให้บริการ

ข้อเสนอแนะ เพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเชิงคุณภาพในทุกกิจกรรมของโครงการห้องสมุดชุมชนเทศบาล
เคหสถาน 4 เพื่อใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
2. ควรศึกษารูปแบบกระบวนการ มีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับชุมชน ในการจัด
โครงการห้องสมุดชุมชนเทศบาลเคหสถาน 4
3. ควรศึกษารูปแบบความเหมาะสมในการจัดโครงการห้องสมุดชุมชนเทศบาล
เคหสถาน 4 เพื่อให้ประสบผลสำเร็จสูงสุด

ปราณี มหาชน. งานวิจัยการศึกษาพัฒนารูปแบบคุณลักษณะของ
ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักศึกษา
การศึกษานอกโรงเรียน. นครปฐม: ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยอำเภอเมืองนครปฐม, 2550.

ความเป็นมาของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกลไกสำคัญที่เร่งให้มีการปฏิรูปการศึกษาของชาติ ทั้งด้านปรัชญา โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร ด้านวิชาการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา ทั้งนี้ย่อมหมายถึงความหมายของการศึกษาที่ครอบคลุมกระบวนการการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยของบุคคลทั้งในมิติของเนื้อหาวิชา เทคนิค วิธีการ สื่อ และกลไกการบริหารจัดการ (อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ 2544 : 1) ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 เป็นต้นไป ถือได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนของการศึกษาไทยนอกจากจะเป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการในการจัดการศึกษาพร้อมกันไปด้วย เมื่อแนวคิดและกระบวนการของการศึกษาเปลี่ยนไปเช่นนี้ การผลิตและการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาก็จำเป็นต้องเปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน (ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ 2544 : 1)

การดำเนินการให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเน้นที่ผู้เรียน ครูผู้สอน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาจัดการเรียนรู้ หรือที่เรียกว่า การปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ

1. การยึดหลักการผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (มาตรา 22)
2. การเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และการบูรณาการ (มาตรา 23)
3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (มาตรา 24) (สุวรรณ ล่องประเสริฐ 2542 : 2)

สาระสำคัญดังกล่าวเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาที่จะสร้างคนให้เป็นคนดี มีปัญญาและมีความสุข

แนวการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายดังกล่าว จำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการหรือวิธีการ

เรียนรู้และพัฒนาเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างไม่มีสิ้นสุด ด้วยการบูรณาการให้เกิดความรู้ คุณธรรม ศักยภาพในการคิด และวิจารณ์ญาณ

องค์ประกอบการเรียนรู้ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (กรมวิชาการ 2543 อ้างอิงจาก สุวรรณมา ล่องประเสริฐ. 2545 : 2-3) ได้แก่

1. องค์ประกอบภายนอกตัว ได้แก่ ความรู้จากบุคคล ครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อม ข้อมูลข่าวสาร และแหล่งความรู้ที่จัดไว้เป็นระบบ ผู้เรียนจะรับความรู้ดังกล่าวด้วยเครื่องรับ คือ สัมผัสทั้ง 6 ได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น กาย ใจ

2. องค์ประกอบภายในตัว ได้แก่ ความรู้จากความรู้สึกรู้จักคิด หรือจิตของตน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนนำองค์ประกอบภายนอกตัวที่รับไว้มาคิดพิจารณาด้วยวิธีการที่ถูกต้องอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายมีเหตุผลและเป็นกุศล คือ มีสาระเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ความรู้ที่เกิดจากองค์ประกอบภายใน คือ ตัวปัญญาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการคิด

“วิธีการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ วงจรการเรียนรู้” เป็นขั้นตอนการเรียนรู้ของคนที่จะช่วยให้การเรียนรู้ได้ดีขึ้น ชูศรี ต้นพงศ์ (2544 :4-5) อธิบายไว้โดยสรุปได้ว่า เมื่อได้

1. รับรู้ข้อมูล (รู้จัก)
2. วิเคราะห์เชื่อมโยง สรุปเป็นความคิดรวบยอด (รู้จำ)
3. นำความคิดรวบยอดไปใช้เรียนรู้สิ่งอื่นที่คล้ายคลึง ใกล้เคียงกับสิ่งที่รู้มาแล้ว

โดยใช้การวางแผน ปฏิบัติ ประเมิน สรุป (รู้ทำ)

4. นำวิธีการเรียนรู้ที่ได้ไปเรียนรู้สิ่งใหม่ (รู้แจ้ง)

สรุปได้ว่าวิธีการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ วงจรการเรียนรู้ จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้เรียนจะต้องรู้จักรับข้อมูลและสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยง สรุปเป็นความคิดรวบยอด คือ รู้จำ จนกระทั่งรู้แจ้ง นำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

ทิสนา แคมณี (2544 : 25) ได้กล่าวถึง วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพว่าเป็นเรื่องสำคัญสำหรับครู จำเป็นต้องใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาสาระที่มีลักษณะแตกต่างกันได้ดี และการที่ครูสามารถใช้วิธีสอนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเต็มที่ ก็ต้องมีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายเฉพาะของแต่ละวิธี

การจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยเฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ครูศูนย์การเรียนชุมชนจึงเสมือนเป็นผู้อำนวยความสะดวก มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้ตอบสนองผู้เรียน และได้มีการกำหนดคุณสมบัติอันสำคัญ ได้แก่ 1) มีสัญชาติไทย 2) การศึกษาไม่ต่ำกว่าอนุปริญญา

3) อายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป 4) ไม่เป็นข้าราชการหรือรับเงินเดือนประจำ และ 5) ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเต็มเวลา

จากคุณสมบัติดังกล่าว โดยเฉพาะข้อ 2 ที่ไม่ได้กำหนดสาขาวิชาไว้ จึงทำให้ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในสังกัดสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด มีวุฒิการศึกษาที่หลากหลาย เพราะไม่ได้กำหนดให้ชัดเจนว่าต้องมีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี เมื่อเป็นเช่นนี้จึงได้บุคลากรมาไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน กล่าวคือ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบางคนไม่เคยผ่านวิชาการศึกษาด้านจิตวิทยาการเรียนการสอน จิตวิทยาผู้ใหญ่ การจัดทำแผนการเรียนการสอนหรือการพบกลุ่มมาก่อน ในขณะที่วิชาดังกล่าวมีความจำเป็นกับการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพราะผู้เรียนหรือนักศึกษาศึกษานอกโรงเรียนเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีความรู้สึกรู้สึกคิดแตกต่างจากวัยเด็กหรือวัยรุ่น

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองนครปฐม มีความประสงค์ที่จะพัฒนาครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีประสิทธิภาพเป็นครูมืออาชีพมีศักยภาพในการบูรณาการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีการจัดทำสื่อการเรียนการสอนเพื่อช่วยในการเรียนรู้ได้ดีขึ้น จึงมีความประสงค์จะศึกษาวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักศึกษาศึกษานอกโรงเรียน เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปพัฒนาครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลต่อไป

จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ

1. ศึกษาคุณลักษณะที่จำเป็นของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน นักศึกษาศึกษานอกโรงเรียน
2. กำหนดรูปแบบการพัฒนาครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงาน การพบกลุ่ม ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักศึกษาศึกษานอกโรงเรียนนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลและผลการหยั่งรู้ของผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นตอนแรก** ทำการเลือกข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในด้านต่างๆ รวม 6 ด้าน คือ (1) แนวคิดปรัชญา

และจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมการศึกษาของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (2) การพัฒนาครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีความรู้เข้าใจหลักสูตร นวัตกรรมและเทคโนโลยีการเรียนการสอน สื่อ ตลอดจนการวัดผลและประเมินผลการเรียนของนักเรียนนอกโรงเรียน (3) แหล่งการเรียนรู้ของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และนักการศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน (4) กิจกรรมของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (5) ผลตอบแทนของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ควรได้รับและความมั่นคงของอาชีพ โดยมีขวัญกำลังใจและ (6) จรรยาบรรณ และวินัยครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2. *ขั้นตอนที่สอง* นำความรู้ตามเนื้อหาสาระจากขั้นตอนแรกมาสร้างเป็นรูปแบบจำลองของการจัดกิจกรรมเรียนรู้ของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่เหมาะสมสำหรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3. *ขั้นตอนที่สาม* เป็นการรวบรวมและขัดเกลาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการจัดกิจกรรมการพัฒนาครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นครูที่มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนนักศึกษา การศึกษาในโรงเรียนทุกระดับของสถานศึกษาในสังกัดศูนย์การศึกษาในโรงเรียนอำเภอและจังหวัด ด้วยวิธีการวิจัยแบบเดลฟายเทคนิค (Delphi Technique)

วิธีการศึกษากระบวนการวิจัยแบบเดลฟายเทคนิค (Delphi Technique)

กระบวนการวิจัยแบบเดลฟายเทคนิค (Delphi Technique)

การวิจัยเรื่องการศึกษาพัฒนารูปแบบคุณลักษณะของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนนอกโรงเรียนนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยที่อาศัยความคิดเห็นและการหยั่งรู้ของผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป ส่วนการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 19 คน เพื่อให้ได้ความคิดเห็นและการหยั่งรู้ของผู้เชี่ยวชาญกับการดำเนินงานทางด้านการฝึกอบรมได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

คุณลักษณะทั่วไปของเดลฟายเทคนิค

กระบวนการของเดลฟายเทคนิค มีคุณลักษณะ ดังนี้

1. มีการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมการวิจัยอย่างฉลาดและรอบคอบ ผู้ที่ได้รับคัดเลือกเข้าร่วมการวิจัยจะไม่ทราบว่าการวิจัยครั้งนี้มีใครเข้าร่วมบ้าง และมีจำนวนเท่าใด ทั้งนี้เพื่อจัดอิทธิพลของผู้เชี่ยวชาญบางคนที่จะส่งผลกระทบต่อการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นทางการที่สุด ผู้เชี่ยวชาญในที่นี่ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์ในเรื่องที่วิจัยนั้น รวมทั้งผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการได้ บุคคลเหล่านี้ต้องมีความยินดีและเต็มใจให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามหรือแสดงความคิดเห็นจนกว่าการวิจัยจะสิ้นสุดลง

2. มีเงื่อนไขหรือการกำหนดสถานการณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตอบหรือแสดงความคิดเห็นอย่างตรงประเด็น จึงนิยมใช้แบบสอบถาม เพราะสามารถขัดเกลาและตรวจสอบได้ดี ทำให้ผู้ตอบ

เข้าใจคำถามตรงกัน มีการถามย้ำหลายๆ รอบเพื่อให้ได้คำตอบหรือความคิดเห็นที่เที่ยงตรง การสอบถามในรอบหลัง ๆ ตั้งแต่รอบที่สามเป็นต้นไป ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะให้เห็นคำตอบของกลุ่มด้วย เพื่อจะได้ทบทวนความคิดเห็นของตนใหม่ว่าสอดคล้องหรือแตกต่างกับความคิดเห็นของกลุ่ม แต่ก็ยังมีอิสระที่จะเปลี่ยนแปลงหรือคงความคิดเห็นเดิมของตนก็ได้

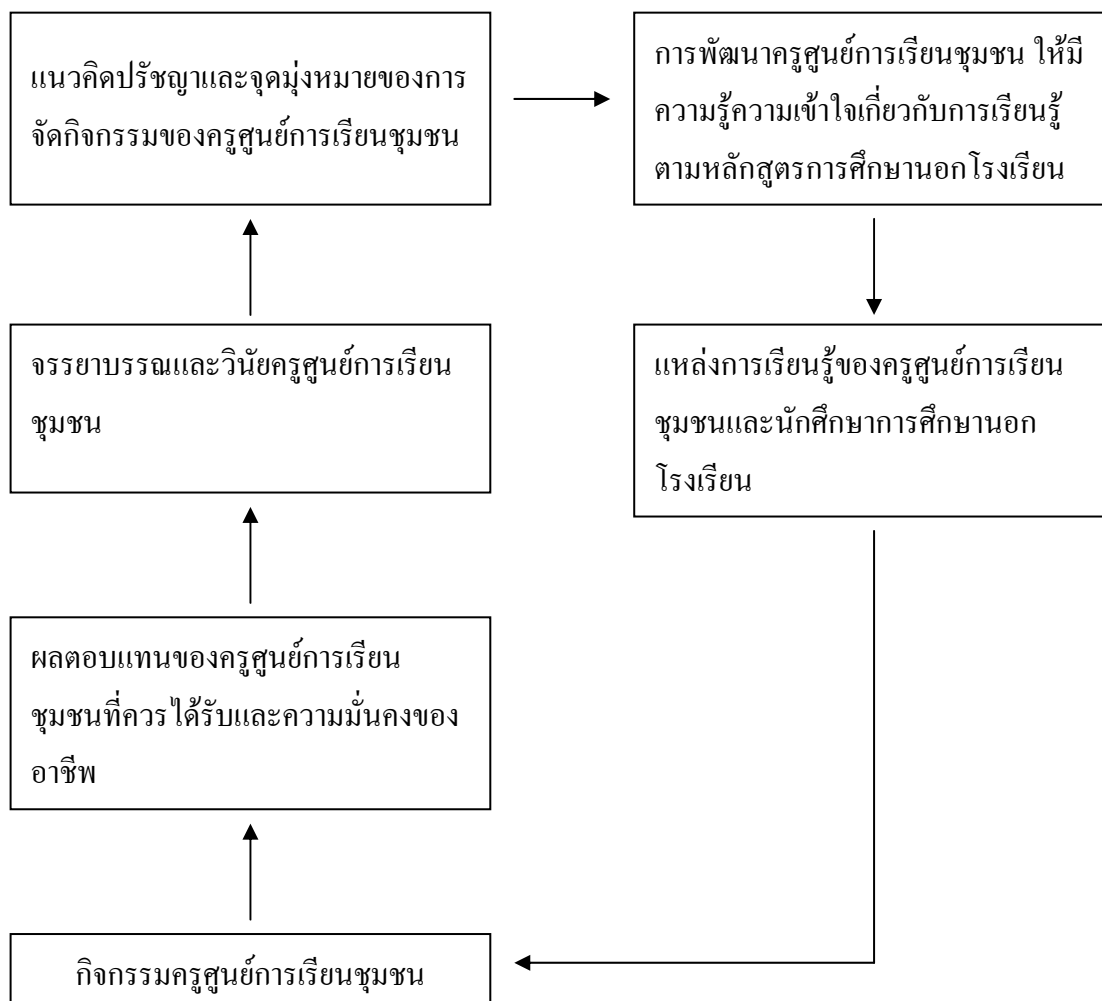
3. นำเอาวิธีการทางสถิติมาช่วยในการจัดกระทำกับคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เช่น การหาคำตอบที่เป็นตัวแทนของคำตอบทั้งกลุ่ม การลดการกระจายของคำตอบ เป็นต้น

กระบวนการวิจัยโดยใช้เดลฟายเทคนิค (Delphi Technique)

การวิจัยโดยใช้เดลฟายเทคนิค มีกระบวนการสำคัญอยู่ที่การใช้ชุดแบบสอบถาม ซึ่งต้องให้หลายชุด สอบถามหลายรอบ เพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่แท้จริงและเที่ยงตรงโดยทั่ว ๆ ไป แล้วมีการสอบถามสามถึงสี่รอบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของแบบสอบถาม ถ้าแบบสอบถามฉบับแรกเริ่มด้วยการให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญลงมติหรือจัดอันดับความสำคัญเมื่อถึงแบบสอบถาม ฉบับสองหรือฉบับที่สาม อาจจะพบว่าคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงน้อยมากก็สามารถยุติการซักถามได้ (Kohrtbantau. 1978 : 28-30 และ วัน เดชพิชัย 2527 :126) โดยทั่วไปแล้วแบบสอบถามฉบับแรกประกอบด้วยคำถามแบบปลายเปิดให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นอย่างกว้าง ๆ เพื่อรวบรวมมาจัดประเด็นสร้างเป็นคำถามในรอบที่สองต่อไป คำถามในรอบที่สองใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาจัดลำดับความสำคัญในรอบที่สามใช้แบบสอบถามชุดเดียวกันกับแบบสอบถามในรอบที่สอง แต่มีการแสดงค่ามัธยฐาน (Median) และค่าความสอดคล้องกันของคำตอบ (Interquartile Range) ในรอบที่สองให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาประกอบการแสดงความคิดเห็นของตนด้วย คำตอบของผู้เชี่ยวชาญบางคนอาจจะไม่ตรงกับคำตอบของกลุ่มก็ได้ กรณีเช่นนี้ ผู้เชี่ยวชาญคนนั้นอาจจะเปลี่ยนแปลงคำตอบของตนหรืออาจจะคงเดิมอยู่ก็ได้ การที่ผู้เชี่ยวชาญคงคำตอบเดิมที่ไม่ตรงกับคำตอบของกลุ่มไว้ จะได้รับการขอร้องให้แสดงเหตุผลประกอบทุก ๆ คำตอบ ถ้าไม่แสดงเหตุผลประกอบถือว่าเห็นด้วยกับคำตอบของกลุ่ม ในรอบที่สี่ดำเนินการเช่นเดียวกับรอบที่สาม จะมีการสอบถามในรอบที่สี่หรือไม่ขึ้นอยู่กับคำตอบในรอบที่สาม กล่าวคือ ถ้าคำตอบในรอบที่สามมีความสอดคล้องกันดีก็ไม่ต้องสอบถามในรอบที่สี่ แต่ถ้าคำตอบในรอบที่สามยังกระจายมากก็ต้องสอบถามในรอบที่สี่อีก ทั้งนี้เพื่อให้ได้คำตอบที่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ใช้เดลฟายเทคนิค

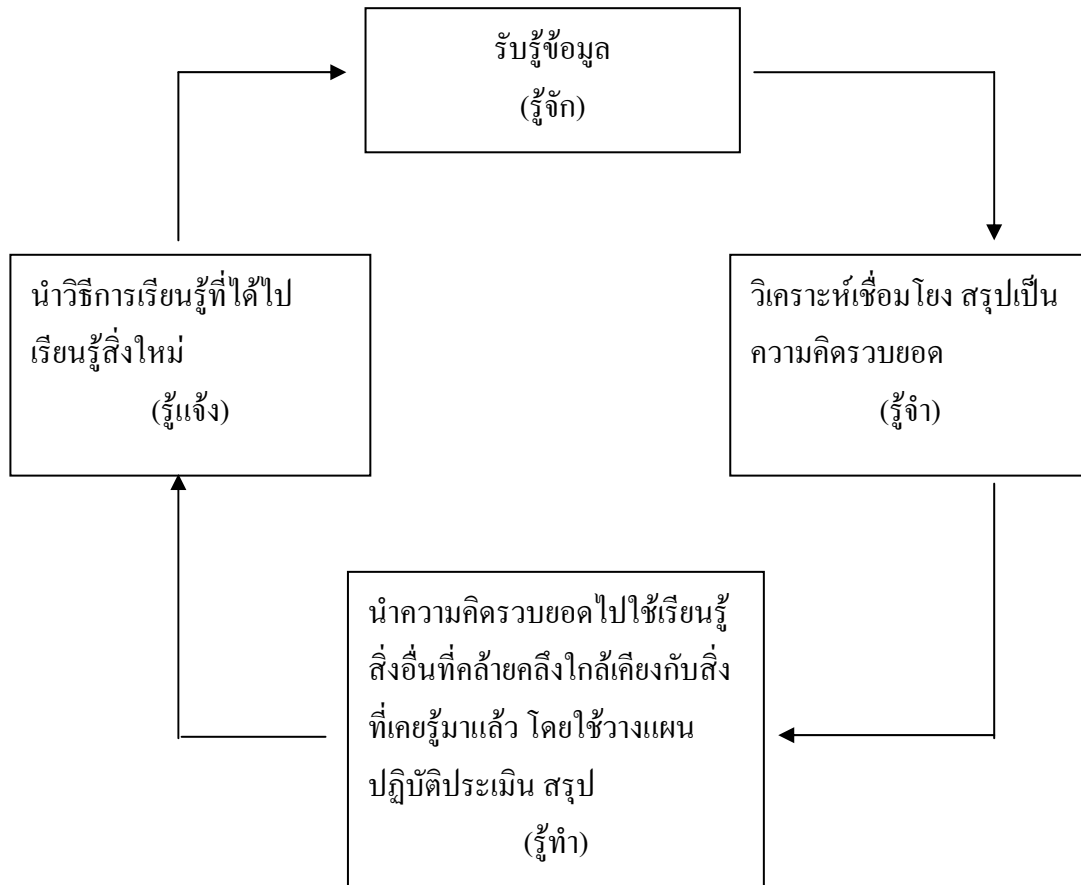
รูปแบบจำลองของการวิจัย

รูปแบบจำลองของการวิจัย เรื่อง การศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนนอกโรงเรียนนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการใช้ข้อมูลตามเนื้อหาสาระ จากการศึกษาตามขั้นตอนแรกของการวิจัย แล้วนำมาสร้างเป็นรูปแบบในด้านต่างๆ ดังภาพประกอบ 1

ด้านแนวคิดปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ผู้วิจัยได้จำลองรูปแบบแนวคิดโดยตั้งคำถามว่า “ทำอย่างไรจึงจะทำให้ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งเป็นครูธรรมดาให้เป็นครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีคุณภาพ” ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีคุณภาพคือ ครูที่รู้เรื่องวิธีการเรียนรู้/กระบวนการเรียนรู้/วงจรการเรียนรู้ ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 2 แสดงวงจรกระบวนการเรียนรู้ก่อนจัดการเรียนรู้ (ปรับปรุงจากแนวคิดของ ชูศรี ตันพงษ์ 2544 : 4-6)

ข้อค้นพบผลการวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

1. ด้านแนวคิด ปรัชญา จุดมุ่งหมาย เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสำหรับครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นดังนี้

ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่พึงปรารถนา คือ ต้องมีความรักเลื่อมใสศรัทธาต่ออาชีพครู จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษา จัดทำแผนการพบกลุ่มทุกครั้งให้ครบทุกด้าน มีมนุษยสัมพันธ์ รู้จิตวิทยาผู้ใหญ่ หมั่นแสวงหาความรู้เพิ่มเติมและข่าวสารบ้านเมืองอย่างสม่ำเสมอ มีอารมณ์ขันไม่เคร่งเครียด ขยัน อดทน เสียสละทุ่มเทเพื่องาน ใช้เทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน การพบกลุ่ม ต้องเขียนโครงการทำกิจกรรมกลุ่มและจัดทำแผนงานเพื่อของงบประมาณได้และฝึกให้นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนหัดเขียนโครงการให้เป็นด้วย

2. ด้านการพัฒนาครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

โครงการที่ดีต้องตอบสนองต่อการปฏิบัติงาน โดยให้ความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติการอบรมครูศูนย์การเรียนรู้ครั้งที่หนึ่งไม่ควรเกิน 2-3 วัน จัดอาหารเครื่องดื่มบริการ จัดสื่อหลักสูตรแกนกลางหรือตัวอย่างด้วย สถานที่อบรมควรมีความสะดวกสบาย ไม่มีสิ่งรบกวนสมาธิ มีสื่อเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อนำไปจัดกิจกรรมทำให้ง่ายต่อการเรียนรู้ ต้องระวังเรื่องเสียงที่ใช้ในการอบรมต้องได้ยินชัดเจน ดำเนินการอบรมโดยมีโครงการ จุดมุ่งหมาย และหลักสูตรที่ชัดเจน มีการผลผู้เข้ารับการอบรมทั้งก่อนและหลัง การอบรมทำให้ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปฏิบัติงานผิดพลาดน้อยลง จะทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ร่วมกัน ครูที่ไม่มีวุฒิทางครูต้องอบรมก่อนให้รู้จิตวิทยาผู้ใหญ่ การจัดทำแผนการพบกลุ่มให้ครบกระบวนการ หากสังเกตเห็นว่าผลการปฏิบัติงานของครูเริ่มลดต่ำลง ต้องจัดฝึกอบรมทันที ต้องค้นหาวิทยากรที่เหมาะสม มีความรู้ความสามารถตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการอบรม สื่อที่ใช้ในการอบรมต้องมีสีเข้มเห็นได้อย่างชัดเจน ตัวหนังสือไม่เล็กจนเกินไป จำนวนผู้เข้าอบรมครั้งละไม่เกิน 50 คน เพื่อให้ได้ผลอย่างทั่วถึงมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการหาแหล่งการเรียนรู้

ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้องขยันและแสวงหาแหล่งและสืบเสาะภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ และเชิญมาเป็นวิทยากร ให้ความรู้แก่นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน หน่วยงานราชการ มูลนิธิ สมาคมต่างๆ ใช้เป็นแหล่งความรู้ได้ เช่น เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด วัด มัสยิดหรือโบสถ์คริสจักรต่างๆ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ โรงงานอุตสาหกรรม ในท้องถิ่น ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ สวน ไร่ นา แม้กระทั่งตลาดสด ซึ่งเป็นที่รวมของผลผลิตต่างๆ ถ้าสังเกตให้ดีใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้

4. ด้านกิจกรรมของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้องจัดบอร์ดนิทรรศการต่าง ๆ จัดทำเพิ่มสะสมงานให้เป็นที่เรียบร้อยถูกต้อง พร้อมให้คณะกรรมการประเมินผลตรวจสอบ หน้าที่หลักของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเริ่มตั้งแต่การประชาสัมพันธ์หานักศึกษา มีหน้าที่รับสมัครนักศึกษาใหม่ จัดปฐมนิเทศพบกลุ่มภาคเรียนละ 18 ครั้ง ดำเนินการประเมินผลสอบ จัดทำคะแนนประกาศผล จัดปัจฉิมนิเทศเพื่อแนะแนวการศึกษาต่อและขั้นตอนในการขอรับหลักฐานแสดงวุฒิการศึกษาที่จบ ต้องรู้จักดำเนินการประชาสัมพันธ์ทั้ง 3 รูปแบบ คือ การประชาสัมพันธ์ภายนอก คือ กลุ่มเป้าหมายประชาชนในท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์ภายใน คือ กลุ่มเป้าหมายบุคลากรในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียน และการประชาสัมพันธ์เฉพาะกิจ คือ กลุ่มเป้าหมายที่มาร่วมกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ต้องฝึกพูดในที่ชุมชน ต้องฝึกความชำนาญในการสรุปทเรียนจากการอภิปรายกลุ่มของนักศึกษา ต้องมีนิสัยรักการอ่าน ศึกษา ค้นคว้าแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ ต้องติดตามข่าวสารบ้านเมือง เพื่อการชี้แจงนักศึกษาถ้าสงสัย ต้องฝึกให้เกิดความชำนาญในเรื่องการสรุปประเด็นสำคัญๆ จากการอภิปรายของกลุ่มนักศึกษา การจัดกิจกรรมนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม ต้องฝึกการเขียนโครงการและแผนงานเพื่อขอรับทุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ และฝึกให้นักศึกษาเขียนเป็นด้วย ต้องฝึกทักษะชีวิตแก่นักศึกษา โดยเฉพาะการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดและโรคเอดส์ จะต้องศึกษาให้เข้าใจหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียนเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องทราบแหล่งตำราหนังสือของโรงเรียนพร้อมแนะนำได้ ต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเทคโนโลยีสามารถจัดทำและแก้ไขปัญหาคือข้อขัดข้องได้

5. ด้านผลตอบแทนครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อขวัญกำลังใจและความมั่นคงในอาชีพ

ผู้บริหารหรือหน่วยงานบังคับบัญชาควรเสนอภาครัฐจัดงบประมาณสนับสนุนเป็นสวัสดิการสูงขึ้น เพื่อให้ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดำรงชีพอยู่ได้ ควรให้ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีฐานะเป็นข้าราชการพันธุ์ใหม่ของรัฐหรือเป็นพนักงานของรัฐ เพราะมีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศชาติ มิใช่เป็นลูกจ้างชั่วคราวที่ขาดความมั่นใจในอาชีพอย่างที่เป็นอยู่ ดังนั้นครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจึงต้องมีอุดมการณ์ของครู ซึ่งเป็นผู้พัฒนาคุณภาพของคนในชาติทั้งในด้านสติปัญญาและคุณธรรม ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนควรมีจรรยาบรรณและวินัยเหมือนกับข้าราชการครูทั่วไป ต้องอุทิศตนเพื่อวิทยาการทางการศึกษา ศึกษาวิทยาการใหม่ๆ และเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ ต้องเป็นแบบอย่างในการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งมีความประพฤติปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดี รักษาสุขภาพพลานามัยไม่สูบบุหรี่หรือดื่มสุรารวมทั้งยาเสพติดอื่น ๆ และไม่ว่าจะเหนื่อยในยามค่ำคืนให้เป็นอย่างดีที่ดีแก่ศิษย์ ต้องมีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อต่อผู้ร่วมงาน ไม่มีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งเกินขอบเขต หรือมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวกับศิษย์ของตนที่

รับผิดชอบอยู่ ต้องมีวินัยในตนเอง ควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามทำนอง
คลองธรรม มีวิธีการทำงานที่เป็นแบบอย่างแก่ศิษย์ มีความเป็นประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็น
ของผู้อื่น ใช้หลักการและเหตุผลในการแก้ไขปัญหา เคารพสิทธิ์ของผู้อื่น มีความเกรงใจไม่ล่วงล้ำ
สิทธิของผู้อื่น ตั้งใจสอนศิษย์และปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลดีด้วยความเอาใจใส่ อุทิศเวลา
ในการทำงาน จะละทิ้งหรือทอดทิ้งงานในหน้าที่มิได้ ต้องมีเอกลักษณ์ประจำตัว เช่น คำรตน
อย่างเรียบง่าย ประหยัด ตรงต่อเวลา สุภาพอ่อนโยน ต้องรู้จักผ่อนปรนต่อปัญหาต่าง ๆ เพื่อความ
สงบสุข มีอารมณ์มั่นคงสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้และต้องอดทนต่อพฤติกรรมที่ก้าวร้าว
ของศิษย์และอบรมสั่งสอนให้เป็นพลเมืองดีของสังคม

ผดนิทร มายืนยง. รายงานผลการใช้เอกสารประกอบการเรียนหมวดวิชา
พัฒนาลังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่องภูมิปัญญาใน
จังหวัดนครปฐม. นครปฐม: ศูนย์การศึกษาอิสระและการศึกษา
ตามอัธยาศัยอำเภอเมืองสามพราน, 2549.

ความเป็นมาของการวิจัย

การจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้มีการพัฒนามาจากพื้นฐานทางด้านปรัชญา
การศึกษา จิตวิทยาความเชื่อและหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ทฤษฎีหลักสูตรและแนวคิดที่เกี่ยวกับ
การจัดการศึกษานอกโรงเรียนตลอดจนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้อง
กับธรรมชาติและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายผู้ใหญ่ พื้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ
โดยมีจุดหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข ความเป็น
ไทย และมีศักยภาพในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักการจัดการกระบวนการ
เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้การจัดการศึกษาโดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัด
การศึกษานอกโรงเรียน ได้ยึดถือสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบการศึกษา ซึ่งสาระและ
มาตรฐานการเรียนรู้ดังกล่าวได้กำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต
ให้มีคุณภาพ ตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนา
เพิ่มเติมตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและสังคม การกำหนดสาระการเรียนรู้การศึกษานอก
โรงเรียน ได้ยึดกรอบสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม
จริยธรรมของผู้เรียน แบ่งสาระการเรียนรู้ออกเป็น 8 หมวดวิชาที่ผู้เรียนต้องเรียน เพื่อนำความรู้ไป
ใช้ในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มหมวดวิชา คือ
หมวดวิชาพื้นฐาน และหมวดวิชาประสบการณ์ กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

หมวดวิชาพัฒนาลังคมและชุมชนเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ
โดยนำวิทยาการจากแขนงวิชาต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์มาหลอมรวมเข้าด้วยกัน ได้แก่
ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ศาสนา หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม จริยธรรม โดยมี
เป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถของผู้เรียนในด้านความรู้ด้านทักษะกระบวนการ
ด้านเจตคติและค่านิยม เพื่อส่งเสริมการเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน

สังคม ประเทศชาติ และ โลก อันจะส่งผลให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและ
สันติสุข

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอสามพรานได้เริ่มจัดการศึกษานอกโรงเรียน
ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช
2544 ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 และกำหนดให้นักศึกษาลงทะเบียนเรียนในแต่ละ
ภาคเรียนจำนวน 2 หมวดวิชาและในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ได้กำหนดให้นักศึกษา
ลงทะเบียนเรียน 2 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชนและหมวดวิชาวิทยาศาสตร์
ซึ่งศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอสามพรานให้ความสำคัญในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้
เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ต่อนักศึกษาอย่างจริงจัง ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาวิธีการและรูปแบบการสร้าง
เอกสารวิชาการ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน โดยยึด
หลักการให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในการเรียนรู้ของผู้เรียนในชุมชน และได้
เรียบเรียงเอกสารประกอบการเรียนหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย เรื่อง ภูมิปัญญาในจังหวัดนครปฐม ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอก
โรงเรียน หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ขึ้นใช้ประกอบในการจัดกระบวนการ
เรียนรู้ เพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น และส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมวดวิชา
พัฒนาสังคมและชุมชนสูงขึ้น โดยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาและช่วยกันอนุรักษ์ให้
อยู่ยืนยาวตลอดไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการเรียนหมวดวิชาพัฒนาสังคม
และชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่องภูมิปัญญาในจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาที่เรียน
จากเอกสารประกอบการเรียนหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่อง
ภูมิปัญญาในจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อเอกสารประกอบการเรียนหมวดวิชาพัฒนา
สังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่อง ภูมิปัญญาในจังหวัดนครปฐม

วิธีการศึกษา

การดำเนินการศึกษาผลการใช้เอกสารประกอบการเรียน หมวดวิชาพัฒนาสังคมและ
ชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่องภูมิปัญญาในจังหวัดนครปฐม ผู้ศึกษาได้ดำเนินการ
ตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้คือ นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอสามพราน ที่เรียนหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 347 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้คือ นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอสามพราน ที่เรียนหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 1 กลุ่ม คือ นักศึกษาในสถานประกอบการ บริษัทซาบีน่า ฟาร์อีสท์ จำกัด จำนวน 37 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

2.1 เอกสารประกอบการเรียนหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่องภูมิปัญญาในจังหวัดนครปฐม ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่องภูมิปัญญาในจังหวัดนครปฐม 1 ฉบับ เพื่อใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังการใช้เอกสารประกอบการเรียนหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน

2.3 แบบฝึกหัดของเอกสารประกอบการเรียนหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่องภูมิปัญญาในจังหวัดนครปฐม จำนวน 5 หน่วย

2.4 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อเอกสารประกอบการเรียนหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่องภูมิปัญญาในจังหวัดนครปฐม

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อค้นพบ

1. เอกสารประกอบการเรียนหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่องภูมิปัญญาในจังหวัดนครปฐม มีประสิทธิภาพ 94.59/93.39

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังจากศึกษาเอกสารประกอบการเรียนหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่องภูมิปัญญาในจังหวัดนครปฐม สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

3. นักศึกษามีความคิดเห็นต่อเอกสารประกอบการเรียนหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่องภูมิปัญญาในจังหวัดนครปฐม โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. การนำเอกสารประกอบการเรียนหมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่องภูมิปัญญาในจังหวัดนครปฐมไปใช้ ควรศึกษารายละเอียดเนื้อหา ขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม เตรียมสื่ออุปกรณ์ให้พร้อม เพื่อความมั่นใจในการปฏิบัติจริงของครูและเมื่อนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มอื่น ควรต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับนักศึกษาและสภาพท้องถิ่นด้วย

2. ควรมีการประชุมสัมมนาข้าราชการครู ครูอาสาสมัครฯ ครูศูนย์การเรียนชุมชนและครูประจำกลุ่มในสถานประกอบการ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดทำเอกสารประกอบการเรียนในทุกหมวดวิชา

3. ควรสนับสนุนให้ครูผู้สอนศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเอกสารประกอบการเรียน วิธีการเรียนการสอน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

4. ให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาอุปกรณ์การจัดกระบวนการเรียนรู้ ใบบงาน และใบความรู้ต่าง ๆ ให้เพียงพอ

พัชรา ทับทิม. รายงานการติดตามผลและประเมินผลโครงการฝึกอบรม

หลักสูตรการติดตามและประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ :

สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

กรุงเทพมหานคร 3 , 2551.

รายงานการติดตามและประเมินผลโครงการฝึกอบรมหลักสูตรการประเมินผลโครงการของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการฝึกอบรมหลักสูตรการติดตามและประเมินผลโครงการ และมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อตอบวัตถุประสงค์หลัก คือ 1) เพื่อติดตามและประเมินความคิดเห็นของบุคลากรผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรการติดตามและประเมินผลโครงการ 2) เพื่อติดตามและประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลโครงการของบุคลากรผู้เข้ารับการฝึกอบรมและ 3) เพื่อติดตามและประเมินความสามารถในการติดตามและประเมินผลโครงการของบุคลากรผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิธีการศึกษาใช้รูปแบบของ Kirk Patrick หรือ R-L-B-R Model ประเมินเฉพาะด้าน Reaction Learning Behavior และ Result ในการติดตามและประเมินผล แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลโครงการ ประชากรที่ใช้ได้แก่บุคลากรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับโครงการ จำนวน 53 คน และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยติดตามและประเมินผลในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการการฝึกอบรม หลักสูตรและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนำไปใช้ประโยชน์และความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ฝึกอบรม ใช้แบบสอบถาม และแบบทดสอบเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและวิธีการในเชิงคุณภาพ

ระยะที่ 2 เป็นการติดตามผลการติดตามและประเมินผลโครงการ เพื่อประเมินความสามารถในการติดตามและประเมินผลโครงการของบุคลากรผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยใช้สถานศึกษา จำนวน 7 แห่ง เป็นผู้ดำเนินการจัดทำโครงการ รายงานผล และนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาวิพากษ์และตัดสิน ประเด็นที่ใช้ในการประเมินได้แก่ ความถูกต้องชัดเจนของโครงการ การเขียนรายงานนำเสนอ โดยใช้แบบสังเกต และแบบบันทึกข้อมูลเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ

สรุปผลการติดตามและประเมินผลโครงการ

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีความคิดเห็นต่อการฝึกอบรม ด้านการจัดการ หลักสูตรและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ในเชิงบวก คือ มีความเห็นด้วยในระดับมาก
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลโครงการอยู่ในระดับดี มากกว่าร้อยละ 70 และมีผลการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นหลังผ่านการฝึกอบรม
3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีระดับความสามารถในการทำโครงการติดตามและประเมินโครงการจริงได้ อยู่ในระดับดีแต่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขอยู่บ้างในบางรายการ
4. ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นทีมวิทยากร ได้แสดงความพึงพอใจต่อผลการฝึกอบรม
5. ทุกรายการที่ติดตามและประเมินผล โดยนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ปรากฏว่าผ่านเกณฑ์ทุกประเด็นตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าโครงการฝึกอบรมหลักสูตรการติดตามและประเมินผลโครงการ ที่จัดดำเนินการโดยศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 มีสัมฤทธิ์ผล

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ

1. ควรจัดเป็นวาระสำคัญในการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการให้แก่บุคลากรของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 และศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนทุกเขตในสังกัด ได้บรรลุโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาโครงการ และการติดตามประเมินผลโครงการในแผนปฏิบัติการราชการประจำปี โดยจัดแยกเป็น 2 กลุ่ม สำหรับหัวหน้างานผู้รับผิดชอบโดยตรง และระดับผู้ช่วยหรือผู้ร่วมงาน เนื่องจากทั้งสองกลุ่มมีสถานภาพ ความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน การบริหารจัดการเกี่ยวกับการฝึกอบรมจะได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. หลักสูตรที่ใช้ในการฝึกอบรมการติดตามและประเมินผลโครงการ ควรมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งสามารถดำเนินการได้ภายใต้กรอบเนื้อหาสาระ กิจกรรม กลุ่มเป้าหมาย และกรอบเวลาที่เหมาะสม โดยตั้งเป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรที่มีความหลากหลายในเนื้อหา และสถานศึกษา
3. ลักษณะวิธีการพัฒนาบุคลากร ใช้วิธีการ On the Job Training จากการติดตามและประเมินผลโครงการจริง โดยตั้งเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผลโครงการ ควรดำเนินการในเวลาใกล้เคียงกับการดำเนินโครงการการศึกษาออกโรงเรียนจริง (project implementation) ในลักษณะ In House โดยเชิญอาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่สอนหรือมีความเชี่ยวชาญมาเป็นที่ปรึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในครั้งต่อไป

บนพื้นฐานขององค์ความรู้และประสบการณ์จากการติดตามและประเมินผลในครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในครั้งต่อไปเพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศที่เป็นองค์ความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนางานการศึกษานอกโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

1. การติดตามและประเมินผลเชิงนโยบายในประเด็นความสอดคล้องระหว่างบริบททาง เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม กับภารกิจของหน่วยงานที่กำหนดเป็นแผนงาน โครงการและกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ในประเด็นของความสอดคล้อง เหตุผลความจำเป็น และความต่อเนื่องของนโยบายการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนและประสิทธิผลของการนำนโยบายการจัดกิจกรรมไปสู่การปฏิบัติ

2. การประเมินประสิทธิผลของโครงการและกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของ สถานศึกษาที่เป็นหน่วยจัดตามกรอบแนวคิดของ Balanced Scorecard (BSC) และการเทียบเคียง (Benchmarking) เพื่อค้นหาสถานศึกษาที่สามารถเป็นแบบอย่าง (The Best Practice) ในการ ติดตามและประเมินผลโครงการและกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวนโยบายการจัดกิจกรรม การศึกษานอกโรงเรียน การส่งเสริมสนับสนุนและการวิจัย และพัฒนา (Research and Development) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของสถานศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ที่ควรจะเป็นต่อไป

พินิจ ภูมิภาค. การประเมินโครงการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษา
ประชากรวัยแรงงานพื้นที่ตำบลนาร่อง ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี : สำนักงานส่งเสริม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอุบลราชธานี, 2550.

การประเมินครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมิน โครงการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับ
การศึกษาประชากรวัยแรงงานพื้นที่ตำบลนาร่อง ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ
เขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ตามความคิดเห็นของครูการศึกษานอกโรงเรียนและนักศึกษาระบบ
คู่มือส่งเสริมการศึกษาดลชีวิต และผู้นำท้องถิ่น จำนวน 169 คน โดยประเมิน 4 ด้าน คือ
ด้านบริบท ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และ ด้านผลผลิต เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็น
แบบสอบถามที่ผู้ประเมินสร้างขึ้น แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)
5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .87 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการประเมินปรากฏดังนี้

จากการประเมินโครงการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษาประชากรวัยแรงงานพื้นที่
ตำบลนาร่อง ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี บุคลากร
โดยรวม เห็นว่า ระดับการประเมินโครงการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษาประชากร
วัยแรงงานพื้นที่ตำบลนาร่องศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเขื่องใน จังหวัด
อุบลราชธานี โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ใน
ระดับน้อย 1 ด้าน คือ ด้านกระบวนการ นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมาก
ไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านผลผลิต ด้านบริบท และด้านกระบวนการ

นักศึกษาเห็นว่า ระดับการประเมินโครงการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษาประชากร
วัยแรงงานพื้นที่ตำบลนาร่องศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเขื่องใน จังหวัด
อุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง
ทุกด้าน เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ
ด้านผลผลิต และด้านบริบท

ครูผู้สอนเห็นว่าระดับการประเมินโครงการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษาประชากร
วัยแรงงานพื้นที่ตำบลนาร่องศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเขื่องใน จังหวัด
อุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับน้อย
1 ด้าน นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น
ด้านผลผลิต ด้านบริบท และด้านกระบวนการ

ผู้นำท้องถิ่นเห็นว่าระดับการประเมินโครงการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษา
ประชากรวัยแรงงานพื้นที่ตำบลนาร่องศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเขื่องใน จังหวัด
อุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง
ทุกด้าน เวียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านผลผลิต ด้านกระบวนการ
และด้านบริบท

พานิช ศรีงาม (ผู้วิจัยร่วม). การวิจัยและพัฒนาแรงงานด้วยระบบ
การศึกษาทางไกล. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา,
2550.

โครงการวิจัยและพัฒนาแรงงานด้วยระบบศึกษาทางไกลมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ และทักษะของเยาวชนที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงาน แรงงาน ระดับต้น และแรงงานระดับกลางที่ต้องการยกระดับฝีมือ 2) เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาความรู้และทักษะของเยาวชนที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงาน แรงงานระดับต้น และแรงงานระดับกลาง 3) เพื่อพัฒนาหลักสูตรในการพัฒนาความรู้และทักษะของเยาวชนที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงาน แรงงานระดับต้นและแรงงานระดับกลาง 4) เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของเยาวชนที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงาน

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาความรู้และทักษะของเยาวชนที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงาน แรงงานระดับต้นและแรงงานระดับกลาง

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยบุคคล 5 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้น ม.3 และ ม.6 กลุ่มละ 1,000 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากโรงเรียน 20 แห่งจาก 10 จังหวัดทั่วประเทศ กลุ่มที่ 2 แรงงานระดับต้น 1,000 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากแรงงานในสถานประกอบการที่ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง 20 แห่งทั่วประเทศ กลุ่มที่ 3 แรงงานระดับกลาง 1,000 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างง่ายจากแรงงานในสถานประกอบการเดียวกับกลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ 4 ผู้บริหารสถานประกอบการ จำนวน 100 คน ได้จากการขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารในสถานประกอบการเดียวกับกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 5 เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 100 คน จาก 10 จังหวัดทั่วประเทศ ที่เป็นตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ 1, 2 และ 3 และแบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ 4 และ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการพัฒนาความรู้และทักษะของเยาวชนที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงาน แรงงานระดับต้นและแรงงานระดับกลาง และการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล สำหรับเยาวชนที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงาน ในส่วนของการพัฒนาหลักสูตรฯ ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 1 มาสังเคราะห์จัดทำเป็นร่างหลักสูตรสำหรับเยาวชน แรงงานระดับต้นและแรงงานระดับกลาง จากนั้นจัดสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อวิพากษ์หลักสูตรแล้วนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงหลักสูตรให้สมบูรณ์ขึ้น ส่วนการสร้างชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับเยาวชนที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงาน คณะผู้วิจัยนำหลักสูตรเฉพาะของเยาวชน

ซึ่งประกอบด้วยรายวิชา 8 รายวิชา เลือกมาเฉพาะ 3 รายวิชา ที่ได้รับการเสนอแนะจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ และยังไม่มีการจัดทำสื่อเผยแพร่กว้างขวาง มาสร้างเป็นชุดฝึกอบรมทางไกล 3 ชุด ชุดฝึกอบรมแต่ละชุดสำหรับแต่ละรายวิชาประกอบด้วยสื่อสิ่งพิมพ์คือเอกสาร 1 เล่ม และวีดิทัศน์ 3 รายการ รายการละ 10 นาที ผู้วิจัยได้จัดจ้างผู้ที่มีความรู้ในเนื้อหาวิชา แต่ละรายวิชาให้จัดหา ทีมผลิตสื่อทั้ง 2 ชนิด และมีผู้ทรงคุณวุฒิช่วยตรวจสอบตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์

ระยะที่ 3 การทดลองใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล คณะผู้วิจัยได้นำชุดฝึกอบรมทางไกล 3 ชุด ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น ม.3 และ ม.6 ในโรงเรียนที่อยู่ใน เขตอุตสาหกรรมซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง 1 โรงเรียน และขอนักเรียน ม.3 และ ม.6 ระดับชั้น ละ 45 คน ให้สมัครเข้าร่วมทดลองจากนั้น คณะผู้วิจัยคณะนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มมี นักเรียน ม.3 และ ม.6 จำนวนอย่างละ 15 คน เริ่มด้วยการให้นักเรียนทุกกลุ่มทำการทดสอบก่อน ศึกษาชุดฝึกอบรมทั้ง 3 กลุ่ม หลังจากนั้นให้นักเรียนทุกคนในแต่ละกลุ่มศึกษาชุดฝึกอบรม แต่ละชุด (กลุ่ม 1 ศึกษาชุดที่ 1 กลุ่ม 2 ชุด 2 และ กลุ่ม 3 ชุด 3) เป็นเวลา 1 เดือน หลังจากนั้นให้ แต่ละคนทำแบบทดสอบหลังเรียนและตอบแบบสอบถามความคิดเห็นต่อสื่อทั้ง 2 ประเภท ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังศึกษาชุดฝึกอบรมโดยการหาค่า t - test ส่วนความคิดเห็นต่อชุดฝึกอบรมวิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยในประเด็นสำคัญสรุปได้ดังนี้

1) สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม พบว่าเยาวชนที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงานไม่เคยเข้ารับการอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวกับวิชาชีพนอกเหนือจากการ เรียนปกติในโรงเรียน เยาวชนหาความรู้เพิ่มเติมจากห้องสมุดและสื่อต่าง ๆ บ้าง สำหรับแรงงาน ระดับต้นส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้เลยเนื่องจากเวลาไม่เอื้ออำนวย ส่วนแรงงาน ระดับกลางส่วนใหญ่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะปีละครั้ง ปัญหาที่พบคือ เวลาทำงานไม่เอื้อต่อการเข้ารับการฝึกอบรม ผู้บริหารสถานประกอบการระบุว่าได้พัฒนาความรู้ แก่แรงงาน โดยให้หัวหน้าเป็นผู้สอนงานและจัดฝึกอบรมภายในสถานประกอบการบ้าง ส่วนใหญ่ให้ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงานและทักษะการปฏิบัติงาน ปัญหาที่พบ คือ แรงงานเข้าออกบ่อย ขาดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ สำหรับบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระบุว่า กลุ่มเป้าหมายที่หน่วยงานให้บริการฝึกอบรมมากที่สุดคือกลุ่มแรงงานระดับต้น ใน ลักษณะหลักสูตรระยะสั้น ใช้วิธีบรรยายประกอบการฝึกปฏิบัติ ปัญหาที่พบคือหน่วยงานขาด งบประมาณ รองลงมาคือพื้นฐานความรู้ของผู้เข้าอบรมแตกต่างกันมาก

2) ความต้องการในการพัฒนาความรู้และทักษะ จากการวิจัยพบว่า กลุ่มเยาวชนที่กำลัง จะเข้าสู่ตลาดแรงงานต้องการความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพต่าง ๆ มากที่สุด รองลงมาคือ ความรู้เกี่ยวกับ

ความปลอดภัยในการทำงานและภาษาต่างประเทศตามลำดับ ส่วนวิธีการรับความรู้เยาชน ต้องการให้จัดอบรมแบบขั้นเรียน รองลงมาคือ การพบกับวิทยากรเป็นครั้งคราวและศึกษาจากสื่อ สำหรับแรงงานระดับต้นต้องการพัฒนาความรู้ในระดับมากที่สุด ความรู้และทักษะที่ต้องการ ประกอบด้วย (1) ความรู้และทักษะด้านวิชาชีพ โดยเฉพาะความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ ภาษาต่างประเทศ (2) ความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ในการประกอบวิชาชีพได้แก่ ความปลอดภัยในการทำงาน สวัสดิการและการทำงานร่วมกับผู้อื่น (3) ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้แก่ การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง การออกกำลังกาย การป้องกันยาเสพติด วิธีการรับความรู้ที่ต้องการคือ ศึกษาด้วยตนเองจากสื่อและพบวิทยากรเป็นครั้งคราว ผู้รับผิดชอบในการให้ความรู้ควรประสานงานกันระหว่างสถานประกอบการ สถานศึกษาและสภาพแรงงาน สำหรับแรงงานระดับกลางมีความต้องการใกล้เคียงกับแรงงานระดับต้นในส่วนของความรู้และทักษะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน มีส่วนที่เพิ่มจากแรงงานระดับต้นคือ การใช้อุปกรณ์ / เครื่องมือที่ทันสมัย และการดูแลสุขภาพในการทำงาน นอกจากนี้คล้ายคลึงกันแม้แต่ในเรื่องผู้รับผิดชอบในการจัดให้ความรู้ ในส่วนของผู้บริหาร สถานประกอบการเห็นด้วยว่าควรต้องพัฒนาแรงงาน และประเภทของความรู้และทักษะที่ควรให้แก่แรงงานค่อนข้างใกล้เคียงกับที่แรงงานระบุ ในด้านเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแรงงานเห็นว่าควรพัฒนาแรงงานระดับต้นมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ โดยพัฒนาความรู้และทักษะรวมทั้งคุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน กฎหมายที่เกี่ยวข้องและเทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการศึกษาด้วยตนเองและพบวิทยากรเป็นครั้งคราว

3) หลักสูตรที่พัฒนาได้ มี 3 หลักสูตร คือ (1) หลักสูตรเตรียมความพร้อมของเยาชนก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงานซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ภาษาอังกฤษเบื้องต้นสำหรับแรงงาน ความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยในการทำงาน สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายสำหรับแรงงานและเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับแรงงาน (2) หลักสูตรสำหรับพัฒนาแรงงานระดับต้นซึ่งเนื้อหาประกอบด้วยคอมพิวเตอร์สำหรับแรงงาน ภาษาอังกฤษเบื้องต้นสำหรับแรงงาน สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายสำหรับแรงงานระดับต้น การพัฒนาแรงงานด้านคุณธรรม จริยธรรม และนิสัยอุตสาหกรรม ทักษะการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์เบื้องต้น เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับแรงงานระดับต้น (3) หลักสูตรพัฒนาแรงงานระดับกลางซึ่งเนื้อหาประกอบด้วย คอมพิวเตอร์สำหรับแรงงานระดับกลาง ภาษาอังกฤษ ความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยในการทำงาน การพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าในการทำงาน การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัย สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายสำหรับแรงงานระดับกลาง คุณธรรม จริยธรรม นิสัยอุตสาหกรรม และเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับแรงงานระดับกลาง

4) ชุดฝึกอบรมทางไกลที่พัฒนาขึ้นสำหรับเยาวชนที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน ประกอบด้วย ชุดฝึกอบรม 3 ชุด สำหรับรายวิชา คือ รายวิชาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ รายวิชาคุณธรรม จริยธรรม นิสัยอุตสาหกรรม และรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับแรงงาน แต่ละชุดฝึกอบรมประกอบด้วยสื่อ 2 ชนิด คือ เอกสาร 1 เล่ม และวีดิทัศน์ 3 ตอน ตอนละ 10 นาที

5) ผลการทดลองใช้ชุดฝึกอบรม ปรากฏว่าเยาวชนที่ศึกษาชุดฝึกอบรมทางไกล ทุกรายวิชาได้แก่ รายวิชาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับแรงงาน รายวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและรายวิชาคุณธรรม จริยธรรม และนิสัยอุตสาหกรรม มีผลสัมฤทธิ์หลังศึกษาชุดฝึกอบรมสูงกว่าก่อนศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เพียงใจ รอบคอบ และคณะ. สาเหตุในการไม่มาพบกลุ่มของนักศึกษา
การศึกษานอกโรงเรียนที่เรียนด้วยวิธีพบกลุ่ม ศูนย์บริการการศึกษานอก
โรงเรียนเขตราษฎร์บูรณะ. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยเขตราษฎร์บูรณะ , 2549.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุที่แท้จริงของการขาดเรียน หรือการไม่มาพบกลุ่มของนักศึกษากการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตราษฎร์บูรณะที่เรียนด้วยวิธีพบกลุ่ม และเพื่อทราบความต้องการหรือความคาดหวังในการพบกลุ่มของนักศึกษา อันจะเป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายปลายทาง เพื่อลดสถิติการขาดเรียน และเป็นการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 ที่เรียนด้วยวิธีพบกลุ่มและขาดเรียนเกิน 4 ครั้ง จากทุกศูนย์การเรียน แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจากการสำรวจ จำนวน 232 คน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย และกลุ่มตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ จำนวน 20 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นจากนักศึกษาที่ขาดเรียนบ่อย แล้วนำมาสร้างเป็นเครื่องมือสอบถามนักศึกษาถึงสาเหตุของการไม่มาพบกลุ่มใน 4 ด้าน คือ ด้านความพร้อมของนักศึกษา ด้านความพร้อมของครู ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน และด้านความพร้อมของสถานที่พบกลุ่ม

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สาเหตุในการไม่มาพบกลุ่มของนักศึกษาศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตราษฎร์บูรณะที่เรียนด้วยวิธีพบกลุ่มด้านที่มากที่สุด คือ ด้านความพร้อมของนักศึกษา รองลงมาคือ ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน ด้านความพร้อมของครูผู้สอน และด้านความพร้อมของสถานที่พบกลุ่ม ตามลำดับ

2. สาเหตุในการไม่มาพบกลุ่มของนักศึกษาศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตราษฎร์บูรณะที่เรียนด้วยวิธีพบกลุ่ม ด้านความพร้อมของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ คือ ทั้งการเรียนมานานเรียนไม่ทันเพื่อน ไม่เข้าใจเนื้อหาหมวดวิชาที่ยาก และมีงานเร่งด่วนที่ต้องทำในวันพบกลุ่มบ่อยครั้ง ส่วนสาเหตุที่พักอยู่ไกลและที่พบกลุ่มมีเสียงดังขาดสมาธิในการเรียน อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่พบว่า

มีงานพิเศษหรืองานเร่งด่วนที่ต้องทำในวันมาพบกลุ่ม เช่น ทำงานตามสถานพยาบาล ต้องออกไปรับคนไข้ด่วนนอกสถานที่ มีงานเร่งด่วนและต้องทำให้เสร็จมีฉะนั้นจะมีผลต่อหน้าที การงาน ต้องการรายได้พิเศษในวันหยุด ทำงานเป็นกะวันหยุดไม่แน่นอนและไม่ตรงกับวันพบ กลุ่ม ต้องออกต่างจังหวัดครั้งละหลายวันทำให้กลับมาไม่ทัน เข้ากะดึกตอนเช้ามาเรียนไม่ไหว และเกิดความเคยชินในการหยุดเรียน มีนัดสำคัญหรือติดธุระจำเป็น โดยติดต่อกับครูผู้สอนขอ รับงานไปทำที่บ้าน

นอกจากนี้สาเหตุอื่น ๆ ที่พบคือผู้เรียนไม่มีเพื่อนสนิทที่เรียนด้วยกัน ไม่กล้าแสดงออกใน ชั้นเรียนและเรียนตามเพื่อนไม่ทันในวิชาที่ไม่ได้มาเรียน เมื่อขาดเรียนหลาย ๆ ครั้ง เลยทำให้ ไม่ค่อยอยากมาเรียนในวิชานั้น ๆ หรือขณะพบกลุ่มผู้เรียนบางคนส่งเสียงดังทำให้เรียนไม่ค่อย รู้เรื่อง สถานศึกษาตั้งกฎเกณฑ์มากเกินไป บางครั้งเกิดความเบื่อหน่ายจึงไม่อยากมาเรียน

นักศึกษาส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะว่าควรพบกลุ่มช่วงเช้าวันอาทิตย์เท่านั้นเนื่องจาก ไม่สะดวกที่จะเรียนต่อเนื่องในช่วงบ่าย เพราะต้องทำงานต่อ

3. สาเหตุการไม่มาพบกลุ่มของนักศึกษาศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตราชบุรี บุรณะที่เรียนด้วยวิธีพบกลุ่ม ด้านความพร้อมของครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและ พบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ คือ ครูใช้วิธีสอนโดยการบรรยายอย่างเดียว และสอนไม่เข้าใจใน เนื้อหาวิชาที่ยาก รวมทั้งไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น และมีการทำกิจกรรมการ เรียนรู้ต่อเนื่องมากเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่พบว่าครูผู้สอนให้งานมากเกินไปทำ ให้ส่งงานไม่ทัน ได้คะแนนไม่ค่อยดี ครูบางท่านไม่ค่อยได้สอนแต่จะเน้นการทดสอบย่อยทุกครั้ง ทำให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบไม่ค่อยได้ ต้องการให้ครูสอนเนื้อหาวิชาให้มากขึ้น ครูสอนไม่เข้าใจ ในบางวิชา ไม่ค่อยให้คำอธิบายเพิ่มเติม แต่ค่อนข้างเข้มงวด รวมทั้งครูมีเวลาสอนน้อย ส่วนใหญ่ เป็นการให้งานไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง แต่ผู้เรียนไม่มีเวลาเนื่องจากต้องทำงานทุกวันทำให้ ส่งงานไม่ทันและมีงานค้างสะสมมากขึ้น จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้บางครั้งไม่มาพบกลุ่ม

นักศึกษาส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะว่า อยากให้ครูทยอยให้งานไปเรื่อย ๆ ดีกว่าการให้ งานมาก ๆ ในคราวเดียว

4. สาเหตุในการไม่มาพบกลุ่มของนักศึกษาศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต ราชบุรีบุรณะที่เรียนด้วยวิธีพบกลุ่ม ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่คือ ไม่คุ้นเคยกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ชอบการแสดงออก หน้าชั้นเรียน ไม่เข้าใจการทำโครงการ ไม่สะดวกในการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ไม่ชอบทำ แบบทดสอบหลังเรียนทุกครั้ง และเห็นว่าการเรียนตลอดหลักสูตรใช้เวลานานเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่พบว่านักศึกษาที่ทำการเรียนมานาน ไม่ถนัดกับวิธีการเรียนรู้ ด้วยตนเอง (กรต.) ชอบให้ครูสอนแบบในโรงเรียนมากกว่า ประกอบกับผู้เรียนต้องทำงานประจำ

และเลิกงานไม่เป็นเวลา ไม่สะดวกในการเดินทางไปศึกษาค้นคว้าข้อมูลทำให้ทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่เสร็จบ่อย ๆ ทำให้ไม่อยากมาพบกลุ่ม

นอกจากนี้ยังพบว่าเนื้อหาวิชาที่เรียนมีมาก ไม่มีเวลาศึกษาเนื้อหามาก่อนล่วงหน้า ไม่ค่อยเข้าใจการทำโครงการ และไม่มีเวลาเข้ากลุ่มทำกิจกรรมกับเพื่อน ประกอบกับคะแนนในส่วนของโครงการมากเกินไป ได้คะแนนระหว่างภาคไม่ค่อยดี ควรนัดสอนเสริมเกี่ยวกับเนื้อหา และการทำโครงการให้มากขึ้น ให้คะแนนระหว่างภาคน้อยลง เพิ่มคะแนนสอบปลายภาคให้มากขึ้น เนื่องจากถึงแม้ไม่มีเวลามาเรียนมากนัก แต่มั่นใจว่าสามารถทำคะแนนสอบได้ดี และเมื่อรวมคะแนนทั้งสองส่วนแล้วน่าจะจะได้เกรดที่ดีขึ้น

นักศึกษาส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะว่า ต้องการให้ครูสอนมากกว่าการเรียนรู้ด้วยตนเอง ถึงแม้จะเห็นด้วยกับหลักการจัดการศึกษาของกสศ. แต่ความเคยชินกับระบบการจัดการศึกษาแบบเดิม และนักศึกษาเป็นผู้ที่จบการศึกษาจาก โรงเรียนมานานแล้ว ทำให้ต้องการให้ครูสอนเนื้อหามากกว่า

นักศึกษาชอบทำงานที่ได้รับมอบหมายเป็นกลุ่มมากกว่างานเดี่ยว เพราะทำให้เกิดความมั่นใจในผลงานมากกว่า สำหรับการประเมินผล ส่วนใหญ่พอใจกับการให้สัดส่วนคะแนนกลางภาค 70 ส่วน และปลายภาค 30 ส่วน เนื่องจากจะได้ไม่เครียดเกินไปตอนสอบปลายภาค แต่ยังมีข้อคิดเห็นว่าคะแนนโครงการ 30 ส่วน เป็นน้ำหนักที่มากเกินไป ต้องการให้เพิ่มน้ำหนักคะแนนในส่วนอื่นทดแทน

5. สาเหตุในการไม่มาพบกลุ่มของนักศึกษาศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตราชบุรีบูรณะที่เรียนด้วยวิธีพบกลุ่ม ด้านความพร้อมของสถานที่พบกลุ่ม โดยรวมอยู่ในระดับน้อย สาเหตุส่วนใหญ่ที่พบคือที่พบกลุ่มไม่เป็นสัดส่วน นักศึกษามีมากเกินไปเรียนไม่รู้เรื่อง มีกลิ่นและเสียงรบกวนทำให้ไม่มีสมาธิในการเรียน แสงสว่างไม่เพียงพอ สถานที่ไม่พร้อมสำหรับการใช้สื่อที่ทันสมัย สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่พบว่าบรรยากาศที่พบกลุ่มอึดอัดมาก นักศึกษาในแต่ละกลุ่มมีมากเกินไปทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง เวลาเรียนมีเสียงดังรบกวนสมาธิในการเรียน ไม่สะดวกในการใช้ห้องน้ำ ประกอบกับมีกลิ่นไม่พึงประสงค์อยู่เป็นระยะ ๆ ในขณะที่เรียนไม่ชอบเรียนที่ศาลาวัดเพราะไม่มีบรรยากาศสูงใจ ในบางครั้งต้องนั่งเรียนกับพื้น เมื่อที่ต้องย้ายกลุ่มในขณะที่พบกลุ่มเพราะทางวัดต้องการใช้สถานที่ และเมื่อบ่อยครั้งเข้าทำให้ไม่อยากมาพบกลุ่ม

นักศึกษาส่วนใหญ่เสนอว่าชอบพบกลุ่มในสถานศึกษามากกว่า เพราะสะดวกและเหมือนกับมาโรงเรียนจริง ๆ

มาริสา โกเศษะโยธิน. การพัฒนามาตรฐานเกษตรธรรมชาติเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชน. ชลบุรี : ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมวัดญาณสังวราราม วรมหาวิหารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2550.

การวิจัยเรื่องการพัฒนามาตรฐานเกษตรธรรมชาติเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชน เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีความมุ่งหมายในการวิจัย เพื่อสร้างและพัฒนามาตรฐานเกษตรธรรมชาติของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อรับรองมาตรฐานเกษตรธรรมชาติให้กับเกษตรกร และ เพื่อศึกษาผลการรับรองมาตรฐานเกษตรธรรมชาติที่มีต่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชน พื้นที่ศึกษาได้แก่ ชุมชนตำบลห้วยใหญ่ ตำบลตะเคียนเตี้ย อำเภอบางละมุง ตำบลนาจอมเทียน ตำบลพลูดาวหลวง อำเภอสัตหีบ ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างในสองลักษณะ คือ เลือกแบบเจาะจงในกลุ่มผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างมาตรฐานเกษตรธรรมชาติ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ นักวิจัยและนักวิชาการ และทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพื่อนบ้านของเกษตรกรและผู้บริโภค โดยวิธีการสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานเกษตรธรรมชาติของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมวัดญาณฯ สร้างและพัฒนาขึ้นจากการมีส่วนร่วมของสามฝ่าย คือ ฝ่ายชุมชนได้แก่เกษตรกรและผู้นำชุมชน ฝ่ายเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในชุมชน และ ฝ่ายผู้วิจัยได้แก่ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการและนักวิจัย ทำให้ได้มาตรฐานสามด้าน คือ มาตรฐานของเกษตรกรผู้ประกอบการ มาตรฐานด้านพื้นที่เกษตรกรรม และมาตรฐานด้านวัสดุที่ใช้ในระบบการทำเกษตร เกษตรกรผู้ผ่านการรับรองมาตรฐานต้องผ่านการรับรองทั้ง 3 ด้าน และจะต้องมีการตรวจสอบซ้ำทุกปี เพื่อต่ออายุการรับรองมาตรฐาน

การรับรองมาตรฐานเกษตรธรรมชาติให้แก่เกษตรกร ใช้การประเมินตามสภาพจริง เพื่อตรวจดูวิธีการทำเกษตรธรรมชาติ สภาพพื้นที่เกษตรกรรม และชนิดพืชที่ขอรับรองมาตรฐาน ผู้ผ่านการรับรองมาตรฐานจะต้องผ่านเกณฑ์การตรวจสอบในด้านองค์ความรู้ด้านการทำเกษตรธรรมชาติ วิธีปฏิบัติ เช่น การใช้วัสดุในการปรับปรุงดิน ระบบการปลูกพืช พันธุ์พืช การดูแลรักษา การควบคุมศัตรูพืช การควบคุมวัชพืช และแนวบังลม ผลการตรวจรับรองพบว่าเกษตรกรผ่านเกณฑ์การรับรองมาตรฐาน 18 ราย

ผลการรับรองมาตรฐานเกษตรธรรมชาติที่มีต่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชน
- ด้านเศรษฐกิจพบว่า ทำให้เกิดการลดต้นทุนการผลิตโดยเกษตรกรผู้ผ่านการรับรอง

มาตรฐานเกษตรกรรมชาติส่วนใหญ่จะใช้แรงงานภายในครัวเรือน ใช้ปัจจัยการผลิตในชุมชนมีการเก็บเมล็ดไว้ทำพันธุ์เอง ทำให้ลดต้นทุนด้านเมล็ดพันธุ์ มีเกษตรกรบางรายสามารถใช้มาตรฐานเพื่อเป็นจุดแข็งในการจำหน่ายผลผลิตไปยังห้างสรรพสินค้า และขยายตลาดในชุมชนใกล้เคียงอย่างได้ผล รวมทั้งมีการจ้างแรงงานในชุมชนเพื่อเพิ่มปริมาณการผลิต

- ด้านสังคมพบว่าเกิดการรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลผลิต มีการวางแผนร่วมกัน มีการแบ่งปันทรัพยากรต้นทุนในการผลิตเกิดการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้านอื่นๆ ตามมา มีการขยายเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่ม และมีผู้แทนดูแลประสานงานเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของกลุ่มเกษตรกร

- ด้านสิ่งแวดล้อมพบว่า การปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรกรรมชาติ ส่งผลให้สภาพดินดีขึ้น มีการใช้ทรัพยากรเพื่อการเกษตรอย่างคุ้มค่า ส่งผลทางอ้อมให้คนในชุมชนมีสุขภาพกายและใจดี และมีแนวโน้มการขยายพื้นที่เกษตรกรรมชาติ ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรและทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตในดิน

แนวทางในการพัฒนามาตรฐานเกษตรกรรมชาติพบว่า สมาชิกกลุ่มเกษตรกรรมชาติต้องร่วมกันดูแลมาตรฐานเพราะเป็นของชุมชน โดยมีหน้าที่ร่วมกันตรวจสอบทางสังคม การขยายการรับรองมาตรฐานต้องทำแบบค่อยเป็นค่อยไปเพราะมิได้มุ่งหวังผลทางการค้าเพียงอย่างเดียว แต่เพื่อประโยชน์ในการควบคุมด้านจริยธรรมของผู้ผลิต ในด้านการส่งเสริมเชิงธุรกิจต้องมีการร่วมมือกันหลายฝ่ายทั้งฝ่ายชุมชนเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและเพื่อให้เกิดการขยายตลาดอย่างกว้างขวางต้องเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ ทั้งของไทยและต่างประเทศ ในด้านเครื่องหมายรับรองมาตรฐานต้องทำการจดสิทธิบัตรเพื่อให้เป็นสากล และขยายเครือข่ายรับรองมาตรฐานไปยังพื้นที่ภาคอื่นๆ อย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะที่เกิดจากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารหน่วยงาน โดยนำไปกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์องค์กร ด้านการขยายเครือข่ายการรับรองมาตรฐานเกษตรกรรมชาติ รวมทั้งนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางระบบการประกันคุณภาพสถานศึกษาและนำไปพัฒนาหลักสูตรต้นแบบในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้รับรองมาตรฐานเกษตรกรรมชาติ

มาริสา โกเสยะโยชิน และคณะ. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านผักพื้นบ้านจังหวัด
ชลบุรี. ชลบุรี : ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรกรมวัดญาณสังวราราม
รวมหาวิหารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2548.

การวิจัยผักพื้นบ้านจังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามจาก
ประชาชน ในจังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์และขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมชนิดของพืชผักพื้นบ้านที่นำมาใช้บริโภคเป็นผักของชาวชลบุรี
2. เพื่อศึกษาคูณลักษณะสำคัญของผักพื้นบ้าน
3. เพื่อศึกษารูปแบบการบริโภคของพืชผักพื้นบ้านแต่ละชนิด

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวิธีการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูล 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ข้อมูลจากเอกสาร เป็นเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับผักพื้นบ้าน เช่น การใช้ผักพื้นบ้านเป็น
ยาและอาหารของชาวบ้าน การศึกษาและรวบรวมชนิดของผักพื้นบ้านเพื่อการอนุรักษ์ในพื้นที่
ภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ตลอดจนเอกสารงานวิจัยจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อมูลจากภาคสนาม เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านและการสำรวจ
พันธุ์ผักพื้นบ้านในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี เก็บข้อมูลโดยกำหนดพื้นที่ตามความแตกต่างของ
ภูมิประเทศที่มีผลทำให้ผักพื้นบ้านแตกต่างกัน ความแตกต่างทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว แยกเป็น

1) พื้นที่ไร่นา ได้แก่ หมู่บ้านหนองก้าน้ำ ตำบลหนองหงษ์ และบ้านมาบโป่ง
ตำบลมาบโป่ง อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี

2) พื้นที่ภูเขาและเป็นสวนยางพารา ได้แก่ หมู่บ้านหุบกระพง ตำบลเกษตร
สุวรรณและหมู่บ้านเขาสามชั้น ตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี

3) พื้นที่ติดทะเลและเป็นแหล่งอุตสาหกรรม ได้แก่ หมู่บ้านโป่งดินดำ ตำบล
บางพระ และบ้านหมู่ 3 ตำบลบ้านบึง อำเภอศรีราชา

4) พื้นที่ติดทะเลและเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ หมู่บ้านมาบพิททอง ตำบล
ห้วยใหญ่ และบ้านยางใหญ่ ตำบลห้วยใหญ่ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

5) พื้นที่ติดกับทะเลและเป็นป่าชายเลน ได้แก่ หมู่บ้านคลองตาหลวง ตำบล
พลูตาหลวง และชุมชนร่มฤดี หมู่ 7 สัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. รวบรวมชนิดผักพื้นบ้านที่ชาวบ้านนำมารับประทานในชีวิตประจำวันที่มีอยู่ในเขตจังหวัดชลบุรี
2. คุณลักษณะสำคัญของผักพื้นบ้านแต่ละชนิด
3. รูปแบบการบริโภคของผักพื้นบ้านแต่ละชนิด

สรุปผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัย “การรวบรวมพันธุ์ผักพื้นบ้านจังหวัดชลบุรี” ได้จำแนกประเด็นศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น คือ รวบรวมชนิดผักพื้นบ้านที่มีอยู่ในจังหวัดชลบุรี คุณลักษณะสำคัญของผักพื้นบ้านแต่ละชนิด และรูปแบบการบริโภคของผักพื้นบ้าน ผลการศึกษาแต่ละประเด็นสรุปได้ดังนี้

1. พันธุ์ผักพื้นบ้าน

รวบรวมชนิดผักพื้นบ้านที่ชาวบ้านนำมารับประทานเป็นผัก และที่ยังมีอยู่ในเขตจังหวัดชลบุรี พบว่า มีผักพื้นบ้านที่ชาวบ้านนำมาเองตามธรรมชาติ และบางชนิดซื้อกินตามตลาดมีจำนวน 59 ชนิด ดังต่อไปนี้

กระเจียวแดง, กระเจียวมอญ, กระชาย, กระถิน, กระเทียม, กระสัง, กระตกรก, กุ่มน้ำ, กุ่มบก, กุยช่าย, ขจร, ขนุน, ขี้เหล็ก, คุน, แคน, จิกนา, ชะพลู, ชะมวง, ชะอม, ดอกดิน, ตะลิงปลิง, ตาลปัตรฤๅษี, ผักคำลิ่ง, ผักตบชวา, ทองกลาง, น้ำเต้า, บอน, บุค, บัวบก, ผักกูด, ผักเจียด, ผักแขยง, ผักคราด, ผักชีล้อม, ผักปลั่งขาว, ผักปลั่งแดง, ผักแพรว, ผักแว่น, ผักเสี้ยน, ผักหนาม, ผักหวานบ้าน, ผักหวานป่า, ผักโหม(ขม)จีน, เพกา, แพงพวย, พักคำว, มะกอก, มะกอกฝรั่ง, มะรุม, มะระจีน, มะแว้งต้น, มะแว้งเครือ, มะอึก, ยอ, ย่านาง, ยี่หระ, สะเดา, สะเดาดิน และโสน

2. คุณลักษณะสำคัญของผักพื้นบ้าน

คุณลักษณะสำคัญของผักพื้นบ้านแต่ละชนิด ซึ่งแยกออกเป็นประเภทใหญ่ดังนี้

- 1) พืชผักพื้นบ้านที่เป็นพืชยืนต้น
- 2) พืชผักพื้นบ้านที่เป็นพืชล้มลุก
- 3) พืชผักพื้นบ้านที่เป็นพืชเลื้อย
- 4) พืชผักพื้นบ้านที่เป็นพืชน้ำ

1) พืชผักพื้นบ้านที่เป็นพืชยืนต้น มีจำนวน 18 ชนิด ประกอบด้วย กระถิน, กุ่มน้ำ, กุ่มบก, ขนุน, ขี้เหล็ก, แคน, จิกนา, ชะมวง, ชะอม, ทองกลาง, ผักหวานบ้าน, เพกา, ผักหวานป่า, มะกอก, มะกอกฝรั่ง, มะรุม, ยอ และสะเดา

2) พืชผักพื้นบ้านที่เป็นพืชล้มลุก มีจำนวน 22 ชนิด ประกอบด้วย กระเจียวแดง, กระเจียวมอญ, กระชาย, กระเทียม, กุยช่าย, กุน, ชะพลู, ดอกคิน, บุก, บอน, ผักชีล้อม, ผักคราด, ผักแพรว, ผักเสี้ยน, ผักหนาม, ผักโหม, มะแว้งต้น, มะอี, ผักกูด, มะแว้งต้นเครือ, ยี่ห่วย และโสน

3) พืชผักพื้นบ้านที่เป็นพืชเลื้อย มีจำนวน 13 ชนิด ประกอบด้วย กระถกรก, กระสัง, ขจร, ตะลิงปลิง, ผักตำลึง, น้ำเต้า, บวบ, ผักปลังขาว, ผักปลังแดง, ฟักข้าว, มะระจีน, ย่านาง, และสะเดาคิน

4) พืชผักพื้นบ้านที่เป็นพืชน้ำ มีจำนวน 6 ชนิด ประกอบด้วย ตาลปัตรฤๅษี, ผักตบชวา, ผักเขียด, ผักแว่น, แพงพวย, ผักแขยง

3. การบริโภคผักพื้นบ้านของคนจังหวัดชลบุรี

รูปแบบการบริโภคผักพื้นบ้านแต่ละชนิดของประชาชนในจังหวัดชลบุรี พบว่าแต่เดิมนั้นประชาชนในจังหวัดชลบุรี มีความรู้เรื่องผักพื้นบ้านน้อยกว่าในปัจจุบัน เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีแหล่งอาหารอันสมบูรณ์จากทะเลจำพวกปลา กุ้ง หอย ฯลฯ ไว้รับประทานเป็นอาหารหลักในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความสะดวกสบายกว่าการหาผักพื้นบ้านมารับประทาน แต่เมื่อในสองทศวรรษที่ผ่านมา ปรากฏมีคนอพยพเข้ามาอาศัยในจังหวัดชลบุรีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานจากภาคอีสานที่มาหางานทำและพระสงฆ์ที่เข้ามาจาริกแสวงบุญในบริเวณนี้ ประชาชนท้องถิ่นของจังหวัดชลบุรี ส่วนหนึ่งยอมรับว่าความรู้เรื่องผักพื้นบ้านได้รับการถ่ายทอดจากกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาเหล่านี้

สำหรับรูปแบบการบริโภคผักพื้นบ้านแต่ละชนิดของชาวบ้านในจังหวัดชลบุรี มีข้อสรุปแยกเป็นประเด็นดังนี้

1) ส่วนของผักพื้นบ้านที่นำมาบริโภค

ผักพื้นบ้านที่นำมาบริโภคส่วนใหญ่ ได้แก่ ส่วนยอด รองลงมา คือดอก ผล ใบและหน่อตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ส่วนยอดเป็นส่วนเจริญวัยในอันดับแรกก่อนจะไปเป็นใบและดอกผล

2) รสชาติ

ผักพื้นบ้านส่วนใหญ่มิ่รสชาติจืด รองลงมาคือรสขม มัน เปรี้ยว เผ็ด ฝาด ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าผักพื้นบ้านเมื่อมีรสจืดจึงสามารถประกอบอาหารได้หลายอย่าง เพราะไม่มีผลต่อเครื่องปรุงรส แต่ก็มีพืชหลายชนิดที่ให้รสเผ็ดที่ส่งผลให้อาหารอร่อยขึ้น

3) กรรมวิธีการบริโภค

ชาวบ้านนิยมบริโภคผักพื้นบ้านโดยมีกรรมวิธีการบริโภคที่หลากหลาย ผักชนิดเดียวกันอาจมีกรรมวิธีการปรุงอาหารได้หลายอย่าง โดยเฉพาะเป็นที่นิยมมาก คือ การต้ม แกง

และกินสด ในระดับใกล้เคียงกัน ส่วนการคองและซุบมีค่อนข้างน้อย ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า บรรพชนของเราสามารถใช้ประโยชน์จากกรรมวิธีประกอบอาหารได้หลายชนิด ไม่จำเจ นับเป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่ายกย่องเป็นอย่างยิ่ง

4) จุดประสงค์ของการบริโภค

ประชาชนนำผักพื้นบ้านมาบริโภคด้วยจุดประสงค์สำคัญที่สุด คือ เพื่อเป็นอาหารหลัก หมายความว่าในสำหรับหนึ่งผักพื้นบ้านได้ถูกนำมาเป็นอาหารหลักของมื้อต่าง ๆ ในแต่ละวัน ข้อค้นพบนี้ยังเป็นการยืนยันถึงความสำคัญของผักพื้นบ้านต่อวิถีชีวิตของชุมชน

5) ปริมาณที่พบในชุมชน

ผลการวิจัยพบว่าปริมาณที่พบผักพื้นบ้านจังหวัดชลบุรี ในชุมชนส่วนใหญ่ยังคงมี ปริมาณมาก ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ายินดี แต่อย่างไรก็ตามปรากฏว่ามีผักพื้นบ้านบางส่วนที่มี ปริมาณน้อย จนอยู่ในขั้นวิกฤติ เช่น กระเจียวแดง, กระเทียม, กุ่มบก, จิกนา, ดอกดิน, ผักหวานป่า, ฟักคั่ว, มะกอก, มะแว้งเครือ, มะแว้งต้น และโสน พืชเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการ อนุรักษ์โดยเร่งด่วน

สรุป

ผักพื้นบ้านมีรูปแบบการบริโภคที่หลากหลายใช้ส่วนต่างๆมาบริโภคได้เกือบทั้งหมด ทั้งรสชาติก็มากรสให้เลือกรับปรุงแต่งอาหารได้อย่างสะดวก นอกจากนี้กรรมวิธีในการทำอาหาร ก็สามารถนำผักพื้นบ้านมาปรุงแต่งได้มากมาย โดยเฉพาะการกินสดซึ่งสะดวกกว่าทุกวิธีเป็น การเพิ่มรสให้กับอาหารหรือใช้เป็นอาหารหลักและที่สำคัญที่สุดส่วนใหญ่ของผักพื้นบ้านยังมี ปริมาณมาก มีราคาถูกในท้องตลาด หาจับประทานง่าย สะดวกและปลอดภัย แต่ก็มีบางชนิดที่ถูก ทำลาย จนปริมาณเหลือน้อยในจังหวัดชลบุรี ซึ่งจะต้องหาทางอนุรักษ์และบำบัดฟื้นฟูต่อไป การมีผักพื้นบ้านปริมาณมากในพื้นที่ใดเปรียบเสมือนห้องครัวอันอุดมสมบูรณ์หรือซูปเปอร์มาร์เก็ต ของชุมชน

ยุพิน เต๊ะชันหมาก. การศึกษาการนำความรู้จากศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้
การลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยวิธีชีวภาพไปใช้ในการผลิตข้าว ปีการผลิต
2550 ของเกษตรกรจังหวัดลพบุรี. ลพบุรี : สำนักงานส่งเสริมการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี, 2551.

ความเป็นมาของการวิจัย

การพัฒนาคนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ฐานรากของสังคมอย่างมีคุณภาพ และเกิดการ
พัฒนาอย่างยั่งยืน ในระยะที่ผ่านมา ยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรส่งผลให้คนไทยจำนวนมากยังขาด
ภูมิคุ้มกัน และไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์และ
เศรษฐกิจยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้ให้
ความสำคัญกับการพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี มีคุณภาพ มีความพร้อมที่จะรับกระแสการเปลี่ยนแปลง
จากเศรษฐกิจยุคใหม่ได้อย่างรู้เท่าทันบนพื้นฐานของความเป็นไทย และการดำเนินวิถีชีวิตใน
ทางสายกลาง โดยยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร มีสติปัญญา
และความรักชาติ สามารถปรับตัวให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยสร้าง
จิตสำนึกทางด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่สาธารณชนอย่างทั่วถึงในทุกระดับ ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์
และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม โดยผ่านกระบวนการมี
ส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการสร้างเครือข่ายการทำงาน
ด้านสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ระดับพื้นที่ถึงระดับชาติ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9
พ.ศ. 2545 – 2549:35-36) และได้ัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทาง
ในการพัฒนาและบริหารประเทศควบคู่ไปกับการบวนทรรศน์การพัฒนาแบบบูรณาการเป็น
องค์กรร่วมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยได้มุ่งเน้น
การพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ เพื่อให้การพัฒนามีความสมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน
สามารถรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนคุณค่าของสังคมไทยไว้ได้ภายใต้กระแส
โลกาภิวัตน์และสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 -2554) ประเทศไทยยังคงเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท
ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและ
ระบบให้มีภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยยังคงัญเชิญ
“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์กรร่วมที่มี
“คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9
และให้ความสำคัญต่อการรวมพลังสังคมจากทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอน
ของแผนฯ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติ รวมทั้ง

การติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพ “คน” ในทุกมิติอย่างสมดุลทั้งจิตใจ ร่างกาย ความรู้และทักษะความสามารถ เพื่อให้เพียงพอพร้อมทั้งด้านคุณธรรมและความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การคิด วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล รอบคอบและระมัดระวัง ด้วยจิตสำนึกในศีลธรรมและคุณธรรม ทำให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถตัดสินใจ โดยใช้หลักความพอประมาณในการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต อดทน ขยันหมั่นเพียร อันจะเป็นภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี การเสริมสร้างให้ชุมชนรวมตัวกันด้วยความเข้มแข็ง ร่วมคิด ร่วมเรียนรู้ มีกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการองค์ความรู้ที่หลากหลาย ตามภูมิสังคมที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต บนพื้นฐานทรัพยากร ภูมิปัญญา และวิถีวัฒนธรรมชุมชน นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เกิดความสามัคคี มีการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ประโยชน์จาก ความหลากหลายและยั่งยืน

การจัดการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จำเป็นต้องให้ประชาชนแก้ไขปัญหา ความยากจนของตนเอง โดยให้ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนของสังคมร่วมกันจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่สามารถสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน มีกระบวนการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยชุมชน ยึดหลักการบูรณาการการเรียนรู้ การทำงานกับชีวิตเข้าด้วยกัน แต่หมายถึงการเรียนรู้จากการดำรงชีวิต และต้องเป็นการเรียนรู้ของคนทั้งหมด (Education For All) เป็นการเรียนรู้ของคนทุกคนอย่างต่อเนื่อง

ประชาชนส่วนใหญ่ของจังหวัดลพบุรีประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรมเป็นหลัก และประกอบอาชีพทำนามากที่สุด พื้นที่การทำนาของจังหวัดลพบุรี ในปี พ.ศ. 2548 มีการเพาะปลูก ข้าวมากที่สุด โดยเฉพาะข้าวนาปีมีพื้นที่เพาะปลูก 1,003,043 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดลพบุรี, 2548:12) เกษตรกรในจังหวัดลพบุรีได้สืบทอดการทำนามาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ หน่วยงาน ราชการได้เข้าไปแนะนำส่งเสริมในด้านการรวมกลุ่มเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ตั้งแต่การเตรียมดิน การเลือกใช้พันธุ์ดี การใช้ปุ๋ย การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช การจัดการน้ำ พัฒนาการข้าวในระยะต่าง ๆ การเก็บเกี่ยวในระยะที่เหมาะสม และวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว แต่ยังไม่ปรากฏผลออกมาในเชิงการยอมรับทั้งด้านความรู้ ทักษะ และ การนำไปปฏิบัติในการผลิต ข้าวน้อย สังเกตได้จากผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อพื้นที่เก็บเกี่ยวของจังหวัดลพบุรี ในปีการเพาะปลูก 2546 / 2547 ผลผลิตข้าวเพียงไร่ละ 587 กิโลกรัม (สำนักงานเกษตรจังหวัดลพบุรี, 2547: 22) ซึ่งนับว่าอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมพบว่า เกษตรกรในจังหวัดลพบุรี มีจุดอ่อนในด้านการผลิตอาหารปลอดภัยจากสารพิษ ได้แก่ เกษตรกรขาดระบบการบริหารจัดการ ด้านข้อมูลด้านการเกษตร และมีเทคโนโลยีการเพาะปลูกข้าวที่ไม่ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะ เกษตรกรรายย่อยขาดเครื่องมืออุปกรณ์ทางการเกษตร และทำการเพาะปลูกข้าวอย่างต่อเนื่อง ทำให้ดินไม่ได้รับการปรับปรุงคุณภาพ ขาดทักษะ ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการเพาะปลูก

โดยมีการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีจำนวนมาก ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด เนื่องจากมีการใช้สารเคมีในการผลิตเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อคนและสภาพแวดล้อม อีกทั้งยังถูกกีดกันด้านการค้าจากกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป (E.U.) แนวทางการสร้างกระบวนการผลิตแบบใหม่ โดยนำระบบเกษตรอินทรีย์มาใช้ ในกระบวนการผลิต จึงเป็นหนทางที่สามารถช่วยลดการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีลงได้

ในปี พ.ศ. 2549 จังหวัดลพบุรีได้กำหนดยุทธศาสตร์ของจังหวัดไว้คือ “เป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยจากสารพิษ ศูนย์กลางการศึกษา แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เมืองแห่งคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน” โดยมีเป้าประสงค์ที่สำคัญของยุทธศาสตร์ คือ อาหารที่ผลิตและจำหน่ายมีความปลอดภัยตั้งแต่กระบวนการผลิตจนถึงผู้บริโภค โดยการส่งเสริม การเพิ่มรายได้และเพิ่มมูลค่าจากผลผลิตเกษตรที่ปลอดภัยจากสารพิษ การแปรรูปผลผลิต รวมทั้งส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ โดยได้ดำเนินการ โครงการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตพืชปลอดภัยจากสารพิษและเกษตรอินทรีย์จังหวัดลพบุรีสู่ครัวโลกขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดลพบุรีในการลดต้นทุนการผลิต และยังเป็นส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชนในจังหวัดลพบุรี รวมถึงผลผลิตที่ได้มีความปลอดภัยและอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืนต่อไป และได้มอบหมายให้หน่วยงานภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัดลพบุรี ดำเนินการในรูปแบบของกระบวนการทำงานร่วมกัน จำนวน 8 กระบวนงาน โดยมีเจ้าภาพหลักรับผิดชอบในแต่ละกระบวนงาน โดยให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลพบุรีเป็นเจ้าภาพหลักในการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อลดต้นทุนการผลิตข้าว โดยวิธีชีวภาพ ให้กับประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนของจังหวัดลพบุรี จึงได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2544 ให้กับเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนา จำนวน 40 กลุ่ม ๆ ละ 30 คน รวมทั้งสิ้น 1,200 คน ในลักษณะศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้เรียนรู้ร่วมกันตลอดฤดูกาลผลิตข้าว โดยการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการทำนาแบบเดิมที่ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกับแบบใหม่ที่ใช้วิธีชีวภาพ ผลที่ได้ปรากฏว่า ต้นทุนการผลิตต่อไร่ของแปลงนาเรียนรู้ต่ำกว่าแปลงนาปกติเฉลี่ย เป็นเงิน 369.54 บาทต่อไร่ และเกษตรกรที่เข้าร่วมเรียนรู้มีความพึงพอใจเป็นอย่างมาก ในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 จังหวัดลพบุรี ไม่มีงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงานเรื่องนี้ อย่างต่อเนื่อง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลพบุรีจึงได้มอบหมายให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในสังกัดดำเนินการต่อเนื่องในการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การลดต้นทุนการผลิตข้าว พืชผัก และพืชไร่ โดยใช้วิธีชีวภาพ ตามความต้องการของผู้เรียน โดยใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน และให้ใช้ศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมเป็นศูนย์การเรียนรู้เกษตรชีวภาพของเกษตรกร ดังนั้น ในฐานะที่

ผู้วิจัยทำหน้าที่หัวหน้างานเกษตรชีวภาพ ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลพบุรี ที่รับผิดชอบการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จึงได้สนใจศึกษาสิ่งที่เหลืออยู่ ทั้งในด้านความรู้ และความคิดเห็นต่อการลดต้นทุนในการผลิตข้าวโดยวิธีชีวภาพ รวมทั้งการนำผลการเรียนรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยวิธีชีวภาพของเกษตรกรจังหวัดลพบุรีไปใช้ปฏิบัติในการผลิตข้าว ปีการผลิต 2550 จึงได้จัดให้มีการศึกษาวิจัยในลักษณะการศึกษาคำดำเนินการภายหลังการฝึกอบรม (follow up study) ในครั้งนี้ขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเหลืออยู่ของผลการเรียนรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยวิธีชีวภาพของเกษตรกรจังหวัดลพบุรี ทั้งในด้านความรู้และความคิดเห็นต่อการลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยใช้วิธีชีวภาพ
2. เพื่อศึกษาการนำผลการเรียนรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยวิธีชีวภาพของเกษตรกรจังหวัดลพบุรีไปใช้ปฏิบัติในการผลิตข้าว ปีการผลิต 2550

วิธีการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ เกษตรกรที่ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยวิธีชีวภาพ ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดลพบุรี ปี 2549 ที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลพบุรีดำเนินการอยู่ในพื้นที่ 10 อำเภอ ได้แก่ เมืองลพบุรี ท่าวุ้ง บ้านหมี่ โคกสำโรง ชัยบาดาล พัฒนานิคม ลำสนธิ สระโบสถ์ โลกเจริญ และหนองม่วง จำนวน 37 ศูนย์ รวมจำนวนเกษตรกรทั้งสิ้น 1,120 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรที่ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยวิธีชีวภาพ ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดลพบุรี ปี 2549 ที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลพบุรีดำเนินการอยู่ในพื้นที่ 10 อำเภอ คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทಾಯามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (มีความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05) ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 295 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยจำแนกตามกลุ่มทั้ง 37 กลุ่มตามสัดส่วนเกษตรกรในแต่ละกลุ่มได้กลุ่มละ 8 คน รวม 296 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามแบบปลายปิดและปลายเปิด จำนวน 1 ชุด โดยใช้สำหรับสอบถามเกษตรกรที่ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยวิธีชีวภาพ ที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลพบุรีดำเนินการ เกี่ยวกับการนำความรู้จากศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้การลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยวิธีชีวภาพไปใช้ในการผลิตข้าว ปีการผลิต 2550 ของเกษตรกรจังหวัดลพบุรี ประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ตอน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำหนังสือจากผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลพบุรีขอความร่วมมือไปยังศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในสังกัดจังหวัดลพบุรี จำนวน 10 แห่ง โดยให้เจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ที่เคยทำหน้าที่ผู้ประสานงาน ศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้การลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยวิธีชีวภาพ เมื่อปีงบประมาณ 2549 ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 37 ศูนย์ ๆ ละ 8 คน รวม 296 ชุด กลุ่มตัวอย่างตอบแล้วกลับคืนมาทั้งสิ้น จำนวน 283 ฉบับ (คิดเป็นร้อยละ 95.6) ส่วนที่เหลือไม่สามารถติดตามได้ ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามแล้วพบว่าทั้ง 283 ฉบับ มีความครบถ้วนสมบูรณ์ของการตอบ จึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของการตอบแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาแล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้ไปลงรหัสข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Window ได้ดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic)

ข้อค้นพบ

ผลการเรียนรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนการลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยวิธีชีวภาพของเกษตรกรจังหวัดลพบุรี ทั้งในด้านความรู้และความคิดเห็นต่อการลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยใช้วิธีชีวภาพ และการนำไปใช้ปฏิบัติในการผลิตข้าว ปีการผลิต 2550 สามารถนำเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการเรียนรู้การลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยใช้วิธีชีวภาพ ว่าเป็นเรื่องที่มีประโยชน์มาก ช่วยชาวนาได้จริง ดังนั้นควรจัดการเรียนรู้ต่อเนื่องอย่างน้อย 2 - 3 ฤดูการผลิต จึงจะสร้างความเชื่อมั่นและขยายผลชีวภาพอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดงบประมาณสนับสนุน จัดวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญโดยตรงมาให้ความรู้เพิ่ม และจัดที่ปรึกษาได้อย่างทันท่วงทีเมื่อมีปัญหาเฉพาะหน้า มีแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรชีวภาพแบบครบวงจร มีการศึกษาดูงานต่างพื้นที่ การขยายผลการเรียนรู้ไปยังชุมชนอื่น ๆ อีกให้ทั่วทั้งจังหวัด ดังนั้น สมควรที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล) เป็นต้น ควรนำเรื่องนี้ไปพิจารณาดำเนินการต่อไป รวมทั้งการขยายผลไปยังเกษตรกรรายอื่น ๆ ด้วย

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยใช้วิธีชีวภาพในระดับต่ำ 2 ข้อ คือ การเตรียมดินโดยการไถกลบตอซังเป็น

เรื่องยุ่งยาก และการใช้ปริมาณเมล็ดพันธุ์ยิ่งมากยิ่งทำให้ได้ผลผลิตต่อไร่สูง ดังนั้น สมควรที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ เป็นต้น ควรเร่งรัดสร้างความรู้และความเข้าใจในทั้ง 2 เรื่องนี้อย่างจริงจังและต่อเนื่องต่อไป

1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมี “การปฏิบัติ” ในการลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยใช้วิธีชีวภาพในระดับปานกลาง 2 ข้อ โดย “ปฏิบัติ” น้อยที่สุด ในเรื่องมีการสำรวจและวิเคราะห์ระบบนิเวศเพื่อนำผลที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลในการจัดการในนาข้าว มากกว่า 4 ครั้งต่อฤดู รองลงมา คือ มีการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว (หอยเชอรี่ หนูนก) โดยใช้วิธีชีวภาพ ดังนั้น สมควรที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ เป็นต้น ควรเร่งรัดสร้างความรู้ ความเข้าใจและสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติในทั้ง 2 เรื่องนี้อย่างจริงจังและต่อเนื่องต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยใช้การสำรวจ (survey research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถาม ซึ่งทำให้ได้คำตอบที่เป็นภาพรวมของความรู้ ความคิดเห็นและการปฏิบัติตามคำตอบที่ผู้ตอบแบบสอบถามตอบกลับมา ดังนั้น อาจพิจารณาดำเนินการวิจัยในเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการวิจัยภาคสนาม (field study) ซึ่งอาจจะทำให้ได้คำตอบที่ลึกซึ้งในบางประเด็นเพิ่มเติมได้

รุ่งอรุณ ไสยโสภณ. การจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความพร้อมในการเรียนรู้
โดยการชี้นำตนเองและความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความพร้อมในการเรียนรู้
โดยการชี้นำตนเอง และความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประชากรที่ใช้ในการ
วิจัยเป็นคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 21 คน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กิจกรรม
เก้ากิจกรรม แบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง และแบบทดสอบวัดความรู้
ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบน
มาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรม ๗ ประกอบด้วยเก้ากิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 “ผู้เขารู้เรา”
กิจกรรมที่ 2 “ความคาดหวังและข้อตกลงร่วมกัน” กิจกรรมที่ 3 “คุณค่าแห่งตน” กิจกรรมที่ 4
“มองโลกอย่างสร้างสรรค์” กิจกรรมที่ 5 “แนวคิดสู่การปฏิบัติ: การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง”
กิจกรรมที่ 6 “เข้าใจตนเองและรู้จักชุมชนสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา” กิจกรรมที่ 7
“มุมมองการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา” กิจกรรมที่ 8 “กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
สถานศึกษา” กิจกรรมที่ 9 “บทสะท้อนจากการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ” และเมื่อทดลองใช้ทั้งเก้า
กิจกรรมในลักษณะของการประชุมสัมมนาปฏิบัติการ เป็นเวลา 3 วัน พบว่า โดยภาพรวม
คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ มีระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำ
ตนเองอยู่ในระดับสูง ($\mu=4.45$) เมื่อแยกเป็นองค์ประกอบ พบว่า ระดับความพร้อมในการเรียนรู้
โดยการชี้นำตนเองเฉลี่ยสูงสุดคือ รักการเรียนรู้ รองลงมาคือ ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของ
ตนเอง และการมองอนาคตในแง่ดี และเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความคิดสร้างสรรค์ ส่วนความรู้
ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้น พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจ
จากเดิม 13.19 คะแนน เพิ่มขึ้น เป็น 16.86 คะแนน

ลัดดาวัลย์ เลิศเพ็ญเมธา. รายงานการประเมินผลการจัดการศึกษานอก
โรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 วิธีเรียนพบกลุ่ม.
กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
กรุงเทพมหานคร 3 , 2551.

การประเมินผลการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 วิธีเรียนพบกลุ่ม ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลายครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อประเมินผลการจัดการศึกษา
นอกโรงเรียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 วิธีเรียนพบกลุ่ม โดยมุ่งประเมิน 2 ด้าน คือ ด้านประสิทธิผลและด้านคุณภาพ
และ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและมีความเหมาะสมกับ
กลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น การเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ใช้แบบสำรวจ จำนวน 4 ชุด 1) เป็นแบบสำรวจ
จำนวนนักศึกษาลงทะเบียน สำเร็จการศึกษา จากฐานข้อมูลโปรแกรมทะเบียนนักศึกษาการศึกษา
นอกโรงเรียน 2) แบบสำรวจจำนวนนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนที่มีสิทธิสอบและสอบผ่าน
3) แบบสำรวจผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนรายสถานศึกษา 4) แบบสำรวจจำนวน
นักศึกษานอกกลางคัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประเมินประกอบด้วย ผู้บริหาร
ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต ครูศูนย์การเรียนชุมชน ครูอาสาสมัครการศึกษานอก
โรงเรียน นักศึกษาทั้ง 3 ระดับ สำหรับกลุ่มเป้าหมายนักศึกษาได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 3 ชุด ซึ่งมีทั้งคำถามปลายปิด (Close-ended
Form) ในรูปแบบเลือกตอบ แบบตรวจสอบรายการ (Checklists) แบบมาตราส่วนประเมินค่า
(Rating Scales) แบบมาตราส่วนประเมินค่าของลิเคิร์ต (Likert's Scales) และคำถามปลายเปิด
(Open-ended Form) แต่ละชุดใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม เพื่อนำมาวิเคราะห์
ประกอบด้วยผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่จำนวน 12 คน ครูศูนย์การเรียนชุมชนและครูอาสาสมัคร จำนวน
70 คน นักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียน จำนวน 732 คน ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ทำการ
วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินปรากฏดังนี้

1) ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 วิธีเรียนพบกลุ่ม เมื่อพิจารณาจากอัตราการจบหลักสูตรในภาพรวมมี
ประสิทธิผล แต่เมื่อพิจารณาจากอัตราออกกลางคันปรากฏว่า ไม่มีประสิทธิผล
ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (นักศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 51.09)
มีคะแนนเฉลี่ยสุทธิตั้งระหว่าง 1.50-2.49 การใช้เวลาในการอ่านหนังสือหรือแบบเรียนต่าง ๆ
เกี่ยวกับวิชาที่เรียนโดยเฉลี่ยแต่ละวันในรอบสัปดาห์ อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ (นักศึกษาส่วนใหญ่

ร้อยละ 28.61) ใช้เวลาในการอ่านหนังสือหรือแบบเรียนต่าง ๆ เกี่ยวกับวิชาที่เรียน โดยเฉลี่ย
แต่ละวันในรอบสัปดาห์ 1.01 - 2 ชั่วโมง การใช้เวลาในการติดตามข่าวสารข้อมูลจากหนังสือพิมพ์
วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต โดยเฉลี่ยแต่ละวันในรอบสัปดาห์อยู่ในระดับสูง (นักศึกษาส่วนใหญ่
ร้อยละ 25.89) ใช้เวลาในการติดตามข่าวสารข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต
โดยเฉลี่ยแต่ละวันในรอบสัปดาห์เกิน 4 ชั่วโมง 2) คุณภาพของการจัดการเรียนการสอนการศึกษา
นอกโรงเรียน เมื่อพิจารณาจากความสอดคล้องของความรู้ ทักษะ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับ
กับความจำเป็นในการนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ของนักศึกษา มีคุณภาพในระดับค่อนข้าง
สูง ($\bar{X} = 3.71$) ความพึงพอใจต่อการนำความรู้ ทักษะ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับ ไปใช้
ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ของนักศึกษา ว่ามีคุณภาพในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 3.77$)

ส่วนความพึงพอใจของนักศึกษาต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนของครู นักศึกษา
ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อครูและสถานศึกษาในระดับค่อนข้างมาก (ร้อยละ 3.80) ผลจาก
การประเมินดังกล่าว ข้อมูลและข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างสามารถสังเคราะห์เป็น
ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียน วิธีเรียนพบกลุ่มให้มีคุณภาพและมีความ
เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการมากยิ่งขึ้น ทั้งในเชิงบริหารและเชิงปฏิบัติใน 3 ด้านสำคัญ
คือ การบริหารจัดการ การเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยการจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรม
การเรียนรู้ การใช้สื่อ การพบกลุ่ม กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต การวัดผลประเมินผล การนิเทศ
ติดตามผลการเรียนการสอนและด้านอื่น ๆ เช่น การจัดทำโครงการพัฒนาครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง การจัดประชุมครูเพื่อติดตามงานเป็น
ประจำ การประเมินผลและวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ
เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาและครู การจัดการศึกษابرรลุตาม
เป้าหมายของหลักสูตร ผู้เรียนได้รับบริการการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพของผู้เรียนและ
มีคุณภาพ

วรรณภา ทิพย์คนตรี และคณะ. การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในตำบลนาร่อง จังหวัดยะลา. ยะลา : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดยะลา, 2549.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลได้กำหนดแผนบริหารราชการแผ่นดินในช่วงระยะเวลา 4 ปี และได้แถลงไว้ต่อรัฐสภาถึงทิศทางและแนวทางในการดำเนินงานไว้ 9 ประเด็นยุทธศาสตร์ ซึ่งประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ ได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญในการพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ สร้างคนให้มีความรู้ มีความสุข มีสุขภาพแข็งแรง ครอบครัวอบอุ่น มีวัฒนธรรม มีสภาพแวดล้อมที่ดี และมีสังคมที่สันติ โดยการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี 48 : 14) เพื่อให้สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่ต้องการ (1) สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (2) พัฒนาคนให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรม โดยได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานไว้คือ ภายในปี 2551 ร้อยละ 50 ของประชากรวัยกำลังงานมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป โดยมีการศึกษาเฉลี่ย 9.5 ปี

เพื่อเป็นการสนองต่อนโยบายในประเด็นยุทธศาสตร์ที่กำหนด สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ในฐานะหน่วยงานทางการศึกษาที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนด Roadmap กศน. เพื่อเป็นแนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในช่วงปีงบประมาณ 2548 – 2551 ที่มุ่งยกระดับการศึกษาของประชากรวัยแรงงาน อายุระหว่าง 15 – 59 ปี ที่อยู่นอกระบบโรงเรียนให้จบการศึกษาภาคบังคับ หรือการศึกษารุดพื้นฐาน

ดังนั้นการจัดการศึกษานอกโรงเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องผนึกกำลังร่วมกันกับภาคีเครือข่าย เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงการทำงานในลักษณะบูรณาการการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งด้านอาคารสถานที่ สื่อวัสดุอุปกรณ์ บุคลากร และงบประมาณ เพื่อสร้างความพร้อมในการจัดการศึกษาให้กับประชากรกำลังแรงงานอายุ 15 – 59 ปี ได้รับการศึกษาและสนับสนุนให้ตลอดชีวิต

ในการดำเนินการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดยะลา ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนร่วมกับภาคีเครือข่าย ในลักษณะนาร่อง 1 ตำบล 1 อำเภอ เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของตำบลนาร่อง ในจังหวัดยะลา ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดยะลาจึงจัดทำวิจัยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในตำบลนาร่อง จังหวัดยะลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในตำบลนาร่อง จังหวัดยะลา

วิธีการศึกษา

1. ผู้วิจัยกำหนดจะเข้าศึกษาหาข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษานอกโรงเรียนในตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง, ตำบลกอตตืออ๊ะ อำเภอรามัน, ตำบลยะหา อำเภอยะหา, ตำบลบันนังสตา อำเภอบันนังสตา, ตำบลคีรีเขต อำเภอธารโต, ตำบลเบตง อำเภอบेतง, ตำบลกาบัง อำเภอกาบัง, ตำบลปูโรง อำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา

2. ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ตำบลนาร่อง ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน จำนวนเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มภาคีเครือข่าย กลุ่มบุคลากรการศึกษานอกโรงเรียนและกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง

3. ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เครือข่ายองค์การบริหารส่วนตำบล เครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายภาคบุคคล บุคลากรการศึกษานอกโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้อง

4. คณะผู้วิจัยได้แต่งตั้งคณะทำงานการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน พนักงานราชการ และครูศูนย์การเรียนชุมชน ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ตำบลนาร่อง ทำหน้าที่ประสานเครือข่ายและร่วมจัดเก็บข้อมูลกับผู้วิจัย ในการจัดเก็บข้อมูล วิธีการจัดเก็บข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

5. เครื่องมือในการจัดการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง เครื่องบันทึกภาพ และเครื่องบันทึกเสียง

6. ขั้นตอนการจัดเก็บข้อมูล

6.1 ประชุมชี้แจงคณะทำงาน เพื่อซักซ้อมความเข้าใจในการจัดเก็บข้อมูล วิธีการสัมภาษณ์ และวิธีการบันทึกข้อมูล

6.2 จัดทำแผน กำหนดวันเวลาในการจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่

6.3 ประสานงานผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเพื่อนัดหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก

6.4 ผู้วิจัยและคณะทำงานผู้ร่วมวิจัยเข้าพื้นที่จัดเก็บข้อมูล

6.5 ผู้วิจัยนำผลการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์

7. การวิเคราะห์ข้อมูล มีทั้งทำควบคู่กันไปกับการเก็บข้อมูลในชุมชน และคณะผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์รวมทั้งตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลในแบบสัมภาษณ์ที่นำมาวิเคราะห์นั้น เป็นข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือได้

ข้อค้นพบ

1. เครือข่ายองค์การบริหารส่วนตำบลพร้อมในการบริการการศึกษาประชาชน สนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ ฝึกอบรมอาชีพร่วมกับกศน. ที่จะพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประจำตำบล (ศรช.) และส่งเสริม สนับสนุน และขยายแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้หลากหลายมากขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการศึกษาและพร้อมที่จะให้ใช้อาคารสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

2. เครือข่ายภาครัฐ พร้อมที่จะให้ใช้อาคารสถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พร้อมที่จะให้การสนับสนุนบุคลากร ร่วมจัดกิจกรรมการศึกษาสายสามัญ การศึกษาสายอาชีพ การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์รับสมัคร แนะนำการศึกษา และให้ใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน พร้อมที่จะร่วมมือในการประชาสัมพันธ์การรับสมัคร แนะนำการศึกษา ประชุมชี้แจง ให้บริการข่าวสารข้อมูล ร่วมกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน

3. เครือข่ายบุคคล พร้อมที่จะประสานงานและร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาด้านอาชีพ การศึกษาสายสามัญ ให้บริการความรู้ ข่าวสารข้อมูล

ข้อเสนอแนะ

1. เครือข่ายองค์การบริหารส่วนตำบล อยากให้ทาง กศน. จัดการศึกษาหลักสูตรระยะสั้น ทางด้านการประกอบอาชีพให้กับประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อเป็นรายได้เสริมแก่ครอบครัว ส่งเสริมการศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษาให้แก่ประชาชนในชุมชน อยากให้มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับงานของ กศน.

2. เครือข่ายภาครัฐ อยากให้ทาง กศน. เพิ่มระยะเวลาในการจัดการสอนด้านอาชีพให้มากกว่านี้ กิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ให้ความรู้ด้านวิชาชีพแก่ครูและนักเรียนในโรงเรียน และร่วมกันจัดกิจกรรมในโรงเรียนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชน จัดการศึกษาด้านวิชาชีพแก่ชุมชนให้ทั่วถึง ต้องการข้อมูลการประชาสัมพันธ์ที่ต่อเนื่อง ต้องการให้มีการจัดอบรมด้านภาษาแก่บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ทำงานในพื้นที่ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาจีนได้ยิ่งดี ส่งเสริม-สนับสนุนด้านอาชีพตามที่ชุมชนต้องการ อยากให้ทาง กศน. ให้ความรู้ด้านวิชาการควบคู่การเกษตร เพราะเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ขาดไม่ได้ จัดสื่อและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนทั้งสายสามัญและสายอาชีพให้เพียงพอ

3. เครือข่ายบุคคล อยากให้ทาง กศน. ต้องการสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอและได้มาตรฐานทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ต้องการให้ กศน. เปิดสอนวิชาชีพให้ต่อเนื่องและต่อยอดทุกครั้ง ต้องการสื่อประชาสัมพันธ์งานของ กศน. อยากให้ กศน. เป็นตัวกลางในการเสนอโครงการให้กับชุมชน

4. ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน อยากให้ทาง กศน. จัดสอนวิชาชีพที่ทันสมัย รายได้ดี เป็นที่นิยมของผู้บริโภค ด้านการศึกษาให้ กศน. ส่งเสริมให้ประชาชนมีการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีความรู้ด้านอาชีพ การกำหนดกิจกรรมไม่ควรกำหนดมาจากส่วนกลางหรือจังหวัด เพราะบางกิจกรรมไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน ให้ศูนย์บริการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอกำหนดกิจกรรม เพราะสามารถที่จะพูดคุยเปลี่ยนแปลงกิจกรรมได้

วิเชียร โยมา และคณะ. รายงานการประเมินโครงการการประเมินความรู้ และประสบการณ์ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตลาดกระบัง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตลาดกระบัง, 2551.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินด้านสภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความรู้และประสบการณ์ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตลาดกระบัง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โดยใช้รูปแบบ CIPP MODEL ซึ่งมีจุดเน้นที่สำคัญคือ กระบวนการประเมินอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ เพื่อแสวงหาข้อมูลสำหรับแก้ไขปรับปรุง ตัดสินใจพิจารณาโครงการ โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัย และคู่มือต่างๆ ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 และสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน

ผลการประเมินสรุปได้ ดังนี้

ด้านสภาวะแวดล้อม (บริบท) สภาพปัญหาโครงการประเมินความรู้และประสบการณ์ที่ทำให้ผู้รับบริการไม่สามารถเข้าร่วมโครงการดังกล่าวได้เกิดจากปัญหาการประชาสัมพันธ์โครงการประเมินความรู้และประสบการณ์ไม่ทั่วถึง และกลุ่มเป้าหมายไม่พร้อมเข้าร่วมโครงการสภาพทั่วไปที่เอื้อต่อโครงการคือ กลุ่มเป้าหมายมีประสบการณ์การทำงาน และได้รับสนับสนุนจากนโยบายการศึกษา อาคารสถานที่ดำเนินโครงการมีความเหมาะสม จำนวนสื่อ/อุปกรณ์ที่ใช้ในการประเมิน โครงการมีจำนวนเพียงพอ

ด้านปัจจัย พบว่า ความพอเพียงของบุคลากรเชิงปริมาณมีความเพียงพอ คุณภาพความรู้ และประสบการณ์ของผู้รับผิดชอบโครงการมีความเหมาะสม วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณมีความเพียงพอ ระยะเวลาดำเนินการและสถานที่มีความเหมาะสม สื่อเอกสารเชิงปริมาณมีความเพียงพอ เชิงคุณภาพมีความเหมาะสม การเตรียมความพร้อมมีการชี้แจงกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับโครงการ มีแผนการดำเนินงานมีการกำกับติดตาม

ด้านกระบวนการ การตรวจสอบกระบวนการดำเนินงานโครงการมีการประชุมชี้แจงมอบหมายภารกิจ การจัดทำขั้นตอนแผน/โครงการ การกำกับติดตามโครงการ และการรายงานผลโครงการ การบริหารจัดการกระบวนการดำเนินงานเป็นไปตามแผนทั้งหมด

ด้านผลผลิต ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์และความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการเมื่อจำแนกประโยชน์และความพึงพอใจผู้เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก คือ สามารถนำไปแสวงหาความรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต การยกระดับการศึกษาตนเอง

ให้สูงขึ้น สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ
ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย หรือประเมินครั้งต่อไป

1. ควรมีการประเมินโครงการอื่นๆให้มากขึ้น
2. ควรมีการอบรมผู้เข้าร่วมโครงการประเมินในเรื่องสถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูล
เพื่อสะดวกในการจัดเตรียมข้อมูล

วิเชียร โชติ โสอุบล. การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
เพื่อจัดการศึกษาสำหรับชุมชน. อุตรธานี : สำนักงานส่งเสริมการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอุตรธานี, 2550.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อให้เอื้อต่อการจัดสถานศึกษาสำหรับชุมชน 2) เพื่อศึกษาผลการจัดสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อเอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับชุมชน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการนำรูปแบบ ที่สถานศึกษาร่วมกันกำหนดขึ้นไปใช้ในการจัดการศึกษาในชุมชน 4) เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการนำรูปแบบที่สถานศึกษาร่วมกันกำหนดขึ้นไปใช้ในการจัดการศึกษาในชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบที่สถานศึกษาร่วมกันกำหนดขึ้นให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีปัจจัยและองค์ประกอบ 3 ด้านที่มีผลให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ ได้แก่ การพัฒนาอาคารสถานที่การบริหารจัดการ และการพัฒนาบุคคลแห่งการเรียนรู้ โดยในการพัฒนาสถานศึกษา ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อจัดการศึกษาสำหรับชุมชน มีชื่อเรียกว่า VILLAGE MODEL 2) การนำรูปแบบที่สถานศึกษาร่วมกันกำหนดขึ้นไปใช้ในการจัดการศึกษาสำหรับชุมชน มีผลการดำเนินงานดังนี้ คือ ผู้รับบริการมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 และโดยส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจในด้านต่างๆใกล้เคียงกัน ได้แก่ ด้านการยกระดับการศึกษาวัยแรงงาน ด้านความผูกพันและความร่วมมือร่วมใจ ด้านการบริหารทั่วถึงและครอบคลุมพื้นที่ และด้านการระดมสรรพกำลัง และการทำงานกันทีมในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94, 3.93, 3.92 และ 3.91 ตามลำดับ 3) ผลที่เกิดขึ้นจากการนำ VILLAGE MODEL ไปใช้ในชุมชน การนำสู่จุดหมาย การยึดถือภูมิปัญญาชาวบ้าน และด้านการจัดกิจกรรมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกันเท่ากับ 3.96, 3.95 และ 3.94 ซึ่งผลที่เกิดขึ้นดังกล่าวมีส่วนทำให้ประชาชนในหมู่บ้านชุมชนสามารถพบเห็น และเรียนรู้จากการดำเนินงานลักษณะ VILLAGE MODEL ดังนี้ 3.1) การสร้างวิสัยทัศน์ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน 3.2) การทำงานร่วมกัน ไม่มีเจ้าภาพ เจ้ามือ และเจ้าของผู้รับผิดชอบ 3.3) พัฒนาศักยภาพภูมิปัญญาให้มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน 3.4) หมู่บ้านได้รับการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านนำอยู่ ชุมชนนำมอง 3.6) หมู่บ้านเป็นหน่วยการพัฒนา เป็นการพัฒนาที่หมู่บ้าน 3.7) ประชาชนมีบทบาท และอำนาจการคิด ตัดสินใจอย่างเต็มที่ รู้จักการแสดงความคิดเห็นและการใช้อำนาจตามบทบาทหน้าที่อันพึงมี

วิริตา พูลสุข. การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษา
การศึกษานอกโรงเรียนในโครงการนาร่องยกระดับการศึกษาให้กับ
กลุ่มแรงงานในสถานประกอบการเขตภาคกลาง. นครปฐม :
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสามพราน 2549.

ความเป็นมาของการวิจัย

นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการศึกษาในระดับชาติ ที่มุ่งให้แรงงานของประเทศมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ที่กำหนดเป้าหมายให้ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป มีการศึกษาโดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 9 ปี ในปี พ.ศ.2549 โดยการยกระดับการศึกษาให้กับแรงงานไทยมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานไทยในสถานประกอบการ

จากการศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน พบว่า แรงงานไทยมีมาตรฐานการศึกษาค่อนข้างต่ำ และขาดทักษะวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน จากพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พุทธศักราช 2546 ที่บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีต้องจัดให้มีแผนการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนนิติบัญญัติ และแผนปฏิบัติการสำหรับบริหารราชการแผ่นดินระยะเวลา 4 ปี โดยแผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2548 - 2551 ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่รัฐบาลให้ความสำคัญ 9 ประเด็น และกระทรวงศึกษาธิการได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าภาพหลักในการผลักดันและบูรณาการประเด็นยุทธศาสตร์หลักที่ 2 คือ การพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ โดยกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานไว้ 5 ระดับ คือ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เรียนมุ่งแก้ปัญหา สร้างชีวิตใหม่ เปิดโอกาสช่องทางการเรียนรู้สู่ทุกคน ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคีเครือข่ายจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง และปรับระบบบริหารมุ่งบริการที่มีคุณภาพ ทุกที่ทุกเวลา โดยยกระดับการศึกษาให้กับประชาชนกำลังแรงงาน และสร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้กับประชาชนนอกโรงเรียน และส่งเสริมให้ทุกภาคมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนมากขึ้น

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน เป็นองค์กรที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนวัยแรงงาน ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพและยกระดับการศึกษาให้แรงงานในสถานประกอบการ มีคุณภาพชีวิตและมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไป จึงได้จัดทำโครงการนาร่องยกระดับการศึกษาให้กับกลุ่มแรงงานในสถานประกอบการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับ

การศึกษาให้กับแรงงานในสถานประกอบการให้ได้รับการศึกษาไม่ต่ำกว่า 9 ปีและเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือรูปแบบไตรภาคีกับสถานประกอบการ และเครือข่ายในการจัดการศึกษาให้กับแรงงานในสถานประกอบการ โดยใช้วิธีดำเนินงานเต็มรูปแบบ (Pilot Project) ได้แก่ การจัดการศึกษาทางไกลผ่านทาง ETV และ E-learning การจัดศูนย์การเรียนรู้ในสถานประกอบการ และเทียบระดับการศึกษา ทั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายหลักดำเนินการในจังหวัดน่าน 11 จังหวัดจากทั่วประเทศ ได้แก่ จังหวัดชลบุรี สระบุรี เชียงใหม่ นครปฐม ปทุมธานี ฉะเชิงเทรา สงขลา พระนครศรีอยุธยา สมุทรปราการ สมุทรสาคร และนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2548 และ พ.ศ. 2549 และกลุ่มเป้าหมายรองดำเนินการตามศักยภาพของสถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ.2548 และพ.ศ. 2549-2551

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาการศึกษา
นอกโรงเรียนในสถานประกอบการในโครงการน่านร่องยกระดับการศึกษาให้กับกลุ่มแรงงานใน
สถานประกอบการ ในความคิดเห็นเจ้าของสถานประกอบการอุตสาหกรรม เพื่อให้หน่วยงานที่
เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาโครงการน่านร่องยกระดับการศึกษาให้กับ
กลุ่มแรงงานในสถานประกอบการให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสอดคล้องกับ
ความต้องการเจ้าของสถานประกอบการอุตสาหกรรม อันจะส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
ของประเทศมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น และยังเป็นการส่งเสริมการศึกษาที่เป็น
กระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิตให้กับกลุ่มแรงงานในสถานประกอบการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในโครงการ
น่านร่องยกระดับการศึกษาให้กับกลุ่มแรงงานในสถานประกอบการเขตภาคกลาง ในความคิดเห็น
ของเจ้าของสถานประกอบการ
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนใน
โครงการน่านร่องยกระดับการศึกษาให้กับกลุ่มแรงงานในสถานประกอบการเขตภาคกลาง
ในความคิดเห็นของเจ้าของสถานประกอบการ จำแนกตามประเภทของสถานประกอบการ
อุตสาหกรรม

วิธีการศึกษา

1. ด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในสถานประกอบการ 8 ด้าน จำแนกเป็นด้านทักษะพื้นฐาน ด้านทักษะการคิด

ด้านคุณภาพส่วนบุคคล ด้านการใช้ทรัพยากร ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการใช้ข้อมูล ด้านการใช้ระบบ และด้านการใช้เทคโนโลยี

2. ด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาในสถานประกอบการอุตสาหกรรมที่จัดการศึกษานอกโรงเรียนในสถานประกอบการเขตภาคกลางจำนวนทั้งหมด 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี สมุทรปราการ สระบุรี พระนครศรีอยุธยา ชลบุรี ฉะเชิงเทรา สมุทรสาครและนครปฐม จากจังหวัดนำร่อง 11 จังหวัดจากทั่วประเทศ

3. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าของสถานประกอบการอุตสาหกรรมในโครงการนำร่องยกระดับการศึกษาให้กับกลุ่มแรงงานในสถานประกอบการเขตภาคกลางจำนวน 53 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548

4. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ประเภทของสถานประกอบการอุตสาหกรรม แบ่งเป็น 7 ประเภท ได้แก่

- 1) อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
- 2) อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม
- 3) อุตสาหกรรมเคมีและพลาสติก
- 4) อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ
- 5) อุตสาหกรรมก่อสร้าง
- 6) อุตสาหกรรมบริการ
- 7) อุตสาหกรรมอื่นๆ

ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในสถานประกอบการ แบ่งเป็น 8 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านทักษะพื้นฐาน
- 2) ด้านทักษะการคิด
- 3) ด้านคุณภาพส่วนบุคคล
- 4) ด้านการใช้ทรัพยากร
- 5) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- 6) ด้านการใช้ข้อมูล
- 7) ด้านการใช้ระบบ
- 8) ด้านการใช้เทคโนโลยี

ข้อค้นพบ

ผลการวิจัย พบว่า เจ้าของสถานประกอบการอุตสาหกรรมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในสถานประกอบการ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ลักษณะด้านคุณภาพส่วนบุคคล ด้านทักษะพื้นฐาน และด้านทักษะการคิด และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการใช้ทรัพยากร ด้านการใช้ระบบ ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าของสถานประกอบการอุตสาหกรรม เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในสถานประกอบการ โดยจำแนกตามประเภทของสถานประกอบการอุตสาหกรรมทั้ง 8 ด้าน พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องกับโครงการนำร่องยกระดับการศึกษาให้กับกลุ่มแรงงานในสถานประกอบการ ควรผลิตนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในสถานประกอบการตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เจ้าของสถานประกอบการอุตสาหกรรมต้องการ
2. ควรเผยแพร่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในสถานประกอบการที่เจ้าของสถานประกอบการอุตสาหกรรมต้องการให้ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการนำร่องยกระดับการศึกษาให้กับกลุ่มแรงงานในสถานประกอบการ ได้รับทราบเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงการ
3. ควรเผยแพร่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในสถานประกอบการที่เจ้าของสถานประกอบการอุตสาหกรรมต้องการให้นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนในสถานประกอบการได้รับทราบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนตามความคิดเห็นของเจ้าของสถานประกอบการอุตสาหกรรมทุกประเภท
2. ควรมีการศึกษาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนตามความคิดเห็นของเจ้าของสถานประกอบการอุตสาหกรรม โดยแบ่งระดับการศึกษาของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน
3. ควรมีการศึกษาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนตามความคิดเห็นของเจ้าของสถานประกอบการอุตสาหกรรมโดยจำแนกตามขนาดสถานประกอบการ

4. ควรมีการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนตาม
ความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้ปกครอง หรือผู้จัดการฝ่ายต่างๆ ของสถานประกอบการอุตสาหกรรม

5. ควรมีการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนตาม
ความคิดเห็นของเจ้าของสถานประกอบการแรงงานนอกระบบ

วิลาวัณย์ ศรีศิลป์. การวิจัยและพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพ
การถ่ายทอด ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียนรู้ในชุมชน
จังหวัดร้อยเอ็ด. อุบลราชธานี : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอุบลราชธานี, 2550.

การวิจัยและพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อจัดการเรียนรู้ในชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยพัฒนาซึ่งใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้และวิธีการส่งสมความรู้ของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด 2) ศึกษาศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ และความต้องการเสริมสร้างศักยภาพ การถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด 3) พัฒนาการกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อจัดการเรียนรู้ในชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด 4) ศึกษาผลที่เกิดจากการเสริมสร้างศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อจัดการเรียนรู้ในชุมชน จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่าง มี 2 กลุ่มคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 104 คน และผู้รับการถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งใช้ประชากรที่เรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเดือนมกราคม – สิงหาคม 2549 ทุกคน จำนวน 3,500 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

ดำเนินวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลตามลักษณะของกิจกรรมในแต่ละวัตถุประสงค์ คือ

1) ศึกษาองค์ความรู้และวิธีการส่งสมความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ที่ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่ง โครงสร้างและสรุปประเด็นอภิปรายจากเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) ศึกษาศักยภาพการถ่ายทอดความรู้และความต้องการการเสริมสร้างศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ โดยการสัมภาษณ์ที่ใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง 3) พัฒนาการกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีกรอบประเด็นการอภิปรายและสอบถามความพึงพอใจผู้ร่วมเวทีเสวนาสังเกตและสะท้อนผลการปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้โดยการบันทึกการสังเกตและจัดแสดงผลงานของภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะตลาดนัดความรู้ รวบรวมข้อมูลจากบันทึกการสังเกต 4) ศึกษาผลที่เกิดจากการเสริมสร้างศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นผลที่เกิดกับตัวภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดกับผู้รับการถ่ายทอดความรู้ เกิดกับชุมชนและเกิดกับงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยใช้การประชุมกลุ่มเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสะท้อนผลที่เกิดจากการเสริมสร้างศักยภาพ และนำข้อสรุปการประชุมไปเป็นประเด็นสอบถามความคิดเห็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการพรรณานเนื้อหาเชิงปริมาณ โดยใช้ค่าความถี่ร้อยละและค่าเฉลี่ย นอกจากนี้

ได้ประเมินความพึงพอใจของผู้รับการถ่ายทอดความรู้โดยใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ร้อยละ และหาค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยจำแนกตามวัตถุประสงค์ปรากฏ ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ความรู้และวิธีการส่งสมความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.1 องค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวบรวมองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 10 ด้าน 24 สาขา ในแต่ละสาขาได้สรุปองค์ความรู้ ทั้งด้านเนื้อหา ขั้นตอนการฝึก ตลอดจนเสนอวัสดุ อุปกรณ์ในการฝึกทักษะไว้ให้ผู้สนใจศึกษาเรียนรู้ได้

1.2 วิธีการส่งสมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ส่งสมความรู้ในลักษณะการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ผสมผสานกับวิธีการเรียนรู้สมัยใหม่คือ เรียนรู้จากบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นรุ่น ๆ เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริงลองผิดลองถูกและเรียนรู้จากการเข้าอบรม สัมมนา ศึกษา เอกสารตำราตลอดจนสื่อต่าง ๆ ตามยุคสมัย

2. ผลการศึกษาศักยภาพการถ่ายทอดความรู้และความต้องการเสริมสร้างศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้โดยถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกหลาน เพื่อนบ้าน นักเรียน เยาวชน ในชุมชน ในลักษณะจัดสอนเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในส่วนความต้องการเสริมสร้างศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความต้องการให้มีการจัดเวทีเสวนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสาขาเดียวกัน สะท้อนผลการปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้และจัดแสดงผลงาน ในลักษณะตลาดนัดความรู้

3. ผลการพัฒนาระบบการเสริมสร้างศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินการพัฒนาตามความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เสริมกระบวนการจัดการเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสังเกตและสะท้อนผลการปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้ การแสดงผลงานในลักษณะตลาดนัดความรู้

4. ผลที่เกิดจากการเสริมสร้างศักยภาพการถ่ายทอดความรู้จำแนกเป็นผลที่เกิดกับตัวภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ มีความภูมิใจในคุณค่าของตนเอง มั่นใจ เต็มใจที่จะถ่ายทอดความรู้และพัฒนาการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ และมีความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ในชุมชนและนอกชุมชน ผลที่เกิดกับผู้รับการถ่ายทอดความรู้ คือ ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้รับความสะดวกในการเดินทางไปเรียนรู้เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในชุมชน สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ และการพัฒนาตนเอง รวมทั้งภาคภูมิใจในคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีความพึงพอใจในการถ่ายทอดความรู้ในระดับดีมาก ผลที่เกิดกับชุมชนทำให้มีการตื่นตัวและเห็นคุณค่าของการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมากขึ้น และผลที่เกิดกับงานการศึกษานอกโรงเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นเครือข่ายหรือแหล่งเรียนรู้ที่ดำเนินการจัดการเรียนรู้ในชุมชนทำให้สามารถเพิ่มจำนวนผู้รับบริการ และมีเอกสารองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้จัดทำเป็นหลักสูตรระยะสั้นตลอดจนใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าของผู้สนใจ

โดยสรุปแล้ว การวิจัยและพัฒนากระบวนการเสริมสร้างศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อจัดการเรียนรู้ในชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด ทำให้ได้องค์ความรู้และวิธีการส่งต่อความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำไปใช้จัดทำหลักสูตรระยะสั้นใช้เป็นสื่อการจัดการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ในชุมชน สามารถบอกความต้องการในการเสริมสร้างศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ และได้รับการพัฒนากระบวนการในการเสริมสร้างศักยภาพการถ่ายทอดความรู้ตามความต้องการของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการจัดเวทีเสวนา การปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้การสังเกต และสะท้อนผล การจัดแสดงผลงานในลักษณะตลาดนัดความรู้ ซึ่งเป็นการดำเนินการตามแนวทางของการจัดการความรู้ ก่อให้เกิดผลดีทั้งกับตัวภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รับบริการถ่ายทอดความรู้ ผลดีกับชุมชนและงานการศึกษาออกโรงเรียน คือตัวภูมิปัญญาเองภาคภูมิใจ มีความพร้อมและมั่นใจในศักยภาพและดำเนินการถ่ายทอดความรู้ในชุมชน ผู้รับบริการถ่ายทอดความรู้ได้รับความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ได้ ชุมชนมีแหล่งความรู้เพิ่มขึ้น งานการศึกษาออกโรงเรียน มีเครือข่ายจัดการเรียนรู้สามารถเพิ่มจำนวนผู้รับบริการได้กว้างขวางมากขึ้น

วิษณุ กล่าววิจารณ์. การพัฒนากลยุทธ์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง
เศรษฐกิจพอเพียงสู่ความอยู่ดีมีสุขของชุมชนอำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานี.
อุดรธานี : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
จังหวัดอุดรธานี, 2550.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อออกแบบกลยุทธ์กระบวนการจัดการเรียนรู้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 2) เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชุมชน 3) เพื่อปฏิบัติการทดลองใช้และพัฒนากลยุทธ์กระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 4) เพื่อประเมินคุณภาพ กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการออกแบบกลยุทธ์กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความอยู่ดีมีสุขของชุมชน อำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 เตรียมความพร้อมสู่จุดหมาย กลยุทธ์ที่ 2 หวังเข้าไปด้วยข้อมูลเป็นปัจจุบัน กลยุทธ์ที่ 3 ร่วมด้วยช่วยกันเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างหลากหลาย กลยุทธ์ที่ 4 จัดสายนิเทศ ติดตามผล กระบวนการจัดการเรียนรู้ กลยุทธ์ที่ 5 ก้าวสู่ความสำเร็จด้วยการประเมินผลและสร้างความภาคภูมิใจ

วิษณุ แยมจรรยา และคณะ. แรงจูงใจที่ส่งเสริมให้ประชากรวัยแรงงาน ตัดสินใจเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นด้วยการศึกษานอกโรงเรียนตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 บ้านห้วยสงบ หมู่ที่ 11 ตำบลช่องสาริกา อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. ลพบุรี : ศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพัฒนานิคม, 2550.

ความเป็นมาของงานวิจัย

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่เข้าถึงประชาชนในระดับครัวเรือน และบุคคลมีความจำเป็นต้องให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น บางครั้ง อาจมีความสับสน และหาคำตอบได้ยากในการนำไปสู่การปรับปรุง หรือแก้ไขการดำเนินกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความต้องการและความเหมาะสมต่อกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะงานสายสามัญซึ่ง สำคัญมากเพราะการได้รับความรู้ในระดับพื้นฐานนี้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน ในการชี้วัดคุณภาพของ ประชาชนในระดับนานาชาติเพื่อเปรียบเทียบกัน ดังนั้นนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มุ่งให้ ประชากรวัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) ได้พัฒนาตนเองด้านการเรียนรู้ให้มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ส่งผลให้เป็นบุคคลมีคุณภาพทางการผลิต โดยให้มีค่าเฉลี่ยเข้าศึกษา 9.5 ปี ประชากรวัยแรงงาน หมู่บ้านห้วยสงบ ต.ช่องสาริกา อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี เป็นตัวอย่างกลุ่มเป้าหมายที่เด่นชัด หมู่บ้านหนึ่ง เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่จบการศึกษาเพียงระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยไม่มี การศึกษาต่อ

เพื่อให้การดำเนินงานการศึกษานอก โรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอ พัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี จึงพยายามค้นหาปัจจัย แรงจูงใจ ที่ส่งเสริมให้ประชาชนวัยแรงงาน บ้านห้วยสงบ ต.ช่องสาริกา อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี ตัดสินใจเข้ารับการศึกษาให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับ การตัดสินใจ เข้ารับการศึกษาให้สูงขึ้นของกลุ่มประชากรวัยแรงงาน บ้านห้วยสงบ หมู่ที่ 11 ต.ช่องสาริกา อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี ต่อปัจจัยแรงจูงใจที่เป็น input variable
2. เพื่อทดสอบหาปัจจัยแรงจูงใจที่มีส่งผลต่อการตัดสินใจของประชากรวัยแรงงาน บ้านห้วยสงบ หมู่ที่ 11 ต.ช่องสาริกา อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี ให้เข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

วิธีการศึกษา: กล่าวถึง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ได้แก่ ประชากรวัยแรงงาน (15 – 59 ปี) ที่ไม่มีระดับการศึกษาจนถึงระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ไม่เรียนต่อของหมู่บ้านห้วยสงบ หมู่ที่ 11 ต.ช่องสาริกา อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี จำนวน 114 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับปัจจัยด้านแรงจูงใจภายใน และภายนอกที่ส่งเสริมให้มีการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

2.1 แบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) เพื่อสอบถามสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม

2.2 แบบสอบถามเป็นแบบ 5 point ordinal scale เพื่อสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งเสริมให้ประชากรวัยแรงงานมีการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นทั้งที่เป็นปัจจัยแรงจูงใจภายนอก และภายใน

โดยแบบสอบถามนี้ได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity , ปรับปรุง , try-out) แล้วนำไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนของฮอยส์ (Hoyt's Anora Production) แล้วผลิตเป็นเครื่องมือ จำนวน 114 ชุด

สถิติวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่า S.D. เพื่อใช้ในการบรรยายคุณลักษณะของตัวแปรต่าง ๆ สำหรับสถิติทดสอบเป็นการทดสอบความเป็นอิสระ (The χ^2 - test for independence) ซึ่งเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว เมื่อข้อมูลที่รวบรวมได้เป็นข้อมูลในระดับนามบัญญัติ (Nominal scale) ซึ่งอยู่ในรูปของความถี่โดยที่ตัวแปรแต่ละตัวแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ (categories) ตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป โดยใช้สูตรดังนี้

$$1. \chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^c \frac{(O-E)^2}{E}$$

เมื่อ O แทน ความถี่ที่สังเกตได้
E แทน ความถี่ที่คาดหวัง

2. หาระดับความสัมพันธ์ V ของ Cramer 's V

$$V = \sqrt{\frac{\chi^2}{N}}$$

N. minimum (r - 1 or c - 1)

3. การตัดสินค่าเฉลี่ยของระดับการตัดสินใจต่อตัวแปรต่าง ๆ

ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1 - 1.8	น้อยที่สุด
1.8 - 2.6	น้อย
2.6 - 3.4	ปานกลาง
3.4 - 4.2	มาก
4.2 - 5.0	มากที่สุด

ข้อค้นพบ

ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีจำนวน 69 คน เพศชาย 45 คน อายุเฉลี่ย 39.94 ปี สถานภาพสมรสแล้วมีบุตรเฉลี่ย 2 คน มีภาระที่ต้องเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัว 1 คน มีอาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร รายได้เฉลี่ย 72,578.95 บาท /ปี มีตำแหน่งทางสังคมคือประชากรทั่วไป จบการศึกษาจากในระบบโรงเรียนมีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ปัจจัยแรงจูงใจภายในและภายนอกที่มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่

1. หากมีการจัดหางานทำให้แก่ผู้ที่มีผลการเรียนดีเด่น (7.2 = 4.55)
2. หากมีกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างประสบการณ์จริงให้แก่ผู้เรียน (6.13 = 4.49)
3. การมองเห็นคุณค่าทางการศึกษาที่สูงขึ้น (1.5 = 4.46)
4. หากมีกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ยึดหลักประชาธิปไตย (6.22 = 4.40)
5. หากสำเร็จระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ที่มีผลการเรียนยอดเยี่ยม จะได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น (7.4 = 4.37)
6. หากมีกระบวนการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงาน องค์กรอื่น ๆ เพื่อการประสานการใช้ประโยชน์ทางทรัพยากรในการเรียนรู้ (6.15 = 4.31)
7. หากสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและปฏิบัติงานตามที่ครูผู้สอนมอบหมายได้โดยผ่านทางเทคโนโลยี เช่น Email , chat room ฯลฯ แทนการพบกลุ่ม (6.25 = 4.28)

8. หากมีการใช้เทคโนโลยีด้านการเรียนการสอนที่หลากหลาย และเหมาะสมให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาได้เป็นอย่างดี เช่น วิกิทัศน์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ (2 = 4.28)

9. หลังจากสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วหากชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนการมีงานทำโดยจัดหาอาชีพที่เหมาะสมให้ (7.3 = 4.28)

10. หากมีกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้รักภาคภูมิใจและค่านิยมพื้นฐานชุมชนของตน (6.23 = 4.23)

11. หากมีกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (6.16 = 4.22)

12. หากมีกระบวนการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินครูผู้สอนได้ (6.16 = 4.22)

13. หากมีกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้รู้จักใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ในกระบวนการตัดสินใจ (6.24 = 4.21)

ปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ แอลฟา = 0.01 มีทั้งสิ้น 25 ตัวแปรได้แก่

1. ศบอ.พัฒนานิคมได้ประชาสัมพันธ์การเปิดรับสมัครนักศึกษาอย่างทั่วถึง และให้ข้อมูลชัดเจน
2. ตั้งใจที่จะศึกษาต่อให้สูงขึ้น
3. มีกิจกรรมเสริมด้านอาชีพในระหว่างการเรียนการสอน
4. มีสถานที่ทำการเรียนการสอนใกล้บ้าน
5. มีกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรัก และหวงแหนความเป็นธรรมชาติ
6. มีการเปิดสอบเทียบระดับการศึกษาเพื่อให้ได้วุฒิปริญญาที่สูงกว่าในปัจจุบัน
7. มีการรับสมัครนักศึกษาถึงบ้าน
8. มีเวลาเพียงพอ
9. มีความคาดหวังว่าจะศึกษาต่อให้สูงขึ้น
10. มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และชุมชน
11. เห็นคุณค่าในการศึกษาต่อ
12. มีกิจกรรมส่งเสริมบุคลิกภาพและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในระหว่างการเรียนการสอน
13. มีเจตคติ/มุมมอง ทางการศึกษาที่ดีต่อการศึกษาที่สูงขึ้น
14. มีกิจกรรมส่งเสริมบุคลิกภาพและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในระหว่างการเรียนการสอน
15. มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้นอกสถานที่
16. สามารถร่นเวลาการจบหลักสูตรได้น้อยกว่า 2 ปี
17. มีการแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามรูปแบบการเรียนรู้รายบุคคล

18. ต้องการที่จะศึกษาต่อให้สูงขึ้น
19. ถ้าสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวดีกว่าปัจจุบัน
20. มีการวัดผลประเมินผลโดยใช้ข้อสอบที่ได้รับการประเมินคุณภาพแล้ว
21. ใช้เทคโนโลยีด้านการเรียนการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาได้เป็นอย่างดี
22. มีการแยกผู้ฝึกปฏิบัติทางด้านร่างกาย หรือผู้ฝึกการจากกลุ่มผู้เรียนปกติ
23. มีการแยกผู้นำชุมชนออกต่างหากจากกลุ่มผู้เรียนปกติ
24. จัดสรรโควตา เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยปิด
25. จัดสรรโควตา เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเปิด

ข้อวิจารณ์และเสนอแนะ

1. ประชาชนที่ทำการศึกษาเป็นประชากรในพื้นที่ที่ระดับหมู่บ้านชนบท ดังนั้นคุณลักษณะต่าง ๆ ของประชากรจะอยู่ในสถานที่เหมือน ๆ กัน (homogeneous) ส่วนใหญ่อายุในช่วง 30 - 44 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 39.89 ปี และมักแต่งงานแล้ว ซึ่งอยู่ในช่วงที่ต้องใช้เวลาเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ดังนั้น จึงมีความหวังว่าจะศึกษาให้สูงขึ้นน้อย อันเป็นตัวแปรด้านแรงจูงใจที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด จัดอยู่ในระดับปานกลาง ด้วยเหตุนี้ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพัฒนานิคม จึงควรมองกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุน้อยกว่า คือ อยู่ในช่วงอายุ 15 - 29 ปี ในการส่งเสริมด้านการศึกษา

2. จากตัวแปรภายนอกด้านปัจจัยทั่วไป คือ การได้รับการยอมรับจากครอบครัวมีส่วนช่วยตัดสินใจในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นมีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดในกลุ่มนี้ ดังนั้น ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพัฒนานิคม จึงควรมหาโอกาสและเลือกใช้ยุทธวิธีในการกระตุ้นเร้าให้กลุ่มเป้าหมาย และครอบครัวมีความต้องการศึกษาเพิ่มไปพร้อม ๆ กัน

3. จากตัวแปรด้านบริบทการเรียนการสอน จะเห็นว่าหากเศรษฐกิจของครอบครัวดีกว่าเดิม จะเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มีคะแนนค่าเฉลี่ยระดับการตัดสินใจสูงที่สุดในกลุ่มตัวแปรนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดสอบสมมติฐานที่ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ chi-square ที่ระดับ $\alpha = 0.01$ คือ มีกระบวนการเรียนการสอนที่มาซึ่งเนื้อหาถูกต้องชัดเจน มีการวัดผลประเมินผลโดยใช้ข้อสอบที่ผ่านการประเมินคุณภาพแล้ว และใช้เทคโนโลยีด้านการเรียนการสอนที่หลากหลาย และเหมาะสมให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาได้เป็นอย่างดี

4. ปัจจัยป้อนด้านการเรียนการสอนที่มีตัวแปร การมีกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างประสบการณ์จริงให้แก่ผู้เรียนเป็นรายการที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งจัดอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดสอบสมมติฐานที่มีตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ chi-square ที่ระดับ $\alpha = 0.01$ คือ มีกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

สังคมและชุมชน มีกิจกรรมส่งเสริมบุคลิกภาพ และมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้
นอกสถานที่

5. จากตัวแปรที่ผ่านการตัดสินใจโดยค่า chi-square test for independence ที่ระดับ 0.01
มาแล้วนั้นพบว่า ตัวแปรบางตัวนั้นทางศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลพบุรี และศูนย์บริการ
การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ได้ดำเนินการอยู่แล้ว ได้แก่ มีการเปิด
สอบเทียบระดับการศึกษาเพื่อให้ได้วุฒิปริญญาที่สูงขึ้นกว่าในปัจจุบัน สามารถลดระยะเวลา
จบหลักสูตรได้น้อยกว่า 2 ปี ซึ่งตัวแปรทั้ง 2 นี้ได้ดำเนินการอยู่แล้ว คือการเปิดสอบเทียบระดับ
และการเทียบโอนความรู้ จึงเห็นว่า ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพัฒนานิคม จังหวัด
ลพบุรี ยังประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการส่งเสริมการศึกษาของตนไม่เพียงพอ

6. บางตัวแปรที่ผ่านการตัดสินใจ โดยค่า chi-square test for independence ที่ระดับ 0.01
มาแล้ว พบว่า บางตัวแปรอยู่ในขอบเขตอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างศูนย์บริการ
การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพัฒนานิคม จะกระทำได้ เช่น มีกิจกรรมเสริมด้านอาชีพ ในระหว่าง
การเรียนการสอน มีสถานที่ทำการเรียนการสอนใกล้บ้าน เพื่อความสะดวก ประหยัด ใช้เวลาใน
การเดินทางน้อย มีการเปิดรับสมัครนักศึกษาถึงบ้าน เป็นต้น

7. บางตัวแปรที่ผ่านการตัดสินใจ โดยค่า chi-square test for independence ที่ระดับ 0.01
มาแล้ว พบว่า บางตัวแปรจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่มีอำนาจเหนือขึ้นไป
ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลพบุรี ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง และสำนัก
บริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่ มีการวัดผลประเมินผล โดยใช้ข้อสอบที่ผ่านการ
ประเมินคุณภาพแล้ว ใช้เทคโนโลยีด้านการเรียนการสอนที่หลากหลาย และเหมาะสมให้เกิด
ความเข้าใจเนื้อหาได้เป็นอย่างดี และการจัดสรรโควตาเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเปิด

วิไล โอพาริ. ศึกษาผลการใช้ คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้
เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการออม นำชีวิตสู่เศรษฐกิจพอเพียง.
พัทลุง : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยจังหวัดพัทลุง, 2551.

ความเป็นมาของการวิจัย

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศในลักษณะองค์รวม คือ การพัฒนาไปพร้อมกันทุกๆ ด้าน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง สามารถพึ่งพาตนเองและรู้เท่าทันโลก ในส่วนของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลจะมุ่งให้การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญ โดยเน้นให้คนไทยมีการศึกษา และรู้จักเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นคนที่มีคุณภาพและซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สามารถรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่ไปกับการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรม และคุณค่าของสังคมไทย ที่มีความสมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกันอันจะเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศอย่างสมดุล และมีคุณภาพยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544 : 15)

จากการที่ผู้ศึกษาได้รับผิดชอบการเงิน งานบัญชีและได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบการเงินงานบัญชี ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอต่างๆ บุคลากรของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการเรียนรู้ เกี่ยวกับการทำบัญชีของชาวบ้าน ซึ่งปรากฏว่าไม่มีวิทยากรที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นความสำคัญและจำเป็นในเรื่องดังกล่าว

“ด้านวิชาการ ด้านการผลิต ด้านการเลี้ยงสัตว์ยังช่วยได้ แต่ข้อสำคัญในการเกษตร ถ้าได้เงินมาแล้วไม่รู้จักใช้เงิน สำคัญที่สุด ถ้าเขามีเงินเขามีรายได้ เสร็จแล้วเขาเป็นหนี้ที่อื่น สุดท้ายก็มาขอยืม มาขอกู้เงินจากสหกรณ์ หรือจากใครที่สนับสนุนและใช้หนี้ ไม่ได้ไปช่วยในการใช้จ่ายส่วนตัว อันนี้ต้องสอน ต้องพยายามสอนทางบัญชีในครอบครัว”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

วันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532

จากกระแสพระราชดำรัสดังกล่าว จะเห็นว่าพระองค์ทรงชี้ให้เห็นความสำคัญของการทำบัญชีหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพัทลุง สนองพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงเน้นให้มีการฝึกสอนให้ชาวบ้านทำบัญชีให้รู้จักจดบัญชีในการประกอบอาชีพอย่างง่าย ๆ

จากสาเหตุผลความจำเป็นดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงได้จัดทำคู่มือส่งเสริมการเรียนรู้เรื่อง การจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการออม นำชีวิตสู่เศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อให้เชื่อมั่นได้ว่า “คู่มือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการออม นำชีวิตสู่เศรษฐกิจ พอเพียง” ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น เป็นเอกสารที่มีประสิทธิภาพ และสามารถใช้ได้จริง เหมาะสมกับ สภาพของผู้อบรม ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาผลการใช้คู่มือส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อการออม นำชีวิตสู่เศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว ด้วยหวังว่าจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่จะใช้ เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนา คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องการจัดทำ บัญชีครัวเรือนเพื่อการออม นำชีวิตสู่เศรษฐกิจพอเพียง ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปตามความคาดหวังของ สถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาผลการใช้เอกสาร คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่องการจัดทำบัญชี ครัวเรือนเพื่อการออม นำชีวิตสู่เศรษฐกิจพอเพียง ในประเด็นต่อไปนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การทำบัญชีครัวเรือนเพื่อ การออมของสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพในจังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การทดสอบหลังการอบรม ของสมาชิกกลุ่มทดลองและสมาชิก กลุ่มควบคุม

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้การจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการออมครั้งนี้ คือ กลุ่มพัฒนาอาชีพ จำนวน 4 กลุ่ม รวม 95 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ศบอ.เมืองพัทลุง	จำนวน 25 คน
2. ศบอ.กงหรา	จำนวน 25 คน
3. ศบอ.เขาชัยสน	จำนวน 23 คน
4. ศบอ.ป่าพะยอม	จำนวน 22 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มพัฒนาอาชีพ จำนวน 2 กลุ่ม โดยกำหนดให้ เป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม ผู้ศึกษาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยทดสอบ ความรู้ เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการออม นำชีวิตสู่เศรษฐกิจพอเพียง แล้วนำผลการ

ทดสอบมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้สถิติ F – test หากพบความแตกต่าง จะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธี Duncan

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการ ดังนี้

1. หลังจากทดสอบความรู้พื้นฐาน เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการออม นำชีวิตคู่เศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มพัฒนาอาชีพ ทั้ง 4 กลุ่ม แล้วผู้ศึกษานำข้อสอบถามตรวจให้คะแนน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรม SPSS วิเคราะห์ เพื่อเปรียบเทียบคะแนนผลการทดสอบของกลุ่มพัฒนาอาชีพ ทั้ง 4 กลุ่ม

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษาคัดเลือกโดยใช้กลุ่มพัฒนาอาชีพที่มีความรู้พื้นฐาน เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการออม นำชีวิตคู่เศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 2 กลุ่ม เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังนี้

1. กลุ่มทดลอง คือ กลุ่มพัฒนาอาชีพ สบอ. ป่าพะยอม จำนวน 22 คน
2. กลุ่มควบคุม คือ กลุ่มพัฒนาอาชีพ สบอ. เมืองพัทลุง จำนวน 25 คน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ คือ การจัดกระบวนการเรียนการอบรม ให้กับกลุ่มพัฒนาอาชีพ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผู้ศึกษาเป็นผู้สอนกลุ่มพัฒนาอาชีพ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ทั้ง 2 กลุ่ม โดยได้ดำเนินการอบรมดังนี้

1. กลุ่มพัฒนาอาชีพกลุ่มทดลอง จัดการอบรมโดยใช้คู่มือการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการออม นำชีวิตคู่เศรษฐกิจพอเพียง ที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้น
2. กลุ่มพัฒนาอาชีพกลุ่มควบคุม จัดการอบรมโดยใช้เอกสารที่ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอป่าบอนได้จัดทำขึ้น
3. หลังเสร็จสิ้นการอบรมในแต่ละกลุ่ม ผู้ศึกษาทดสอบความรู้กลุ่มพัฒนาอาชีพ ทั้ง 2 กลุ่ม นำผลมาศึกษาและเปรียบเทียบกัน 7 ครั้ง
4. เมื่อสิ้นสุดการอบรม ได้ทดสอบผลสัมฤทธิ์กลุ่มพัฒนาอาชีพทั้ง 2 กลุ่ม ในวันที่ 19 มีนาคม 2550

ศึกษาผลการทดสอบ

ผลการทดสอบ คือ ผลการทดสอบความรู้การจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการออม นำชีวิตคู่เศรษฐกิจพอเพียง หลังจากจัดการอบรม กลุ่มพัฒนาอาชีพในแต่ละกลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเพื่อทดสอบความรู้หลังอบรม เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 8 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 ทดสอบความรู้ เรื่อง การจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการออม นำชีวิตสู่เศรษฐกิจพอเพียง 1 ฉบับ จำนวน 10 ข้อ

ฉบับที่ 2 ทดสอบความรู้เรื่อง จุดประกายความคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง 1 ฉบับ จำนวน 10 ข้อ

ฉบับที่ 3 ทดสอบความรู้เรื่อง บัญชีกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 1 ฉบับ จำนวน 10 ข้อ

ฉบับที่ 4 ทดสอบความรู้เรื่อง ความหมายและประโยชน์ของการจัดทำบัญชี 1 ฉบับ จำนวน 10 ข้อ

ฉบับที่ 5 ทดสอบความรู้เรื่อง ประเภทของบัญชี 1 ฉบับ จำนวน 10 ข้อ

ฉบับที่ 6 ทดสอบความรู้ เรื่อง รู้จักวางแผนประกอบอาชีพ 1 ฉบับ จำนวน 10 ข้อ

ฉบับที่ 7 ทดสอบความรู้ เรื่อง รายงานผลการจัดจัดทำบัญชี 1 ฉบับ จำนวน 10 ข้อ

ฉบับที่ 8 ทดสอบความรู้ เป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกันกับ แบบทดสอบความรู้เบื้องต้น 1 ฉบับ จำนวน 35 ข้อ

ข้อค้นพบ

1. คะแนนของการทดสอบความรู้ หลังเรียนโดยภาพรวมรายตอนของ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

2. คะแนนทดสอบเฉลี่ยหลังเรียนของผู้เรียนกลุ่มทดลองสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะทั่วไป ดังนี้

1. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพัทลุง ควรนำเอกสารเผยแพร่ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ
2. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ ควรนำเอกสารเผยแพร่ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ
3. สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ควรนำเอกสารเผยแพร่ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ

ศุภเศรษฐ์ ญาณเศรษฐพัฒน์. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการ
ความจำเป็นพื้นฐานในวิถีชีวิตผู้เรียน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ
สาระการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544. สระบุรี : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสระบุรี, 2550.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการความจำเป็น
พื้นฐาน ในวิถีชีวิตผู้เรียน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสาระการเรียนรู้การศึกษานอก
โรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในรูปแบบของหลักสูตรระยะสั้นมาใช้
ในการจัดการเรียนการสอนการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อ
พัฒนาทักษะชีวิต และการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน และผู้เรียนสามารถนำ
ความรู้ไปเทียบโอนความรู้ ตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ การวิจัยใช้วิธีการสำรวจ
สภาพปัญหาและความต้องการเรียนรู้ในการพัฒนาความจำเป็นพื้นฐานในวิถีชีวิตของผู้เรียนและ
ครัวเรือน และความมั่งคั่งพอเพียงขั้นพื้นฐาน (sufficiency wealth) ที่เป็นระดับการผลิตและการ
บริโภคตามความจำเป็นพื้นฐานในวิถีชีวิตของผู้เรียนและครัวเรือน ในแต่ละด้าน ตามหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง และความต้องการเรียนรู้ ตามกรอบมาตรฐานและสาระการเรียนรู้การศึกษาน
อกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทั้ง 8 หมวดวิชา รวม 41 สาระ
การเรียนรู้ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ บูรณาการเป็น โครงสร้าง และรายละเอียด
ต่าง ๆ ในหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการในรูปแบบของหลักสูตรระยะสั้น การศึกษานอก
โรงเรียนเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และการศึกษานอก
โรงเรียนเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความจำเป็นพื้นฐานหรือ จปฐ. ในวิถีชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เกี่ยวกับการ
ผลิตและการบริโภคในครัวเรือนของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
ประกอบด้วย ด้านความพอประมาณ มี 7 จปฐ. ด้านความมีเหตุผลมี 4 จปฐ. ด้านการมีภูมิคุ้มกัน
ที่ดีมี 3 จปฐ.

2. ความมั่งคั่งพอเพียงขั้นพื้นฐานในครัวเรือน ที่เป็นมูลค่าคงเหลือจากการผลิตและการ
บริโภคหรือจากรายได้ลบด้วยรายจ่าย ตามความจำเป็นพื้นฐานในวิถีชีวิตผู้เรียนและครัวเรือนใน
รอบปี ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ด้าน พบว่ามีอยู่ 3 ระดับคือ

2.1 กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 14.35

2.2 กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สมดุลกับรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 28.24

2.3 กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 57.41

3. ความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียนการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามระดับความมั่งคั่งพอเพียงขั้นพื้นฐานของครัวเรือน

3.1 ผู้เรียนในกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย มีความต้องการเรียนรู้ ดังนี้

1) ต้องการเรียนรู้ 34 สาระการเรียนรู้ ใน 8 หมวดวิชา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2) ต้องการเรียนรู้เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาความจำเป็นพื้นฐานในวิถีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ จำนวน 7 วัตถุประสงค์. ด้านความมีเหตุผล จำนวน 4 วัตถุประสงค์. และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำนวน 3 วัตถุประสงค์.

3.2 ผู้เรียนในกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สมดุลกับรายจ่าย มีความต้องการเรียนรู้ ดังนี้

1) ต้องการเรียนรู้ 31 สาระการเรียนรู้ ใน 8 หมวดวิชา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2) ต้องการเรียนรู้เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาความจำเป็นพื้นฐานในวิถีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ จำนวน 7 วัตถุประสงค์. ด้านความมีเหตุผล จำนวน 4 วัตถุประสงค์. และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำนวน 3 วัตถุประสงค์.

3.3 ผู้เรียนในกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย มีความต้องการเรียนรู้ ดังนี้

1) ต้องการเรียนรู้ 23 สาระการเรียนรู้ ใน 8 หมวดวิชา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2) ต้องการเรียนรู้เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาความจำเป็นพื้นฐานในวิถีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ จำนวน 7 วัตถุประสงค์. ด้านความมีเหตุผล จำนวน 4 วัตถุประสงค์. และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำนวน 3 วัตถุประสงค์.

4. ผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการความจำเป็นพื้นฐานในวิถีชีวิตผู้เรียนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสาระการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในรูปแบบของหลักสูตรระยะสั้นที่ได้บูรณาการพัฒนามา มีดังนี้

4.1 กลุ่มหลักสูตรรายวิชาการศึกษาออกโรงเรียนเพื่อพัฒนาอาชีพ 79 รายวิชา

4.2 กลุ่มหลักสูตรรายวิชาการศึกษาออกโรงเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต 28 รายวิชา

4.3 กลุ่มหลักสูตรรายวิชาการศึกษาออกโรงเรียนเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน 21 รายวิชา

5. การพิจารณาคำนำหน้ความรู้อและหน่วยกิต ของคณะกรรมการพิจารณาคำนำหน้ความรู้อและหน่วยกิต ที่ได้รับแต่งตั้งจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสระบุรี

ในทุกหลักสูตรสาระการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย คณะกรรมการพิจารณาหลักสูตรของสถานศึกษา และผู้เชี่ยวชาญ ได้กำหนดไว้ใน แต่ละหลักสูตรรายวิชา มีความสอดคล้องกับค่าน้ำหนักความรู้และหน่วยกิตที่กำหนดไว้ในคู่มือการกำหนดค่าน้ำหนักความรู้และหน่วยกิตของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ที่ได้กำหนดไว้ ทั้ง 34 สาระการเรียนรู้ ใน 8 หมวดวิชา

อภิปรายผล

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล และตัวแปรต่าง ๆ ตามกรอบความคิดของการวิจัยในแต่ละขั้นตอน มีข้อสังเกตที่น่าสนใจดังนี้

1. ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ในวิถีชีวิตผู้เรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในแต่ละด้าน ที่ผู้วิจัยได้จัดลำดับตามสภาพปัญหาที่สำรวจได้ และจัดกลุ่ม จปฐ. ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ จปฐ. ด้านความพอประมาณ จำนวน 7 จปฐ. จปฐ.ด้านความมีเหตุผล จำนวน 4 จปฐ. และ จปฐ. ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จำนวน 3 จปฐ. เพื่อใช้เป็นตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้ เป็น จปฐ. ตามบริบทเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะถิ่นที่มีสภาพปัญหาแตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นไปตามกรอบความคิดของการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

2. การศึกษาระดับความมั่งคั่งพอเพียงขั้นพื้นฐานในครัวเรือนของผู้เรียน ตามสมมติฐานหรือตามกรอบความคิดของการวิจัย ได้ใช้ตัวแปรในการศึกษาวิเคราะห์ ตามความหมายของเศรษฐศาสตร์หรือ เศรษฐกิจที่ว่าด้วยการผลิตและการบริโภคในระดับต่าง ๆ ซึ่งเป็นการผลิตหรือรายได้ และรายจ่ายหรือการบริโภคตามความจำเป็นพื้นฐานในระดับครัวเรือน ที่สำรวจได้จากผู้เรียน ที่เป็นประชากรที่ใช้ศึกษา คือ ผู้เรียนการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมหากเหล็ก ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2/2548 จำนวน 302 คน ตามตัวแปรที่ใช้วิเคราะห์ ดังนี้

$$w = i - (o + l + m) + l$$

i คือรายได้ทั้งหมดทุกประเภทที่ได้รับจากสมาชิกทุกคนในครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา ทั้งที่เป็นรายได้ที่ได้รับจากภายนอกครัวเรือนและรายได้จากผลผลิตการลงทุนภายในครัวเรือน

o คือ รายจ่ายตามความจำเป็นพื้นฐาน 14 ด้านของสมาชิกทุกคนในครัวเรือนในรอบปี

l คือรายจ่ายฟุ่มเฟือย ที่เกิดเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากรายจ่ายตามความจำเป็นพื้นฐานทั้ง 14 จปฐ. ของสมาชิกทุกคนในครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา

m คือ ทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตของครัวเรือนในรอบปี ประกอบด้วย (1) ที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง (2) เงินทุน ได้แก่เงินกู้ยืมเพื่อการผลิตและการประกอบอาชีพโดยเป็นเงินต้นและดอกเบี้ยในรอบปีที่จะต้องจ่ายคืนให้สถาบันการเงินหรือแหล่งเงินกู้ของสมาชิกทุกคนใน

ครัวเรือน (3) ค่าเครื่องจักรหรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่ใช้การผลิตโดยคำนวณเป็นมูลค่าเฉลี่ยของอายุการใช้งานต่อปี (4) ค่าจ้างแรงงานบุคคลภายนอกในการผลิตทุกประเภทในครัวเรือน

w คือความมั่งคั่งพอเพียงขั้นพื้นฐาน (sufficiency wealth) ของครัวเรือน ที่เป็นมูลค่าคงเหลือจากการผลิตและการบริโภคในครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา เป็นรายได้หรือมูลค่าของผลผลิตที่ได้รับทุกประเภท ของทุกคนในครัวเรือนหลังจากหักค่าใช้จ่ายจำเป็นพื้นฐานและมูลค่าทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตของครัวเรือน ถือเป็นความมั่งคั่งพอเพียงขั้นพื้นฐานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามกรอบความคิดของการวิจัย ซึ่งมี 3 ระดับ ได้แก่ 1) กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย 2) กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สมดุลกับรายจ่าย 3) กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย

3. การศึกษาความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน ในการพัฒนาความจำเป็นพื้นฐานในวิถีชีวิตและครัวเรือนให้ดีขึ้นและการศึกษาความต้องการเรียนรู้ ตามสาระการเรียนรู้ การศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้วิเคราะห์ตามความต้องการตามระดับความมั่งคั่งพอเพียง ซึ่งมีอยู่ 3 กลุ่ม ซึ่งการวิจัยได้พบว่า กลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในครัวเรือนที่มีระดับความมั่งคั่งพอเพียงขั้นพื้นฐานที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย ซึ่งมีอยู่ ร้อยละ 14.35 เป็นกลุ่มผู้เรียนที่ต้องการเรียนรู้มากที่สุด ถึง 34 สาระการเรียนรู้ รองลงมาได้แก่ผู้เรียนที่อยู่ในกลุ่มครัวเรือนที่มีระดับความมั่งคั่งพอเพียงขั้นพื้นฐานที่มีรายได้สมดุลกับรายจ่าย ที่มีอยู่ร้อยละ 28.24 มีความต้องการเรียนรู้ 31 สาระการเรียนรู้ ส่วนผู้เรียนที่อยู่ในกลุ่มครัวเรือนที่มีระดับความมั่งคั่งพอเพียงขั้นพื้นฐานที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายที่มีมากถึงร้อยละ 57.41 กลับมีความต้องการเรียนรู้น้อยที่สุดคือ 23 สาระการเรียนรู้ใน 8 หมวดวิชา

4. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้กำหนดกรอบการวิจัยที่จะพัฒนาหลักสูตรเฉพาะ โครงสร้างและองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร 14 องค์ประกอบ ได้แก่ชื่อหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน ระยะเวลาเรียน รหัสรายวิชา การประเมินตีค่าตามจปฐ. และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การประเมินผลการเรียน การแนะแนวניתตติตามผลผู้เรียน และค่าน้ำหนักความรู้และหน่วยกิต ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรระยะสั้น(พ.ศ. 2549) ของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการความจำเป็นพื้นฐานในวิถีชีวิตผู้เรียนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสาระการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2544 ในครั้งนี้ เป็นการพัฒนาหลักสูตรเฉพาะ โครงสร้างและองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร 14 องค์ประกอบ ได้แก่ชื่อหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สาระการเรียรู้ มาตรฐานการเรียรู้ รูปแบบการจัดการเรียรู้ สื่อการเรียนการสอน ระยะเวลาเรีย รัศรายวิชา การประเมินค่าตาม จปฐ. และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การประเมินผลการเรีย การแนะแนวทิศตติตามผลผู้เรีย และค่าน้ำหนักความรู้และหน่วยกิตเท่านั้น สถานศึกษาและครูผู้สอนต้องนำหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการที่พัฒนาขึ้นมาไปจัดทำคู่มือเรียและรายละเอียดอื่น ๆ เพิ่มเติมตามที่ผู้วิจัยและกรรมการพิจารณาหลักสูตร ได้กำหนดไว้ใน โครงสร้างและในแต่ละองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร รวมทั้งครูผู้สอน จะต้องคัดเลือกหลักสูตรที่ได้รับการอนุมัติไปทดลองใช้จัดการเรียการสอนจริงกับกลุ่มผู้เรีย โดยต้องมีการประเมินผลการใช้หลักสูตรและนำผลการประเมินการใช้หลักสูตรมาพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. สถานศึกษา ควรจัดให้มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในรูปแบบของหลักสูตรระยะสั้น โดยมีการบูรณาการแบบสหวิทยาการหรือบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระการเรียในหลาย ๆ หมวดวิชาในช่วงชั้นอื่น ๆ เพิ่มเติมตามที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้มีการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรีย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษา

3. สถานศึกษา ควรมอบหมายให้คณะกรรมการวิชาการของสถานศึกษา และครูผู้สอน นำหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนาจากผลการวิจัยในครั้งนี้ ไปจัดทำคู่มือเรีย และจัดทำรายละเอียดอื่น ๆ ของเนื้อหาในแต่ละรายวิชาเพิ่มเติมตามความเหมาะสมได้ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร หลังจากมีการนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียการสอน และมีการประเมินผลการใช้หลักสูตรแล้วพบว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

4. สถานศึกษา ควรแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการใช้หลักสูตรที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาในครั้งนี้ เพื่อจะได้นำผลของการประเมินการใช้หลักสูตร มาเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาหลักสูตรของสถานศึกษาเพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ในระยะต่อไป

ศูนย์ทำเงินกลุ่มแม่กลอง, กลุ่ม. การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของ
เครือข่ายในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อยกระดับการศึกษาของ
ประชากรวัยแรงงาน. กลุ่มศูนย์ทำเงินแม่กลอง, 2549.

การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน
เพื่อยกระดับการศึกษาของประชากรวัยแรงงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการ
และรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเกี่ยวกับเครือข่าย
และนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของศูนย์บริการการศึกษานอก
โรงเรียนอำเภอเกี่ยวกับเครือข่าย ใช้กรอบแนวคิดตามแนวทางทฤษฎีเชิงระบบ (Systems Approach)
ประกอบด้วย 1. ปัจจัย (Input) ศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การกำหนดแนวทางการวิจัย
ปฏิบัติการ (Action Research) การประสานงานหน่วยงานเครือข่าย การประชุมชี้แจงผู้บริหาร
ผู้นำและผู้ที่เกี่ยวข้อง 2. กระบวนการ (Process) การศึกษาสภาพการบริหารจัดการและความ
ต้องการการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเกี่ยวกับเครือข่าย
3. ผลผลิต (Output) กำหนดรูปแบบการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษานอกโรงเรียน
ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเกี่ยวกับเครือข่าย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก
แบบสอบถาม ประกอบด้วย ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ เจ้าหน้าที่งาน
จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ พนักงานราชการ ครูศูนย์การ
เรียนชุมชน และหน่วยงานเครือข่ายในพื้นที่ตำบลนำร่องของกลุ่มศูนย์ทำเงินถิ่นแม่กลอง จำนวน
516 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงาน
การศึกษานอกโรงเรียน ครูศูนย์การเรียนชุมชน และผู้แทนเครือข่ายของพื้นที่ตำบลนำร่อง
ของกลุ่มศูนย์ทำเงิน ถิ่นแม่กลอง

สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

สภาพการดำเนินงานของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเกี่ยวกับเครือข่าย
แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ เครือข่ายเป็นผู้ร่วมจัดการศึกษานอกโรงเรียน และเครือข่าย
เป็นผู้สนับสนุนการจัดการศึกษานอกโรงเรียน สำหรับกรณีที่เครือข่ายเป็นผู้จัดดำเนินการเอง
โดยศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเป็นผู้สนับสนุนบางส่วน ขณะนี้เครือข่ายยังไม่มี
ความพร้อมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน มีประเด็นข้อค้นพบดังนี้

1. การบริหารจัดการศึกษา

1.1 การสร้างความเข้าใจร่วมกัน

1) *ด้านนโยบายของหน่วยงาน* พบว่า เครือข่ายส่วนใหญ่มีนโยบายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรม และงบประมาณที่จัดไว้ในส่วนของการศึกษา เครือข่ายส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการร่วมจัดการศึกษานอกโรงเรียน ทั้งในแง่ของการสนับสนุนงบประมาณ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ หรือในแง่ของการเป็นวิทยากรเข้าร่วมจัดกิจกรรม การช่วยประชาสัมพันธ์งาน กศน. และการจัดหากลุ่มเป้าหมายเข้ารับการพัฒนา

2) *ด้านการใช้ทรัพยากรร่วมกัน* พบว่า เครือข่ายส่วนใหญ่ มีความพร้อมในการส่งเสริม/สนับสนุนการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ทั้งในด้านงบประมาณ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ บุคลากร และข้อมูลสารสนเทศ แต่ขีดจำกัดบางประการของหน่วยงาน เช่น เวลาภารกิจที่จัดตรงกันทำให้ไม่สามารถสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนได้เต็มที่

3) *ด้านขีดจำกัดในการดำเนินงาน* พบขีดจำกัดในการดำเนินงานของเครือข่ายแตกต่างกันไป เช่น บุคลากรขาดความเข้าใจในงาน กศน. ขาดงบประมาณ ขีดจำกัดจากกลุ่มเป้าหมายที่ไม่พร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งภาระเบียดบังข้อบังคับของหน่วยงานบางประการที่ไม่เอื้อต่อการบริหารจัดการ เช่น ระเบียบการเงิน เป็นต้น

4) *ด้านผลประโยชน์จากการดำเนินงาน* พบว่าเครือข่ายส่วนใหญ่พร้อมให้การสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน ตนเองและผลประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะด้านกลุ่มเป้าหมาย

1.2 การกำหนดความต้องการส่งเสริมสนับสนุน

พบว่าเครือข่ายส่วนใหญ่ต้องการได้รับการสนับสนุนด้านการพัฒนาอาชีพเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยต้องการรับการสนับสนุนด้านวิทยากรสอนวิชาชีพ การพัฒนาทักษะชีวิตด้านต่าง ๆ และต้องการให้ส่งเสริมในด้านความรู้ความเข้าใจและการบริหารจัดการงานการศึกษานอกโรงเรียน

1.3 การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน

พบว่าเครือข่ายส่วนใหญ่ยังไม่มีมีการดำเนินการร่วมกันในรูปแบบคณะกรรมการ มีความเห็นด้วยที่จะมีการทำงานร่วมกันในรูปแบบคณะกรรมการมีการกำหนดความต้องการร่วมกัน และการบันทึกในข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ไว้เป็นหลักฐานในการปฏิบัติงานจะทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพขึ้น

2. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

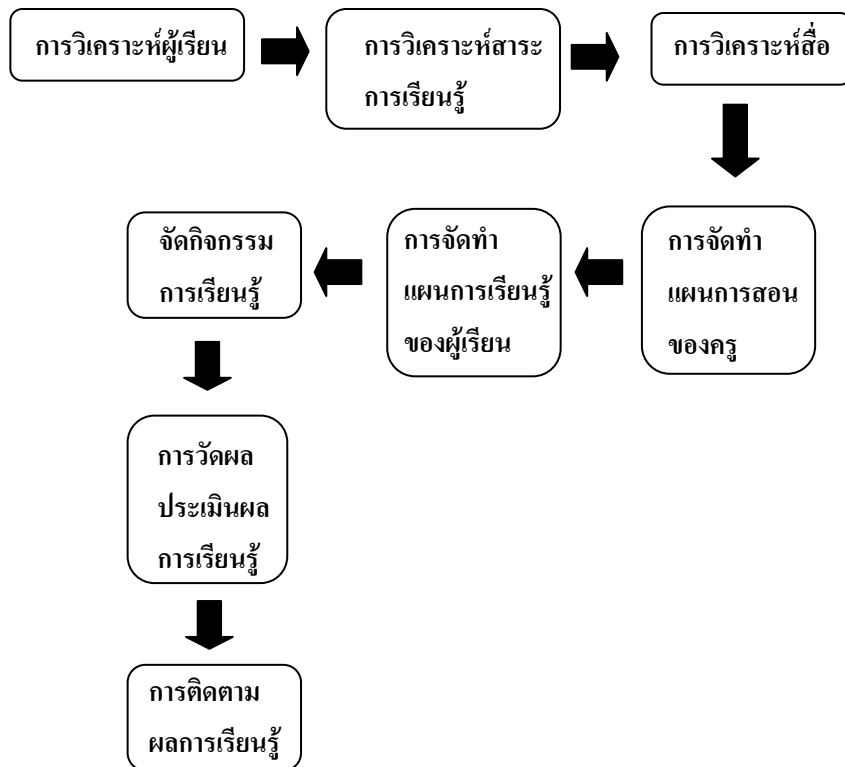
2.1 การกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายอยากเรียนรู้ การสร้างความใฝ่รู้

พบว่าเครือข่ายส่วนใหญ่ ต้องการให้มีการกระตุ้นกลุ่มเป้าหมาย โดยการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ และใช้เทคโนโลยีเพื่อดึงดูดความสนใจ ต้องดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุมพื้นที่ มีการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในทุกกิจกรรม และหลักสูตรการจัดกิจกรรมควรมีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายควรมีการเตรียมความพร้อมให้กับครูและนักเรียน เพื่อร่วมกันออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังเห็นด้วยว่าควรร่วมกันให้ความช่วยเหลือผู้เรียนตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน

2.2 การออกแบบวิธีการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน

พบว่าเครือข่ายส่วนใหญ่เห็นว่า การจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนควรจัดในรูปแบบการมีส่วนร่วม เน้นการปฏิบัติจริง บูรณาการการเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวผู้เรียน

โดยใช้รูปแบบการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ดังนี้ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยวิธีพบกลุ่ม การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ โดยวิทยากรให้ความรู้ ศึกษาดูงาน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โดยการเข้าค่าย การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนโดยวิธีการให้ความรู้ ฝึกทักษะการจัดเวทีและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเครือข่ายเห็นด้วยกับการออกแบบการเรียนรู้ตามขั้นตอนต่อไปนี้

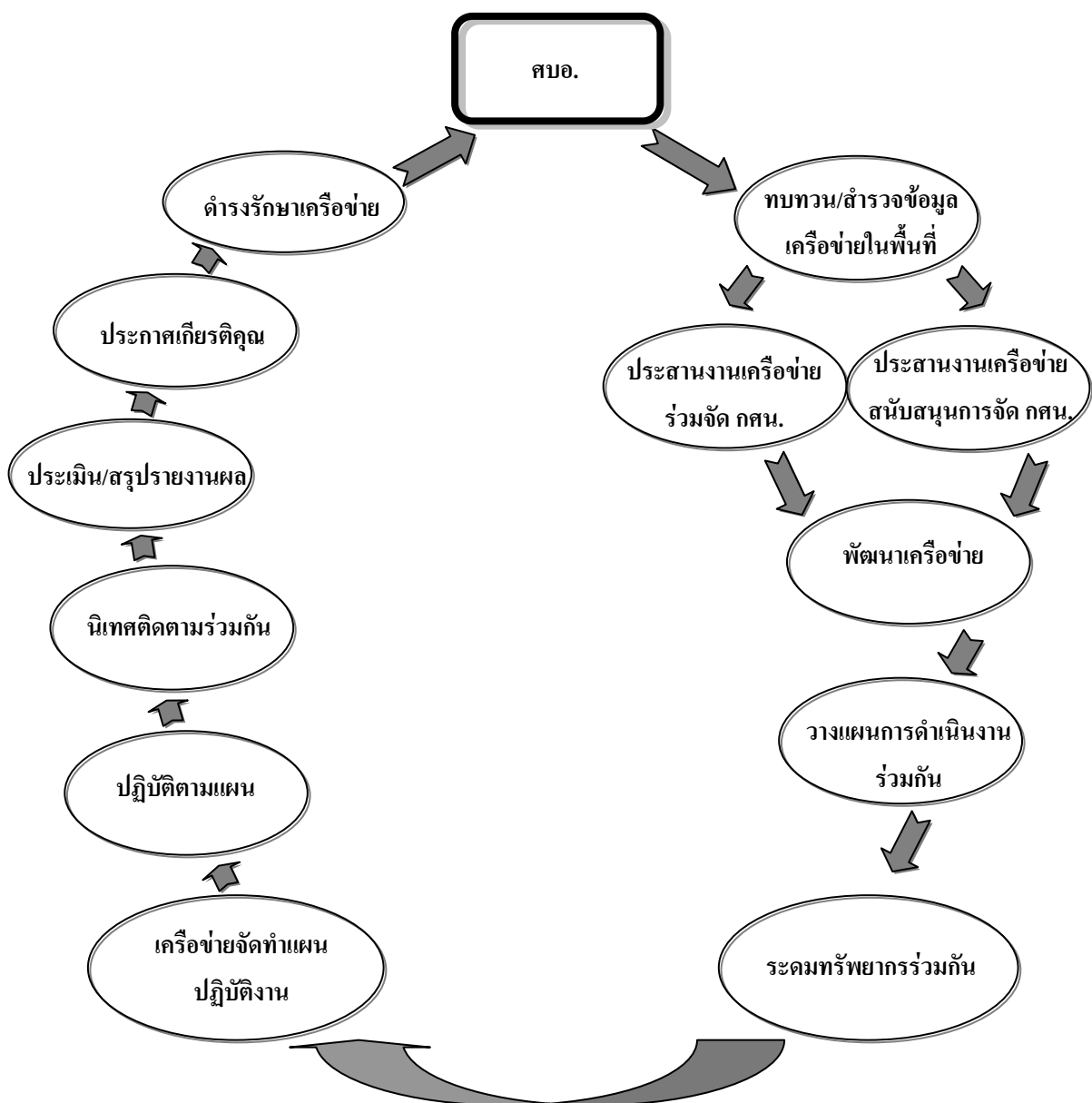

2.3 วิธีประเมินผลการเรียนรู้

พบว่า เครื่องข่ายส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการประเมินผลกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ควรใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ตามสาระของหลักสูตรและกิจกรรม จัดให้มีการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ และมีการประเมินเทียบระดับการศึกษา

3. รูปแบบการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอทับเครือข่าย

จากการวิเคราะห์ของคณะผู้วิจัย โดยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม ได้สรุปแบบ (Model) ดังนี้

ดร.สนอง โลหิตวิเศษ และคณะ. สรุปผลรายงานวิจัย เรื่อง การจัดการศึกษา
เทียบเท่าเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย สำนักบริหารงาน
การศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2550.

บริหารโครงการวิจัยโดยสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน
ได้รับการสนับสนุนจากองค์การ UNESCO BANGKOK

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอัตราการสำเร็จการศึกษาของการศึกษา
เทียบเท่า (การจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544)
ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ระหว่างปีการศึกษา 2546-
2548 2) ศึกษาอัตราการศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาในระบบของนักศึกษาการศึกษานอก
โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ปีการศึกษา 2546-2548 3) ศึกษาผลกระทบ
ของการจัดการศึกษาเทียบเท่าที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และ 4) จัดทำข้อเสนอแนะ
และปัจจัยที่ช่วยปรับปรุงคุณภาพของการจัดการศึกษาเทียบเท่าในปัจจุบัน

วิธีการวิจัยเป็นการศึกษาเอกสาร ฐานข้อมูลทะเบียนนักศึกษา สัมภาษณ์ จัดทำสนทนากลุ่ม
ใช้แบบสำรวจและแบบสอบถาม รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มแบบหลายขั้นตอน
(Multi-stage Random Sampling) ประกอบด้วย นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนจำนวน 1,378 คน
ผู้เรียนจบ กศน. จำนวน 1,321 คน ครู กศน. จำนวน 545 คน ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ กศน. จำนวน 37
คน ผู้นำชุมชน จำนวน 174 คน และ ผู้ประกอบการ จำนวน 154 คน ตลอดจนสถาบันการศึกษาใน
ระบบระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษา รวม 265 แห่ง

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. อัตราการสำเร็จการศึกษานอกโรงเรียนในเวลา 4 ภาคเรียน ในระดับประเทศ รวมทุก
ระดับ ร้อยละ 29.81 ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 19.77 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 26.01
และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 34.07 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์การมีประสิทธิภาพการศึกษา
เทียบเท่า ($\geq 33\%$) อัตราการออกกลางคันภายใน 4 ภาคเรียนทุกระดับการศึกษา ร้อยละ 14.17
ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 31.37 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์การมีประสิทธิภาพการศึกษาเทียบเท่า ($\leq 25\%$)
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 20.99 และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 6.69 อัตราการ
คงอยู่ของนักศึกษา เวลา 4-6 ภาคเรียน รวมทุกระดับ ร้อยละ 27.84 ระดับประถมศึกษา ร้อยละ
24.51 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 27.24 และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 28.84

2. อัตราการศึกษาต่อสถาบันการศึกษาในระบบระหว่างปีการศึกษา 2548-2549
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 7.73 และระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษา ร้อยละ 14.83

ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเทียบเท่า ซึ่งกำหนดในการวิจัยครั้งนี้ไว้ (อัตราการศึกษาต่อ \geq 25%)

3. การศึกษาเทียบเท่ามีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในระดับสูงทั้งในระดับชุมชน และระดับบุคคล ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจในระดับบุคคล มีต่อบุคลากร กศน. ผู้เรียน บิดา มารดา/ผู้ปกครอง นายจ้างและผู้ประกอบการ ผลกระทบต่อชุมชนในเรื่องการเพิ่มคุณค่าทาง เศรษฐกิจ การประหยัดทุนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสร้างงานและรายได้ การมีส่วนร่วม ในการจัดการเศรษฐกิจชุมชน ผลกระทบทางสังคมในระดับบุคคล มีต่อ ครู กศน. ผู้เรียนและผู้จบ กศน. ในระดับชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การพัฒนาทักษะทางสังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ และความสามารถในการอ่านและ เขียน

4. ข้อเสนอแนะและปัจจัยเพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษา เทียบเท่า ประกอบด้วย 1) การปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยกำหนด ความมุ่งหมายของหลักสูตรให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย กำหนดเนื้อหา รายวิชา และ วิธีการศึกษาให้มีความเหมาะสมในการศึกษาด้วยตนเอง 2) การพัฒนาคุณภาพครูด้านวิชาการ และเทคนิคการสอน ทั้งโดยหน่วยงาน โดยตัวครูเองและกำหนดคุณสมบัติของครู 3) การปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของการบริหาร ใน 4 ด้าน ได้แก่ 4.1 ด้านวิชาการ พัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการดำเนินงาน ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพสื่อการเรียน การสอน ระบบการนิเทศ และระบบสารสนเทศ พัฒนาระบบและกลไกในการประกันคุณภาพผล การดำเนินงาน ได้แก่ ระบบและกลไกที่มีประสิทธิผลในการประเมิน อัตรา สาเหตุ และแนวทาง แก้ไข เกี่ยวกับการจบ การออกกลางคัน และการศึกษาต่อระบบและกลไกการติดตามผู้เรียนจบ กศน. ทั้งในส่วนของผู้ทำงาน อัตราการคงอยู่ในงาน และความก้าวหน้าในอาชีพ ระบบและกลไก ในการติดตามผู้ศึกษาต่อ และความสามารถในสาขาวิชาที่ศึกษาต่อ 4.2 ด้านการบริหาร งบประมาณ ควรวิเคราะห์ต้นทุนต่อหัวที่แท้จริง 4.3 ด้านการบริหารงานทั่วไป จัดระบบการ บริหารงานและบริหารเวลา ยึดหลักการมีส่วนร่วม มีเวลาพักผ่อน บรรยากาศที่ผ่อนคลาย 4.4 ด้านการบริหารงานโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน การเข้ามามีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร ด้วยการทำ SWOT analysis 2) ทบทวน ปรัชญา วิสัยทัศน์ และนโยบายสำนัก และศูนย์ 3) กำหนดยุทธศาสตร์ แนวทางการดำเนินงาน และแผนปฏิบัติการ 4) กำหนดให้มีระบบและกลไกการบริหารการศึกษาที่มีคุณภาพและ ประสิทธิภาพภายใต้หลักธรรมาภิบาล หลักการใช้ชุมชนเป็นฐาน และ 5) ปรับโครงสร้างองค์กร โครงสร้างงาน โครงสร้างตำแหน่ง โครงสร้างค่าตอบแทน และโครงสร้างระบบสารสนเทศ

คำสำคัญ (ภาษาไทย) การศึกษาเทียบเท่า การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ การศึกษานอกโรงเรียนขั้นพื้นฐาน การศึกษาผู้ใหญ่ขั้นพื้นฐาน การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ การศึกษาตลอดชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาต่อเนื่อง

1. ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2547 : 8) อธิบายไว้ว่า “การศึกษาเทียบเท่าเป็นการศึกษาทางเลือก ซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่ไม่ได้เข้าสู่ระบบโรงเรียน ให้มีโอกาสได้เรียนรู้และได้ใบรับรองคุณวุฒิ ซึ่งเทียบเท่าการศึกษาในระบบโรงเรียนที่มีอยู่ ทั้งสายสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา” ส่วนการเทียบเท่า (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน. 2547 : 5) หมายถึง การนำคุณวุฒิไปใช้ประโยชน์ การเทียบเท่าเพื่อสิทธิบางอย่าง เช่น เพื่อรับราชการทหาร เพื่อการอุปสมบท เพื่อการสมัครรับเลือกตั้ง หรือการเทียบเท่าเพื่อสิทธิทุกประการ ซึ่งเป็นการนำไปใช้ทุกอย่าง รวมทั้งการศึกษาต่อ

ประเทศไทยได้มีการจัดการศึกษาเทียบเท่ามา ตั้งแต่ ปี 2483 จนถึงปัจจุบัน โดยเริ่มตั้งแต่ระดับการอ่านออกเขียนได้ มาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีหลักสูตรและรูปแบบการจัดการศึกษาต่างกันไปตามจุดเน้นการพัฒนาในแต่ละช่วงเวลา ปัจจุบัน การศึกษาเทียบเท่าได้แก่ การจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มี 3 ระดับชั้น คือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 3 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นหมวดวิชาพื้นฐาน ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ กลุ่มที่ 2 เป็นหมวดวิชาประสบการณ์ ประกอบด้วยพัฒนาสังคมและชุมชน พัฒนาทักษะชีวิต 1 และ 2 และ กลุ่มที่ 3 เป็นหมวดวิชาพัฒนาอาชีพและกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้เรียนจะต้องลงทะเบียนเรียนตลอดหลักสูตรมีระยะเวลา 4 ภาคเรียน แต่ละภาคเรียนมีระยะเวลา 20 สัปดาห์ ผู้เรียนมีวิธีการเรียน 4 วิธี คือ เรียนจากกลุ่ม เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนจากการเสริมความรู้ และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาเทียบเท่าประกอบด้วยกลุ่มต่างๆ จากทุกภาคส่วนของประเทศ เช่น กลุ่มเด็ก สตรี ผู้ต้องขัง แรงงาน คนพิการ ทหารเกณฑ์ ผู้สูงอายุ เกษตรกร ชาวเขา ผู้นำท้องถิ่น ชาวสลัม คนไทยมุสลิม ผู้ปฏิบัติศาสนกิจ ผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้วไม่มีโอกาสได้เรียนต่อในระบบโรงเรียน คนไทยในต่างประเทศ นักเรียนในระบบโรงเรียน และกลุ่มพิเศษอื่น ๆ กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้สามารถจะได้รับการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ไปพร้อมกับการได้เพิ่มระดับการศึกษาจากโปรแกรมการศึกษาเทียบเท่า การศึกษาเทียบเท่าจึงเป็นการศึกษาทางเลือกสำหรับคนที่พิจารณาแล้วว่าวิธีการศึกษาเหมาะสมกับสภาพของตนเอง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันจะนำการพัฒนาสังคมไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) และสังคมแห่งความรู้ (Knowledge-based Society) การศึกษาเทียบเท่านอกจากจะเป็นโอกาสที่สองของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทาง

การศึกษาแล้ว การศึกษาทางเลือกยังมีความสำคัญในฐานะเป็นการศึกษาทางเลือกสำหรับประชาชนในระบบการศึกษาไทยในปัจจุบัน

อุทัย คุลยเกษม (2548 : 96) กล่าวว่า “การได้รับโอกาสทางการศึกษา สำหรับประชาชนที่พลาดหรือพลัดพรากจากการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้ว นับว่า การศึกษานอกโรงเรียนมีคุณูปการต่อคนเหล่านี้ ต่อการสร้างสรรค์คนดีให้สังคม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศที่มีศักยภาพเพิ่มขึ้นไม่น้อย” จากการติดตามผลผู้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ระหว่างปีงบประมาณ 2544-2546 (กลุ่มแผนงาน. 2548 : 4) พบว่า นักศึกษากิจการศึกษานอกโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาต่อ และเพิ่มวุฒิทางการศึกษาให้สูงขึ้น คณะผู้ติดตามมีข้อเสนอด้านนโยบายเชิงปฏิบัติว่า ควรให้ความสำคัญมากที่สุดกับการศึกษาพื้นฐานเพราะเป็นกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับประโยชน์ตรงตามจุดมุ่งหมายของตนเอง

การศึกษาเทียบเท่าจึงนับว่ามีความสำคัญและเป็นความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ การศึกษาเรื่องประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการจัดการศึกษา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ปัญหาการออกกลางคัน (Drop out) หรือการเข้า-ออก อย่างไม่ต่อเนื่องของผู้เรียน ส่งผลต่อความสูญเสียทั้งในด้านตัวผู้เรียนและส่วนรวม อัตราการจบของผู้เรียนสะท้อนประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา ซึ่งพิจารณาจากจำนวนผู้จบการศึกษาเปรียบเทียบกับทรัพยากรที่ใช้ไป ทั้งในส่วนของทรัพยากรที่วัดเป็นเงินได้และสิ่งที่วัดเป็นเงินไม่ได้ เช่น เวลา นอกจากนี้ ยังสะท้อนถึงประสิทธิผลของการจัดการศึกษา ซึ่งเกิดจากปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก เช่น ตัวผู้เรียนเองที่ไม่มีเวลา ต้องทำงานหนัก มีหน้าที่รับผิดชอบทางครอบครัว ข้อจำกัดในด้านผู้จัด ข้อจำกัดในเรื่องครู และงบประมาณที่รัฐสนับสนุน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการการศึกษาเทียบเท่า และส่งผลกระทบต่อมาตรฐานการศึกษา เนื่องจากข้อมูลเบื้องต้นพบว่าผู้เรียน โปรแกรมการศึกษาเทียบเท่าส่วนใหญ่มุ่งศึกษาต่อเพื่อให้ได้วุฒิเพิ่มขึ้น การศึกษาอัตราการเรียนต่อจึงเป็นการสะท้อนมาตรฐานคุณภาพการศึกษาหรือคุณภาพของผู้เรียน เมื่อเทียบกับการศึกษาในระบบโรงเรียน

เป้าหมายของการศึกษาเทียบเท่า เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและมีทางเลือกในการศึกษาต่อได้อย่างหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความสามารถในการพัฒนาอาชีพ ให้มีโอกาสสร้างอาชีพให้ตนเองได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางการพัฒนาของรัฐบาลในปัจจุบันที่มุ่งเน้นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ให้คนในท้องถิ่นสามารถสร้างงานให้ตนเอง (Self-employment) และสอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางเศรษฐศาสตร์ที่มองว่ามนุษย์คือทุนในสังคมที่มีบทบาทสำคัญ ในฐานะที่เป็นทรัพยากรสำคัญในการเพิ่มผลิตภาพทางการผลิต จึงให้ความสำคัญในการพัฒนา

คุณภาพของมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์มีผลิตภาพหรือมีความสามารถในการผลิตเพิ่มขึ้น โดยวิธีการที่สำคัญคือ การให้การศึกษาและการฝึกอบรม (Education and Training) การได้รับสารสนเทศ (Information) การพัฒนาสุขภาพ (Health) และการเพิ่มพูนประสบการณ์ (Experience) อันเนื่องมาจากการมีเพิ่มขึ้น การย้ายงาน อายุ และการย้ายถิ่น เป็นต้น เป้าหมายดังกล่าวมีความครอบคลุมเป้าหมายของการจัดการศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ และมีเจตคติที่ถูกต้อง และครอบคลุมเป้าหมายในมุมมองผู้ประกอบการ ซึ่งต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ มีทักษะในด้านต่างๆ เช่น ด้านภาษา ด้านคอมพิวเตอร์ ด้านความสามารถในการคิดและการนำเสนอ ตลอดจนเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม จึงสรุปได้ว่าการดำเนินการของการจัดการศึกษาเทียบเท่า โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความคิด สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ มีทักษะในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ มีคุณธรรมและจริยธรรม เป็นผู้ที่สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ นับเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม

จากประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการศึกษาเกี่ยวกับอัตราสำเร็จทางการศึกษา อัตราการศึกษาต่อ ตลอดจนผลกระทบของการจัดการศึกษาเทียบเท่าต่อผู้เรียน ผู้ประกอบการ ชุมชน และสังคม เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงประสิทธิภาพของการดำเนินการจัดการศึกษาและการพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาของการจัดการศึกษาเทียบเท่า

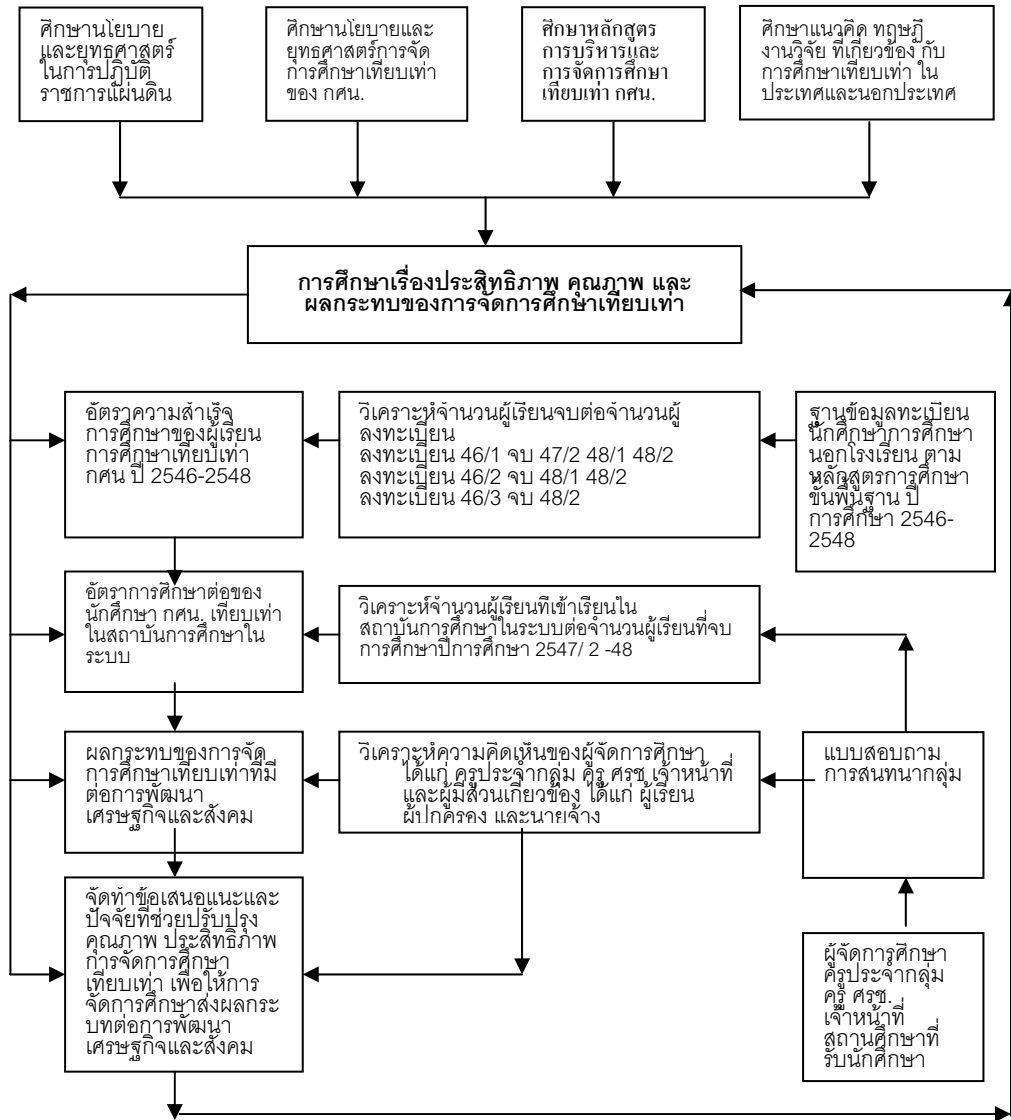
องค์การ Unesco Bangkok, Thailand จึงให้การสนับสนุน สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ จัดทำโครงการวิจัยเรื่อง Equivalency Programmes for Promotion of Lifelong Learning

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตราการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและปลาย ระหว่างปีการศึกษา 2546-2548
2. เพื่อศึกษาอัตราการศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาในระบบของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ปีการศึกษา 2546-2548
3. เพื่อศึกษาผลกระทบของการจัดการศึกษาเทียบเท่าที่มีต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ
4. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะและปัจจัยที่ช่วยปรับปรุงคุณภาพของการจัดการศึกษาเทียบเท่าในปัจจุบัน

3. แนวคิดทฤษฎี/กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้มีกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย โดยสรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย ใช้ระเบียบการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ การวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์ฐานข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ จากแบบสอบถาม แบบสำรวจ และการสนทนากลุ่ม แล้วทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบและสังเคราะห์ในภาพรวม โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประชากรและ กลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบ การศึกษาเทียบเท่า หลักสูตรและวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 การศึกษาเทียบเท่าของต่างประเทศ และที่เข้ามาดำเนินการในประเทศไทย ประสิทธิภาพ และคุณภาพของการจัดการศึกษาเทียบเท่า ผลงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวทางในการวิจัย

ประชากร ประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งประเทศ รวม 76 จังหวัด ประกอบด้วย ระดับสถานศึกษา ได้แก่ 1. ผู้จัดการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ครูศูนย์การเรียน ครูประจำกลุ่ม ที่ดำเนินงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียนขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนทั่วประเทศ 2. ผู้รับบริการการศึกษา ได้แก่ นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษานอกโรงเรียน และ 3. ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถานประกอบการหรือนายจ้าง และผู้นำชุมชน สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่นักศึกษา กศน. ไปศึกษาต่อทั่วประเทศ และแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ฐานข้อมูลโปรแกรมระบบงานทะเบียนนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ปีการศึกษา 2546-2548

กลุ่มตัวอย่าง ฐานข้อมูลทะเบียนนักศึกษาทั่วประเทศระดับสถานศึกษา จังหวัด และประเทศ การจัดทำสันทนาการกลุ่มประกอบด้วย 1. กลุ่มผู้เรียน ผู้จบ และผู้ไม่จบ 2. กลุ่มครู เจ้าหน้าที่ และวิทยากรหรือครูสอนเสริม และ 3. กลุ่มผู้ประกอบการ ผู้บริหารสถานศึกษา และเจ้าหน้าที่ ใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ประกอบด้วย นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนจำนวน 1,378 คน ผู้เรียนจบ กศน. จำนวน 1,321 คน ครู กศน. จำนวน 545 คน ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ กศน. จำนวน 37 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 174 คน และ ผู้ประกอบการ จำนวน 154 คน ใช้แบบสำรวจสำรวจข้อมูลจาก สกอ. สถานศึกษา กศน. 67 แห่ง และสถาบันการศึกษาในระบบระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษา รวม 265 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วย 1. แบบสำรวจ มีจำนวน 4 ชุด ประกอบด้วย 1) แบบสำรวจจำนวนนักศึกษาลงทะเบียน สำเร็จการศึกษา จากฐานข้อมูลโปรแกรมทะเบียนนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน 2) แบบสำรวจจำนวนนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนที่ศึกษาต่อ จากสถานศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน 3) แบบสำรวจจำนวนและสภาพนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนที่กำลังศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาในระบบ และ 4) แบบสำรวจ สกอ. (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา) 2. แบบสอบถาม มีจำนวน 6 ชุด ประกอบด้วย

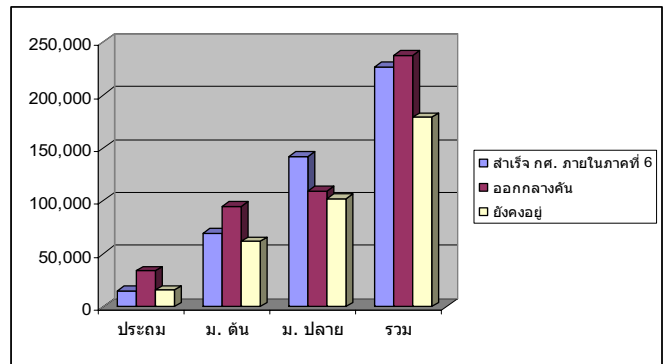
1) แบบสอบถามนักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียน 2) แบบสอบถามผู้จบการศึกษาออกโรงเรียน
 3) แบบสอบถามครู กศน. 4) แบบสอบถามเจ้าหน้าที่ และผู้บริหารสถานศึกษาการศึกษาออก
 โรงเรียน 5) แบบสอบถามผู้ประกอบการ และ 6) แบบสอบถามผู้นำชุมชน 3. แบบบันทึกการ
 สันทนาการ มีจำนวน 3 ชุด ประกอบด้วยแบบบันทึกการสันทนาการสำหรับ 1. กลุ่มผู้เรียน
 ผู้จบ และผู้ไม่จบ 2. กลุ่มครู เจ้าหน้าที่ และวิทยากรหรือครูสอนเสริม และ 3. กลุ่มผู้ประกอบการ
 ผู้บริหารสถานศึกษา และเจ้าหน้าที่ คำถามเป็นแบบปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูล การประเมินคุณภาพของผู้เรียนจบการศึกษาเทียบเท่า ใช้เกณฑ์ผล
 การจัดการศึกษาเทียบเท่า (GED--General Education Development) ของประเทศสหรัฐอเมริกา
 ค.ศ. 2000-2004 อัตราการศึกษาต่อ ≥ 25 % ระดับการพัฒนาตน และระดับความพึงพอใจของ
 ผู้ประกอบการในระดับมาก การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาเทียบเท่าในส่วนของ
 ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ วิเคราะห์จากอัตราการจบ ≥ 33 % อัตราการออกกลางคัน
 ≤ 25 % อัตราการศึกษาต่อ ≥ 25 % ระดับการพัฒนาตนและระดับความพึงพอใจของ
 ผู้ประกอบการในระดับมาก (2006 : http://www.nrsweb.org/reports/congress_report.aspx)

5. สรุปผลการวิจัย ผลการวิจัยสรุปได้ 5 ประเด็น ดังนี้

1. อัตราการสำเร็จการศึกษา อัตราการออกกลางคัน และ อัตราการคงอยู่ ของนักศึกษา
 เข้าเรียนปีการศึกษา 2546-2547/1 สำเร็จการศึกษาภายใน 2548/2

จำนวนผู้ลงทะเบียน ปีการศึกษา 2546 ภาคเรียนที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2547
 ภาคเรียนที่ 1 รวมเป็นเวลา 3 ภาคเรียน มีจำนวนผู้ลงทะเบียนเรียนรวมทุกระดับ 642,701 คน
 เป็นระดับประถมศึกษา 64,116 คน มัธยมศึกษา
 ตอนต้น 225,355 คน และมัธยมศึกษาตอนปลาย
 353,229 คน จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา ภายในปี
 การศึกษา 2547 มีจำนวนรวม 74,463 คน จำแนกเป็น
 ระดับประถมศึกษา 3,986 คน มัธยมศึกษาตอนต้น
 24,971 คน และมัธยมศึกษาตอนปลาย 96,632 คน
 สำเร็จการศึกษา ในปีการศึกษา 2548 รวมจำนวน

151,874 คน จำแนกเป็นระดับประถมศึกษา 10,891 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 44,351 คน
 และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 96,632 คน จำนวนนักศึกษาออกกลางคัน รวมทุกระดับ 237,409
 คน จำแนกเป็นระดับประถมศึกษา 33,524 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 94,657 คน และระดับ
 มัธยมศึกษาตอนปลาย 109,228 คน จำนวนนักศึกษายังคงอยู่ นักศึกษายังคงศึกษาต่ออยู่รวม

178,955 คน อยู่ในระดับประถมศึกษา 15,715 คน มัธยมศึกษาตอนต้น 61,377 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 101,863 คน

อัตราการสำเร็จการศึกษา จากตาราง 1 ในเวลา 4-6 ภาคเรียน โดยรวม 3 ระดับ ร้อยละ 35.22 **อัตราการออกกลางคัน** ร้อยละ 36.94 **อัตราการคงอยู่** ร้อยละ 27.84 ระดับประถมศึกษา อัตราการจบต่ำสุด ที่ร้อยละ 23.20 อัตราการออกกลางคันสูงสุด ที่ร้อยละ 52.29 อัตราการคงอยู่ต่ำสุด ที่ร้อยละ 24.51 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อัตราการจบ ที่ร้อยละ 30.76 อัตราการออกกลางคันที่ร้อยละ 42.00 และอัตราการคงอยู่ที่ร้อยละ 27.24 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อัตราการจบสูงสุด ที่ร้อยละ 40.24 อัตราการออกกลางคันต่ำสุด ที่ร้อยละ 30.92 และอัตราการคงอยู่ต่ำสุด ที่ร้อยละ 28.84 รายละเอียด ดังตาราง 1

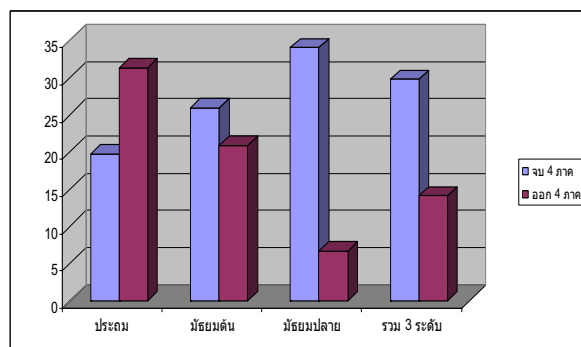
ตาราง 1 อัตราการสำเร็จการศึกษาและการออกกลางคัน ของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เข้าเรียนปีการศึกษา 2546-2547/1 สำเร็จภายใน 2548/2

ระดับการศึกษา	ร้อยละ นศ. เรียนจบ				ร้อยละ นศ.ออกกลางคัน				ร้อยละ	
	4 ภาคเรียน	5 ภาคเรียน	6 ภาคเรียน	รวม 4-6 ภาค	4 ภาคเรียน	5 ภาคเรียน	6 ภาคเรียน	รวม 4-6 ภาค	นศ. คงเหลือ	รวม
ประถมศึกษา	19.77	2.75	0.68	23.20	31.37	19.89	1.03	52.29	24.51	100.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	26.01	3.96	0.80	30.76	20.99	19.12	1.89	42.00	27.24	100.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย	34.07	5.12	1.06	40.24	6.69	22.69	1.54	30.92	28.84	100.00
รวม 3 ระดับ	29.81	4.47	0.93	35.22	14.17	21.16	1.61	36.94	27.84	100.00

ที่มา ประมวลผลจาก 65 จังหวัด และ กทม.1-4 รวมจำนวน 793 สถานศึกษา ฐานข้อมูลโปรแกรมระบบงานทะเบียนนักศึกษา กศน IT

อัตราการสำเร็จการศึกษา ภายใน 4 ภาคเรียน

รวม 3 ระดับร้อยละ 29.81 ระดับประถมศึกษาต่ำสุด ร้อยละ 19.77 มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 26.01 มัธยมศึกษาตอนปลายสูงสุด ร้อยละ 34.01 **อัตราการออกกลางคัน ภายใน 4 ภาคเรียน** ระดับประถมศึกษาสูงสุด ร้อยละ 31.37 มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 20.99 และมัธยมศึกษาตอนปลายต่ำสุด ร้อยละ 6.69

2. อัตราการเรียนต่อสถาบันการศึกษาในระบบ ปีการศึกษา 2548-2549 ของนักศึกษาเข้าเรียนปีการศึกษา 2546-2547/1 สำเร็จการศึกษาภายใน 2548/2

อัตราการเรียนต่อสถาบันการศึกษาในระบบ จากตาราง 2 ปีการศึกษา 2548-2549 นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน เข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาในระบบโดยเฉลี่ยรวม ร้อยละ 12.49 โดยเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 7.73 และระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 14.83 ในปีการศึกษา 2548 มีนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาในระบบร้อยละ 21.72 โดยเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 11.90 ระดับ

อุดมศึกษาร้อยละ 26.58 ในปีการศึกษา 2549 มีนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเข้าศึกษาต่อร้อยละ 7.56 โดยเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 7.73 และในระดับอุดมศึกษาร้อยละ 14.83 อัตราการศึกษาต่อในปี 2548 มีค่าสูงกว่าในปี 2549 มากเกือบ 3 เท่า โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาและภาพรวม

ตาราง 2 อัตราการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษาปีการศึกษา 2548-2549 ภาพรวมทั้งประเทศ

ปีการศึกษาที่ศึกษาต่อ	จำนวนผู้จบในปี กศ. ก่อนเข้าศึกษาต่อ		จำนวนนักศึกษาเข้าศึกษาต่อ		ร้อยละของ นศ. ศึกษาต่อ		
	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	มัธยมปลาย	อุดมศึกษา	มัธยมปลาย	อุดมศึกษา	รวม
2548	2,748	5,545	327	1,474	11.90	26.58	21.72
2549	5,092	10,404	279	892	5.48	8.57	7.56
รวม 2 ปี	7,840	15,949	606	2,366	7.73	14.83	12.49

สถาบันและสาขาวิชาที่นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเข้าศึกษาต่อ

สถาบันการศึกษาที่รายงานนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนที่ศึกษาต่ออยู่ในสถาบันมีทั้งหมด 265 สถาบัน ประกอบด้วย 1. วิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ จำนวน 236 สถาบัน คิดเป็นร้อยละ 89.06 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 10 สถาบัน คิดเป็นร้อยละ 3.77 3. มหาวิทยาลัยปิตุภพของรัฐ มีจำนวน 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 2.64 4. มหาวิทยาลัยราชมนฑล มีจำนวน 6 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 2.26 5. มหาวิทยาลัยเอกชน มี 4 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 1.51 และ 6. โรงเรียนอาชีวศึกษาของรัฐ มีน้อยที่สุด 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.75

สถาบันการศึกษา ที่นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนไปศึกษาต่อในระดับ ระดับ ปวช. ปวส. และปริญญาตรี เรียงตามลำดับ ได้แก่ 1. วิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ สูงสุด ร้อยละ 65.25 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏ ร้อยละ 27.75 3. มหาวิทยาลัยเอกชน ร้อยละ 3.73 4. มหาวิทยาลัยของรัฐ ร้อยละ 1.79 5. มหาวิทยาลัยราชมนฑล ร้อยละ 1.17 และ 6. โรงเรียนอาชีวศึกษาของรัฐ น้อยที่สุด ร้อยละ 0.29 สาขาวิชาที่ศึกษาต่อ เรียงตามลำดับ คือ 1. บริหารธุรกิจ ร้อยละ 28.29 ส่วนใหญ่อยู่ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยราชมนฑล ตามลำดับ 2. วิศวกรรม ร้อยละ 27.99 ในสถาบัน วิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยราชมนฑล มหาวิทยาลัยเอกชน โรงเรียนอาชีวศึกษาของรัฐ และ มหาวิทยาลัยของรัฐ ตามลำดับ 3. ศิลปกรรม ร้อยละ 10.54 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยของรัฐ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน มหาวิทยาลัยเอกชน และโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ตามลำดับ 4. มนุษย์และสังคมศาสตร์ ร้อยละ 10.01 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยราชมนฑล ตามลำดับ 5. เกษตรกรรม ร้อยละ 7.93 ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยราชมนฑล และมหาวิทยาลัยของรัฐ ตามลำดับ 6. วิทยาศาสตร์กายภาพ ร้อยละ 7.53 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ วิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ มหาวิทยาลัยของรัฐ และ

เอกชน ตามลำดับ 7. สาขาวิชาสหวิทยาการ ร้อยละ 5.35 ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ มหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 8. ครุศาสตร์ ร้อยละ 1.56 9. วิทยาศาสตร์สุขภาพและชีวภาพ ร้อยละ 0.18 10. สถาปัตยกรรม ร้อยละ 0.15

สถาบันที่นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนไปศึกษาต่อ ในระดับปริญญาตรี เรียงตามลำดับ ได้แก่ 1. มหาวิทยาลัยราชภัฏ สูงสุด ร้อยละ 76.25 2. มหาวิทยาลัยเอกชน ร้อยละ 10.97 3. มหาวิทยาลัยของรัฐ ร้อยละ 4.74 4. วิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ ร้อยละ 4.59 และ 5. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ร้อยละ 3.45 สาขาวิชาที่ศึกษาต่อ เรียงตามลำดับ ได้แก่ 1. ศิลปกรรม ร้อยละ 29.57 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 2. มนุษย์และสังคมศาสตร์ ร้อยละ 26.96 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ตามลำดับ 3. บริหารธุรกิจ ร้อยละ 23.04 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยราชชมงคล วิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ และมหาวิทยาลัยของรัฐ ตามลำดับ 4. วิทยาศาสตร์กายภาพ ร้อยละ 10.86 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 5. ครุศาสตร์ ร้อยละ 3.94 6. สหวิทยาการ ร้อยละ 3.13 7. วิศวกรรม ร้อยละ 1.57 8. วิทยาศาสตร์สุขภาพและชีวภาพ 9. เกษตรกรรม ร้อยละ 0.45 และ 10. สถาปัตยกรรม ร้อยละ 0.02

สถาบันการศึกษาที่นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเข้าศึกษาต่อระดับ ปวช. และ ปวส. เรียงตามลำดับ ได้แก่ 1. วิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐ สูงสุด ร้อยละ 96.56 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏ ร้อยละ 2.72 3. มหาวิทยาลัยของรัฐ ร้อยละ 0.27 4. โรงเรียนอาชีวศึกษาของรัฐ ร้อยละ 0.44 สาขาวิชาที่ศึกษาต่อ เรียงตามลำดับ ได้แก่ 1. วิศวกรรม สูงสุด ร้อยละ 41.61 2. บริหารธุรกิจ ร้อยละ 31.01 3. เกษตรกรรม ร้อยละ 11.79 4. สหวิทยาการ ร้อยละ 6.49 และ 5. วิทยาศาสตร์ กายภาพ ร้อยละ 5.81

3. ผลกระทบของการจัดการศึกษาเทียบเท่าต่อเศรษฐกิจและสังคม

1. ผลทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 1.1 ผลทางเศรษฐกิจระดับบุคคล ได้แก่ 1.1.1 ผู้จัดการศึกษา มีรายได้จากการทำงานตามเกณฑ์บัญชีเงินเดือนข้าราชการพลเรือน แม้จะเป็นรายได้ที่ไม่มากนักแต่ช่วยให้มีความมั่นคงทางการงานและทางการเงินในระดับหนึ่ง ทำให้สามารถวางแผนทางการเงินเพื่อใช้ในการพัฒนาตน และการดำรงชีวิตในปัจจุบันและในอนาคตได้ โดยมีเป้าหมายชัดเจนมากขึ้น 1.1.2 ผู้เรียน ผู้ปกครอง และนายจ้างและผู้ประกอบการ ประหยัดค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางการศึกษาของผู้เรียนและผู้ปกครอง การมีความสามารถในการทำงานเพิ่มขึ้น การมีโอกาสในการทำงานและได้รับรายได้ระหว่างเรียน การมีทักษะในการจัดการ

เศรษฐกิจของตนเองและของครอบครัวเพิ่มขึ้น และการสนองความต้องการของผู้ประกอบการ

1.2 ผลทางเศรษฐกิจระดับชุมชน ได้แก่ 1.2.1 การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ เกิดผลทางเศรษฐกิจผ่านผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา โดยทำให้เป็นผู้ที่มีทักษะในการทำงาน มีความสามารถในการทำงานที่เป็นระบบและสามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ที่เป็นปัจจัยสำคัญอย่างมากในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในสังคม 1.2.2 การประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดหลักสูตรการศึกษารุ่นพื้นฐาน การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของประชาชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโดยการจัดการศึกษาเทียบเท่า เป็นวิธีการที่กระทำได้อย่างกระจายทั่วถึงและประหยัดงบประมาณของรัฐอย่างมาก เนื่องจากรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณต่อหัวผู้เรียนในระดับการศึกษารุ่นพื้นฐาน 1.2.3 การสร้างงานและสร้างรายได้ในระบบเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดกิจกรรมและผลทางเศรษฐกิจหลายประการ กิจกรรมและผลที่เกิดขึ้นในเบื้องต้นคือการทำงานของครูและเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน การมีรายได้จากการทำงาน และการมีรายจ่ายของนักศึกษาในระหว่างการศึกษาซึ่งตามหลักการทางเศรษฐศาสตร์การใช้จ่ายของครู เจ้าหน้าที่ และนักศึกษาจะก่อให้เกิดการใช้จ่ายเงินต่อกันเป็นทอด ๆ ทำให้เกิดตัวคูณ (multiplier) ซึ่งส่งผลให้เกิดการสร้างรายได้กระจายเพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจโดยเฉพาะในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน และเป็นที่พักอาศัยของครูและเจ้าหน้าที่ ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า การจัดการศึกษานอกโรงเรียนในปีการศึกษา 2546 – 2547 สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจไทยในช่วงเวลาหนึ่งเป็นจำนวนถึง 7,890,433,583 – 11,513,059,818 บาท 1.2.4 การมีส่วนร่วมในการจัดการเศรษฐกิจชุมชน ส่งผลต่อเศรษฐกิจระดับชุมชนในด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการเศรษฐกิจชุมชน ทั้งตามความคิดเห็นของนักศึกษา กศน. และผู้เรียนจบ กศน. โดยเฉพาะในด้านการมีความเข้าใจ และยอมรับความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจชุมชน (อาทิ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ วิชากิจชุมชน) เพิ่มขึ้น

2. ผลกระทบทางสังคม ประกอบด้วย 2.1 ผลกระทบทางสังคมระดับบุคคล ได้แก่ 2.1.1 ครูและเจ้าหน้าที่การศึกษานอกโรงเรียน เกิดการพัฒนา ในด้านการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้านการสร้างความมั่นใจ และด้านความภูมิใจในตนเอง 2.1.2 ผลกระทบทางสังคมของผู้เรียน และผู้สำเร็จการศึกษา เกิดการพัฒนาในด้านการพัฒนาคุณภาพและโอกาสในการศึกษา ด้านความพร้อมและความสามารถในการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาทักษะทางสังคมและคุณลักษณะต่าง ๆ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านการพัฒนาจิตสำนึกด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ด้านการมีความภาคภูมิใจในคุณค่าของตน 2.2 ผลทางสังคมระดับชุมชน การจัดการศึกษานอกโรงเรียนได้ส่งผลกระทบต่อสังคมระดับชุมชนหลายประการ ดังนี้

2.2.1 การพัฒนาการมีส่วนร่วมในสังคม กลุ่มผู้นำชุมชน ครอบครัว และเพื่อนบ้านเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และมีการทำกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและแพร่หลาย 2.2.2 การพัฒนาทักษะคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม ผู้เรียน ผู้สำเร็จการศึกษา และประชาชนบางกลุ่มในชุมชนที่เป็นที่ตั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน มีการพัฒนาทักษะและคุณภาพชีวิตโดยรวมได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งส่งผลให้ปัญหาสังคมลดลงในระดับหนึ่ง ตลอดจนส่งผลให้ประชาชนในชุมชนมีพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อคุณภาพของการดำรงชีวิต 2.2.3 การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิต ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษามีทักษะในการเรียนรู้ มีการจัดเวลาเพื่อใช้ในการเรียนในระบบการศึกษานอกโรงเรียน โดยสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้โดยสะดวก ได้กระตุ้นให้บุคคลในครอบครัวและเพื่อนบ้านที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบมีแรงจูงใจที่จะศึกษาในระบบการศึกษาเทียบเท่ามากขึ้น ทำให้สังคมเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากขึ้น 2.2.4 การพัฒนาอัตราการอ่านออกเขียนได้ การจัดการศึกษาเทียบเท่าของประเทศไทยในช่วงปีที่ผ่านมา นับเป็นวิธีการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของประชาชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ ได้กระจายอย่างทั่วถึงมากกว่าการจัดการศึกษาในระบบในปีการศึกษา 2548 – 2549 มีนักศึกษาที่กำลังศึกษาในหลักสูตรต่าง ๆ รวมเป็นจำนวนมากกว่า 4 ล้านคน เป็นนักศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานประมาณร้อยละ 50 การจัดการศึกษาเทียบเท่าจึงเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาระดับการอ่านออกเขียนได้ (Literacy rate) ของประชาชนกลุ่มที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน

4. ความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาเทียบเท่า

4.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ กศน. ครู กศน. ผู้จบ กศน. และผู้เรียน กศน. เกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยสรุปแต่ละด้านประกอบด้วย

หลักสูตร กศน. มีคุณภาพโดยรวมในระดับดี โดยมีคุณภาพในระดับปานกลาง ในบางด้านตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างบางส่วน คือ เจ้าหน้าที่ กศน. บางคนมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กศน. มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับนักศึกษานอกโรงเรียนในระดับปานกลาง ผู้จบ กศน. บางคนมีความคิดเห็นว่าเนื้อหารายวิชาสามารถพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ ความสามารถได้ในระดับปานกลาง ในขณะที่นักศึกษา กศน. บางคนมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาวิชาที่มีมากเกินไป/เวลาเรียนน้อย และความเหมาะสมของเนื้อหาในการศึกษาด้วยตนเอง มีคุณภาพในระดับปานกลาง

ครู ผู้เรียน และสื่อการเรียนการสอนของ กศน. มีคุณภาพโดยรวมในระดับพอใช้ โดยมีประเด็นสำคัญ คือ ครูส่วนหนึ่งขาดคุณลักษณะด้านความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และด้านความรู้เกี่ยวกับวิชาครู ครูบางคนยังใช้อุปกรณ์โสตน้อย ศูนย์ กศน. มีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และการพัฒนาระบบสารสนเทศในระดับปานกลาง ผู้เรียนขาดความพร้อมในการเรียน โดยมีการขาดเรียนบ่อยเนื่องจากมีภาระในการทำงาน ไม่มีพื้นฐานความรู้เพียงพอ มีปัญหาด้านการอ่านการเขียน

การบริหารจัดการของ กศน. มีประสิทธิภาพโดยรวมในระดับพอใช้ โดยมีประสิทธิภาพในระดับมาก ในการบริหารจัดการในบางด้าน แต่ในด้านของการบริหารจัดการส่วนใหญ่จะมีประสิทธิภาพในระดับที่แตกต่างกันในด้านย่อย อาทิ มีปัญหาน้อยในการจัดสถานที่พบกลุ่ม ในกรณีวัด โรงเรียน บ้านครู บ้านผู้เรียน และบริษัท แต่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานในระดับพอใช้ ในด้านการจัดสถานที่พบกลุ่ม ในกรณีของการพบกลุ่มที่ศูนย์ กศน. อบต. ห้องสมุด การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพในระดับพอใช้ที่สำคัญ คือ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ที่ไม่ใช่ห้องสมุดประชาชน/ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การพัฒนาระบบสารสนเทศ และการจัดประชุมพัฒนาประสิทธิภาพของการนิเทศ และการอบรมบุคลากรในการนิเทศ

4.2 ข้อเสนอแนะด้านความสามารถ และคุณลักษณะสำคัญที่ผู้จบ กศน. ควรปรับปรุง

ข้อเสนอแนะด้านความสามารถและคุณลักษณะสำคัญที่ผู้จบ กศน. ควรปรับปรุงตามความคิดเห็นของผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่เป็นข้อเสนอแนะด้านการพัฒนา “ความสามารถในการทำงาน” โดยเฉพาะด้านคุณลักษณะในการทำงาน ด้านความรู้ทางวิชาการเพื่ออาชีพ (อาทิ ภาษาอังกฤษ การบัญชี ฯลฯ) ด้านทักษะปฏิบัติและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (การใช้คอมพิวเตอร์ ทักษะในการทำงาน) รองลงมาเป็น “คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ” (ด้านกริยา มารยาท และการแต่งกาย) “ด้านมนุษยสัมพันธ์” (การปฏิบัติตน) “ด้านคุณธรรมจริยธรรม” (ในส่วนของ การนำไปปฏิบัติ) และ “ด้านความคิดสร้างสรรค์” (ในส่วนของ การนำไปปฏิบัติ) ตามลำดับ ในขณะที่ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ได้เสนอแนะให้ผู้จบ กศน. ปรับปรุงตนโดยเน้นความสำคัญในประเด็นที่คล้ายคลึงกัน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ “ความสามารถและคุณลักษณะด้านความสามารถในการทำงาน” รองลงมาเป็น “คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม” “ด้านบุคลิกภาพ” “ด้านมนุษยสัมพันธ์” และ “ด้านความคิดสร้างสรรค์” ตามลำดับ

4.3 ข้อเสนอแนะที่ กศน. ควรเน้น/ปรับปรุง

ผู้ประกอบการและผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เสนอสิ่งที่ กศน. ควรเน้น/ปรับปรุงในประเด็นและการเน้นความสำคัญที่ใกล้เคียงกัน รวม 5 ด้าน คือ 1. “ด้านหลักสูตร” โดยเสนอให้

“จัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต/อาชีพในท้องถิ่น” และ “จัดหลักสูตรให้เน้นวิชาการมากขึ้น” โดยการเพิ่มเนื้อหาสาระทางวิชาการ และจำนวนชั่วโมงสอน และ “เน้นการจัดหลักสูตรให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต” (เน้นการอยู่ร่วมกันในสังคม) 2. “ด้านวิธีการสอน” โดยใช้วิธีการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ/ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียน พร้อมกับเน้นการผลิตสื่อการเรียนการสอนเพื่อช่วยนักศึกษาที่ไม่มีเวลาเข้าชั้นเรียนได้ การเน้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้โดยจัดเวลาในการทำกิจกรรมให้เหมาะสม 3. “ด้านผู้สอน” โดยให้ความสำคัญในการเพิ่มจำนวนและคุณภาพของผู้สอนให้มากขึ้น 4. “ด้านคุณภาพผู้เรียน/ผู้จบ” โดยเน้นด้านความสามารถด้านการใช้คอมพิวเตอร์และการสื่อสารที่ทันสมัย ด้านความสามารถ/ทักษะปฏิบัติงาน/พัฒนางาน/ประยุกต์ใช้ในงาน และด้านความสามารถ/ทักษะด้านการใช้ภาษา คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ/ความรับผิดชอบ ตลอดจน 5. “ด้านการบริหารหลักสูตร” ในส่วนของการจัดเวลาเรียนและด้านสถานที่เรียนให้เหมาะสม

5. คุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาเทียบเท่า

5.1 คุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากการวิเคราะห์ผลการดำเนินการจัดการศึกษา

5.1.1 คุณภาพของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน พิจารณาจาก 5.1.1.1 คุณภาพด้านอัตราการศึกษาต่อ ผู้เรียนจบ กศน. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคุณภาพต่ำกว่าเกณฑ์การวิเคราะห์ในครั้งนี้อยู่ เนื่องจากอัตราการศึกษาต่อของผู้เรียนจบ กศน. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเฉลี่ยในปีการศึกษา 2548 – 2549 เท่ากับ 14.83% ซึ่งอยู่ในช่วง < 25% (เกณฑ์ขั้นต้นต้องมีอัตรา > 25%) 5.1.1.2 คุณภาพด้านระดับการพัฒนาตน นักศึกษา กศน. และผู้เรียนจบ กศน. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคุณภาพตามหลักเกณฑ์การวิเคราะห์ เนื่องจากระดับการพัฒนาตนของนักศึกษา กศน. และผู้เรียนจบ กศน. ซึ่งพิจารณาจากระดับผลกระทบของการศึกษานอกโรงเรียนต่อนักศึกษา กศน. และผู้เรียนจบ กศน. ทั้งในด้านความพร้อมและความสามารถในการเรียนรู้ ด้านคุณลักษณะทั่วไป และด้านคุณภาพชีวิต ส่วนใหญ่ส่งผลกระทบในระดับมาก 5.1.1.3 คุณภาพด้านระดับความพึงพอใจของผู้ประกอบการ ผู้เรียนจบ กศน. มีคุณภาพตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื่องจากผู้ประกอบการมีความพึงพอใจต่อแรงงานในสถานประกอบการที่จบ กศน. ในระดับมากในทุกด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการทำงาน ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านคุณลักษณะทั่วไป (บุคลิกภาพ มนุษยสัมพันธ์ และความคิดสร้างสรรค์)

5.1.2 ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน พิจารณาจากอัตราการจบ อัตราการออกกลางคัน อัตราการจบและการออกกลางคัน

5.1.2.1 อัตราการจบ

ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในระดับประเทศ กรณีพิจารณาอัตราการจบภายใน 4 ภาคเรียน การจัดการศึกษานอกโรงเรียนมีประสิทธิภาพ เฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (34.07%) (ตาราง 1 ตาราง 3) กรณีพิจารณาอัตราการจบภายใน 4-6 ภาคเรียน การจัดการศึกษานอกโรงเรียนมีประสิทธิภาพในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (40.24%) และในระดับการศึกษาพื้นฐานโดยรวมทั้ง 3 ระดับ (35.22%) (ตาราง 1)

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเทียบเท่าจากอัตราการจบ ภายใน 4 ภาคเรียน ระดับประเทศ จังหวัด และสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา

ผลการดำเนินงาน	ระดับการศึกษา	เกณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ	
		≥ 33%	< 33%
อัตราการจบระดับประเทศ	รวม		29.81%
	ประถม		19.77%
	ม.ต้น		26.01%
	ม.ปลาย	34.07%	
อัตราการจบระดับจังหวัด	รวม	19 จังหวัด (27.54%)	50 จังหวัด (72.46%)
	ประถม	7 จังหวัด (10.14%)	62 จังหวัด (89.86%)
	ม.ต้น	11 จังหวัด (15.94%)	58 จังหวัด (84.06%)
	ม.ปลาย	30 จังหวัด (43.48%)	39 จังหวัด (56.52%)
อัตราการจบระดับสถานศึกษา	รวม	296 สถานศึกษา (37.71%)	489 สถานศึกษา (62.29%)
	ประถม	175 สถานศึกษา (22.29%)	610 สถานศึกษา (77.71%)
	ม.ต้น	263 สถานศึกษา (33.50%)	522 สถานศึกษา (66.50%)
	ม.ปลาย	410 สถานศึกษา (52.23%)	375 สถานศึกษา (47.77%)

ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเทียบเท่าในระดับจังหวัด จากตาราง 3 พบว่า รวมทุกระดับ มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 27.54 (19 จังหวัด) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 72.46% (50 จังหวัด) ในระดับประถมศึกษา มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 10.14 (7 จังหวัด) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 89.86 (62 จังหวัด) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 15.94 (11 จังหวัด) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 84.06 (58 จังหวัด) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 43.48 (30 จังหวัด) และต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 56.52 (39 จังหวัด)

ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเทียบเท่าในระดับสถานศึกษา จากตาราง 3 พบว่า รวมทุกระดับ มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 37.71 (296 สถานศึกษา) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 62.29% (489 สถานศึกษา) ในระดับประถมศึกษา มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 22.29 (175 สถานศึกษา) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 77.71 (610 สถานศึกษา) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 33.50 (263 สถานศึกษา) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 66.50 (522 สถานศึกษา) ระดับ

มัธยมศึกษาตอนปลาย มีประสิทธิภาพร้อยละ 52.23 (410 สถานศึกษา) และต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 47.77 (375 สถานศึกษา)

5.1.2.2 อัตราการออกกลางคัน

ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเทียบเท่าในระดับประเทศ กรณีพิจารณาอัตราการออกกลางคันภายใน 4 ภาคเรียน การจัดการศึกษานอกโรงเรียน**มีประสิทธิภาพ**ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมเฉลี่ยทั้ง 3 ระดับการศึกษา (ตาราง 1 และ ตาราง 4) กรณีพิจารณาอัตราการออกกลางคันภายใน 4-6 ภาคเรียน การจัดการศึกษานอกโรงเรียน**ไม่มีประสิทธิภาพ**ในการจัดการศึกษาทุกระดับ (ตาราง 1)

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเทียบเท่าจากอัตราการออกกลางคัน ระดับประเทศ จังหวัด และสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา

ผลการดำเนินงาน	ระดับการศึกษา	เกณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ $\leq 25\%$	เกณฑ์ต่ำกว่าประสิทธิภาพ $\geq 25\%$
อัตราการออกกลางคันระดับประเทศ	รวม	14.17%	
	ประถม		31.37%
	ม.ต้น	20.99%	
	ม.ปลาย	6.69%	
อัตราการออกกลางคันระดับจังหวัด	รวม	41 จังหวัด (59.42%)	28 จังหวัด (40.58%)
	ประถม	17 จังหวัด (24.64%)	52 จังหวัด (75.36%)
	ม.ต้น	32 จังหวัด (46.38%)	37 จังหวัด (53.62%)
	ม.ปลาย	62 จังหวัด (89.86%)	7 จังหวัด (10.14%)
อัตราการออกกลางคันระดับสถานศึกษา	รวม	526 สถานศึกษา (67.01%)	259 สถานศึกษา (32.99%)
	ประถม	343 สถานศึกษา (43.69%)	442 สถานศึกษา (56.31%)
	ม.ต้น	454 สถานศึกษา (57.83%)	331 สถานศึกษา (42.17%)
	ม.ปลาย	627 สถานศึกษา (79.87%)	158 สถานศึกษา (20.13%)

ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเทียบเท่าในระดับจังหวัด จากตาราง 4 พบว่า รวมทุกระดับ มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 59.42 (41 จังหวัด) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 40.58% (28 จังหวัด) ในระดับประถมศึกษา มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 24.64 (17 จังหวัด) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 75.36 (52 จังหวัด) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 46.38 (32 จังหวัด) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 53.62 (37 จังหวัด) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 89.86 (62 จังหวัด) และต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 10.14 (7 จังหวัด)

ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาเทียบเท่าในระดับสถานศึกษา จากตาราง 4 พบว่า รวมทุกระดับ มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 67.01 (526 สถานศึกษา) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 32.99 (259 สถานศึกษา) ระดับประถมศึกษา มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 43.69 (343 สถานศึกษา) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 56.31 (442 สถานศึกษา) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสิทธิภาพ ร้อยละ

57.83 (454 สถานศึกษา) ต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 42.17 (331 สถานศึกษา) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประสิทธิภาพร้อยละ 79.87 (627 สถานศึกษา) และต่ำกว่าประสิทธิภาพ ร้อยละ 20.13 (158 สถานศึกษา)

5.1.2.3 ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาพิจารณาจาก “อัตรารอบ” และ “อัตรารอกกลางคัน”

การดำเนินการจัดการศึกษาระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายมี **ประสิทธิภาพ** ในกรณีของการวิเคราะห์อัตรารอบและอัตรารอกกลางคันภายใน 4 ภาคเรียน ทั้งนี้การดำเนินการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษามีประสิทธิภาพต่ำที่สุด ทั้งในด้านการพิจารณาจาก “อัตรารอบ” และ “อัตรารอกกลางคัน”

5.2 คุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากการวิเคราะห์สภาพการดำเนินการจัดการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ กศน. ครู กศน. ผู้จบ กศน. และนักศึกษา กศน. เกี่ยวกับการดำเนินการจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ว่า **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กศน. มีคุณภาพในระดับดี** ครู กศน. มีคุณสมบัติที่ดีโดยรวมในระดับมาก (ยกเว้นคุณสมบัติด้านความสามารถในด้านการถ่ายทอดความรู้ และการมีความรู้เกี่ยวกับวิชาครู ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้) แต่มีคุณภาพในด้านวิธีการสอนในระดับพอใช้ ผู้เรียน กศน. มีคุณภาพในระดับพอใช้ การบริหารจัดการศึกษาของ กศน. ในด้านการจัดสถานที่พบกลุ่มมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก และมีประสิทธิภาพในการบริหารด้านอื่น ๆ ในระดับพอใช้

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลในประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. ความเกี่ยวข้องระหว่างอัตรารอบ อัตรารอกกลางคันต่อ ระดับการพัฒนาตน ระดับความพึงพอใจของนายจ้างและผู้ประกอบการ กับคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาเทียบเท่า

1.1 อัตรารอกกลางคันต่อและคุณภาพการจัดการศึกษา

จากผลการวิเคราะห์ “อัตรารอกกลางคันต่อ” ของผู้เรียนจบ กศน. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งพบว่า การจัดการศึกษาเทียบเท่าของไทยยังไม่มีคุณภาพตามเกณฑ์การวิเคราะห์ในงานวิจัยครั้งนี้ แม้ว่าผู้สำเร็จการศึกษาส่วนหนึ่งมีความรู้เพียงพอที่จะศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาได้แต่มีอัตราที่ต่ำกว่าอัตรารอกกลางคันต่อของผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษาเทียบเท่า ในประเทศสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. 2000 – 2004 ซึ่งมีอัตรารอกกลางคันต่ออยู่

ในช่วง 25 – 30% ซึ่งน่าจะเป็นเพราะการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ได้มุ่งเน้นที่จะจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความสามารถในการพัฒนาตน โดยการเห็นคุณค่าและมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้ แสวงหาความรู้ในการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ไม่ใช่มุ่งจัดการศึกษาเพื่อศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา จึงมีการจัดการศึกษาที่ใช้เวลาในการเรียนวิชาการ น้อยกว่าการเรียนในระบบโรงเรียน ซึ่งส่งผลให้อัตราการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาดำกว่า 25%

1.2 ระดับการพัฒนาตนกับคุณภาพของผลการจัดการศึกษา

จากผลการวิเคราะห์คุณภาพของผลการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยพิจารณาจาก “ระดับการพัฒนาตน” พบว่า การจัดการศึกษาหลักสูตรขั้นพื้นฐานได้ส่งผลให้มีการพัฒนาผู้เรียน กศน. และผู้เรียนจบ กศน. ในระดับมาก ทั้งในด้านความพร้อมและความสามารถในการเรียนรู้ ด้านคุณลักษณะทั่วไปและด้านคุณภาพชีวิต ทั้งนี้โดยมีการพัฒนาด้านความพร้อมและความสามารถในการเรียนรู้ในส่วนของความคิดเห็นของครู กศน. ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ กศน. ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่มดังกล่าว มีความใกล้ชิดกับนักศึกษาและผู้เรียนจบ กศน. มากกว่าผู้นำชุมชน โดยเฉพาะในส่วนของรายละเอียด จุดเด่น จุดด้อย และสิ่งที่ควรปรับปรุงเกี่ยวกับความพร้อมและความสามารถในการเรียนรู้ของนักศึกษาและผู้เรียนจบ กศน. ซึ่งนักศึกษาและผู้เรียนจบ กศน. ส่วนใหญ่มีความโดดเด่นในเชิงวิชาการน้อยกว่าผู้ที่ศึกษาในระบบโรงเรียน

1.3 ระดับความพึงพอใจของนายจ้าง/ผู้ประกอบการกับคุณภาพของผลการจัดการศึกษา

จากการวิเคราะห์คุณภาพของผลการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยพิจารณาจาก “ระดับความพึงพอใจของผู้ประกอบการ” พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อความสามารถในการทำงานและคุณลักษณะของแรงงานที่ทำงานในสถานประกอบการที่เรียนจบ กศน. ในระดับมาก ทั้งในด้านความสามารถในการทำงาน ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านคุณลักษณะทั่วไป โดยมีความพึงพอใจในด้านมนุษยสัมพันธ์ในระดับสูงสุด รองลงมา คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ และด้านความสามารถในการทำงาน โดยเฉพาะในส่วนของความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อการเรียนรู้และเพื่อการทำงาน ซึ่งพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหลักสูตรและวิธีการสอนยังไม่สอดคล้อง เชื่อมโยงกับอาชีพ และยังขาดการฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในด้านความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานได้ตามที่ควรจะเป็น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลในส่วนของการศึกษาสภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียน และการเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

เกี่ยวกับคุณลักษณะที่นักศึกษา กศน. และผู้เรียนจบ กศน. ควรปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนข้อเสนอแนะที่ กศน. ควรเน้น/ปรับปรุงในการจัดการศึกษา

1.4 อัตราการจบ อัตราการออกกลางคัน และประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

จากผลการวิเคราะห์ “อัตราการจบ” การสำเร็จการศึกษาตามกำหนดเวลา พบว่า นักศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาที่เข้าศึกษาในภาคเรียนแรกของปีการศึกษา 2546 (2546/1) ภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2546 (2546/2) และภาคเรียนที่ 1 ของปีการศึกษา 2547 (2547/1) ทั้ง 3 รุ่นมีอัตราการจบตามกำหนด 4 ภาคเรียน ต่ำที่สุด โดยมีอัตราการจบต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในขณะที่มี “อัตราการออกกลางคัน” สูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ซึ่งสะท้อนว่าการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีประสิทธิผลสูงกว่าการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับประถมศึกษา ทั้งนี้เมื่อพิจารณาอัตราจบในภาพรวมทั้ง 3 ระดับ ทำให้การจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล ซึ่งเมื่อพิจารณาอัตราการจบในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่ามีอัตราไม่แตกต่างกับอัตราการจบของประเทศสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. 2000 – 2004 ซึ่งมีอัตราการจบ การรู้หนังสืออยู่ในช่วง 32 – 36% และการที่อัตราการจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ในอัตราสูง จากข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสอบถามพบว่า ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นหรือมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือในการที่จะเอาวุฒิไปสมัครงาน

การที่นักศึกษายกออกกลางคันในระดับประถมศึกษา โดยรวมมีอัตราสูงน่าจะเป็นเพราะนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ทำงานไปพร้อม ๆ กับการเรียนทำให้ขาดความพร้อมในการเรียนอันเนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ ซึ่งสาเหตุสำคัญคือ การขาดเรียน ขาดพื้นฐานความรู้ ไม่มีเวลา ทบทวน/ ทำงานที่คร่อมอบหมาย และการขาดสอบ และการที่นักศึกษายกออกกลางคันมีอัตราลดลงในการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย น่าจะเป็นเพราะนักศึกษาที่ยังคงอยู่ในการศึกษาระดับมัศึกษามีเป้าหมายชัดเจนและความมุ่งมั่นในการเรียนสูงกว่าในระดับประถมศึกษา โดยส่วนหนึ่งมีความต้องการใช้วุฒิในการสมัครงาน และในการศึกษาต่อในระดับ ปวช. ปวส. และระดับอุดมศึกษา

2. ผลกระทบของการจัดการศึกษาเทียบเท่า (การศึกษานอกโรงเรียน) ต่อเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน

2.1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

จากการวิเคราะห์ผลกระทบของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนต่อด้านเศรษฐกิจจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า จากการวิเคราะห์ผลกระทบต่อครูผู้สอนจาก

ข้อมูลที่ได้รับจากการสนทนากลุ่ม สรุปว่า ครูมีความมั่นคงทางการทำงานและการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างของครู กศน. ที่สรุปว่าครูมี**ปัญหา**น้อยในด้านการสอน การจัดการศึกษานอกโรงเรียนส่งผลต่อเศรษฐกิจระดับบุคคลโดยเฉลี่ยในระดับมาก ในกรณีของนักศึกษาและผู้เรียนจบ กศน. ทั้งในด้านการประหยัดค่าใช้จ่ายในการเรียน การพัฒนาความสามารถในการทำงานเพิ่มขึ้น การมีโอกาสในการทำงาน และได้รับรายได้ระหว่างเรียน การมีทักษะในการจัดการเศรษฐกิจของตนเองและของครอบครัวเพิ่มขึ้น และการสนองความต้องการของผู้ประกอบการ ในขณะที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยระดับชุมชนในด้านการประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสร้างงาน และสร้างรายได้ในระบบเศรษฐกิจ ทั้งนี้โดยส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจชุมชนตามความคิดเห็นของนักศึกษาและผู้จบการศึกษานอกโรงเรียน โดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สรุปว่าการศึกษาคือปัจจัยสำคัญอย่างมากเป็นลำดับแรกในการพัฒนาความสามารถในการทำงาน และการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน โดยเน้นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อผู้เรียนโดยตรงในด้านความสามารถในการทำงาน รายได้จากการทำงานและความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพการทำงานที่มีการเปลี่ยนแปลง และในระดับที่มากกว่าประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อชุมชน

2.2 ผลกระทบด้านสังคม

จากการวิเคราะห์ผลกระทบของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนต่อด้านสังคม พบว่า การจัดการศึกษานอกโรงเรียนส่งผลต่อด้านสังคมระดับบุคคลและครัวเรือน โดยเฉลี่ยในระดับมาก ในด้านความพร้อมและความสามารถในการเรียนรู้ การพัฒนาตนเองด้านความพร้อมและความสามารถในการเรียนรู้ได้ ซึ่งพบว่า ผลกระทบต่อความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนรู้โดยเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนายจ้างโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ต่อความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนรู้และเพื่อการทำงาน ซึ่งส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะการขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความชำนาญเฉพาะในด้านคอมพิวเตอร์ และความไม่เพียงพอของเครื่องคอมพิวเตอร์และสื่ออุปกรณ์การศึกษาอื่น ๆ ทั้งนี้โดยส่งผลกระทบต่อด้านการพัฒนาตนเองด้านคุณลักษณะและด้านคุณภาพชีวิตโดยเฉลี่ยในระดับมากในทุกด้านย่อยตามความคิดเห็นของนักศึกษา กศน. ผู้เรียนจบ กศน. ครู กศน. ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ กศน. และผู้นำชุมชน ในขณะที่ส่งผลด้านสังคมระดับชุมชนโดยเฉลี่ยในระดับมากในด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม โดยส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะปัญหาสังคมเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยและสถาบัน/

องค์กรต่าง ๆ ในชุมชนและเป็นปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับเจตคติและการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล การแก้ไขปัญหาสังคมจึงจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาในลักษณะขององค์รวม (Holistic) ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้โดยอาศัยการศึกษาแต่เพียงประการเดียว

3. คุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาเทียบเท่า (การศึกษานอกโรงเรียน) ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ กศน. ครู กศน. ผู้จบ กศน. และนักศึกษา กศน.

3.1 สภาพการจัดการศึกษากับคุณภาพของหลักสูตร

จากการวิเคราะห์คุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน จากความคิดเห็นโดยรวมของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ กศน. ครู กศน. ผู้จบ กศน. และนักศึกษา กศน. ซึ่งพบว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กศน. มีคุณภาพในระดับดี ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มซึ่งเป็นส่วนน้อยมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรยังมีคุณภาพในระดับพอใช้ในบางด้าน โดยผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ กศน. มีความเห็นว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กศน. มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับนักศึกษานอกโรงเรียนในระดับปานกลาง ผู้จบ กศน. มีความคิดเห็นว่าเนื้อหาวิชาสามารถพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ ความสามารถได้ระดับปานกลาง ในขณะที่นักศึกษา กศน. มีความคิดเห็นว่าเนื้อหาวิชามีมากเกินไป/เวลาเรียนน้อย และเนื้อหาเหมาะสมในการศึกษาด้วยตนเองในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่เกี่ยวข้องมีความคาดหวังจากการศึกษาแตกต่างกัน บางกลุ่มมองว่าการศึกษาคือการลงทุน บางกลุ่มมองว่าการศึกษาคือการบริโภค ในขณะที่บางกลุ่มมองว่าการศึกษาเป็นทั้งการลงทุนและการบริโภค จึงมีความคาดหวังจากหลักสูตรแตกต่างกัน

3.2 สภาพการจัดการศึกษากับคุณภาพครู

จากการวิเคราะห์ซึ่งพบว่า ครูมีคุณภาพในระดับดีด้านคุณลักษณะโดยรวม ยกเว้นคุณลักษณะด้านความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และด้านความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะเป้าหมายของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน คือการมุ่งให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน และการมุ่งพัฒนาคุณลักษณะและคุณภาพชีวิตของผู้เรียนมากกว่าการมุ่งเน้นทางวิชาการเพื่อการศึกษาต่อ ทำให้การกำหนดเงื่อนไขในการรับครูผู้สอนเปิดกว้างในการรับสมัครครูที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาที่หลากหลาย ไม่ได้ระบุเฉพาะผู้ที่มิวุฒิทางการศึกษาเท่านั้น นอกจากนี้ ผลการศึกษาพบว่าครูยังใช้อุปกรณ์โสตในการสอนระดับน้อย และศูนย์ กศน. ได้มีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ และการพัฒนาระบบสารสนเทศในระดับปานกลาง และมีอุปกรณ์/สื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพในระดับพอใช้ ทั้ง ๆ ที่เป็นกลไกสำคัญในการดำเนินการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะเงื่อนไขด้านสถานที่พบกลุ่มหลายแห่งไม่เหมาะสมในการติดตั้งอุปกรณ์โสต และอุปกรณ์สารสนเทศ

เงื่อนไขด้านบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ประจำในแต่ละศูนย์ มีจำนวนน้อย ตลอดจนความจำกัดในด้านงบประมาณเพื่อพัฒนาระบบอย่างต่อเนื่อง

3.3 สภาพการจัดการศึกษากับคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพหลักสูตร

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า ผู้เรียนมีคุณภาพในระดับพอใช้ ในขณะที่ผู้เรียนจบ กศน. มีคุณภาพตามเกณฑ์การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานใน “ด้านการพัฒนาตน” โดยเฉพาะในส่วนของ การพัฒนาคุณลักษณะและการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ “ด้านความพึงพอใจของนายจ้าง/ผู้ประกอบการ” ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานของ กศน. เป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพ โดยสามารถพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและสามารถสนองความต้องการของนายจ้าง/ผู้ประกอบการได้ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของ หลักสูตรซึ่งครู กศน. ผู้จบ กศน. และนักศึกษา กศน. มีความคิดเห็นตรงกันว่าหลักสูตร กศน. มีคุณภาพในระดับดี

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเทียบเท่า (การศึกษานอกโรงเรียน) ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่ กศน. ครู กศน. ผู้จบ กศน. นักศึกษา กศน. นายจ้าง/ผู้ประกอบการ และผู้นำชุมชน

4.1 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งพบว่า การดำเนินงานส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสถานที่ ด้านสื่ออุปกรณ์ การเรียนการสอน ด้านความไม่เพียงพอ และคุณภาพของครูและบุคลากร ด้านค่าตอบแทนครู และเจ้าหน้าที่ ตลอดจนด้านภาระงานซึ่งค่อนข้างมาก ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว สอดคล้องกับข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้เสนอแนะใน ประเด็นเดียวกันคือควร ปรับปรุงความสามารถและคุณลักษณะของผู้จบ กศน. ในด้าน ความสามารถและคุณลักษณะในการทำงาน ด้านบุคลิกภาพ และด้านความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งผล การวิเคราะห์สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะความสามารถและคุณลักษณะในการทำงาน และประเด็นต่าง ๆ ที่ควรจะได้รับ การปรับปรุงนั้นเป็นประเด็นที่มีความสำคัญทั้งต่อผู้เรียน ผู้ประกอบการ หรือผู้เกี่ยวข้อง หรือเป็น เป้าหมายหลักของผู้สมัครเข้าศึกษาในระบบการศึกษานอกโรงเรียน

4.2 ข้อเสนอแนะที่ กศน. ควรเน้น/ปรับปรุงในการจัดการศึกษา

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะที่กลุ่มตัวอย่างเสนอแนะให้ กศน. เน้น/ปรับปรุงในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนมากที่สุด คือ “ด้านความสามารถด้านการใช้คอมพิวเตอร์และการสื่อสารที่ทันสมัย” รองลงมาคือ “ความสามารถ/ทักษะปฏิบัติงาน/การพัฒนางาน/ประยุกต์ใช้ในงาน” “คุณลักษณะทั่วไป (การแต่งกาย มนุษยสัมพันธ์ อดทน)” “ความเป็นผู้นำ/ความรับผิดชอบ” “การจัดการสอนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต/อาชีพในท้องถิ่น” “ความสามารถ/ทักษะด้านการใช้ภาษา” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียน กศน. ส่วนใหญ่มีความมุ่งหมายเพื่อนำความรู้ ความสามารถไปใช้ในการทำงานและการดำรงชีวิตมากกว่าการมุ่งที่จะนำความรู้ไปใช้ในการศึกษาต่อ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนในปัจจุบัน

7. ข้อเสนอแนะและปัจจัยที่ช่วยปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาเทียบเท่า

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ลึก การสนทนากลุ่ม และการศึกษาเอกสารและงานวิจัยได้ข้อสรุปว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความสามารถในการพัฒนาตนในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ได้รับความพึงพอใจจากผู้ประกอบการเพิ่มขึ้น มีความสามารถศึกษาต่อในอัตราสูงขึ้น ทำให้อัตราผู้สำเร็จการศึกษากำหนดเวลาสูงขึ้น อัตราการลาออกกกลางคันลดลง และมีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาเพิ่มขึ้น โดยใช้งบประมาณจำนวนเท่าเดิมหรือน้อยลง ประกอบด้วย ความเหมาะสมของหลักสูตร คุณภาพและความสามารถของผู้บริหาร คุณภาพ ความสามารถและความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียน คุณภาพและความพร้อมของสถานที่เรียนและอุปกรณ์การศึกษา การบริหารหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนความเหมาะสมของงบประมาณที่ได้รับจัดสรรเพื่อจัดการศึกษา

เพื่อช่วยในการปรับปรุงคุณภาพ และประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาเทียบเท่า จึงมีข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

ข้อเสนอแนะและปัจจัยที่ช่วยปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาเทียบเท่า

1. การปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของหลักสูตร

- 1.1 การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย
- 1.2 การกำหนดเนื้อหาสาระวิชาและวิธีการศึกษาให้มีความเหมาะสมในการศึกษาด้วยตนเอง

2. การพัฒนาคุณภาพครูด้านวิชาการและด้านเทคนิคการสอน

2.1 การพัฒนาคุณภาพครูโดยหน่วยงาน

2.2 การพัฒนาคุณภาพครูโดยตนเอง

3. การปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของการบริหาร

3.1 การบริหารคุณภาพทางวิชาการ

3.2 การบริหารงบประมาณ

3.3 การบริหารงานทั่วไป

3.4 การบริหารงานโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน

1. การปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของหลักสูตร

1.1 การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

จากผลการศึกษาวิจัยในส่วนของประสิทธิภาพที่พบว่า “การออกกลางคัน” ของผู้เรียนอยู่ในอัตราสูง ในขณะที่ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับคุณภาพของการศึกษาในส่วนของ “อัตราการศึกษาต่อ” ซึ่งพบว่า การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของผู้สำเร็จการศึกษาอยู่ในอัตราสูง และจากข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องวิถีชีวิต/อาชีพในชุมชน สะท้อนว่าหลักสูตรที่ กศน. ใช้ในปัจจุบันอาจจะไม่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนบางกลุ่ม โดยอาจเป็นหลักสูตรที่ไม่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต หรืออาจจะเป็นหลักสูตรที่ยากเกินไปสำหรับผู้เรียนบางกลุ่ม ในขณะที่ผู้เรียนส่วนหนึ่งเข้าศึกษาในระบบการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ผู้บริหารหน่วยงาน หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จึงควรทบทวนปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 3 ระดับ ให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จำนวนรายวิชา เนื้อหารายวิชา และจำนวนเวลาที่ใช้ในการสอน แต่ละวิชา

1.2 การกำหนดเนื้อหาวิชาและวิธีการศึกษาให้มีความเหมาะสมในการศึกษด้วยตนเอง

จากผลการศึกษาที่พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ทั้งในส่วนของ “อัตราการจบ” อยู่ในระดับต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และ “อัตราการออกกลางคัน” ซึ่งอยู่ในระดับสูงกว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอันเนื่องจากความไม่พร้อมในการเข้าชั้น

เรียน (พบกลุ่ม) เพราะต้องทำงาน ขาดความรู้พื้นฐาน การมีปัญหาด้านการอ่านและการเขียน สะท้อนว่าการจัดหลักสูตรขั้นพื้นฐานเพื่อมุ่งให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสนั้น ยังทำได้ ไม่มีประสิทธิภาพเต็มตามศักยภาพ หรือยังไม่บรรลุความมุ่งหมายของสำนักบริหารงานการศึกษา นอกโรงเรียน ดังนั้น หน่วยงาน กศน. จึงควรมีการทบทวนความเหมาะสมของหลักสูตรด้าน เนื้อหารายวิชาให้ผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองมากขึ้น ความยากง่ายของเนื้อหาวิชา พร้อม ๆ กับปรับวิธีการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยอาศัยสื่อการเรียนเพื่อสนับสนุน ประสิทธิภาพของการเรียนตามข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง

อนึ่งในการปรับปรุงหลักสูตร กศน. ควรดำเนินการโดยผู้บริหารและครู ทั้งนี้โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้แก่ ตัวแทนของหน่วยงาน อปท. อบจ. อบต. ฯลฯ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และศิษย์เก่า ได้มีส่วนร่วมด้วย

2. การพัฒนาคุณภาพครูด้านวิชาการและด้านเทคนิคการสอน

จากผลการศึกษาพบว่า ครูการศึกษานอกโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษา ในระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาที่แตกต่างหลากหลาย และไม่ได้มีความรู้เฉพาะวิชา เช่น วิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ฯลฯ ซึ่งเป็นวิชาหลักในหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน ต้องรับผิดชอบในการสอนรายวิชาต่าง ๆ ทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตลอดจนมีภารกิจในการพัฒนาอาชีพ การพัฒนาทักษะชีวิต การพัฒนาชุมชน งานธุรการและงานที่ได้รับมอบหมายจากส่วนราชการอื่น ในขณะที่ครูส่วนหนึ่งไม่ได้ตั้งใจจะเป็นครูแต่ทำงานที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเนื่องจาก หางานอื่นไม่ได้ ครูส่วนหนึ่งยังเป็นครูอัตราจ้าง ประกอบกับผู้เรียนมีลักษณะส่วนบุคคลที่ แตกต่างหลากหลาย และขาดความรู้และความพร้อมพื้นฐานในการเรียน ทำให้ครูส่วนหนึ่งไม่ สามารถทำการสอนหรือบรรยายในการทำกิจกรรมแบบกลุ่มได้อย่างมีคุณภาพทางวิชาตาม มาตรฐานได้อย่างครบถ้วนในทุกครั้งของการพบกลุ่ม แม้ว่าครูได้ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจและใช้ เวลาเป็นจำนวนมากในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและการเตรียมการสอน

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับ “คุณภาพ” ในส่วนที่เกี่ยวกับ ความสามารถในการใช้ คอมพิวเตอร์ เพื่อการเรียนรู้และเพื่อการทำงาน ซึ่งผู้เรียนจบ กศน. ยังอยู่ในระดับปานกลาง ประกอบกับความไม่เพียงพอของครูผู้สอน เครื่องคอมพิวเตอร์ และสื่อการศึกษาต่าง ๆ ตลอดจน ความไม่เหมาะสมของสถานที่เรียน หน่วยงาน กศน. ควรปรับวิธีการสอนและจัดหาครูผู้สอนที่มี ความเชี่ยวชาญ หรือมีความสามารถในการถ่ายทอดและพัฒนาทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ให้แก่ นักศึกษา เพื่อให้มีความสามารถและมีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นกลไกหรือเป็นเครื่องมือ

สำคัญในการสืบค้นความรู้ และในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและ
มีประสิทธิภาพ โดยมีการพัฒนาคุณภาพครู ดังนี้

2.1 การพัฒนาคุณภาพครูโดยหน่วยงาน

หากรัฐบาลยังคงมีนโยบายให้มีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ผู้บริหารควร
ดำเนินการเพื่อเพิ่มคุณภาพของครู ดังนี้

1) ควรพิจารณาทบทวนเกี่ยวกับโครงสร้างงานและโครงสร้างตำแหน่งงาน
และหาแนวทางในการกำหนดอัตราครูประจำให้เพียงพอ จัดให้มีระบบนิเทศการสอนและการจัด
กิจกรรมพบบกลุ่มที่มีประสิทธิผลอย่างสม่ำเสมอ

2) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพของครูโดยการฝึกอบรมครูทั้งในด้านความรู้
เทคนิควิธีการสอน และวิธีการประเมินผล โดยเฉพาะรายวิชาหลัก และวิชาเชิงเทคนิค อาทิ วิชา
คณิตศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษ และวิชาคอมพิวเตอร์ ฯลฯ โดยเชิญครูที่มีวุฒิการศึกษาตรง
สาขาวิชาและมีประสบการณ์การสอนในโรงเรียนในระบบในแต่ละระดับชั้นมาเป็นวิทยากร
บรรยายพิเศษเพิ่มเติม

3) การสนับสนุนให้ครูได้มีโอกาสศึกษาในระดับสูงขึ้น

4) จัดให้มีระบบประเมินการสอนของครูและนำผลการประเมินมาปรับปรุง
แก้ไข

2.2 การพัฒนาคุณภาพครูโดยตนเอง

ครูควรดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพของตนเอง ดังนี้

1) ทำความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับนโยบาย เป้าหมายและแนวทางการ
ดำเนินงานของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

2) ทำความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับหลักสูตร เป้าหมายการสอน รายวิชา
และแนวทางที่เหมาะสมในการสอนแต่ละรายวิชา

3) บริหารเวลาอย่างเป็นระบบในการศึกษาค้นคว้า เพิ่มเติมความรู้ทาง
วิชาการและวิชาชีพ การเตรียมการสอน และการทำงานอื่น ๆ

4) ทบทวนและประเมินคุณภาพของการปฏิบัติงานของตนเอง
โดยเฉพาะงานสอน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขอย่างสม่ำเสมอ

3. การปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของการบริหาร

3.1 การบริหารคุณภาพทางวิชาการ

ศูนย์ กศน. ต้องจัดให้มีระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานปกติในส่วนงานต่างๆ โดยมุ่งเน้นในกิจกรรมการติดตามตรวจสอบ ประเมิน กำกับ ควบคุม และพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ ทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร และทั้งในส่วนของการดำเนินงานและผลการดำเนินงาน

1) ระบบและกลไกสำคัญในการประกันคุณภาพของการดำเนินงานที่สำคัญประกอบด้วย

- มีระบบและกลไกในการพัฒนาคุณภาพของสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตและเหมาะสมกับความสามารถของผู้สอน

- มีระบบการนิเทศการปฏิบัติงานที่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- มีระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ มีระบบฐานข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นประโยชน์ทั้งในด้านการเรียนการสอน การนิเทศ การวิจัยและการบริหาร

ในส่วนของกลยุทธ์การจัดการศึกษานอกโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาระบบสารสนเทศและคุณภาพของบุคลากรด้านสารสนเทศของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เพื่อสนับสนุนคุณภาพและประสิทธิภาพด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ นั้น จากการศึกษาผลดำเนินงานพบว่า การพัฒนาระบบดังกล่าวยังไม่มียมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเพื่อไม่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจึงควรทบทวนและประเมินสาเหตุของปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมาย แผนการดำเนินงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว แนวทางการดำเนินงาน และการควบคุมการพัฒนาอย่างเข้มงวดและเป็นรูปธรรม ทั้งนี้โดยมีการกำหนดตำแหน่งและแนวทางความก้าวหน้าของตำแหน่งงาน (career path) ของบุคลากรด้านสารสนเทศควบคู่ไปพร้อม ๆ กัน

2) ระบบและกลไกสำคัญในการประกันคุณภาพผลการดำเนินงานที่สำคัญประกอบด้วย

- มีระบบและกลไกที่มีประสิทธิภาพในการประเมิน อัตรา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการจบ การออกกลางคัน และการศึกษาต่อ

- มีระบบและกลไกการติดตามผู้เรียนจบ กศน. ทั้งในส่วนของผู้ทำงานเพื่อประเมิน “ความพึงพอใจของผู้จบ กศน.” (รวมทั้งผู้จบ กศน. เองด้วย)

เพื่อประเมิน “อัตรากำลังอยู่” ในการทำงานในหน่วยงานต่างๆ และเพื่อประเมิน “ความก้าวหน้าในอาชีพ” ของผู้เรียนจบ กศน.

- มีระบบและกลไกในการติดตามผู้ศึกษาต่อ เพื่อติดตามความสามารถในสาขาวิชาต่างๆ ในสถาบันต่างๆ และเพื่อติดตาม “ความก้าวหน้าในอาชีพ” ของผู้เรียนจบ กศน. ที่ศึกษาต่อ

3.2 การบริหารงบประมาณ

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับงบประมาณที่รัฐบาลได้จัดสรรในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า งบประมาณที่ได้รับจัดสรรต่อหัวมีอัตราต่ำเกินไป ซึ่งอาจจะไม่เพียงพอที่จะใช้ในการจัดทำอุปกรณ์การศึกษาและพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียนให้มีคุณภาพได้ อย่างไรก็ตามพบว่า ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนบางแห่งยังมีงบประมาณเหลือจ่าย ทั้งนี้เนื่องมาจากมีจำนวนนักเรียนมากจึงได้รับจัดสรรงบประมาณเป็นจำนวนมาก (โดยมีข้อสังเกตว่า จำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนตามสถิติข้อมูลปีการศึกษา 2547 มีจำนวนนักศึกษาลงทะเบียนเป็นจำนวน 1,571,729 คน และเรียนจบจำนวน 193,414 คน แต่จากผลการวิจัยในครั้งนี้ จำนวนนักศึกษาลงทะเบียนภาคเรียน 46/1-47/1 (ข้อมูล 65 จังหวัด 4 ศูนย์ กทม.) มีจำนวนนักศึกษาลงทะเบียน 642,701 คน และจำนวนผู้จบภายใน 6 ภาคเรียน 226,337 คน จำนวนนักศึกษาลงทะเบียนมีจำนวนมากกว่า 2 เท่า) ในขณะที่ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาส่วนหนึ่งมีลักษณะเป็นค่าใช้จ่ายคงที่ หรืออาจจะเนื่องจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนบางแห่งมีภารกิจมากจนเกินไป จนไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้เกี่ยวข้องจึงควรดำเนินการดังนี้

1) ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนแต่ละแห่งควรมีการวิเคราะห์ต้นทุนต่อหัวที่แท้จริง ที่ใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์จากรายรับรวมและรายจ่ายรวมในการจัดการศึกษา ในแต่ละปี โดยยึดหลักความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้รัฐบาลใช้เป็นข้อมูลในการจัดสรรงบประมาณให้มีความเหมาะสมตรงตามต้นทุนที่แท้จริง และสามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐานเทียบเท่ากับการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน

2) รัฐบาลควรมีนโยบายและมอบหมายให้องค์การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น เขตพื้นที่การศึกษา ผู้นำชุมชน และผู้บริหารหน่วยงานเอกชนที่มีพนักงานจำนวนมากเรียนอยู่ในระบบการศึกษานอกโรงเรียน มีส่วนร่วมในการจัดหาและจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนมีคุณภาพเทียบเท่ากับการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน

3.3 การบริหารงานทั่วไป

จากผลการศึกษาที่พบว่าผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนส่วนใหญ่คาดหวังให้ครู และเจ้าหน้าที่เสียสละและอุทิศเวลา กำลังกายและกำลังใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกโรงเรียน ครูและเจ้าหน้าที่โดยส่วนใหญ่จึงต้องปฏิบัติภารกิจที่มากเกินไป เมื่อเทียบกับวัยวุฒิ คุณวุฒิ ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และผลตอบแทนที่ได้รับ ซึ่งนอกจากจะส่งผลให้ครูไม่สามารถปฏิบัติงานสอนได้อย่างมีคุณภาพตามที่คาดหวังได้แล้ว ยังอาจส่งผลให้ครูขาดความมั่นใจในการสอน ตลอดจนขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะทางสังคมของตนเอง

ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจึงควรบริหารงาน โดยยึดหลักการ ดังนี้

1) บริหารงานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยให้ครู และเจ้าหน้าที่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดระบบการบริหารงาน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพของครู ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของครู

2) ควรจัดระบบการบริหารงานและบริหารเวลา โดยการจัดให้ครูและเจ้าหน้าที่ได้มีเวลาพักผ่อนสลับกัน และจัดสถานที่ทำงานให้มีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย จัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนครูดีเด่น โดยการให้รางวัลด้วยการจัดหาทุนสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาเพิ่มเติมในระดับสูงขึ้นไปในและต่างประเทศ ในเวลาที่เหมาะสม พร้อมทั้งจัดให้มีการศึกษาดูงานที่เป็น “แบบปฏิบัติที่ดี” (best practice) ทั้งในและต่างประเทศ ตามความเหมาะสม โดยอาศัยทุนสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรภายนอก ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน

3.4 การบริหารงานโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน

จากผลการศึกษาที่พบว่าการจัดการศึกษานอกโรงเรียนดำเนินภารกิจโดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ การใช้ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรทางกายภาพทั้งจากหน่วยงานของตน และหน่วยงานอื่น ๆ จากการศึกษาผลการดำเนินงานพบว่า ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในด้านสถานที่เรียนมากที่สุด รองลงมาคือด้านวิทยากร/ผู้เชี่ยวชาญ การเผยแพร่ข่าวสาร อุปกรณ์การเรียน เงินอุดหนุน การให้คำแนะนำและการให้ข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ยังพบว่าครั้งหนึ่งของสถานที่เรียน คือ โรงเรียนที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ รองลงมาคือสถานที่ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน วัดและหน่วยงานเอกชน และพบว่าการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในภาพรวม มีปัญหาด้านสถานที่เรียนไม่เพียงพอ ไม่พร้อม มีสภาพไม่เหมาะสม อุปกรณ์การศึกษา และสถานที่สำหรับศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมมีไม่เพียงพอ

หากรัฐบาลยังคงมีนโยบาย และกลยุทธ์ในการใช้ทรัพยากรในลักษณะนี้ ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและกรมการศึกษานอกโรงเรียนจะต้องทบทวนแนวทางการดำเนินงานในเรื่องนี้ให้เป็นระบบชัดเจน สามารถปฏิบัติได้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community base) ทั้งนี้โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหาร หน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา โรงเรียนอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ส่วนราชการอื่น ๆ ตลอดจนผู้บริหารสถานประกอบการภาคเอกชน และผู้นำชุมชน และแนวทางที่น่าจะเป็นไปได้และน่าจะมีประสิทธิผล คือ การให้ห้องจัดการบริหารส่วนท้องถิ่น หน่วยงานเอกชน นักการเมืองท้องถิ่น และชุมชน ได้มีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นกรรมการ คณะทำงาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของ กศน. ทั้งในด้านของการ “พัฒนาหลักสูตร” ให้มีเนื้อหาและวิธีการสอนที่สอดคล้องกับการทำงานและวิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่น ในด้านการเป็น “แหล่งความรู้” ด้านการเป็น “วิทยากร ครู ผู้สอน” ด้านการเป็น “แหล่งเงินทุน” ตลอดจนด้านความเพียงพอและความเหมาะสมของสถานที่เรียน/สถานที่พบกลุ่ม และด้าน “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน”

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยรวมอย่างเป็นระบบทั้งองค์กร กรมการศึกษานอกโรงเรียน และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ควรดำเนินการเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ดังนี้

1) ศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กรด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัจจัยคุกคาม (SWOT analysis) ทั้งในระดับกรม และระดับศูนย์ ซึ่งควรกระทำโดยการสังเคราะห์ผลการประเมินและผลการวิจัยที่มีอยู่เดิม และดำเนินการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อวิเคราะห์เพิ่มเติม ทั้งนี้เพื่อให้ทราบสถานะ (position) ในปัจจุบันของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

2) ทบทวนปรัชญา วิสัยทัศน์ และนโยบายของกรม และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ที่มีอยู่เดิม พร้อมทั้งกำหนดพันธกิจหลัก และพันธกิจรองให้ชัดเจน ซึ่งอาจจะเป็นพันธกิจเดิมหรือพันธกิจใหม่สอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ และนโยบายของกรมและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงนโยบายการศึกษาของรัฐบาล และนโยบายและศักยภาพของกรมและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน พร้อมทั้งการกำหนดสถานะ (positioning) ในอนาคตของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนภายใต้ศักยภาพของกรม และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งควรมีลักษณะเป็นการจัดการศึกษาเทียบเท่าสำหรับ “ผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน”

ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเทียบเท่า ซึ่งกำหนดในการวิจัยครั้งนี้ไว้ (อัตราการศึกษาต่อ \geq 25%)

3. การศึกษาเทียบเท่ามีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในระดับสูงทั้งในระดับชุมชน และระดับบุคคล ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจในระดับบุคคล มีต่อบุคลากร กศน. ผู้เรียน บิดา มารดา/ผู้ปกครอง นายจ้างและผู้ประกอบการ ผลกระทบต่อชุมชนในเรื่องการเพิ่มคุณค่าทาง เศรษฐกิจ การประหยัดทุนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสร้างงานและรายได้ การมีส่วนร่วม ในการจัดการเศรษฐกิจชุมชน ผลกระทบทางสังคมในระดับบุคคล มีต่อ ครู กศน. ผู้เรียนและผู้จบ กศน. ในระดับชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การพัฒนาทักษะทางสังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ และความสามารถในการอ่านและ เขียน

4. ข้อเสนอแนะและปัจจัยเพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษา เทียบเท่า ประกอบด้วย 1) การปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยกำหนด ความมุ่งหมายของหลักสูตรให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย กำหนดเนื้อหา รายวิชา และ วิธีการศึกษาให้มีความเหมาะสมในการศึกษาด้วยตนเอง 2) การพัฒนาคุณภาพครูด้านวิชาการ และเทคนิคการสอน ทั้งโดยหน่วยงาน โดยตัวครูเองและกำหนดคุณสมบัติของครู 3) การปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของการบริหาร ใน 4 ด้าน ได้แก่ 4.1 ด้านวิชาการ พัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการดำเนินงาน ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพสื่อการเรียน การสอน ระบบการนิเทศ และระบบสารสนเทศ พัฒนาระบบและกลไกในการประกันคุณภาพผล การดำเนินงาน ได้แก่ ระบบและกลไกที่มีประสิทธิผลในการประเมิน อัตรา สาเหตุ และแนวทาง แก้ไข เกี่ยวกับการจบ การออกกลางคัน และการศึกษาต่อระบบและกลไกการติดตามผู้เรียนจบ กศน. ทั้งในส่วนของผู้ทำงาน อัตราการคงอยู่ในงาน และความก้าวหน้าในอาชีพ ระบบและกลไก ในการติดตามผู้ศึกษาต่อ และความสามารถในสาขาวิชาที่ศึกษาต่อ 4.2 ด้านการบริหาร งบประมาณ ควรวิเคราะห์ต้นทุนต่อหัวที่แท้จริง 4.3 ด้านการบริหารงานทั่วไป จัดระบบการ บริหารงานและบริหารเวลา ยึดหลักการมีส่วนร่วม มีเวลาพักผ่อน บรรยากาศที่ผ่อนคลาย 4.4 ด้านการบริหารงานโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน การเข้ามามีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร ด้วยการทำ SWOT analysis 2) ทบทวน ปรัชญา วิสัยทัศน์ และนโยบายสำนัก และศูนย์ 3) กำหนดยุทธศาสตร์ แนวทางการดำเนินงาน และแผนปฏิบัติการ 4) กำหนดให้มีระบบและกลไกการบริหารการศึกษาที่มีคุณภาพและ ประสิทธิภาพภายใต้หลักธรรมาภิบาล หลักการใช้ชุมชนเป็นฐาน และ 5) ปรับโครงสร้างองค์กร โครงสร้างงาน โครงสร้างตำแหน่ง โครงสร้างค่าตอบแทน และโครงสร้างระบบสารสนเทศ

สมชาย จันทร์อยู่ และคณะ. การศึกษาเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนของนักเรียนนอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในจังหวัดพังงา. พังงา : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพังงา, 2548.

จากการดำเนินงานจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบโรงเรียน ตามหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเริ่มใช้ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 และผลจากการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพังงา ในภาคเรียนที่ 2/2547 ทราบว่า ในการดำเนินการจัดการศึกษาตามหลักสูตรและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังมีปัญหาที่สำคัญหลายประการ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ในแต่ละภาคเรียนมีนักศึกษาขาดสอบจำนวนมาก มีนักศึกษาลงทะเบียนเรียนแล้วไม่มาเรียนจำนวนมากเช่นกันและเมื่อพิจารณาถึงผลการเรียนพบว่า นักศึกษาทำคะแนนสอบได้ต่ำ และมีผลการประเมินคุณภาพต่ำมาก ในภาคเรียนที่ 2/2547 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพังงา มีนักศึกษาตามหลักสูตรการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ลงทะเบียนเรียนแยกเป็นรายวิชา 5,249 คน มีผู้เข้าสอบแยกเป็นรายวิชา 3,456 คน คิดเป็นร้อยละ 65.28 มีผู้ขาดสอบแยกเป็นรายวิชา 1,838 คน คิดเป็นร้อยละ 34.72 (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพังงา 2547) และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอทราบว่าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท้ายเหมือง มีนักศึกษาตามหลักสูตรการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2/2547 จำนวน 304 คน มีนักศึกษาขาดสอบจำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 39.14 เมื่อแยกเป็นรายวิชาพบว่าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท้ายเหมืองมีนักศึกษาลงทะเบียนแยกเป็นรายวิชา 675 คน มีผู้เข้าสอบแยกเป็นรายวิชา 397 คน คิดเป็นร้อยละ 58.81 มีผู้ขาดสอบแยกเป็นรายวิชา 278 คน คิดเป็นร้อยละ 41.19 ซึ่งเป็นปริมาณที่สูง

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาเพื่อให้ทราบถึงเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนของนักเรียนนอกโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบโรงเรียนให้มีคุณภาพตอบสนองนโยบาย ในการจัดการเรียนรู้สำหรับประชาชนและเยาวชนนอกโรงเรียนให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนนอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในจังหวัดพังงา

วิธีการศึกษา

ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกพื้นที่ที่มีกระบวนการติดตามผลการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่องมีข้อมูลในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่น่าสนใจศึกษา อันเนื่องมาจากมีข้อมูลจำนวนนักเรียนขาดสอบอยู่ในระดับสูงคือร้อยละ มีจำนวนนักเรียนในภาคเรียนที่ 1/2548 ลดลงจากภาคเรียนที่ 2/2547 อย่างรวดเร็ว เป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมในด้านสถานที่จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีครูผู้ปฏิบัติการสอนลดลง และเป็นพื้นที่ ที่ผู้บริหารการศึกษานอกโรงเรียนและผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่พร้อมที่จะร่วมมือในการศึกษาวิจัย เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงเลือกศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท้ายเหมืองเป็นเลือกพื้นที่วิจัย โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) และสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non - participant observation) ในการเก็บข้อมูลพื้นฐานจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เจ้าหน้าที่ทะเบียนนักศึกษา ตัวแทนนักเรียนขั้นพื้นฐานนอกระบบโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการสัมภาษณ์แนวลึก (indepth interview) นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2/2547 ไม่รวมกิจกรรมและไม่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1/2548 นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2/2547 แต่ไม่รวมกิจกรรมแต่ยังลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1/2548 และนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2/2547 ร่วมกิจกรรมครบถ้วนและยังคงลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1/2548 พร้อมกับศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษาในพื้นที่ จัดบันทึกข้อมูล บันทึกภาพ และบันทึกเสียงการสนทนาจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ ถอดคำพูดจัดเป็นหมวดหมู่ของมโนทัศน์ หาความสัมพันธ์เชื่อมโยงของมโนทัศน์ และเหตุผล สรุปเป็นผลการศึกษาวิจัย

ข้อค้นพบ

ผลจากการศึกษาวิจัย พบว่า เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนนอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในจังหวัดพังงามี 5 เงื่อนไข ดังนี้

1. เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องหลักเกณฑ์วิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
2. เงื่อนไขที่เกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษา
3. เงื่อนไขที่เกิดจากบุคลากรผู้จัดการศึกษา
4. เงื่อนไขที่เกิดจากนักศึกษา
5. เงื่อนไขที่เกิดจากสภาพทางสังคมของชุมชน

เงื่อนไขการเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละเงื่อนไขมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและกัน และเมื่อพิจารณาแต่ละเงื่อนไข พบว่า เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์วิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นเงื่อนไขส่งผลต่อ เงื่อนไขที่เกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษา เงื่อนไขที่เกี่ยวกับผู้จัดการศึกษา และส่งผลต่อ เงื่อนไขที่เกี่ยวกับนักศึกษาโดยตรง

เงื่อนไขที่เกี่ยวกับสภาพทางสังคมในชุมชน ส่งผลต่อ เงื่อนไขที่เกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษา เงื่อนไขที่เกี่ยวกับผู้จัดการศึกษา และเงื่อนไขที่เกี่ยวกับนักศึกษา เช่นกัน โดยที่เงื่อนไขที่เกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษา เงื่อนไขที่เกี่ยวกับผู้จัดการศึกษา และเงื่อนไขที่เกี่ยวกับนักศึกษา เป็นเงื่อนไขที่ส่งผลซึ่งกันและกัน ซึ่งทุกเงื่อนไข ส่งผลต่อการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของนักศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในจังหวัดพังงา

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการดำเนินจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ควรปรับปรุงหลักเกณฑ์วิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย จัดให้มีรูปแบบการให้บริการการศึกษาที่หลากหลาย ให้ประชาชนนอกระบบโรงเรียน ได้มีโอกาสเลือกที่จะรับการศึกษาได้ง่าย และมีโอกาสในการศึกษาอย่างต่อเนื่อง กำหนดกลุ่มเป้าหมายต่อความรับผิดชอบของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่เหมาะสมกับความรับผิดชอบของครู เช่น จัดสรรงบประมาณค่าตอบแทนครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นหมวดค่าจ้างรายเดือน ให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน จัดให้มีรูปแบบวิธีเรียนที่หลากหลาย เหมาะสมกับการศึกษาของนักศึกษาที่เป็นผู้ใหญ่ มีความจำเป็นในการประกอบอาชีพ จัดให้มีระบบการเทียบโอนอาชีพ จัดระบบการประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน

สถานศึกษาผู้จัดการศึกษาและผู้สนับสนุนการศึกษา ซึ่งได้แก่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท้ายเหมือง และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพังงา ควรที่จะต้องเร่งดำเนินการสำรวจข้อมูลพื้นฐานกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนนอกระบบโรงเรียน จัดระบบฐานข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย กำหนดแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและพัฒนารูปแบบการให้บริการการศึกษาที่สนองตอบความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ของหลักเกณฑ์วิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดยุทธศาสตร์ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนนอกระบบโรงเรียนได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษา จัดให้มีการประชาสัมพันธ์งานการศึกษานอกโรงเรียนที่หลากหลาย มุ่งเน้นให้ประชาชนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการศึกษา ปรับกระบวนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้ชุมชนและเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น

สมทบ กรดเต็ม และคณะ. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพการทำข้าวเกรียบบ้านดาโต๊ะ หมู่ที่ 4 ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ปี 2546. ปัตตานี : ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดปัตตานี, 2546.

ความเป็นมาของการวิจัย

ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนจังหวัดปัตตานีมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการพัฒนาอาชีพแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มพัฒนาอาชีพและศึกษาระดับการพัฒนาการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาอาชีพแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ กลุ่มพัฒนาอาชีพการทำข้าวเกรียบบ้านดาโต๊ะ ม.4 ต.แหลมโพธิ์ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี
2. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การพัฒนาอาชีพของกลุ่มพัฒนาอาชีพ

วิธีการศึกษา

วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ข้อค้นพบ

การพัฒนาอาชีพแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพของกลุ่มพัฒนาอาชีพในทุกองค์ประกอบได้มีการพัฒนาอาชีพอยู่ในระดับการประเมินที่แตกต่างกัน 5 ระดับ ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก มี 7 องค์ประกอบ
2. องค์ประกอบที่ผลการประเมินอยู่ในระดับดี มี 8 องค์ประกอบ
3. องค์ประกอบที่ผลการประเมินอยู่ในระดับพอใจ มี 2 องค์ประกอบ
4. องค์ประกอบที่ผลการประเมินอยู่ในระดับปรับปรุง มี 2 องค์ประกอบ
5. องค์ประกอบที่ผลการประเมินอยู่ในระดับไม่มีการพัฒนา มี 1 องค์ประกอบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อจำกัดด้านเวลา ควรใช้เวลาอย่างน้อย 8-10 เดือน เนื่องจากระดับการศึกษาของสมาชิกกลุ่มพัฒนาอาชีพส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและเป็นชาวไทยมุสลิมซึ่งจะพูดภาษามลายูถิ่นในชีวิตประจำวัน พูดภาษาไทยกลางไม่ชัด ทำให้การสื่อสารทำความเข้าใจค่อนข้างยาก
2. ควรให้องค์กรท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการพัฒนาอาชีพและเข้ามาให้การสนับสนุนช่วยเหลือ

สมนึก โกศลจิตร และคณะ. รายงานการประเมินผลโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาคความยากจน ปีงบประมาณ 2550. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตมีนบุรี, 2551.

การประเมินผลการจัดโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาคความยากจน ปีงบประมาณ 2550 ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อประเมินความพร้อมทางด้านปัจจัยการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาคความยากจน 2) เพื่อประเมินกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการดำเนินงาน และ 3) เพื่อประเมินผลสำเร็จของการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาคความยากจน วิธีการประเมินใช้รูปแบบการประเมินของครอนบาค เป็นการประเมินใน 4 แนวทาง ได้แก่ การศึกษากระบวนการการวัดศักยภาพของผู้เข้าร่วมโครงการ การวัดทัศนคติหรือความคิดเห็น และการติดตามผล

ผลการประเมินความพร้อมด้านปัจจัยการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาคความยากจน พบว่าการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ มีแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนมีแผนกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายได้ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้ ความเพียงพอและเหมาะสมในด้านวัสดุ อุปกรณ์ ความเหมาะสมของสถานที่ในการจัดการฝึกอบรมและความเพียงพอและเหมาะสมของผู้รับผิดชอบโครงการ ส่วนการ มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และแนวปฏิบัติในการจัดการอบรม มีความรู้ความสามารถในการจัดการฝึกอบรม ความเหมาะสมในการใช้สื่อ ประกอบการฝึกอบรม มีการวางแผนการสื่อสารให้รู้เกี่ยวข้องเข้าใจในแผนตรงกัน ชุมชนมีความสามารถในการให้การสนับสนุน

ผลการประเมินด้านกระบวนการดำเนินงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก คือ ความพึงพอใจในการจัดการฝึกอบรม การสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การปรับแนวคิดเปลี่ยนวิธีการ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดและใช้สื่อแหล่งการเรียนรู้ และเทคโนโลยีพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสม ส่วน มีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง คือการจัดการเรียนการสอน เป็นระบบ การปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

ผลการประเมินด้านผลสำเร็จตามเป้าหมายในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาโดยได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ความพึงพอใจในการจัดการฝึกอบรม ส่วน ประสบผลสำเร็จในระดับปานกลาง คือ การปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ความตระหนักในการจัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การปรับแนวคิด เปลี่ยนวิธีการ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผลการประเมินด้านความพึงพอใจพบว่า มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาความยากจนทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจในการจัดการฝึกอบรมมากที่สุด รองลงมา บรรยายภาคีในการฝึกอบรมส่งเสริมความสนใจ และความกระตือรือร้นผู้เข้าอบรม ผู้เข้าร่วมโครงการนำความรู้ไปประกอบอาชีพ การจัดและใช้สื่อแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม การเสริมรายได้ให้กับตนเอง และครอบครัว ได้รับการจ้างงาน การมีงานทำ การลดรายจ่ายของตนเองและครอบครัว ความเหมาะสมในการใช้สื่อประกอบการฝึกอบรม นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน การลดผู้ว่างงานในชุมชนช่วยให้ประชาชนมีงานทำเพิ่มขึ้น นำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาอาชีพของตนเองและครอบครัวเพิ่มพูนทักษะฝีมือด้านอาชีพ ได้รับความรู้ในการนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในการประกอบอาชีพ ได้รับความรู้ข่าวสาร ความรู้เพื่อการพัฒนาอาชีพ

การติดตามผลการประเมินผลสำเร็จของโครงการพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำความรู้จากโครงการไปประกอบอาชีพในชุมชนเพื่อลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัว ส่วนใหญ่ร้อยละ 82 รองลงมาร้อยละ 18 มีแนวทางจะนำความรู้ไปประกอบอาชีพในชุมชน เพื่อลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัว

ข้อเสนอแนะเพื่อการประเมินครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามผลโครงการแต่ละโครงการอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และมีการรายงานผลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อตรวจสอบการดำเนินงาน
2. ควรมีการเตรียมความพร้อมของผู้รับผิดชอบโครงการและผู้ร่วมดำเนินงาน โดยมีการประชุมชี้แจงหรือมีเอกสารเสริมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำโครงการสู่การปฏิบัติ

ความเป็นมาของการวิจัย

เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศงานธุรการของ ศบอ.เสนางคณิกมให้มีความทันสมัยสะดวก รวดเร็วในการสืบค้นข้อมูลและให้บริการ

วัตถุประสงค์

1. เป็นการแก้ปัญหาและพัฒนาระบบสารสนเทศงานธุรการให้มีประโยชน์ในงาน บริหารงานศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเสนางคณิกม ให้มีความทันสมัยมีคุณภาพ ความถูกต้องทันสมัยตรงตามความต้องการของบุคลากร
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนในอำเภอ อื่น ๆ ให้สามารถจัดระบบสารสนเทศเหมาะสมและบรรลุผลยิ่งขึ้น

วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ใช้หลักการเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของเคมิสและแม็กแท็กการ์ด (ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ 2537 : 3-6 : อ้างอิงจาก kemmis and Mc taggast 1991 : 169-170) เพื่อพัฒนา งานสารสนเทศงานธุรการ ศบอ.เสนางคณิกม จ.อำนาจเจริญ โดยดำเนินการเป็น 2 วงรอบ แต่ละ วงรอบประกอบด้วย การวางแผน (planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

ข้อค้นพบ

สภาพการดำเนินงานสารสนเทศงานธุรการของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ เสนางคณิกม การพัฒนาระบบใช้ระบบสารสนเทศระบบด้วยมือ เก็บในแฟ้มเอกสาร สมุดบันทึก เอกสารบางส่วนเก็บข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์แต่ไม่เชื่อมโยงรายงานข้อมูลให้สอดคล้องสัมพันธ์ กับความต้องการ บุคลากรที่รับผิดชอบไม่มีความรู้การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้ในการ ประมวลผลขาดการควบคุมกับติดตามผลการประเมินผลขาดข้อมูลในการตัดสินใจ การรายงาน ไม่ตรงตามกำหนด หลังการพัฒนาระบบสารสนเทศงานธุรการ ตามขั้นตอนการพัฒนาระบบทั้ง 5 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาระบบ การวิเคราะห์ระบบ การออกแบบระบบ การใช้ระบบและ การบำรุงรักษาและทบทวนระบบ โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ 2 วงรอบ มีกิจกรรมใน การพัฒนาระบบ คือ การพัฒนาระบบสารสนเทศงานธุรการ 3 มีดังนี้ (1) งานด้านการเงินได้ พัฒนาการ โปรแกรม stangpro ให้มีความเหมาะสมตรงกับความต้องการของผู้ใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์ ได้ง่ายสะดวกในการจัดเก็บ มีระบบป้องกันแก้ไขข้อมูลที่สะดวกรวดเร็ว

(2) งานด้านพัสดุได้พัฒนาโปรแกรม store-pro ได้มีความเหมาะสมกับงานตรงตามความต้องการของผู้ใช้ สามารถนำข้อมูลจัดเก็บการจัดซื้อ-จัดจ้าง การรายงานผลการใช้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ผู้ใช้มีรหัสปิด-เปิดโปรแกรมโดยความลับ (3) งานด้านสารบัญ ได้สร้างและพัฒนางานสารบัญจากโปรแกรม Microsoft Excel ให้สามารถใช้งานได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ จัดเก็บหนังสือเข้า-ออก รายงานผลการปฏิบัติงาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้อย่างรวดเร็ว ข้อมูลถูกต้อง ผู้ใช้ระบบป้องกันการใช้โปรแกรมได้เป็นความลับ

โดยสรุปการพัฒนาาระบบสารสนเทศ งานธุรการของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเสนางนิคม ช่วยให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ถูกต้อง ทันสมัยในการปฏิบัติงานมากขึ้น แต่ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้านการควบคุมกำกับติดตามผลของผู้บริหารต้องทำอย่างจริงจังจะมีการประเมินผลทุกระบบสร้างความตระหนักให้บุคลากรในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเสนางนิคม เห็นความสำคัญของการพัฒนาระบบสารสนเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าการพัฒนาระบบสารสนเทศงานธุรการ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเสนางนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ ผู้ศึกษาค้นคว้าเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วมผู้ศึกษาใช้เป็นกระบวนการพัฒนาระบบสารสนเทศ ผลที่ได้รับจากการศึกษาเป็นสาระที่สำคัญทำให้เกิดประสิทธิภาพของการพัฒนาระบบสารสนเทศงานธุรการในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเสนางนิคม โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 โปรแกรมสำเร็จรูปที่นำมาพัฒนาให้เป็นโปรแกรมที่ใช้ในสถานศึกษาการนำโปรแกรมไปใช้ในหน่วยงานอื่น ต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

1.2 การพัฒนาระบบสารสนเทศต้องสร้างความรู้ความสามารถให้กับบุคคลผู้ร่วมศึกษาและรับผิดชอบงานนั้นอย่างสม่ำเสมอ โปรแกรมที่พัฒนาและสร้างขึ้นจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผู้ใช้ต้องพัฒนาทักษะการเรียนรู้อยู่เสมอ

1.3 การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการใช้โปรแกรม วิทยากรผู้ให้ความรู้และเป็นผู้พัฒนาระบบต้องมีความชำนาญอย่างแท้จริง

1.4 การดำเนินงานพัฒนาระบบสารสนเทศโดยหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการกลุ่มศึกษา ต้องมีส่วนร่วมทุกคนร่วมมือกันเต็มที่ในการปฏิบัติงาน

1.5 ควรจัดคู่มือการใช้โปรแกรมให้ผู้ใช้สามารถที่จะรับผิดชอบได้โดยไม่เกิดปัญหาในการใช้โปรแกรม

1.6 ผู้ใช้สามารถบำรุงระบบใช้งานและ โปรแกรมให้เกิดความคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาาระบบสารสนเทศงานธุรการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของการศึกษาค้นคว้าที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 การอบรมเชิงปฏิบัติการในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และการใช้โปรแกรมจะมีเวลาในการอบรมพอสมควร ระยะเวลาน้อยการฝึกทักษะการปฏิบัติมีข้อจำกัด ทำให้เกิดปัญหาในการใช้โปรแกรม

สุกัญญา มะโนน้อม และคณะ. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมวดวิชาภาษาอังกฤษของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลพบุรี.** ลพบุรี : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี, 2550.

ความเป็นมาของการวิจัย

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 หมวด 3 เรื่อง ระบบการศึกษาตามมาตรา 15 กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ 1) การศึกษาในระบบเป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน 2) การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม 3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ สักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่นๆ

ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนที่ดำเนินการจัดอยู่ในปัจจุบันนั้น เป็นการดำเนินการตามหลักเกณฑ์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ประกอบด้วยหลักสูตรการส่งเสริมการรู้หนังสือ หลักสูตรระดับประถมศึกษา หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2546) ซึ่งในส่วนของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในทักษะวิชาชีพภาคแรงงาน พัฒนาด้านวิชาการอย่างมีคุณภาพให้เพียงพอที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป และพัฒนาให้ผู้เรียนระดับนี้มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ ซึ่งโครงสร้างหลักสูตรดังกล่าวที่จัดให้กับประชาชน ประกอบด้วยกลุ่มหมวดวิชาพื้นฐาน กลุ่มหมวดวิชาประสบการณ์ และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต สำหรับกลุ่มหมวดวิชาพื้นฐานนั้น เป็นกลุ่มหมวดวิชาที่มีความจำเป็นในการที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้แขนงอื่นๆ ซึ่งประกอบด้วยวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาต่างประเทศ (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2546) เพื่อพัฒนาทักษะในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลและสืบค้นข้อมูล

ข่าวสารกับสังคมโลก ตลอดจนการแสวงหาความรู้ เพื่อให้อาชีพที่ทำอยู่มีความเจริญก้าวหน้า
ทันกับยุคสมัย สารการเรียนรู้หมวดวิชาภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนวิชาภาษาอังกฤษทุก
ระดับ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถด้านภาษาอังกฤษเป็นวิชาพื้นฐาน สร้างศักยภาพใน
การแสวงหาความรู้จากสังคมโลก เพื่อการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ
ในการใช้ภาษาติดต่อสื่อสารกับชาวต่างประเทศ รวมทั้งมีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีเจตคติที่ดีต่อ
ภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศ เนื่องจากสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ได้เริ่มนำร่อง
ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เมื่อปีการศึกษา 2546 และได้มีการประเมิน
คุณภาพการเรียนการสอนโดยใช้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (Achievement) เป็นตัววัด
ซึ่ง สุนันท์ สลโกสม (2525) ได้กล่าวถึงรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวชี้วัด คุณลักษณะ
และความสามารถของบุคคลที่เกิดจากการเรียนการสอน การวัดผลสัมฤทธิ์จึงเป็นการตรวจสอบ
ระดับความสามารถ หรือระดับความสัมฤทธิ์ของบุคคลว่า เรียนแล้วได้เกิดการเปลี่ยนแปลงมาก
น้อยแค่ไหน นอกจากนี้ หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ได้มีการ
ตั้งเป้าหมายเกี่ยวกับคุณภาพการประเมินผลของผู้เรียนว่า ควรมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ใน
ระดับไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม (หน่วยศึกษานิเทศก์, สำนักบริหารงานการศึกษา
ออกโรงเรียน, 2546) ทั้งนี้ จังหวัดลพบุรีนับว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประชาชนสนใจลงทะเบียน
เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมาก และยังเป็นจังหวัดหนึ่งที่น่าร่องการใช้หลักสูตร
ดังกล่าว และจากการสำรวจข้อมูลการสอบวัดผลการเรียนการสอนในหมวดวิชาภาษาอังกฤษ
จากจำนวนนักศึกษา 4,238 คน ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลพบุรี จำนวน 4 ภาค
เรียนย้อนหลัง ปรากฏผลว่า นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในหมวดวิชาภาษาอังกฤษน้อย
กว่าร้อยละ 60 ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมวดวิชา
ภาษาอังกฤษของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอก
โรงเรียนจังหวัดลพบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมวดวิชาภาษาอังกฤษของ
นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
ลพบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร อายุ การประกอบอาชีพ รายได้
สถานภาพสมรส สถานภาพในครอบครัว จำนวนปีที่ขาดความต่อเนื่องในการเรียน สื่อการเรียน
การใช้เวลาเพื่อการเรียน คุณภาพการพบกลุ่ม ทักษะคิดต่อหมวดวิชาภาษาอังกฤษ และแรงจูงใจ
ใฝ่สัมฤทธิ์ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมวดวิชาภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาการศึกษานอก
โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลพบุรี

วิธีการศึกษา

จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดชลบุรี จำนวน 410 คน ผู้วิจัยได้มาจากการสุ่มกลุ่มประชากร โดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของนักศึกษา และส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับวิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสื่อการเรียนและการใช้เวลาเพื่อการเรียนรู้ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการพบกลุ่ม ตอนที่ 3 เป็นแบบวัดทัศนคติ และตอนที่ 4 เป็นแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองร่วมกับผู้ช่วยผู้วิจัย สามารถเก็บแบบสอบถามได้ทั้งสิ้น จำนวน 410 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติบรรยาย โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows version 11.0 โดยใช้ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส สถานภาพในครอบครัว สื่อการเรียน สถิติการพบกลุ่ม การใช้เวลาอ่านหนังสือทบทวนบทเรียน สถิติการทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง (กรต.) ใช้การหาค่าความถี่และค่าร้อยละ ส่วนคุณภาพการพบกลุ่ม ทัศนคติ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ใช้การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อตอบคำถามของการวิจัย ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมวดวิชาภาษาอังกฤษของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดชลบุรี

ข้อค้นพบ

ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมวดวิชาภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ได้แก่ สถานภาพสมรส สื่อการเรียน(สื่อบุคคล) ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับหมวดวิชาภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ได้แก่ คุณภาพการพบกลุ่ม ระยะเวลาที่ขาดความต่อเนื่องในการเรียน ทัศนคติ การใช้เวลาเพื่อการเรียนรู้ (สถิติการพบกลุ่ม) ใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์เพียร์สัน

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมวดวิชาภาษาอังกฤษของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดชลบุรี ซึ่งข้อค้นพบจากงานวิจัย พบว่า

1. ตัวแปรทัศนคติ ระยะเวลาที่ขาดความต่อเนื่องในการเรียน การประกอบอาชีพ การใช้เวลาเพื่อการเรียนรู้ (สถิติการพบกลุ่ม) สถานภาพสมรส สถานภาพในครอบครัว เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับตัวนักศึกษาเอง ดังนั้น ครูผู้สอนควรแนะนำและจัดกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษามีความเข้าใจที่ถูกต้อง และส่งผลให้ผู้เกี่ยวข้องเหล่านี้จัดกิจกรรม เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปปรับปรุงตนเองในการเรียน

2. ตัวแปรคุณภาพการพบกลุ่ม สื่อการเรียน (สิ่งพิมพ์) เป็นตัวแปรที่เกิดจากกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ นำผลที่ได้จากการวิจัยไปปรับปรุงโครงสร้างการจัดการกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. เนื่องจากนักศึกษามีทัศนคติเกี่ยวกับวิชาภาษาอังกฤษในระดับน้อย ดังนั้น ครูผู้สอนควรปลูกฝัง และสอดแทรกเนื้อหา กิจกรรมเกี่ยวกับความรู้สึทางบวก และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนวิชาภาษาอังกฤษแก่นักศึกษาในทุกโอกาสที่สามารถกระทำได้

สุธี วรประดิษฐ, การพัฒนากระบวนการจัดการศึกษานอกโรงเรียน
เพื่อการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา : บ้านหินตาด
ตำบลบางปิด อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด. ตราด : สำนักงานส่งเสริม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราด, 2550.

ความเป็นมาของการวิจัย

จากสภาพปัญหาของการพัฒนาแบบแยกส่วน ส่งผลให้วิถีชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในสังคมชนบทมีโลกทัศน์ต่อคุณค่าสิ่งต่างๆ ในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป มีผลให้สภาพชุมชนมีความอ่อนแอ ไม่เข้มแข็งพอที่จะพึ่งพาตนเองได้ เพราะขาดการส่งเสริมพัฒนาแบบองค์รวม โดยใช้ฐานคิดการพัฒนาอย่างบูรณาการ

ในการพัฒนา ได้กำหนดให้องค์กรทุกระดับจัดทำแผนในระดับต่างๆ ทั้งแผนภาครัฐในระดับกระทรวง ทบวง กรม ไปจนถึงแผนท้องถิ่น แผนชุมชน และแผนของภาคธุรกิจเอกชนให้สอดคล้องเชื่อมโยงกัน ในรูปแบบการบริหาร และพัฒนาสังคมจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom-up) เพื่อมุ่งให้เกิดกระแสการพัฒนาคนเพื่อการพึ่งพาตนเอง อันจะมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพ และความสามารถในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนของประชาชน แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับภาระหน้าที่ของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานจัดการศึกษาเพื่อประชาชนนอกระบบโรงเรียนที่ได้กำหนดพันธกิจในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน โดยเน้นการบูรณาการความรู้ ทักษะ และใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้ ชุมชนเข้มแข็งเป็นปึกแผ่น พึ่งตนเอง แก้ปัญหาและพัฒนาตนเองได้ ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ระบุไว้ โดยให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรทุกภาคส่วนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการ

บ้านหินตาด ตำบลบางปิด อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เป็นหมู่บ้านที่มีสภาพทางเศรษฐกิจ ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ การพัฒนาเป็นไปอย่างล่าช้า ขาดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน จากสภาพดังกล่าวทำให้ นายสมคิด เนาว์โกมุท ผู้ใหญ่บ้านหินตาด พร้อมด้วย นายเทวัญ ลั่นทม สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบางปิด ได้หารือร่วมกับผู้วิจัย ถึงแนวทางการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญ และเข้มแข็ง เพราะประชาชนในหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตที่ไม่สมบูรณ์ รายได้ไม่แน่นอน ทำให้มีปัญหาในเรื่องการใช้จ่ายในครอบครัว จากการพิจารณาร่วมกัน ต่างเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้

เพื่อการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน จากสภาพและข้อมูลดังกล่าว จึงเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลการใช้กระบวนการจัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม ที่ได้พัฒนาขึ้น
2. เพื่อศึกษาปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหา ในการใช้กระบวนการจัดการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

วิธีการศึกษา

การดำเนินการวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในพื้นที่บ้านหินลาด ตำบลบางปิด อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ซึ่งเป็นการกำหนดพื้นที่โดยวิธีเจาะจง โดยพิจารณาจากการที่พื้นที่ไม่เคยมีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนมาก่อนประกอบกับผู้นำชุมชน มีความตระหนัก และมองเห็นความสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้าน ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนา โดยในการดำเนินการวิจัย ได้กำหนดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกแบบกำหนดจำนวน (Quota Sampling) เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมจากกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายของชุมชน โดยพิจารณาจากบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ศักยภาพในการนำ การรวมคน มีการทำงานในฐานะผู้นำกลุ่มหรือผู้นำทางความคิด โดยร่วมกับผู้นำชุมชนเลือกกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน ผู้แทนประชาชนในสาขาอาชีพต่าง ๆ 12 คน ผู้แทนกลุ่มผู้สูงอายุ 4 คน ผู้แทนกลุ่มสตรี 4 คน ผู้แทนกลุ่มเยาวชน 4 คน และผู้แทนประชาคมบ้านหินลาด 4 คน

การดำเนินงาน ผู้วิจัยได้ออกแบบขั้นตอนการดำเนินงาน แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานบ้านหินลาด ตำบลบางปิด อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิเคราะห์สภาพการณ์ของชุมชน ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาสภาพการณ์ของชุมชน ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนบ้านหินลาด ตำบลบางปิด อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด การผลักดันแผนพัฒนาชุมชนสู่การปฏิบัติและขั้นตอนที่ 5 การประเมินกระบวนการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ พร้อมได้กำหนดใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมได้แก่ เทคนิค SWOT เทคนิค AIC การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการประชุมแบบซินดิเกต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสำรวจข้อมูลชุมชน และแบบประเมินและวิเคราะห์สภาพการณ์ของชุมชน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บและรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจะนำมาจำแนกข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าประเมิน การวิเคราะห์กลุ่มคำ ดีความ วิเคราะห์

สภาพการณ์ แล้วนำข้อมูลมาจำแนกประเภทแล้วมาเปรียบเทียบ หาความเหมือนและความแตกต่างของคุณลักษณะข้อมูล จากนั้นทำการวิเคราะห์ส่วนประกอบ พร้อมสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ผ่านมาการวิเคราะห์มา เพื่อนำมาอภิปรายผลและการจัดทำรายงานการวิจัย

ข้อค้นพบ

1. กระบวนการจัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน แบบมีส่วนร่วมที่ได้พัฒนาขึ้น มีขั้นตอนการดำเนินงานที่เหมาะสม จำนวน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิเคราะห์สภาพการณ์ของชุมชน ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาสภาพการณ์ของชุมชน ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนพัฒนาชุมชน การผลักดันแผนพัฒนาชุมชนสู่การปฏิบัติ และขั้นตอนที่ 5 การประเมินกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมแบบผสมผสาน ได้แก่ เทคนิค SWOT การประชุมแบบซินดิเกต เทคนิค AIC การสัมมนาและการประชุมเชิงปฏิบัติการ จากกระบวนการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ที่ได้พัฒนาขึ้นนั้น แสดงให้เห็นถึงรูปแบบที่แสดงถึง ความสัมพันธ์ของขั้นตอนในการลำดับความคิด กับเทคนิคการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมบนพื้นฐานกระบวนการเวทีชาวบ้าน เพื่อการระดมความคิดในสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตเพื่อการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น ทั้งนี้ จากการนำกระบวนการดังกล่าวไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่กำหนด มีผลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมโครงการ ของแผนพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอน เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบ ทำให้สามารถกำหนดกิจกรรม โครงการเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น พร้อมได้รับความชื่นชม และการสนับสนุนการดำเนินงานจากหน่วยงานภาครัฐ มากถึง 10 กิจกรรม โครงการ ทั้งนี้ จากการประเมินผลการดำเนินงานโดยผู้เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจ เพราะกระบวนการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นนั้น มีความเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของประชาชนที่ได้เรียนรู้ ตามกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจากสภาพจริงของชุมชน จนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติกิจกรรม สามารถจัดทำแผนพัฒนาชุมชนได้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนา

2. การศึกษาปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหา การใช้กระบวนการจัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม จากการดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานนั้น เกิดจากการที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีอาการเกร็ง และไม่กล้าแสดงออกในการอภิปรายถึงแนวคิด และเหตุผล รวมถึง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมบางคน มีทิฐิ และยึดแนวความคิดของตัวเองเป็นใหญ่ ไม่ค่อยรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ในการดำเนินการแก้ไข ปัญหา ได้สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้ผ่อนคลายลง โดยใช้วิธีการพูดคุยในเรื่องต่างๆ เพื่อการ

เชื่อมโยงสาระสู่ประเด็นการเรียนรู้ที่กำหนด และใช้วิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมลักษณะกลุ่มย่อย แล้วนำผลการเรียนรู้มานำเสนอในกลุ่มใหญ่ รวมทั้ง การใช้ประชาคมติเสียงส่วนใหญ่ ในการตกลงสรุปประเด็นในการพิจารณา ทำให้สามารถบริหารจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการจัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมได้จนครบทุกขั้นตอน เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การจัดทำแผนพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการที่สำคัญต่อการพัฒนาชุมชนตามนโยบายของรัฐบาล และเป็นกิจกรรมตามพันธกิจหลักของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ควรกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่ง ให้ความสำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างน้อยใน 3 มิติ ได้แก่ มิติของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชนที่มีคุณภาพ มิติของการเป็นผู้เชื่อมประสานการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่มีระบบ และ มิติของการเป็นผู้บริหารจัดการองค์ความรู้ชุมชน

1.2 สถานศึกษาทุกแห่ง ควรให้ความสำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชน ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน เพื่อให้มีข้อมูลที่แท้จริง ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น สำหรับการนำมาจัดทำแผนการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในทุกกิจกรรม ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพในการปฏิบัติราชการของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

2.1 สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ควรพิจารณาจัดทำเอกสารเป็นคู่มือปฏิบัติงาน กระบวนการจัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ได้อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนที่ชัดเจน

2.2 สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ควรจัดให้มีช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน โดยการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ด้วยกระบวนการจัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อเป็นการบริหารจัดการองค์ความรู้ และเผยแพร่ผลการปฏิบัติงานของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนโดยสถานศึกษาต่าง ๆ และเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับบุคลากรของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน และประชาชนผู้สนใจทั่วไปได้เข้าไปศึกษา

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

3.1 การที่จะนำเอา กระบวนการจัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมไปใช้ในการจัดการเรียนรู้นั้น ถึงแม้ว่าจะมีขั้นตอนการปฏิบัติที่ชัดเจน แต่บุคคลที่จะนำเอากระบวนการจัดการศึกษานอกโรงเรียนนี้ไปใช้ ควรได้ทำการศึกษา และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคที่ใช้ในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจนก่อน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ควรมีการดำเนินการติดตามผลการบริหารจัดการ กิจกรรม โครงการต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาชุมชนของบ้านหินลาด ว่า มีผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนดีขึ้นอย่างไร และมีแนวทางการพัฒนาชุมชนระยะต่อไปอย่างไร

สุรศักดิ์ อนันต์. การศึกษาแนวทางการพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้เป็น
ห้องสมุดมีชีวิต. นครศรีธรรมราช : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยอำเภอท่าศาลา, 2550.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น หัวใจสำคัญในการที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ ห้องสมุด ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ในห้องสมุด ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษานั้น จะต้องส่งเสริมให้เป็นแหล่งที่จะทำให้บุคคลได้เรียนรู้ที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตได้เป็นอย่างดีและมีความสุข ห้องสมุดจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ของการให้บริการ ได้จะต้องมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้บริการสามารถเรียนรู้ได้มากที่สุด ห้องสมุดมีชีวิตจัดเป็นห้องสมุดที่มีการพัฒนางานบริการอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาห้องสมุดปัจจุบันให้เป็นห้องสมุดมีชีวิตเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าจะดำเนินการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ผู้ใช้บริการมากที่สุด แม้ว่าห้องสมุดจะมีทรัพยากรสารสนเทศมากเพียงใด หรือมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถดีเพียงใด หากไม่มีผู้มาใช้บริการของห้องสมุด หรือมาใช้น้อยกว่าที่ควรจะเป็นแล้วย่อมหมายถึงความล้มเหลวของห้องสมุด การบริการจึงถือได้ว่าเป็นหัวใจของห้องสมุดมีชีวิต การบริการที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้ผู้ใช้บริการมีความสะดวกรวดเร็ว ได้รับประโยชน์สูงสุด จากการให้บริการเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บริการ

ห้องสมุดประชาชนอำเภอท่าศาลาเปิดให้บริการแก่ประชาชน นักเรียน นักศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ได้มีการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินการในด้านการบริการการดำเนินงานมาโดยตลอด มีบทบาทในการสนับสนุนการเรียนการสอนและการศึกษาค้นคว้าของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป โดยได้มีการจัดหาสื่อ สิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาให้บริการ มีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศ ฐานข้อมูลท้องถิ่น แผนแม่บทชุมชนของท้องถิ่น มาให้บริการแก่ประชาชน นักเรียน นักศึกษาและบุคคลในท้องถิ่น ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบบริการห้องสมุดประชาชนแห่งนี้ มีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาห้องสมุดประชาชนอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต (Living Library)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาห้องสมุดประชาชนอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราชให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการใช้บริการของห้องสมุดประชาชนอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อพัฒนารูปแบบของห้องสมุดมีชีวิต

วิธีการศึกษา

การวิจัยห้องสมุดมีชีวิตในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมุ่งศึกษาในด้านการใช้บริการ ปัญหาในการดำเนินงาน แนวทางในการพัฒนาให้บริการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิธีการดำเนินการวิจัย
2. ระเบียบวิธีวิจัย
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อค้นพบ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสอบถาม อภิปรายสรุป และการประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย สมาชิกห้องสมุดประชาชนอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีงบประมาณ 2550 ผลการวิจัย มีดังนี้

1. ปัญหาในการใช้บริการห้องสมุดอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าด้านทรัพยากรสารสนเทศ หนังสือมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อผู้ใช้บริการ ด้านการสืบค้นสารสนเทศ เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการสืบค้นมีจำนวนน้อย TV VCD CD มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการใช้บริการ ด้านอาคารสถานที่ สถานที่คับแคบ บริเวณที่นั่งอ่านมีน้อย ด้านบุคลากรมีจำนวนน้อย ด้านผู้ใช้บริการ ขาดวินัยและมารยาทที่ดีในการใช้ห้องสมุด มีส่วนร่วมในการแนะนำการจัดซื้อหนังสือน้อย ด้านบริการ บริการหนังสือใหม่ล่าช้า ช่วงเวลาในการเปิดบริการน้อย ด้านครุภัณฑ์ จำนวนโต๊ะเก้าอี้อ่านหนังสือมีน้อย เครื่องปรับอากาศมีน้อย ด้านระเบียบการให้บริการ ผู้ใช้บริการขาดระเบียบในการใช้บริการ ไม่เคารพกฎกติกาของห้องสมุด ด้านประชาสัมพันธ์ ไม่มีบุคลากรด้านประชาสัมพันธ์โดยตรง ด้านบริการชุมชน บริการชุมชนไม่ทั่วถึง มีการบริการน้อย ด้านการมีสิ่งอำนวยความสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวกน้อย ไม่เพียงพอต่อการใช้บริการ

2. ความต้องการในการใช้บริการของห้องสมุดอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ด้านความต้องการทรัพยากรสารสนเทศ ควรจัดหาทรัพยากรสารสนเทศทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ ด้านการสืบค้นสารสนเทศ ควรเพิ่ม

จำนวนคอมพิวเตอร์ช่วยค้นหาและปรับปรุงเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างกว้างขวาง ด้านอาคารสถานที่ ควรขยายสถานที่ให้กว้าง จัดมุมที่นั่งอ่านหนังสือส่วนบุคคล ที่นั่งอ่านหนังสือทั่วไป ด้านบุคลากร ควรมีบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างน้อย 2 - 3 คน เพื่อให้สามารถบริการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านความต้องการผู้ใช้บริการ ควรจัดให้ผู้รับบริการได้มีส่วนร่วมในการแนะนำการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ ด้านบริการ ควรจัดเตรียมหนังสือใหม่ออกให้บริการอย่างรวดเร็วทันกับความต้องการของผู้ใช้บริการ และขยายเวลาเปิดบริการมากขึ้น ด้านครุภัณฑ์ ควรจัดหาชั้นหนังสือ โต๊ะเก้าอี้ คอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องคอมพิวเตอร์ ให้เพียงพอ ด้านระเบียบการให้บริการ ควรมีกฎระเบียบที่ชัดเจน ด้านประชาสัมพันธ์ ควรมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบด้านประชาสัมพันธ์ ควรมีการใช้สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ให้หลายรูปแบบ ด้านบริการชุมชน ควรบริการชุมชนให้ทั่วถึง จัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่และเป็นแหล่งรวบรวมหลักสูตรท้องถิ่น ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้บริการ

3. ความพึงพอใจในการใช้บริการห้องสมุดประชาชนอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้ใช้มีความพึงพอใจในการใช้บริการห้องสมุดประชาชนอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านบริการชุมชน และด้านผู้ใช้บริการ ระดับปานกลาง จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการสืบค้นสารสนเทศ ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านอาคารสถานที่ ด้านครุภัณฑ์ ด้านระเบียบการให้บริการ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านบริการ

ข้อเสนอแนะ

ผู้ใช้บริการมีข้อเสนอแนะ คือ ควรจัดหาสื่อ หนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัย จัดหาคอมพิวเตอร์ช่วยสืบค้น เพื่อช่วยในการสืบค้นให้เพียงพอกับจำนวนผู้ใช้ ควรขยายสถานที่ในการบริการให้กว้างขวาง เพื่อให้เพียงพอต่อการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศและการให้บริการ ควรจัดบริเวณที่นั่งอ่านหนังสือและเพิ่ม โต๊ะ เก้าอี้ให้เพียงพอต่อการให้บริการ ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ทักษะในวิชาชีพ เช่น จัดอบรม ส่งเข้าร่วมประชุมสัมมนาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพัฒนาบุคลิกภาพของบุคลากรให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณสมบัติที่ดีในการให้บริการ มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน การเพิ่มบุคลากรในการบริการให้เพียงพอกับการบริการ ควรกำหนดระเบียบที่สามารถปฏิบัติได้โดยเคร่งครัดและประกาศใช้อย่างชัดเจน คิดเลขเรียกหนังสือที่ปกสันชั้นหนังสือให้ชัดเจน หารูปเล่มให้เขียนชื่อหรือติดสติ๊กเกอร์สีที่สันหนังสือเพื่อสะดวกในการสืบค้น ควรเพิ่มจำนวน โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องคอมพิวเตอร์ สถานที่นั่งอ่านหนังสือให้เพียงพอ

ความต้องการของผู้ใช้บริการ ควรกำหนดระเบียบที่สามารถปฏิบัติได้โดยเคร่งครัดและประกาศใช้
อย่างชัดเจน ควรมีบุคลากรรับผิดชอบการประชาสัมพันธ์โดยตรงและจัดประชาสัมพันธ์ในรูปแบบ
ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น ป้ายนิเทศ เอกสารแผ่นพับ เว็บไซต์ ควรมีการจัดเครือข่ายหรืออาสาสมัคร
ห้องสมุดเพื่อบริการในชุมชน ควรมีการจัดนิทรรศการและจัดกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่สู่ชุมชนอย่าง
ต่อเนื่อง ควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอกับความต้องการ เช่น เครื่องถ่ายเอกสาร
คอมพิวเตอร์ จัดบริการเพิ่มขึ้นให้หลากหลาย ควรจัดตามความต้องการของผู้ใช้บริการ เช่น
ขยายเวลาเปิดบริการ มีมุมกาแฟ มีการฉายภาพยนตร์จากวีดิทัศน์ หรือซีดี

สุภาวดี วาทิกทินกร และคณะ. การพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน. น่าน : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน, 2550

ความเป็นมาของการวิจัย

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนดำเนินการจัด “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน” (ศรช.) เพื่อจัดบริการด้านการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับประชาชน โดยมุ่งหวังให้ ศรช. ทำหน้าที่จัดการการศึกษาตลอดชีวิตให้กับประชาชน ซึ่งการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการจัดการศึกษาที่ผสมผสานทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มุ่งให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ในเรื่องที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมและปัญหาเพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย ที่มีตั้งแต่เด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ และกลุ่มเป้าหมายเฉพาะต่างๆ สามารถนำความรู้ ทักษะไปใช้แก้ปัญหา พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ได้

เพื่อให้บรรลุผลดังกล่าวสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน จึงได้มอบหมายให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดน่าน ดำเนินโครงการวิจัยการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีความมุ่งหวังจากการดำเนินงานในครั้งนี้ 4 ประการ คือ 1) ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ และกระบวนการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน 2) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในพื้นที่เป้าหมายได้รับการปรับปรุงพัฒนาเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ได้รับความรู้ ทักษะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน และ 4) รูปแบบ แนวคิด และการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จะเป็นแนวทางให้กับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอื่นๆ ดังนั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดน่านจึงได้พัฒนาโครงการวิจัยการพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กรณีศึกษา : ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลผาสิงห์ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่านขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนที่มีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นเครื่องมือในการวิจัย พื้นที่เป้าหมาย คือ บ้านผาสิงห์ หมู่ 4 ตำบลผาสิงห์ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ประชากรการวิจัย คือ ประชาชนบ้านผาสิงห์ หมู่ 4 จำนวน 221 ครัวเรือน 972 คน และนักศึกษา กศน. ศรช.ผาสิงห์ จำนวน 54 คน รวม 1,026 คน กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ประชาชนบ้านผาสิงห์ หมู่ 4 จำนวน 221 ครัวเรือนๆ ละ 1 คนและนักศึกษา กศน. ศรช.ผาสิงห์ จำนวน 54 คน รวม 275 คน

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการจัดกิจกรรมตามกระบวนการจัดการความรู้ 3 กิจกรรม คือ

กิจกรรมที่ 1 การกำหนดเป้าหมาย (Desired State)

กิจกรรมที่ 2 การค้นหาความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน (Tacit knowledge)

กิจกรรมที่ 3 การเลือกหรือกลั่นกรอง (Refine)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน โดยการจัดการความรู้ 1 กิจกรรม

กิจกรรมที่ 4 การออกแบบกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้สู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการจัดการความรู้ 2 กิจกรรม คือ

กิจกรรมที่ 5 การนำกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนไปทดลองใช้ในพื้นที่เป้าหมายการวิจัย คือ บ้านผาสิงห์ หมู่ 4 ตำบลผาสิงห์ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

กิจกรรมที่ 6 การติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในพื้นที่เป้าหมายการวิจัย

ข้อค้นพบ

1. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน อันประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ปรับวิธีคิด (เรียนรู้ชีวิต) ขั้นที่ 2 สาธิตวิธีทำ (เปิดโลกทัศน์ เรียนรู้ชุมชนอื่น) ขั้นที่ 3 นำมาปฏิบัติ (เข้าถึงตนเอง ประเมินตนเอง) ขั้นที่ 4 พัฒนาต่อยอด (วางแผนการเรียนรู้ต่อเนื่อง) เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม

สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเกิดความต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม เข้าใจความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ต่อการดำเนินชีวิตมากขึ้น

2. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน มีขั้นตอนที่ง่ายต่อการดำเนินการไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้

3. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ใช้เนื้อหาการเรียนรู้อันที่ใกล้ตัวผู้เรียนมากที่สุด เป็นการเรียนรู้บนฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชีวิต นำปัญหาของการทำมาหากินและวิถีชีวิตของชุมชนมาเป็นเนื้อหาการเรียนรู้

4. รูปแบบพฤติกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน เป็นการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นไปตามอัธยาศัย โดยมีผู้รู้ภูมิปัญญามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการเรียนแบบชั้นเรียนเป็นครั้งคราว และมีครูศรช. เป็นผู้มีบทบาทหลักในการอำนวยความสะดวกของการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยมีศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบ 4 แห่ง เป็นเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาต่อยอด มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุน

5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน เป็นการสร้างโอกาสในการเรียนรู้การศึกษาชุมชนให้กับครู ศรช. มากขึ้น

6. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ยังเป็นการสร้างโอกาสในการเข้าถึงชุมชนให้กับครู ศรช. มากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. วิจัยหากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในรูปแบบอื่นๆ ของสังคมต่อไป

2. วิจัยหากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาต่อยอด (การวางแผนการเรียนรู้ต่อเนื่อง) เพื่อให้ได้กระบวนการจัดกิจกรรมที่ชัดเจนสามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างแท้จริง

3. วิจัยหารูปแบบการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีองค์ความรู้ และสร้างหลักสูตรที่หลากหลายให้บริการแก่ชุมชน

4. วิจัยพัฒนาสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่ผู้รับบริการสามารถใช้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และมีการกระจายสื่อเหล่านั้นไปสู่ชุมชนได้อย่างทั่วถึง

อำนาจ อินมั่งคง. การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น “การเลี้ยงหมูหลุม” และ การวิเคราะห์เทียบค่าน้ำหนักความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะ เข้าสู่หลักสูตรในหลักสูตรและวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลท่าสัก ตำบลท่าสัก อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์ : ศูนย์การศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพิชัย, 2551.

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ.2550-2554 (สำนักงาน คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550 : น-พ) ระบุว่าประเทศไทยยังต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การสาธารณสุขและการศึกษา ทั้งนี้ เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้มี ภูมิคุ้มกัน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยยังคงอัญเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง” มาเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการ พัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 และให้ ความสำคัญต่อการรวมพลังสังคมจากทุกภาคส่วน ให้มีส่วนร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่ การปฏิบัติรวมทั้งการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง โดยมียุทธศาสตร์ พัฒนาการคน ชุมชน และสังคมดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาชนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ ให้ ความสำคัญกับ การพัฒนาคณาชนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการ พัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่ม ทุกวัย ตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่วัยเด็ก ให้มีความรู้พื้นฐาน เข้มแข็ง มีทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะ ทักษะของกำลังแรงงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการ พร้อมก้าวสู่ โลกของการทำงานและการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ สร้างและพัฒนากำลังคนให้เป็นเลิศโดยเฉพาะใน การสร้างสรรค์ นวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้สมัยใหม่ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับประเทศ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่อไป

2. ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของ ประเทศโดยให้ความสำคัญกับ

2.1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิดร่วมทำ ในรูปแบบที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของชุมชน มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน มีเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีกระบวนการพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในการนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง รวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนมีความพร้อมเพื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง

2.2 การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ สนับสนุนการนำภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการ และสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพ และรายได้ที่มีการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ชุมชน ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสร้างระบบบ่มเพาะ วิชากิจชุมชนควบคู่กับการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาดและทักษะในการประกอบอาชีพ จากยุทธศาสตร์การพัฒนาคน ชุมชน และสังคมดังกล่าว สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน เป็นองค์กรหลักในการส่งเสริม สนับสนุน จัดการศึกษาออกระบบ และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ได้กำหนด ยุทธศาสตร์ และการดำเนินงาน การศึกษาออกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ปีงบประมาณ 2550 เพื่อให้หน่วยงาน และสถานศึกษาในสังกัด ได้นำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาคน ชุมชน และสังคม โดยมีจุดประสงค์ ที่จะสร้างสังคมไทย ให้เป็นสังคมที่อุดมปัญญา ด้วยการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามความต้องการของชุมชน ด้วยการกำหนดให้สถานศึกษาในสังกัด จัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้หลากหลายตามความต้องการของชุมชนและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง(สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. 2550 : 2-5) ดังนั้น ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ มีหน้าที่จัดและบริการการศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้กับประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ การจัดการศึกษาออกโรงเรียน หลักสูตรระยะสั้น เป็นกิจกรรมหนึ่งของศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่มุ่งให้เกิดกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชน จากการที่ประชาชนให้ความสนใจเลี้ยงหมูหลุม ซึ่งเป็นการเลี้ยงหมูที่ลดต้นทุนเรื่องอาหารหมู เพราะใช้พืช ผักในท้องถิ่นเป็นอาหารได้ดี พื้นคอกสามารถนำไปใช้เป็นปุ๋ยกับพืชไร่ พืชสวน และนาข้าวได้อีกด้วย เมื่อสำรวจก็พบว่าชุมชนเทศบาลตำบลท่าสัก มีทรัพยากรที่เหมาะสมสามารถที่จะดำเนินการ เลี้ยงหมูหลุมได้ เช่น มีต้นกล้วยที่เป็นอาหารหลักของหมูหลุมเพียงพอ ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาข้าว ทำไร่พริก ไร่ข้าวโพด ไร่ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ทำสวนฝรั่งส้มเป็นสีทอง สวนมะนาว สวนมะม่วง สวนมะปราง และสวนแก้วมังกร และอีก

หลากหลาย เกษตรกรมีความต้องการเลี้ยงหมูหลุมเป็นอาชีพ จากการสำรวจยังพบว่าเกษตรกรมีความรู้ ประสบการณ์การเลี้ยงหมูฟาร์มเป็นทุนเดิมอยู่บ้างแล้วเพราะบางคนเลี้ยงหมูฟาร์มประสบปัญหาขายได้ที่ต่ำกว่าการขายหมูเป็นน้อยกว่ารายจ่าย ซึ่งรายจ่ายหลักจ่ายเป็นค่าอาหารสำเร็จรูปที่นำมาเลี้ยงหมู ซึ่งมีราคาแพง และแนวโน้มจะมีราคาแพงยิ่งขึ้น เนื่องจากราคาน้ำมันสูงขึ้น ค่าขนส่งวัตถุดิบสูงขึ้น ต้นทุนการผลิตอาหารสำเร็จรูปย่อมจะต้องสูงขึ้นตามไปด้วย ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ จึงได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพการเลี้ยงหมูหลุมแก่เกษตรกรในระยะเริ่มแรก ต่อมาได้รับความร่วมมือจากสำนักงานเทศบาลชุมชนตำบลท่าสัก อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ มีการรวมกลุ่มสมาชิกเกษตรกร จำนวน 22 คน เป็นกลุ่มอาชีพเกษตรธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตอาหารจากการเกษตรที่ปลอดภัยใช้สารเคมี และได้นำสมาชิกกลุ่มเกษตรธรรมชาติ เดินทางไปอบรม และฝึกปฏิบัติจริง เรื่อง “เกษตรธรรมชาติ การเลี้ยงหมูหลุม” ที่ ศูนย์การเรียนรู้เกษตรยั่งยืน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ของคุณ โชคชัย สารกิจศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้ดำเนินการและเป็นวิทยากร เมื่อวันที่ 28-30 พฤศจิกายน พ.ศ.2549 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้นำวิธีการเลี้ยงหมูหลุมที่ได้รับความรู้และประสบการณ์ มาปรับปรุง และพัฒนาดำเนินการให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตของเกษตรกร สภาพบริบทของชุมชนเทศบาลตำบลท่าสัก อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยจัดลำดับความสำคัญเนื้อหา สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ จัดหมวดหมู่ หัวเรื่อง จุดมุ่งหมายของการศึกษา จุดประสงค์การเรียนรู้ วัตถุประสงค์ ระยะเวลาดำเนินการ และอื่นๆ ตัวอย่างเช่นนำวิธีการเพาะเลี้ยงจุลินทรีย์ท้องถิ่น (Indigenous microorganisms : IMO) วิธีการเก็บรักษามาใช้ในการเลี้ยงหมูหลุม ซึ่งจุลินทรีย์นับเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการทำเกษตรธรรมชาติ ทำให้ผู้ศึกษาซึ่งปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพิชัย มีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารงานวิชาการ จึงต้องทำการศึกษาลึถึงวิธีการเลี้ยงหมูหลุมที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของชุมชน ท้องถิ่น และเกษตรกรผู้เลี้ยงหมูหลุมมีประสบการณ์อาชีพ มีทักษะการประกอบอาชีพจากการเลี้ยงหมูหลุมนี้ สามารถนำมาเทียบความรู้ ประสบการณ์ และทักษะในหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนขั้นพื้นฐานได้ อีกทั้งสามารถนำหลักสูตรการเลี้ยงหมูหลุมนี้เผยแพร่ให้แก่ประชาชนที่มีความสนใจนำไปประกอบอาชีพ เผยแพร่แก่สถานศึกษานำไปใช้จัดการศึกษาด้านส่งเสริมอาชีพต่อไป ผู้ศึกษาจึงได้ดำเนินการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น การเลี้ยงหมูหลุมกรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลท่าสัก ตำบลท่าสัก อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ และวิเคราะห์เทียบค่าน้ำหนัก ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะ เข้าสู่หลักสูตร ในหลักเกณฑ์และวิธีการจัด

การศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้
หมวดวิชาพัฒนาอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษา การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น: การเลี้ยงหมูหลุม กรณีศึกษาชุมชนเทศบาล
ตำบลท่าสัก อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
2. เพื่อวิเคราะห์เทียบค่าน้ำหนักความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะ หลักสูตร
ระยะสั้น “เลี้ยงหมูหลุม” เข้าสู่หลักสูตร ในหลักเกณฑ์ และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ หมวดวิชาพัฒนาอาชีพ
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลท่าสัก ตำบลท่าสัก อำเภอพิชัย จังหวัด
อุตรดิตถ์
2. ขอบเขตด้านข้อมูล
 - 2.1 ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
 - 2.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
 - 2.3 ข้อมูลจากการสังเกต
3. ขอบเขตด้านประชากร
 - 3.1 ประชาชน ภูมิปัญญา ผู้นำชุมชน ผู้เกี่ยวข้องในเขตชุมชนเทศบาลตำบลท่าสัก
ตำบลท่าสัก อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
 - 3.2 บุคลากรภายนอกที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชุมชนและการเลี้ยงหมูหลุม
 - 3.3 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรกลุ่มเกษตรกรธรรมชาติ จำนวน 22 คน
ที่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ หลักสูตรระยะสั้น “การเลี้ยงหมูหลุม”
4. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 4.1 การจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรระยะสั้น “การเลี้ยงหมูหลุม”
 - 4.2 การพัฒนาหลักสูตร
 - 4.3 การเทียบค่าน้ำหนักความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะเข้าสู่
หลักสูตรในหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544
5. ตัวแปรที่ศึกษา

5.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรระยะสั้น “การเลี้ยงหมูหลุม”

5.2 องค์ประกอบของหลักสูตรระยะสั้น “การเลี้ยงหมูหลุม”

1) สาระการเรียนรู้

2) มาตรฐานมาตรฐานการเรียนรู้

6. เนื้อหาการเรียนรู้และระยะเวลาเรียน

7. การวิเคราะห์เทียบค่าน้ำหนัก ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะจากหลักสูตรระยะสั้น การเลี้ยงหมูหลุม เข้าสู่หลักสูตร ในหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

8. ตัวแปรอื่นๆ

8.1 ปัญหา อุปสรรค ในการเลี้ยงหมูหลุม

8.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ในการนำหลักสูตรระยะสั้น “การเลี้ยงหมูหลุม” ไปใช้ ผู้ใช้หลักสูตรสามารถปรับเปลี่ยน ผลไม้ สำหรับเพาะเลี้ยงจุลินทรีย์ได้ตามที่มีในท้องถิ่นแต่ละฤดูกาล ผลไม้ที่มนุษย์กินได้ เพาะเลี้ยงจุลินทรีย์ได้หมด ระยะเวลาการเพาะเลี้ยงขึ้นอยู่กับอุณหภูมิท้องถิ่น เช่นอากาศร้อนระยะเวลาเพาะเลี้ยงจะสั้นลง

การเพาะเลี้ยง หัวเชื้อราขาว ถ้าชุมชนไม่มีป่าไผ่ สามารถเพาะเลี้ยงได้จากตอซังข้าวที่เกี่ยวข้องเสร็จแล้ว โดยมีกรรมวิธีเพาะเลี้ยงเหมือนกันกับเพาะเลี้ยงจากป่าไผ่

2. ในการนำผลการวิจัยไปใช้ เกษตรกรที่เลี้ยงหมูหลุม สามารถเทียบค่าน้ำหนัก ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะการเลี้ยงหมูหลุมเข้าสู่หลักสูตรในหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 สาระมาตรฐานหมวดวิชาพัฒนาอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สถานศึกษาในสังกัด สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการต่อไป

3. ในการทำงานวิจัยต่อไป ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ที่มีความสนใจ นำปุ๋ยอินทรีย์ที่ได้จากวัสดุพื้นคอกหมูหลุมไปวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์เพื่อหาค่า ไนโตรเจน(Nitrogen) ฟอสฟอรัส (phosphorus) โพแทสเซียม(potassium) หรือ N:P:K ต่อไป

ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, สำนักงาน.
รายงานการประเมินผลการดำเนินงานประเมินเทียบระดับการศึกษา
ครั้งที่ 3 ภาคเรียนที่ 2/2549. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2550.

การประเมินผลการดำเนินงานประเมินเทียบระดับการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสถานะแวดล้อมและความพร้อมของการดำเนินงาน เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการดำเนินงานประเมินเทียบระดับการศึกษา เพื่อประเมินผลผลิตและผลกระทบของการประเมินเทียบระดับการศึกษา รวมทั้งเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ตลอดจนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประเมินเทียบระดับการศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเอกสารที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานและผู้เกี่ยวข้องในการประเมินเทียบระดับการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานประเมินเทียบระดับการศึกษา จำนวน 21 แห่ง คณะทำงานที่ทำหน้าที่เป็นกรรมการประเมินเทียบระดับการศึกษา จำนวน 1,008 คน และผู้เข้าประเมินเทียบระดับการศึกษา จำนวน 1,890 คน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสอบถาม จำนวน 4 ฉบับ คือ 1) แบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา 2) แบบสอบถามเจ้าหน้าที่สถานศึกษาที่ทำหน้าที่เทียบระดับ 3) แบบสอบถามกรรมการประเมินเทียบระดับ และ 4) แบบสอบถามผู้เข้าประเมินเทียบระดับการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน 2550 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC เพื่อวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม และความพร้อมของการดำเนินงาน พบว่า

1.1 การประเมินเทียบระดับการศึกษาคั้งนี้ มีความสอดคล้องและตรงตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขปรับปรุง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

1.2 การประเมินเทียบระดับการศึกษาคั้งนี้ มีความสอดคล้องกับนโยบายปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาลและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งบริบทการเรียนรู้ของสังคม

1.3 การประเมินเทียบระดับการศึกษาคั้งนี้ มีความพร้อมในเรื่องงบประมาณ มีความพร้อมในเรื่องเครื่องมือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินเทียบระดับการศึกษา คั้งที่ 2/2549 และสถานศึกษาทุกแห่งมีความพร้อมในการดำเนินงาน

2. ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการดำเนินงานประเมินเทียบระดับการศึกษา

2.1 ความคิดเห็นของผู้บริหาร พบว่า เห็นด้วยมากที่สุดในเรื่องการขยายสถานศึกษา ประเมินเทียบระดับการศึกษาเพิ่มขึ้นในปี 2551 และเห็นด้วยในระดับมากใน 2 เรื่อง คือ การเปิดให้มีการประเมินเทียบระดับการศึกษาปีละ 2 ครั้ง และเรื่องการให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเป็นผู้ดำเนินการจัดทำเครื่องมือประเมินเทียบระดับการศึกษา เรื่องที่ผู้บริหารเห็นด้วยในระดับน้อย มี 2 เรื่อง คือ การให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้ประเมินเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเรื่องสถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการจัดทำเครื่องมือประเมินเทียบระดับการศึกษา ส่วนเรื่องอื่น ๆ นอกจากนี้ผู้บริหารเห็นด้วยในระดับปานกลาง

สำหรับการเก็บค่าธรรมเนียมในการประเมินเทียบระดับการศึกษา ทั้ง 3 ระดับการศึกษานั้น ผู้บริหารส่วนใหญ่ เห็นว่า ไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานเทียบระดับการศึกษา

2.2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่สถานศึกษาในรายละเอียดการดำเนินงาน พบว่า

1) มีผู้สมัครเข้าประเมินเทียบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด โดยเฉพาะพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีผู้สมัครมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับประถมศึกษาตามลำดับ
2) รูปแบบการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินภาคปฏิบัติในสถานศึกษาแต่ละแห่งนั้นบางแห่งจัดเป็นกรรมการคณะเดียว บางแห่งจัดเป็นกรรมการหลายคณะเท่ากับจำนวนสถานศึกษาเครือข่าย ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบนั้นมีจำนวนเท่า ๆ กัน คือ 9 แห่ง
3) สนามสอบภาคทฤษฎีส่วนใหญ่จัดที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดและมีสถานศึกษาจำนวน 10 แห่ง ที่จัดสนามสอบภาคทฤษฎีเท่ากับจำนวนสถานศึกษาเครือข่าย และมีสถานศึกษา จำนวน 8 แห่ง ที่จัดสนามสอบสัมภาษณ์เท่ากับจำนวนสถานศึกษาเครือข่าย นอกนั้นจังหวัดอื่น ๆ จัดสนามสอบเพียง 1 – 2 แห่ง
4) การจัดการกรรมการประเมินด้านความรู้พื้นฐานนั้น สถานศึกษาส่วนใหญ่จัดแยกเป็นระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนกรรมการด้านพัฒนาอาชีพ ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตและด้านพัฒนาสังคมและชุมชนนั้นส่วนใหญ่จัดโดยไม่แยกระดับและไม่แยกประเภทอาชีพ
5) อัตราส่วนของกรรมการประเมินที่เป็นบุคลากรภายในสถานศึกษาต่อบุคลากรภายนอกสถานศึกษาในแต่ละด้านนั้น พบว่า มีอัตราส่วนของบุคลากรภายนอกสถานศึกษามากกว่าภายในสถานศึกษาและส่วนใหญ่กรรมการประเมินด้านความรู้พื้นฐานและด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น เป็นบุคลากรของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุด ส่วนด้านพัฒนาอาชีพนั้นเป็นบุคลากรของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามากที่สุดและด้านพัฒนาสังคมและชุมชนนั้นส่วนใหญ่เป็นบุคลากรของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามากที่สุด
6) การประชาสัมพันธ์นั้นสถานศึกษาส่วนใหญ่ใช้แผ่นพับ
7) การดูแลให้ความช่วยเหลือ
8) สถานศึกษาส่วนใหญ่จัดปฐมนิเทศที่

สถานศึกษาและสถานศึกษาเครือข่ายโดยจัด 1 วันในเวลาราชการ 9) สถานศึกษาทุกแห่งมีการชี้แจง
คณะทำงานที่เป็นกรรมการประเมิน โดยใช้วิธีให้ศึกษาเอกสารและจัดประชุมชี้แจงในจำนวนเท่า ๆ กัน
10) ตารางการประเมินภาคทฤษฎี จำนวน 2 วัน และประเมินด้านละ 3 ชั่วโมงนั้น ส่วนใหญ่เห็นว่า
เหมาะสมดี 11) จำนวนชุดของแฟ้มผลงานนั้น ส่วนใหญ่สถานศึกษาให้ผู้เข้าประเมินทำ 3 ชุด
12) เอกสารที่นำเสนอคณะกรรมการกลางมีความชัดเจนดี 13) โปรแกรมการประเมินเทียบระดับการศึกษา
พบว่า มีปัญหาการใช้โปรแกรมบ้างเล็กน้อย 14) เอกสารคู่มือการดำเนินงานและคู่มือการใช้เครื่องมือ มี
ความชัดเจนในระดับมาก ส่วนเอกสารคู่มือผู้เข้าประเมิน, เอกสารเฉลย/แนวตอบและแบบฟอร์มบันทึก
คะแนนนั้นมีความชัดเจนระดับปานกลาง

2.3 ความคิดเห็นของคณะกรรมการประเมินเทียบระดับการศึกษา พบว่า กรรมการส่วนใหญ่มีเอกสารมาตรฐานและตัวบ่งชี้การเทียบระดับการศึกษาและได้อ่านคู่มือดำเนินงานก่อน
ดำเนินการประเมินและเห็นว่าอัตราส่วนของคะแนนระหว่างเครื่องมือประเมินที่เป็นแบบทดสอบและ
ไม่ใช่แบบทดสอบมีความเหมาะสม คู่มือการใช้เครื่องมือและเกณฑ์การให้คะแนนมีความชัดเจน
แบบบันทึกคะแนนรายบุคคลมีความเหมาะสม ข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์และคำอธิบายแฟ้มผลงาน
มีความชัดเจนในระดับปานกลาง นอกจากนี้กรรมการส่วนใหญ่เห็นว่า เครื่องมือประเมินมีความ
ยุ่งยากในระดับปานกลาง ค่าตอบแทนกรรมการประเมินมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง และ
กรรมการส่วนใหญ่ยินดีมาเป็นกรรมการประเมินเทียบระดับการศึกษาในครั้งต่อไป

2.4 ความคิดเห็นของผู้เข้าประเมิน พบว่า ทราบเรื่องการประเมินเทียบระดับจาก
เจ้าหน้าที่สถานศึกษามากที่สุด คู่มือผู้เข้าประเมินเทียบระดับการศึกษาลบปรับปรุงมีประโยชน์มาก
ค่าธรรมเนียมการประเมินและตารางการประเมินภาคทฤษฎีมีความเหมาะสมและช่วงเวลาการ
ปฐมนิเทศมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ระยะเวลาในการจัดทำแฟ้มมีความเพียงพอ ค่าใช้จ่าย
ของผู้เข้าประเมินที่นอกเหนือจากค่าธรรมเนียมส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 300 – 1,500 บาท ผู้เข้าประเมิน
ส่วนใหญ่จะนำผลการประเมินไปใช้เพื่อศึกษาต่อ รองลงมาคือ นำไปสมัครงาน และถ้าไม่ผ่านการ
ประเมินครั้งนี้จะมาประเมินซ่อมผู้เข้าประเมินส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการต้อนรับของเจ้าหน้าที่
สถานศึกษาในระดับมาก นอกจากนี้ผู้เข้าประเมินส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้ที่ผ่านการประเมินเทียบระดับ
การศึกษามีความรู้ความสามารถเท่ากับผู้ที่จบจากในโรงเรียน แต่ก็มีผู้เข้าประเมินประมาณร้อยละ 20
ที่เห็นว่า ผู้ผ่านการประเมินมีความสามารถทั้งมากกว่าและน้อยกว่าผู้ที่จบจากในโรงเรียน

3. การประเมินผลผลิตของการประเมินเทียบระดับการศึกษา ภาคเรียนที่ 2/2549 พบว่า
มีผู้สมัครเข้าประเมินทั้ง 3 ระดับการศึกษา รวมทั้งสิ้น จำนวน 4,176 คน เข้าประเมิน จำนวน 3,314 คน

และผ่านการประเมิน จำนวน 2,423 คน คิดเป็นร้อยละ 73.1 ของผู้เข้าประเมิน และผู้เข้าประเมินมีความพึงพอใจรวมทั้งเห็นว่าการประเมินครั้งนี้มีประโยชน์มาก

4. ผลกระทบของการประเมินเทียบระดับการศึกษา พบว่า การประเมินเทียบระดับมีผลกระทบต่องานการศึกษานอกโรงเรียน ในทางบวก กล่าวคือ เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนสนใจแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และมีผลกระทบต่อการยกระดับการศึกษาของประเทศ ในการจะช่วยให้ระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยของคนไทยสูงขึ้นได้โดยรัฐไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาให้

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายอภิชาติ
ดร.ชัยยศ

จิระวุฒิ
อิมสุวรรณ

เลขานุการ กศน.

ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร

คณะผู้จัดทำ

นางพรทิพย์

กล้ารบ

ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

นางศิริพรรณ

สายหงษ์

กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

ดร.รุ่งอรุณ

ไสยโสภณ

กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

นางสาวเขาวรัตน์

คำตรง

กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

นางสาวนภาพร

อมรเดชาวัฒน์

กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

รูปเล่ม

นายวิวัฒน์ไชย

จันทน์สุคนธ์

กำหนดรายละเอียดการจ้างพิมพ์

นางสาวนภาพร

อมรเดชาวัฒน์

รวบรวมข้อมูลและจัดทำรูปเล่ม

